

67805

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM BAKANLIĞI
DOKÜMAN YAKLAŞIMI

**EDİRNE SARAYI RESTORASYONU VE
ÇEVRESİ İLE BİRLİKTE İŞLEVLENDİRİLMESİNİN
PROJE PLANLAMA YAKLAŞIMI İLE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Prof. Rifat ÇELEBİ

Doç. Dr. Yalın UNAL

Doç. Dr. Füsün SEZEN

Restoratör Mimar M. Mesut KODAK

F.B.E. Mimarlık Ana Bilim Dalında
hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. FÜSÜN SEZEN

İSTANBUL, 1997

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ	iv
FOTOĞRAF LİSTESİ	viii
ÖZET	xii
SUMMARY	xiii
GİRİŞ	xiv
I. BÖLÜM: AMAÇ VE KAPSAM	1
1.1. PROJE AMAÇLARI	1
1.1.1. Proje Alt Amaçları.....	2
1.2. PROJE KAPSAMI.....	6
II. BÖLÜM: TARİHÇE VE MEVCUT DURUM	10
2.1. EDİRNE SARAYLARI.....	10
2.1.1. Bizans İmparatorluğu Döneminde Edirne Sarayları	10
2.1.2. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Edirne Sarayları	11
2.2. EDİRNE YENİ SARAYI (SARAY-I CEDİD-İ AMİRE).....	12
2.3. EDİRNE YENİ SARAYININ MEVCUT DURUMU	22
III. BÖLÜM: PROJE OLGUSU VE PROJE YÖNETİMİ.....	103
3.1. PROJE OLGUSU VE EDİRNE SARAYI KORUMA GELİŞTİRME PROJESİNİN TANIMLANMASI.....	103
3.2. YÖNETİM	105
3.3. PROJE YÖNETİMİ	107
3.3.1. Proje Yönetimi Kapsamı.....	107
3.3.1.a. Genel Yönetim.....	107
3.3.1.b. Teknik Yönetim.....	116
3.3.2. Proje Karar Alanları	119
3.3.3. Proje Değerlendirme.....	120

3.4. ÖRGÜTLENME	121
3.4.1. Örgütlenme Modelleri	121
3.4.2. Örgütsel Yapının Kurulması.....	123
3.5. İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ	129
3.6. PROJE PLANLAMA	129
3.6.1. Proje Aşamaları	131
3.6.2. Projenin Uygulanabilirliği	135
3.6.3. Program	136
3.7. PROJE KONTROLÜ	137
IV. BÖLÜM: PROJE YÖNETİMİ UYGULAMASI	139
4.1. PROJE PLANLAMA VE KONTROL YÖNTEMLERİ	139
4.1.1. Çubuk Diagramla Planlama.....	140
4.1.2. Devre Diagramları.....	142
4.1.3. Ağ Diagramları	144
4.1.3.a. Pert Yöntemi.....	147
4.1.3.b. CPM Tekniği	150
4.1.4. Kısıtlı Kaynak Çizelgeleme (Heuristic Models)	154
4.1.5. Maliyet Kontrolü ve Raporlama.....	156
4.2. METODLARIN KIYASLANMASI VE KULLANILACAK METHOD	156
V. SONUÇ	160
KAYNAKLAR	162
ÖZGEÇMİŞ	165

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.	Edirne Şehri Krokisi ve Abidelerin Yeri Edirne Şehri Abideleri Listesi	39
Şekil 2.	Edirne Şehri Sarayı Haritası (Projesi) Dr. Rıfat Osman	41
Şekil 3.	Saray Bahçesi ile Kum Meydanının Bağlantısını Gösteren Kroki	42
Şekil 4.	Edirne Yeni Sarayı Kuşbakışı Görünümü. Dr. Rıfat Osman	43
Şekil 5.	Edirne Yeni Sarayı'nın İşlev Şeması Kaynak: SEÇKİN, Nadide, Topkapı Sarayının Biçimlenmesine Egemen Olan Tasarım Gelenekleri Üzerine Bir Araştırma (1453-1755). İstanbul: İTÜ, Ağustos 1990.	44
Şekil 6.	XIX. uncu Asırda Sarayıçi Mesiresi Haline Gelen Tavuk Ormanı (Arka Planda Cihannüma Kasrı, Demirkapı, Fatih Köprüsü önünde Adalet Kasrı 1873'den Önce)	46
Şekil 7.	Cihannüma Kasrı Yanındaki Hamam (üstte planı, altta kesiti).	47
Şekil 8.	Edirne Sarayına Mülhak Akpınar Kasrı (Dr. R. Osman)	50
Şekil 9.	Edirne Sarayına Mülhak, Tunca Kenarında Bulunan ve Ecnebi Misafirlerin Kaldıkları Demirtaş Kasrı (Dr. R. Osman)	51
Şekil 10.	Edirne Sarayında Tebdil Kasrı (Dr. R. Osman)	51
Şekil 11.	Sarayı Cedid, Tavuk Ormanında Bülbül Kasrı (Dr. R. Osman)	52
Şekil 12.	Edirne'de Sarayı Cedid Bahçesi İçinde Tunca Önünde Değirmen Köprüsü Kasrı (Dr. R. Osman)	52
Şekil 13.	XVII. Asırda Edirne Sarayında Alay Köşkü (Dr. R. Osman)	53
Şekil 14.	Tunca Kenarında Yapılmış Kafesli Kasır	53
Şekil 15.	Edirne Sarayı Babı Hümayunu	54
Şekil 16.	Edirne Sarayı Harem Dairesinde Şehsar Havuzu, Musiki Kasrı, IV. Sultan Mehmed Dairesi ve Valide Sultan Hazinesi (Dr. R. Osman)	54
Şekil 17.	Edirne Sarayında Bostancıbaşı Kasrı. Rusların İşgalinde Karargahları Olmuştur.	55

Şekil 18.	Edirne Sarayında Bostancıbaşı Kasrında II. Sultan Mahmud Zamanında Ruslarla Sulh Müzakeresi (Her İkisi I. Nikola Albümünden)	55
Şekil 19.	Edirne Sarayı Tavuk Ormanında Bostancıbaşı Kasrı (I. Nikola Albümünden).	56
Şekil 20.	Kum Kasrının I. Nikola Albümünde Görülen Kum Meydanına Bakan Cephesi	60
Şekil 21.	Edirne Sarayında Kum Kasrı Planı (Dr. R. Osman)	61
Şekil 22.	Edirne Sarayı Kum Meydanına Nazır Kum Kasrı (Dr. R. Osman)	62
Şekil 23.	Kum Kasrı Methalinin ve Cem Cumbasının Yakından Görünüşü (Dr. R. Osman)	62
Şekil 24.	Cihannüma Kasrı Zemin Planı (Dr. R. Osman)	63
Şekil 25.	7 Katlı Cihannüma Kasrı Orta Kısmı Maktatı (Dr. R. Osman).	64
Şekil 26.	Kum Meydanında Cihannüma Kasrı 2. Kat Planı. Tunca'ya Nazır Güney Cephesine Bakan Kısmı (Dr. R. Osman)	65
Şekil 27.	Edirne Sarayı Babüssaade ve Arzodası Maktatı (Dr. R. Osman)	68
Şekil 28.	Edirne Sarayı Babüssaade Harabesi, Önünde Arz Odası ve İleride Cihannüma Kasrından Kalan Kısım (Dr. R. Osman)	69
Şekil 29.	Edirne Sarayı Cedidi Amire Bulussaadesi (Dr. R. Osman)	71
Şekil 30.	Adalet Kasrı Arkasından İleride Cihannüma Kasrının Sağda İftar Köşkü, Solda Bostancıbaşı Kasrı (Dr. R. Osman)	71
Şekil 31.	Edirne Sarayı Tavuk Ormanında Adalet Kasrı Maktatının Kat Planları (Dr. R. Osman)	73
Şekil 32.	Saray-ı Cedidi Amirenin Su maksemi Olan Terazi Kasrı (Dr. R. Osman)	74
Şekil 33.	Adalet Kasrı, Fatih Köprüsü ve Bostancıbaşı Kasrının Bir Kısmı Tunca Köprüsü Yanında (Dr. R. Osman)	74
Şekil 34.	Edirne Sarayının Bostancıbaşı ve Adalet Kasırları Tarafından Görünüşü Tam Karşıda Cihannüma Kasrı (Dr. R. Osman)	75

Şekil 35.	Edirne Sarayının Umumi Görünüşü “Journales d’Galland” dan (Dr. R. Osman)	77
Şekil 36.	Edirne Cihannüma Kasrı Harfiyat Planı Ö: 1/100	90
Şekil 37.	Edirne Sarayı Kum Kasrı Hamamı Kesidi	91
Şekil 38.	Kum Kasrı Hamamı Planı	91
Şekil 39.	İşlevlere Göre Bölünme (İşlevsel Bölünme)	124
Şekil 40.	Ürüne Göre Bölümlere Ayırma	124
Şekil 41.	Bölgelere Göre Bölümlere Ayırma	125
Şekil 42.	Ölçütlerin Arka Arkaya Kullanılması	125
Şekil 43.	Kurmay Komuta Örgütü	126
Şekil 44.	Arı Proje Örgütü	126
Şekil 45.	Matrix Örgütlenme	127
Şekil 46.	Matrix Örgüt İlişkileri	127
Şekil 47.	Work-Breakdown Structure	128
Şekil 48.	Çubuk Diagram	141
Şekil 49.	İş İlerleme Eğrisi	142
Şekil 50.	Hız Diagramları	143
Şekil 51.	Kaynak Eğrisi	143
Şekil 52.	Kaynak Eğrisi	143
Şekil 53.	Ok Diagram	145
Şekil 54.	CPM - PERT Türevi Modeller	146
Şekil 55.	PERT-COST-Maliyet Artışı ve İlerlemenin Tanımlanması	148
Şekil 56.	MOST	149

Şekil 57.	CPM	152
Şekil 58.	Precedence Diagramda Aktiviteler Arası İlişkiler	152
Şekil 59.	Precedence Öncelik Diagramı	153
Şekil 60.	Kaynak Histogramı	154
Şekil 61.	Kısıtlı Kaynak Kullanımı	155
Şekil 62.	Precedence Diagramın Edirne Sarayı Koruma Geliştirme Projesinde Örneklemesi Aktivite Kimlik Kartı	158

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1.	Kum Kasrında Kışlık Kalın ve Kagir Odada Ocak ve Duvardaki Çiniler Arkaya Açılan Kapı ve Dolap Kanatlar.	48
Fotoğraf 2.	Kum Kasrında Yanda Resmi Olan ve Arkaya Rastlayan Ocak Vasıtası İle Isıtılan Kümbed.	48
Fotoğraf 3.	Edirne Şehri ile Sarayın Bahçesini Birleştiren Sultan Süleyman (Saray içi Köprüsü ve Selimiyenin Terazi Kasrı Mevkiinden görünüşü).	49
Fotoğraf 4.	Saray Ovasında, Alay Köşkü Karşısında Namazgah ve Harab Çeşmesi	49
Fotoğraf 5.	Tavuk Ormanında Terazi ve Adalet Kasırları Arasında Sultan Aziz Abidesi (Kitabesini 1293'de Ruslar götürmüştür.)	49
Fotoğraf 6.	Edirne Sarayı İçinden Geçen Tunca'nın Etrafına Fatih Zamanında Çekilen Rıhtımdan Kalan Harab Kısımlar (Dr. R. Osman)	56
Fotoğraf 7.	Kum Kasrında Yan Adanın Çinili Ocağının Arkasında Bulunduğu Odayı Isıtan Tertibat	57
Fotoğraf 8.	Kum Kasrının XVI. Asır Çinileriyle Çevrili ve Harice Açılan İki Penceresi	58
Fotoğraf 9.	Kum Kasrında İki Kapalı Pencere Arasında Çinili Satırlar (H.1290 Senesindeki Vaziyet)	58
Fotoğraf 10.	Kum Kasrında Muhteşem ve Yıldızlı Müzeyyen Tavan. XVII. Asır ve Duvarlarında XVI. Asır Çinileri.	59
Fotoğraf 11.	Kum Kasrından Meydana Nazır Cephenin İçden Görünüşü (H. 1290 Tamiri Esnasında Açık Kapıda Nöbet Bekleyen Bir Asker Görülmektedir.)	60
Fotoğraf 12.	H.1290 Senesi Tamirinden Önce Cihannüma Kasrı	65
Fotoğraf 13.	Bir Tamirden Önce Cihannüma Kasrı	66

Fotoğraf 14.	Cihannüma Kasrının Üstü İstalaktilli ve 855 Tarihli Kitabeyi Havi ve Bugün Bina ile Birlikte Mevcut Olmayan Kapısı	66
Fotoğraf 15.	Kasrı Padişahı (Cihannüma Kasrı)'nın 1290 Tamirinden Sonraki Hali. Üstte Bugün Bir Kısmı Mevcut Harabesi.	66
Fotoğraf 16.	Tunca Sahilinde Sarayı Cedidi Amirenin Kum Meydanı Namı İle Mamur İkinci İç Meydanı	67
Fotoğraf 17.	Hadikai Hassada, Tunca Kenarında XI. H. Asır Arasından İftar Köşkü, Arkada Adalet Kasrı ve Yanda Fatih Köprüsü Bir Kış Günü	67
Fotoğraf 18.	Edirne'de Saray İçinde Tunca Nehrinin Kenarlarına Yapılan Rıhtım Duvarları	68
Fotoğraf 19.	Edirne Sarayında Arz Odasının H.1290 Senesi Tamiri Esnasında Alınan Resmi.	69
Fotoğraf 20.	Mezkür Arz Odası Harabesinin 40 Sene Önceki Durumu (Dr. R. Osman)	70
Fotoğraf 21.	Edirne Sarayı Babüssaadesi 1290 Senesi Tamiri Esnasında	70
Fotoğraf 22.	Cihannüma Kasrının Cenuba Nazır Penceresinden Kıyık Tepesi, Tavuk Ormanı, İftar Köşkü ve Adalet Kasrının Görünüşü (H.1290 senesi)	72
Fotoğraf 23.	Saray İçinde Tunca Kenarında İftar Köşkü, Adalet Kasrı ve Fatih Köprüsü (H.1290 yazı)	72
Fotoğraf 24.	Cihannüma Kasrının Bir Tamirden Sonraki Görünümü	76
Fotoğraf 25.	Cihannüma Kasrı Ön Cephesi (Kazıya Başlanmadan Önce)	79
Fotoğraf 26.	Cihannüma Kasrının Ön Cephesindeki Kazı Yapılırken	79
Fotoğraf 27.	Cihannüma Kasrının Ön Cephesinde Meydana Çıkarılan Bodrum Katı Kapısı ve Sultan Aziz Zamanında Yapılan Merdivenler	80
Fotoğraf 28.	Kasrın Bodrum Katı Temizlendikten Sonra Meydana Çıkan Mervürlü Tonoz.	80
Fotoğraf 29.	Bodrum Katında Bulunan Duvar İçinden Çıkan Merdiven	81

Fotoğraf 30.	Kasrın Sol Cephesi	81
Fotoğraf 31.	Kasrın Arka Cephesi	82
Fotoğraf 32.	Kum Kasrının Temel İşleri	82
Fotoğraf 33.	Kum Kasrı Hamamı (Dıştan)	83
Fotoğraf 34.	Kum Kasrı Hamamı (Dıştan)	83
Fotoğraf 35.	Kum Kasrı Hamamının Nervürlü Kubbesi	84
Fotoğraf 36.	Kum Kasrı Hamamının İçi	84
Fotoğraf 37.	Su Makseni Ön Cephesi	85
Fotoğraf 38.	Su Maksemi Yan Cephesi	85
Fotoğraf 39.	Su Maksemi Arka Cephesi ve Su Tevzi Bölümleri	86
Fotoğraf 40.	Namazgah	86
Fotoğraf 41.	Namazgah Mihrabının Arkasındaki Çeşme	87
Fotoğraf 42.	Çeşmenin Köşelerindeki Selsebiller	87
Fotoğraf 43.	Babüssaade'nin Tehlikeli Durumu	88
Fotoğraf 44.	Mutfaklar	88
Fotoğraf 45.	Mutfaklar	89
Fotoğraf 46.	Adil Köşkü	89
Fotoğraf 47.	Şehir Merkezinden Saray Kalıntılarının Bakış	93
Fotoğraf 48.	Babüssaade Önünden Kum Kasrı ve Şehitlik Anıtının Görünüşü	94
Fotoğraf 49.	Matbah-ı Amire (Mutfaklar) Bugünkü Durumu	95
Fotoğraf 50.	Adalet Kasrı ve Arkasında Her Yıl Kırkpınar Güreşlerinin Yapıldığı Tesis.	96
Fotoğraf 51.	Babüssaade	97
Fotoğraf 52.	Cihannüma Kasrı Kalıntıları ve Askeri Karakol	98

Fotoğraf 53	Kum Kasrı Hamamı Tarafından Adalet Kasrının Görünümü	99
Fotoğraf 54.	Köprüden Adalet Kasrına Bakış	100
Fotoğraf 55	Adalet Kasrı	101
Fotoğraf 56.	Su Maksemi Ön Cephesi	102
Fotoğraf 57.	Su Maksemi Arka Cephesi	102

ÖZET

Tarihi yapı ve mekanların çevresi ile birlikte koruması ve değerlendirilmesi sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarda fayda sağlayacak yaklaşımlardır. Bu çalışmada Edirne Sarayı'nın restorasyonu ve çevresi ile birlikte işlevlendirilmesi olgusu "proje planlama" kavramı kapsamında tanımlanmıştır. Amaç restorasyon ve işlevlendirme çalışmalarının bir proje adı altında tanımlanması ve proje planlama yöntemlerinin bu proje üzerinde uygulanmasıdır. Süre, yer, kapasite ve maliyet açısından iç ve dış kısıtlılık koşulları gözönüne alınarak proje yönetimi yöntemleri uygulanması düşünülmüştür. Proje amaçları tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik değerler biçiminde saptanmıştır.

Proje konusu olan Edirne Sarayı, yakın çevresi ve şehir dokusu ana başlıkları için; tespit çalışmaları, kazı çalışmaları, rölöve, restorasyon ve restitüsyon projeleri hazırlanması, restorasyon ve anastiloz çalışmaları, peyzaj, ulaşım ağı planlanması, uygulanması, yeni bir vaziyet planı, işletmenin kurulması aşamaları proje planlanması kavramı ile ele alınmış ve öncülük serimi hazırlanmış. Ancak, tüm bu proje tasarım, uygulama ve işletme faktörlerini gerçekleştirebilmek için bir PPKS (Proje Planlama Kontrol Sistemi) oluşturulması ön koşul olarak düşünülmüştür.

SUMMARY

Assesment and preservation of historical structures with their environments would be helpful from the social and economical point of view. Through out this study, restoration and environmental organization of Edirne Palace are defined within the concept of “project planning” with the aim being the definition of restoration and functions under the context of a project and application of project planning methods via such project. Internal and external restrictions with regard to time, location, capacity and cost have been considered in application of project management methods. The primary considerations of the project have been determined as historical, social, cultural and economic values.

The Edirne Palace which is the subject of the project is assesed under the principal headings of its close environment and urban structure which are further evaluated under the subheadings of evaluation studies, excavation studies, measural preservation, preparation of restoration and restitution projects, restoration and anastylosis, landscaping, design and application of transportation network, new general layout plan, and establishment of structure within the project wherupon a final assessment design has been created. In addition to the foregoing, the establishment of Project Planning Control System (PPCS) is considered as a fundamion in order to realize these design applicatential conditon and management studies.

GİRİŞ

Ülkemizde tarihi yapı ve çevrelerin özensizce tükenip gitmesi; kültürel, tarihi ve ekonomik varlıkların gün geçtikçe yitirilmesi sonucunu beraberinde getirmektedir. Korumacılık anlayışının özellikle II. Dünya Savaşından sonra İtalya, Almanya, Fransa gibi büyük hasar görmüş ülkelerde yaygınlaşması, bu ülkelerdeki dönem koşullarının zorluğuna paralel olarak planlama işlemleri, elemanları ve ilkeleri ile çalışma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir.

Özellikle bu ülkelerde korumacılık anlayışı tek yapı ölçeğinde kalmayıp mahalle, köy hatta bölge ölçeğine taşınmış, koruma, değerlendirme ve sosyal yaşama katma biçiminde gerçekleşmiştir. Burada özellikle üzerinde durulması gereken “sosyal yaşama katma” deyimidir. Bunun en önemli iki sebebi:

1) İktisadi anlamda değerlendirirsek;

Bu tür mimari eserlerin bulunduğu alanlar kıt kaynak olarak değerlendirilebilir. Zira bu tür eserler yöneliş, rüzgar, konum ve çevre ile uyum açısından en uygun yerlere inşa edilmişlerdir. Aynı nitelikteki başka bir eserin yeniden inşa edilmesi sırasında uygun yer bulunması mümkün olabilir. Ya da bunun için çok büyük maddi imkanları kullanmak gerekebilir.

2) Korumacılık yönünden değerlendirirsek;

Yapıyı ya da yapı gruplarının sosyal yaşama katılması aynı zamanda bu eserlerin ömürlerinin uzaması anlamına da gelmektedir. Çünkü bir binanın yaşamını sağlıklı bir biçimde devam ettirmesi için en iyi yol o binayı aktif bir fonksiyon ile insan kullanımına açmak olacaktır. Bu özellikle bir bina veya yapı için düşünüldüğü gibi bir çevre, bir mahalle ve bir bölge için de düşünülebilir.

Bu nedenlerle, tarihi yapıların çevresi ile birlikte korunup değerlendirilmesi sosyal ve ekonomik boyutlarda fayda sağlayacak bir yaklaşımdır.

Bu tür ilişkilendirme ve işlevlendirme çalışmalarında, çeşitli uzmanlık alanlarının farklı kademelerdeki görev dağılımları, birbirleri ile koordinasyonun sağlanması ve ilgili ana kararların alınması için planlama çalışması gereklidir.

Bu çalışmada “Edirne Sarayı’nın restorasyonu ve çevresi ile değerlendirilip işlevlendirilmesi” olgusu “proje” kapsamı altında ele alınmıştır. Yapılacak olan planlama çalışmasında proje elemanlarının süre, yer, kapasite ve maliyet açısından, iç ve dış kısıtlılık koşulları gözönüne alınarak ve zaman faktörüne bağlı olarak koordine edilmesi, bunun için de proje yönetimi yöntemleri uygulanması amaçlanmıştır.

I. BÖLÜM: AMAÇ VE KAPSAM

1.1. PROJE AMAÇLARI

Edirne şehri anıtsal ve geleneksel yapıların yoğunluğu ve üstün niteliğiyle bir anıt kenttir. Bu anıt kenti oluşturan camiler, saraylar, kasırlar, köşkler, çeşmeler, külliyeleler, geleneksel konutlar ve bunlar gibi sayılabilecek birçok eser zamanın ve diğer dış etkenlerin tesiriyle gün geçtikçe yıpranmaktadır. Bu eserlerden şehir merkezinde ve/veya insan kullanımına açık olan eserler belirli periyotlarda bakıma alındıkları için kendi kaderine terk edilmiş yapılara göre daha şanslı olarak nitelendirilebilirler.

Edirne Sarayı kalıntıları bu açıdan değerlendirildiğinde çok şanssız bir örnek olarak gösterilebilir. Osmanlı-Rus Savaşı sırasında, sarayın havaya uçurulmasından sonra, bugüne kadar birkaç tespit ve arkeolojik kazı dışında sarayla ilgili derinlemesine ve büyük çapta bir çalışma yapılmamıştır diyebiliriz. (Özellikle Dr. Rıfat OSMAN'ın Edirne Sarayı ile ilgili olarak yapmış olduğu ve belgelediği çalışmalar eldeki en net ve kesin belgelerdir.) Böylesine kendi haline bırakılmış, ancak gerek mimarlık ve sanat tarihindeki yeri, gerekse Osmanlı İmparatorluğunun siyasal tarihindeki yeri açısından oldukça önemli bir konumu olan Edirne Sarayı'nın tarihi mirasımıza yeniden kazandırılması gerekmektedir.

Bu amaçla; Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme projesinin, bir an önce, ancak bu ölçekteki bir çalışmada karşılaşılabilecek problemlerin gözönüne alınarak uygulanması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek için öncelikle Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfının kurulup işler hale getirilmesi, kişi ve kuruluşlardan arandırılarak yürütücü kimliğine kavuşturulması amaçlanmaktadır. Vakfın görevi çalışmaların devamlılığını sağlamak ve bunun için tüm yetkili devlet kurum ve kuruluşları, Belediye, Özel İdare, Üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları ve uzmanlarla bağlantı kurarak organizasyon ve koordinasyonu sağlamak olacaktır.

Yapılacak olan çalışmadaki temel amaç, bugün harabe haline gelmiş olan Edirne Yeni Sarayının tamamının olmasa bile en azından hakkında bilgi ve belge sahibi olduğumuz, yerinde bazı iz ve kalıntıları bulduğumuz kısımlarının (Her ne kadar tercih edilmese de) rekonstrüksiyon, anastilosis yöntemleri ile ayağa kaldırılması, onarıma ihtiyacı olan yapıların restorasyonun yapılması, sonrasında işlevlendirilmeleri, böylelikle bu eserin Edirne ve Türk kültür hayatına kazandırılmasıdır. Merkez dokudan kopuk olan saray kalıntılarının şehirle bağlantısını sağlayan arterler konumundaki köprüler (Saraçhane, Saray, Bayazıt, Gazinihal Köprüleri) yapıları güçlendirilerek yakınındaki tarihi yapılarla birbirini tamamlayıcı işlevler verilmesi, kendisi yaşarken çevresini de etkilemesi amaçlanmıştır. Ayrıca, Edirne Yeni Sarayı'nın kurulmuş olduğu alanı tarihi sit alanı olarak adlandırarak bu tarihi sit alanının fiziki sınırlarının tespit edilmesi, bu fiziki sınırlar içinde kalan alanın, mülkiyetinin tam anlamıyla, kurulacak olan Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'na verilmesi ile yine bu sınırlar içinde kalan ancak saray yapıları ile ilgili olmayan muhdes yapıların (Şehitlik Anıtı, Kırkpınar güreşlerinin yapıldığı tesis, askeri karakol vs.) bir an önce bu alanın dışına taşınması ve işlevlendirme işlemi tamamlandıktan sonra kurulacak bir döner sermaye sistemi ile Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'na (Edirne Yeni Sarayının restorasyonu ve işlevlendirme çalışması sonrasında düzenli bakımının yapılması ya da diğer evrelerin tamamlanması amacıyla) devamlı gelir getiren bir işletme sistemi kurulması amaçlanan çalışmalardır.

1.1.1. Proje Alt Amaçları

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme projesinde temel amaçların yanında Edirne şehri ve bölge yaşayanları için gerçekleştirildiği takdirde faydalı olabilecek alt amaçlarda vardır. Bunları açıklarsak;

- ***Tarihi Amaçlar***

Projenin tarihi amaçları, Edirne ve Edirne Yeni Sarayının Osmanlı İmparatorluğunun siyasi tarihindeki yeri dışında, tarihi bir süreci yansıtması ve bir

çok tarihi olaya tanıklık etmesi açısından Edirne Yeni Sarayının önemli yerini anlatmak, Edirne Yeni Sarayının Manisa Sarayı ile birlikte Topkapı Sarayının mimari biçimlenmesindeki önemini belirtmek ve vurgulamaktır.

- ***Sosyal Amaçlar***

Edirne şehrinin anıt kent olmasına vasıta olan geleneksel ve tarihi yapılar yanında ihtiyaca paralel olarak son dönem inşa edilen özellikle konut ve iş merkezleri şehir dokusunu yoğunlaştırmıştır. Şehir merkezinde rantın yüksek olması buraya olan talebi arttırmıştır.

Oysa, en azından sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri barındıran yapılar Edirne Yeni Sarayı Restorasyon çalışması sonrasında ortaya çıkacak yapılara taşındığında, hem bu yapılar değerlendirilmiş, hem de eski önemini yitirmiş olan bölgenin canlandırılması mümkün olacaktır. Bununla birlikte yapı kendisi yaşarken çevresini de eğitip işlevlerle buradaki hayatı da canlandıracaktır. Edirne'yi sıkıştıran yeni dokunun sosyal ve kültürel faaliyetlerinin bu alana kaydırılarak şehir dokusunun sıkışık yapısı rahatlatılacak, böylelikle saray yapılarının hayata daha rasyonel bir biçimde katılması hedeflenmektedir.

- ***Kültürel Amaçlar***

Yapıların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için kullanılmaları önerilir. Fakat bu kullanım daima onların estetik ve tarihi kimliklerine saygılı bir amaca dönük olmalıdır. Buradan hareketle Edirne Yeni Sarayı Koruma Geliştirme Projesi sonrasında yapılara verilecek işlevler de kültürel etkinliklere hizmet etmelidir.

İşlevlendirilmesi düşünülen yapı ya da yapı gruplarına verilecek fonksiyonlar Edirne şehrinin kültürel yaşantısına da değişik bir boyut getirecektir. Sözelimi, bu yapılarda değişik uzmanlık alanlarına hizmet veren kütüphaneler, müzeler, sergi salonları, konser ve tiyatro salonları, geleneksel Türk el sanatlarını yeni nesillere aktaracak olan kurslar, (hattat, tezhip, minyatür, sedef, el yazmaları vb.), geleneksel Türk sazlarını tanıttak kurslar düzenlenerek bu konudaki bir eksiklik giderilebilir.

Yine bu yapı veya yapı gruplarının bazı mekanlarında (geçmiş toplum ve saray yaşantısını örneklemek amacıyla) maketlerle geçmiş yaşantıları canlandıracak sahneler, giysi, silah, fotoğraf, resim, maket, gravür, çizim vs. gibi eserlerin sahnelenmesi düşünülen çalışmalardır. Ayrıca tüm saray perspektifi içinde tüm yapıların en iyi görülebildiği bir alanda ses ve ışık gösterileri ve teatral faaliyetlerle tarihi olayların canlandırılması düşünülmektedir.

- ***Ekonomik***

Konu ekonomik olarak ele alındığında iki aşamalı bir amaç ortaya çıkmaktadır. Birincisi bölgenin genel ekonomik durumuyla ilgili, ikincisi ise Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'nın maddi kaynağının devamlılığı ile ilgilidir.

Bölgenin genel ekonomik durumuyla ilgili olarak; projenin uygulanması aşamasında:

1°) İşgücü İstihdamı

Bilindiği gibi günümüz toplumlarının en büyük sosyal sorunlarından biri işsizliktir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme projesi gibi büyük çapta bir şantiyede görev alacak personelin en azından belirli bir kısmı bölge yaşayanlarından olacaktır. Böylelikle belirli bir işgücü istihdamı gerçekleşecektir.

2°) Malzeme ve Ekipman Alımı

Çalışma sırasında kullanılacak kum, kireç, çimento, taş, alçı, betoniyer, pompa, motor, vinç, çeşitli iş makineleri vb. gibi malzeme ve ekipmanların bölgeden temin edilmesi, ayrıca bir nakliye bedeli verilmemesi açısından tercih edilecektir. Ancak bölgede bulunamayacak malzeme ve ekipman başka bölgelerden getirilebilir. Bunun sonucunda da gerek bölge içinden malzeme ve ekipman alımı, gerekse bölge dışında buraya getirtilen malzeme ve ekipman ekonomiyi hareketlendirecektir.

3º) Bölgeye Gelecek İdari ve Uygulayıcı Personel, Müteahhit ve İşadamları

İşgücünün tamamının bölge içinden temin edilmesi tabiidir ki mümkün olmayacaktır. Çalışmada değişik uzmanlık alanlarının olması ve bu konu ile ilgilenen uzmanların sayısının çok az oluşu bu sonucu doğurmaktadır. Bundan dolayı çalışacak idari ve uygulayıcı personelin bir kısmı bölge dışından gelecektir. Böylesine büyük çaptaki bir çalışmada çalışmanın belirli evrelerinde görev alacak müteahhit ve işadamları da olacaktır.

Kısacası bölge dışından gelecek tüm idari-uygulayıcı personel, işadamları ve müteahhitler için barınma, giyecek, içecek, ulaşım ihtiyaçları doğacaktır. Bu talebin karşılanması da bölgede bulunan ticaret sektörüne bir hareketlilik getirecektir.

Ancak tüm bu beklentilerin öncesinde, şehir belediyesinin denetiminde bölgedeki orta ve büyük çaptaki ticaret sektörü bu çapta bir talebi karşılayacak duruma getirilmesi ve genel anlamda sorumluluğunu yerine getirebilmesi için paneller ve eğitici seminerler düzenlenmesi gerekmektedir.

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı devamlılığı ile ilgili olarak ise;

Kurulmuş olan Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'nın devamlılığının sağlanması, Saray yapılarının bakım ve ihtiyaçlarının karşılanması için bir döner sermaye sistemi kurulmalıdır. Bu modelde işlevlendirme çalışması tamamlanmış olan yapıların hemen işletmeye açılarak elde edilen gelirlerin döner sermayeye aktarılması ve sistemin devamlılığının bu şekilde sağlanması düşünülmektedir.

1.2. PROJE KAPSAMI

Yapılar çevreleriyle şekillenip onlarla birlikte büyürler. Bir sanat eseri olarak yapı, estetik boyutlarıyla kendine özgü bir iç mekan tasarımıyla birlikte, yine kendine has bir dış mekan ilişkisi ortaya koyar. Yapıları bundan dolayı buldukları dış çevreden soyutlayamayız. Her yapı büyüklüğüne, işlevine ve mimari biçimlenmesine göre bulunduğu alanda bir dış çevreyi tanımlamak zorundadır.

Edirne Sarayı, kompleksi gerek saray dış duvarları ile tespit edilen fiziki sınırlar dahilinde, gerekse bu duvarların dışındaki hayali sınırlar gözönüne alındığında kasırlar, köşkler, hamamlar, mutfaklar, köprüler, kapılar, meydanlar ve diğer yapıları ile çok geniş bir alanı tanımlamaktadır. Bunun için saray içinde, dışında ve yakın çevresindeki tüm buluntu ve mevcut yapılar değerlendirilerek birbiriyle ilişkilendirilecektir.

Bu doğrultuda proje kapsamını 4 ana başlık altında toplayabiliriz:

1° Saray Sınırları Dahili

Öncelikle bir yapıya müdahale edebilmek için o yapının mülkiyetine sahip olunması ya da mülkiyetine sahip olanlar tarafından vekil tayin edilmesi gerekmektedir. Bu noktada yapılması gereken mülkiyeti Edirne Belediyesi, DSİ ve Kültür Bakanlığı'na ait Edirne Sarayının bu durumunun açığa kavuşturulması ve mülkiyetin Kültür Bakanlığı denetiminde Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfına verilmesi gerekmektedir.

Mülkiyetin Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfına verilmesi sonrasında, tam anlamıyla tarihi sit tanımına uygun olan Edirne Sarayı ve çevresinin fiziki sınırları, yani tarihi sitin fiziki sınırları, resmi olarak belgelenecek ve bu alan ile saray duvarlarının aplikasyonu yapılarak tanımladığı alan belirlenecektir. Burada önemli olan nokta tarihi sit sınırları ve Edirne Sarayı duvarlarının belirlediği sınırların

farklı alanları tanımlaması gerçeğidir. Bunun sonrasında, bu sınırlar içerisinde kalan Şehitlik Anıtının ve Kırkpınar güreşlerinin yapıldığı tesisin başka bir yere taşınması ve diğer muhdes yapıların da temizlenmesi öngörülmektedir. Çalışmanın devamında, Edirne Sarayı kompleksini oluşturan yapıların çeşitli zonlara ayrılarak sırasıyla, sağlamlaştırma, ön tespitler, arkeolojik kazılar, ikinci bir tespit çalışması, rölöve, restorasyon, restitüsyon projelerinin hazırlanması, anastilosis ve gerekiyorsa rekonstrüksiyon projeleri, altyapı ve peyzaj projeleri ve tüm bunların koordinasyonu ile uygulamaya geçilmesi sonrasında işlevlendirme ve işletme çalışmalarının gerçekleştirilmesi düşünülmektedir.

Saray sınırları dahilinde hangi binalara ne şekilde müdahale edileceği, hangi kalıntılara rekonstrüksiyon uygulanacağı, kullanılacak restorasyon teknikleri oluşturulacak proje yönetim ekibi tarafından kararlaştırılacak, projelendirilecek, yetkili makamlardan alınacak onay sonrasında uygulaması yapılacaktır.

2°) Saray Yakın Çevresi

Yetkili makamlarca onaylanmış ve sınırları tanımlanmış olan tarihi sitin dışında belirli bir koruyucu kuşak oluşturulması ve bu kuşağın bitiminden sonra yaklaşım sınırlarının kurulması, yakın çevrede kuşağın bitiminden başlamak üzere rekreasyon alanı planlaması ve yeni bir nazım imar planı hazırlanması önerilmektedir. Tarihi sit alanı dışında ise yeni bir yerleşme olup olmayacağı, tarihi sitin ve önerilen koruyucu kuşağın boyutları yetkili makamlarca alınacak kararlara bağlı olduğundan bu konudaki çalışma, kararın verilmesinden sonra ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Bunun dışında saray yakınında bulunan ancak saray duvarları dışında kalan bir takım yapılara müdahale kararı proje ekibi ile Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı yönetimi ile birlikte verilecektir.

3°) Saray Şehir Bağlantısı

Edirne şehri ile saray kalıntılarını Saray, Saraçhane, Bayazıt, Gazinihal köprüleri birbirine bağlamaktadır. Köprüler şehri hayali olarak üç parçaya ayırmış belki de şehrin her noktasından saraya ulaşımın kolay olması düşünülmüştür.

Arter (köprülerin her birinde) giriş-çıkışlarında sirkülasyonu rahatlatacak meydancıklar düzenlenmesi ve bu meydancıkların optimum kullanımı düşünülmektedir. Köprülerle ilgili fizibilite, etüd, proje ve uygulama çalışmaları muhtemelen projenin sonraki evrelerinde gerçekleştirilecektir.

4°) Şehir Dokusu

Edirne şehri, yalnız EdirneYeni Sarayı ile değil şehir merkezinde bulunan, başta Mimar Sinan'ın ölümsüz eseri Selimiye olmak üzere diğer camiler, çeşmeler, külliyeler, hamamlar ve diğer geleneksel sivil konut örnekleriyle anıt kent olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bugünkü şehir merkezinde de birçok değerli anıtlarla karşılaşmaktayız. Bu eserlerin bugünkü şehir içerisinde sıkışmaya başlaması ve yoğun yapı talebi anıt kenti bekleyen en büyük tehlike olarak düşünülmelidir.

Şehir dokusunda yapılacak çok sistemli ve bilimsel bir tespit çalışması ile saptanabilen tüm eserlerin tespiti, sınıflandırılması ve bu eserlerin de (eğer bir ilişki kurulabiliyorsa) Edirne Sarayı yapıları ile ilişkilendirilerek gerek bu eserlerin gerekse Saray yapılarının yaşam damarlarını beslemek gerekmektedir. Bunun için çok sağlıklı bir tespit çalışması gerekmektedir. Bunun dışında, yine şehir dokusunda yapılacak bir tespit çalışması ile şehir dokusunda sıkışmış olan tüm sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri barındıran yapıların tespiti (ayrıca yapılması düşünülen proje halindeki yapılar da buna dahil edilmelidir) ve bu tespitin arşivlendirilerek daha sonra yapılacak işlevlendirme çalışmasına yardımcı kaynak teşkil etmesi, düşünülmektedir.

Düşünülen, işlevleri saray ve yakın çevresinde devam ettirilebilecek yapıların bu bölgeye taşınması, amaçlanan canlandırma çalışmasını gerçekleştirmek aynı zamanda şehirdeki yoğunluğu azaltarak bu alana kaydırmaktır.

Böylelikle hem şehrin yoğun dokusu rahatlatılacak hem de saray ve şehir dokusu birbirine sağlıklı, yaşayan bir yapıda bağlanacaktır.

II. BÖLÜM: TARİHÇE VE MEVCUT DURUM

2.1. EDİRNE SARAYLARI

Edirne şehri, sınırları içerisinde bulunan camiler, saraylar, köşkler, kasırlar, çeşmeler, külliyeler, geleneksel konutlar vb. gibi üstün nitelikteki birçok eser ile tam bir anıt kenttir.

Edirne, coğrafi durumu nedeniyle, gerek Bizans İmparatorluğu gerekse Osmanlı İmparatorluğu zamanında çok önemli bir merkez olmuş, bunun sonucunda da şehirde birçok değerli eser inşa edilmiştir. Bunlar içinde özellikle Saray yapıları tarihi ve mimari bakımdan çok değerli eserlerdir. Ancak ne yazık ki bu sarayların günümüze kadar korunarak geldiğini söyleyemeyiz.

Bölgede, tarih içinde gerek Bizans İmparatorluğu döneminde, gerekse Osmanlı İmparatorluğu döneminde birçok saray yaptırılmış, ancak bunlardan çok az iz ve belge kalmıştır.

2.1.1. Bizans İmparatorluğu Döneminde Edirne Sarayları

Bizans İmparatorluğu dönemindeki Edirne tekfurlarının oturdukları saraylar hakkında fazla bir bilgi olmamasına rağmen Edirne’de “saray” denilen bir takım binaların varlığı bilinmektedir.

Evliya Çelebi: Seyahatname’sinde ¹ “Eski Edirne Kralları Manyas Kapısında otururlarmış” demektedir. Türklerin Edirne’yi fethetmesi üzerine Bizans tekfurunun karanlıktan faydalanarak nehir yoluyla Enez’e kaçması bu fikri doğrulamaktadır. Çünkü, Manyas Kapısı Edirne kalesinin güneye bakan yüzünde Tuna nehrine açılan bir kapıdır.

¹ Evliya Çelebi, Seyahatname, Zuhuri Danışman baskısı, C:6-5:8

Abdurrahman Hibri Çelebi: “Enis-ül müsammirün” adlı Edirne tarihçesinde Edirne'nin hisarını anlatırken² “Edirne şehrinin hisarı dört köşe olarak yapılmıştır. Herbir köşesinde üstüvane şeklinde birer kule vardır ki; birisi, üç şerefeli camii yakınında görülen büyük kuledir. Bizanslılar döneminde beylerinin sarayı burada imiş” demektedir. Bu yüzden bu kuleye Tekfur kulesi denmiştir.

Ahmed Badi Efendi, “Riyaz-ı belde-i Edirne” adlı eserinde³ Hibri'den aktararak yaklaşık aynı bilgileri vermekte ve tekfur Kulesi ve civarının fetihten sonra geçirmiş olduğu değişiklikleri anlatmaktadır.

Edirne'nin fethinden sonra Sultan 1. Murad'ın Edirne'de durmayıp bir süre Dimetoka'da kalması bu sarayların oturmaya uygun olmadıklarını göstermektedir.

2.1.2. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Edirne Sarayları

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Edirne'de inşa edilen ilk saray, şimdiki Muradiye Küçükpazar caddesi ile Kırılgaç bayırı arasındaki kavak meydanında Sultan I. Murat tarafından 1365 yılında yaptırılmış adına da “Sarayı Cedid” yani yeni saray denilmiştir.

Bu saray hakkında fazla bir bilgi sahibi olunmamakla birlikte Evliya Çelebi seyahatnamesinde sarayın özellikleri ile ilgili az da olsa bir iz bulunmaktadır.

Çelebi, özet olarak: “Gazi Murat Hüdavendigâr'ın kavak meydanında yaptırdığı bir saray'ı Musa Çelebi genişletip kale gibi burç ve borusunu bir büyük bina gibi yaptırdı. Çevresi beş bin adım gelir. Dört köşeden uzunca bir sultan sarayıdır. Duvarların yüksekliği yirmi zira olup kuzeye açılan bir adet demir kapısı

² A. Hibri, Enis-ül Müsamirin, s.11 (Dr. Ratip Kazancıgil Kütüphanesinden).

³ Ahmet Badi, Riyaz-ı belde-i Edirne C:1, s.17 (Dr. Ratip Kazancıgil Kütüphanesinden)

vardır. Sonra, Sultan Süleyman Han Macar Seferine rağbet etmekle bu sarayı ve yeniçeri odalarını imar edip kırkbin yeniçeriye hazır bulundurarak altı bin özel hizmetliğı bu sarayda oturtmak üzere eski sarayı büyük divanhaneler, has oda, büyük ve küçük hazine, kiler, doğancılar, seferliler odalarıyla genişletti. Ama bağve bahçesi yoktur” demektedir⁴.

Bu saray Sultan II. Murat’ın başlatıp Fatih Sultan Mehmet’in tamamladığı saray yapılıncı “saray-ı atik” (Eski Saray) adını almıştır. Eski saray hakkında bilgimiz hemen hemen bundan ibarettir, diyebiliriz.

2.2. EDİRNE YENİ SARAYI (SARAY-I CEDİD-İ AMİRE)

Eski saraydan sonra, Sarayı denilen ve Tunca nehrinin ikiye ayrılmasından meydana gelen bir ada üzerinde, şehrin kuzey yönünde, Tunca nehrinin batısında 3.000.000 m². nin üstünde bir düzlükte Yeni Saray kurulmuştur.

Saray, II. Murat’ın emri üzerine 1450 yılında inşa edilmeye başlanılmıştır. 1451 yılında II. Murat’ın vefat etmesi üzerine saray inşaatı bir süre durmuş ise de aynı yıl içinde Fatih Sultan Mehmed tarafından yeniden başlatılmıştır.

Daha sonraları sırasıyla Kanuni Sultan Süleyman, Sultan II. Selim, Sultan I. Ahmet, Sultan II. Ahmet, Sultan Mustafa ve Sultan III. Süleyman dönemlerinin ihtiyaçlarına göre yeni yapılar eklenerek sarayı genişletmişler böylelikle saray çok geniş bir alana yayılmıştır.

Bundan başka sarayın yerleşim planı dışında olmasına rağmen yine saraya bağlı olan köşkler de bulunmaktadır.

⁴ Evliya Çelebi, Seyahatname, Zuhuri Danışman baskısı, C:3, s.456.

Bunlar;

1. Şikar (Av) köşkü
2. Aynalı köşk
3. Bostancı başı kasrı
4. Terazî kasrı
5. Adalet kasrı
6. İftar köşkü
7. Bülbül kasrı
8. Değirmen kasrı
9. Bayırbaşı kasrı
10. Mumluk sarayı
11. Köşk kapı kasrı
12. İydiye kasrı
13. Çadır köşk
14. Hıdırlık kasrı
15. Buçuk tepe kasrı
16. Yıldız kasrı
17. Demirtaş kasrı
18. Akpınar sarayı kasrı
19. Üsküdar kasrı

Sarayın en önemli daireleri Cihannüma Kasrı, Kum Kasrı, Arz Odası, Kasrı Padişahı Hamamı, Matbah-ı Amire, Hamamlar, Hamamlı Köşk veya Lohosa Kasrı, Yatak Hamamı, Adalet Kasrı, Terazî Kasrı, Bostancı Başî Kasrı, Değirmen Kasrı, Kafesli Kasır (İftar Kasrı), Demirtaş Kasrı, Rıhtımlar olarak sıralanabilir.

Edirne’de Osmanlı Devri Abideleri adlı eserinde ⁵ Dr. Phil. Oktay Aslanapa sarayın önemli odalarını ayrıntılı olarak anlatmaktadır:

⁵ Dr. Phil Aslanapa Oktay, Edirne’de Osmanlı Devri Abideleri, Üçler Basımevi, İstanbul 1949, s.144-154.

Cihannüma Kasrı ile ilgili olarak: “Sarayın en muhteşem ve yüksek binası olan bu kasrın inşası, kapısı üzerindeki kitabenin evvelce alınmış fotoğrafisinden anlaşıldığına göre, Fatih Sultan Mehmet tarafından H. 856 (1452)’de tamamlanmıştır. Burada; sultanın geldiği zaman istirahat etmesi için ayrı bir kısım vardı. Bina, sekiz köşeli kule kısmı hariç, dört katlı olarak yapılmış, kule sarayın medhali üzerine tesadüf ettirilmişti. Kule biçimindeki oda sekiz köşeli piramid bir çatı ile örtülü olup zemini mermer döşeli etrafi sedirli idi, ortasında mermer bir havuz ve sekiz adet penceresi vardı.

Cihannüma kasrının heyeti umumiyesi, Tahtı Hümayun dairesi ile Has odalar, yediler odası, Sancakı şerif odası, Sancakı şerif şeyhi dairesi, Kütüphanesi hümayun ve Sancakı şerif mescidi kısımlarından ibaretti. Ortadaki kulenin yüksekliği otuz metreyi bulmakta ve yukarıya 142 ayak merdivenle çıkılmakta idi. Kasrın duvarları kıymetli çiniler ve nakışlarla (kalem işleri) süslü olup odalar ve divanhanelerin zemini mermer levhalarla kaplanmıştı. Tahta üzerine deri gerilmiş ve üzerine fırça ile nakışlar yapılmış olan tavanlardan bilhassa birisi çok muhteşemdi.

Yapının heyeti umumiyesi büyük kesme taşlar ve horasanla çok sağlam bir tarzda inşa edilmiş 25 cm².lik meşe direkler hatıl olarak kullanılmıştı. Cihannüma kasrının stalaktitlerle işlenmiş mermerden zarif bir kapısı vardı ve sarayın kitabesi bu kapı üzerinde bulunuyordu. Fakat 1830 tarihli albümde mevcut elle çizilmiş resimde kitabe görülmemektedir.

Hacı izzet paşanın tamirinden sonra medhal kısmındaki merdivenlerle pencerelerin ve kasır cephesinin şekli oldukça değişmiş bulunuyordu” demektedir.

Dr. Phil. Oktay Aslanapa Kum Kasrı’ını anlatırken: “Cihannüma kasrının sağ tarafında yer alan kum kasrı da Fatih zamanında yapılmıştı. Fakat resimleri bize intikal eden çok tamir görmüş bina on yedinci asır üslubunda bir Türk tarzını gösteriyor. Planına göre ön cephesinde Cem cumbası denilen, ileriye doğru çıkıntılı

kısımın arkasında bir sofa, bir çıkış, bir iniş merdiveni, arka ve yan tarafında da odalar vardı. Alt katta sedirlerle çevrili bir divanhane ve ortasında bir havuz bulunuyordu.

Cem cumbasının sağ tarafında bulunan tamamen çinilerle kaplı muhteşem kargir salonun çini kavanozlardan mamul konik şekildeki ocağı arkadaki odanın ocağı ile müşterek olup her ikisi de salondaki ocağın hararetinden ısınmakta idi ve her iki ocak çok zengin bir çini dekorile süslü bulunuyordu.

Kum kasrı şehzadelerin terbiye edilmesine tahsis edilmiş olduğundan bir nevi şehzadeler mektebi vazifesi görüyordu. Rivayete göre Cem sultan da burada büyümüş ve tahsil görmüştür. Aynı zamanda padişahların riyasetinde devlet ve ordu erkanının toplantıları da bazan Kum kasrında yapılıyordu.

Hacı İzzet paşanın tamirinden sonra alınan resimde kasrın şekli biraz değişmiş gibi görünmektedir. Buraya Kum kasrı denilmesine sebep binanın içinde bulunduğu sarayın ikinci avlusuna Kum meydanı denilmiş olmasıdır. Buradaki Cem cumbası sonradan Edirne ve Anadoludaki diğer birçok evlerde tekrar edilmiş ve milli mimarimizin esaslı bir figürü haline gelmiştir⁶.

Bütün diğer kasırlar gibi Kum kasrının da bir hamamı vardı ki harabesi halen mevcut bulunmaktadır. Bu hamamda Hünkar kurnası diye bir yer gösterilmekte ise de tarihi kayıtlardan, sultan için hususi bir hamam bulunmadığını onların arzularını göre her istedikleri kasrın hamamında yıkanmış olduklarını öğreniyoruz.

Cihannüma kasrının diğer üç yanında Hırkai Saadet Odası, mabeynciler dairesi, hazinei Hümayun, Silahdarağa dairesi, Kuşhane mutfağı ve Haremi Hümayun'un ikinci sultan Mustafa tarafından yaptırılan Aynalı Kasrı vardı.

⁶ Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, Edirne Sarayında Kum Kasrı, s.6, İstanbul 1940.

Aynalı Kasrın kuzeyinde uzanan geniş saha üç kısma ayrılmış olup, Avcı Sultan Mehmet, ikinci Sultan Mustafa ve üçüncü Sultan Ahmet dairelerini ihtiva ediyordu. Bunların iki tarafında ve aralarında, Valide Sultan, birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü kadınlar ile Şehzadeler ve Cariyelere ait daireler nihayet, Gedikli dairesi, hastalar koğuşu, Darüssaade ağası ile maiyetindeki ağalara mahsus daireler sıra ile yer almakta idiler” demektedir⁷.

Yine aynı kaynakta ⁸, Dr. Phil Oktay Aslanapa sırayla Arz Odası, Kasrı Padişahı Hamamı, Matbahı Amire, Hamamlar, Hamamlı Köşk veya Lohosa Kasrı, Yatak Hamamı, Adalet Kasrı, Terazi Kasrı, Bostancıbaşı Kasrı, Değirmen Kasrı, Kafesli Kasrı (İftar Kasrı), Demirtaş Kasrı ve Rıhtımlar aşağıdaki şekilde anlatmıştır:

- **Arz Odası:**

“Babüssaade’nin solunda arz odası vardı. Arz odasının yanında Fatih Sultan Mehmedin hekimi Beşir Çelebinin tavsiyesi ile kazdırıp Abıhayat ismini verdiği kuyu bulunuyordu.”

- **Kasrı Padişahı Hamamı:**

“Cihannüma Kasrının bir tarafında rivayete göre Fatih’in eseri olup H.856-858 (1452-1454) seneleri arasınca inşa ettirilmiş olan hamam dikkate değer Ruslar bunu Harem dairesinde bulunan bir hamam zannetmişlerdir. Albümde kubbelerin çapraz tonoz olarak gösterildiği bir plan da vardır. Umumi vaziyetine göre bu hamam on altıncı asır üslubuna uygun görünüyor.”

- **Matbahı Amire:**

“Fatih’in Demir kapı önündeki köprüsünden geçince Tunca sahilinde göze çarpan sekiz kubbeli harabe sarayın Matbahı amiresinden kalmıştır. Burası helvahane,

⁷ Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, Edirne Osmanlı Devri Abideleri, Üçler Basımevi, İstanbul 1949, s.154-157.

⁸ Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, Edirne Osmanlı Devri Abideleri, Üçler Basımevi, İstanbul 1949, s.157-169.

fırını hassa, gülaphane, kileri amire, mumhane gibi kısımları ihtiva ediyordu. Matbahu amirenin batısında Mehterhane sundurması, Haceganı divanı Hümayun dairesi, Katip ağa dairesi, Veznedarlar dairesi, Baltacılar dairesi ve mücrimler zindanı yer almış bulunuyordu.”

- **Hamamlar:**

“Bundan başka sarayı cedidi amirede ekserisinin isimleri belli olan 22 kadar hamam vardı.”

- **Hamamlı köşk veya Lohosa kasrı:**

“Cihannüma kasrının doğusunda dikdörtgen şeklinde bir bina olup ortasında 18x12 m. ebadında büyük bir salon bunun dört köşesinde iki kışık iki yazlık dört odası vardı. Zemini tamamen mermer döşeli olup ortada fiskiyeli bir havuz bulunuyordu, havuzun dört kenarında mermer zemine oyulmuş ve sedirlerin önünden geçen 0.30 x 0.30 m. oluklardan bir çerçeve meydana gelmişti. Bu oluklara kabartma balık resimleri yapılmıştı. Güneydeki iki büyük odanın duvarları çini ile kaplı, zemin mermer döşeli ve ocakları da çini idi. Bir dehlizden güney cephesindeki, zengin çinili ve kurnalı hamama geçilirdi.

Rivayete göre sarayda gebeliği belli olan kadın efendi bu köşke gönderilir, doğum yapıncaya kadar hanende ve sazandelerle günlerini geçirir ve çocuk doğduktan sonra her çeşit sihi tedbirler ve kırk hamamı merasimi yapıldıktan sonra çocukla annesi saraya dönerlermiş. Bu yüzden köşke lohosa kasrı denilirmiş.”

- **Yatak hamamı:**

“Kanuni Sultan Süleymanın emrile Harem dairesinde Mimar Sinan tarafından yapılmıştı. Onbir kurnalı olan bu hamamın ortasında bir havuz ve havuzun çevresinde tavana kadar uzanan mermer sütunlar ve etrafta halvetler vardı.

Hamamın bitişğinde Hünkar sofası denilen büyük bir divanhane yapılmıştı. Bu divanhanein çeşmeler ile hamama lazım olan suyu Kanuni Sultan Süleyman H. 961 (1554) Haseki Hurrem Sultan namına getirttiği sudan ayırarak su yollarını saray içi köprüsü vasıtası ile Tunca'dan geçirtmiş ve terazi kasrına getirmişti.”

• *Avcı Sultan Mehmet dairesi ve Şahvar denilen büyük Havuz:*

“Dördüncü Sultan Mehmet H.1058 -1099 (1648-1687) namına annesi tarafından yaptırılmıştı. Buradaki kameriyenin önünde sonradan Avcı kendisi 33x33 metre ebadında ve ortasında fiskıyesi bulunan büyük havuzu yaptırmıştır. Zeminden yüksek olan havuzun etrafı kalın duvarlarla çevrilmiş ve sonra da doldurulmuş olduğundan buraya Dolmabahçe derlerdi. Kesme taşlardan çok sağlam bir tarzda yapılmış olup Şehvar ismini alan bu havuz yeni yapılacak kışlalara taş lazım olduğu zaman yıkılırken üç ay uğraşmış ve burada bir istihkam bulunduğu zannedilmiştir.

Edirne sarayının en parlak devri Avcı Sultan Mehmet zamanı idi. Saltanatının son otuz bir yılını hemen hemen burada geçiren hükümdar saraya bir çok ilaveler yaptırmış, saray içinde ve bahçelerde sayısız havuzlar açtırmıştır. Edirne’de bazan yazlar çok sıcak ve kurak geçtiğinden bu havuzlara ihtiyaç vardır”.

• *Adalet Kasrı:*

“H. 968 (1561) de Kanuni Sultan Süleymanın emri ile Mimar Sinan tarafından yapılmıştır. Üç kat üzerine bir kule şeklinde idi. Fakat üst kısmı yakıtılmış yalnız kaidesi kalmıştır. Alçak bir kapıdan içeri girilir. Duvar içinden geçirilmiş olan 66 basamak merdiven 0.88 cm. genişliğinde ve ancak bir kişi geçecek tarzda olup üzeri taş tonozla örtülüdür. Pencereleer 0.71 cm. genişliktedir.

Çok kalın ve sağlam taş duvarlarla inşa edilmiş olan kulede mazgal delikleri açılmıştır. Üst üste üç odadan sonra en yukarıda padişaha mahsus havuzlu bir kasır odası vardır. Büyük ve yekpare taşlardan yapılmış olan iri konsollar, kasır odası için kuvvetli bir kaide ve dış görünüşte ifadeli bir manzara arz ediyordu.

Çok defa bu kasır su terazisi zannedilmiştir. Hakikatte duvarlardan geçen su yolları havuzlu kasra su temin etmek içindir, havuzun yanında bir de sarnıç ve kenarlarında sedirler vardı.

İstidalar burada takdim edilip sonra kubbe altında tetkik olunduğundan ve bir de hüküm yerine getirilip siyasetten idam olunanların başlarının üzerlerinde teşbir edildiği taşların burada bulunmasından Adalet kasrı denilmiştir.”

• *Terazi kasrı:*

“Kanuni köprüsünden Saray içi denilen tavuk ormanı ismindeki adaya geçince sağ tarafta bulunuyordu. Kenarları yedişer metre ve en üstteki odanın yüksekliği on metre olup umum yüksekliği 18 m. idi. H. 961 (1554) de Kanuni Sultan Süleymanın emri ile Mimar Sinan tarafından yapılmıştı. Kulenin üzerinde, ortasında bir havuzu bulunan sekiz metre karelik oda su terazisi vazifesi görüyordu, su terazilerine mahsus tertibat bu odanın kargir zemini altına konulmuştu. Bu kıymetli eser, sanayi mektebi yapılırken vali Abdurrahman paşa tarafından yıktırılmış taşları inşaatta kullanılmıştır.”

• *Bostancı başı kasrı:*

“Adalet kasrının batısında bulunan bu kasra sepetçiler kasrı da denilirdi. İlk inşanın mimar Sinan tarafından yapıldığı rivayet olunmaktadır. Fakat resmi görülen binanın on sekizinci asırdan kalmış olması muhtemeldir. Alt kat duvarların rustika tarzında yapılmış olduğu görülüyor ki bu sistem Osmanlı mimarisinde hemen hiç kullanılmamış yabancı bir görünüştür ki İtalya’da Fransa’da Rönesans saraylarının duvarlarını hatırlatıyor. İçerisindeki geniş sofa çok sade fakat yabancı ampir-barok bir dekorla süslenmiş olup ortasında mermerden, fiskiyeli bir havuz iki tarafında alçak sedirler vardı. Acı bir hatırayı canlandıran resim Osmanlı murahhasları ile Rus murahhaslarının burada müzakarelerini göstermektedir.

Halen temellerinin söküldüğü yerler çukur kalmış olup bulunduğu mevki kolayca tespit edilebilmektedir.”

- ***Değirmen kasrı:***

“Aşık Ali ağanın sarayı cedidi amire adlı risalesinde yazdığına göre tavuk ormanında değirmenin bulunduğu sahilin karşısında çatısı kurşun kaplı iki oda ve bir sofadan ibaret bir kasırdı. Önünde bir taraçası bulunuyordu. Ön tarafta taş merdivenlerden inilerek kayıkla gidilip gelinebiliyordu ve etrafı büyük çınar ağaçları ile dolu idi. Yan tarafta iki gözlü kargir bir köprü vardı.

Aşık Ali ağanın anlattığına göre bu civarda bir çok değirmenler bulunup gelirleri hazineye irad kaydediliyordu.”

- ***Kafesli kasır (İftar kasrı):***

“Kanuni veya Saray köprüsünün doğusunda Tunca sahilinde Haremi Hümayun’un gezinti esnasında oturmalarına mahsus bir köşktü. Dört yanındaki on altı ince paye üzerine kurşun kaplı bir çatı örtülü olup payeler arasına kafes konulmuş ve zemini mermer döşeli idi. Mimari üslup itibarı ile on yedinci asır yapıları arasına girmektedir.”

- ***Demirtaş kasrı:***

“Tunca kenarındaki kasırlardan biri olan bu yapı ortada büyük bir ahşap kemer üzerine oturan üç pencerele geniş bir oda ile yanlarda ve ortadaki sofalardan ibaretti. Çok dekoratif bir manzarası vardı. Ecnebi sefirleri burada misafir edilirdi.

Sarayın diğer kısımları arasında Tunca kenarında ve Saray yakınında ikinci Sultan Selim tarafından yaptırılan Mamak sarayının yerinde şimdi nümüne çiftliği binası bulunmaktadır. Birinci Sultan Ahmet bu iki saray arasına kargir bir duvar ve Saray ovasına karşı üç günde tamamlattığı bir kasır yaptırmıştı.

Dördüncü Sultan Murat tarafından yaptırılan İmadiye Kasrının diğer adı Bayırbaşı kasrı olup sarayın kuzeyinde Tunca'ya yakın bir tepe yamacında inşa edilmiş küçük bir kasırdı.

Dördüncü Sultan Mehmet tarafından yaptırılan alay köşkü yanmış ve üçüncü Sultan Ahmed tarafından tekrar inşa edilmişti. İkinci Sultan Mustafa Dolmabahçe kasrını, Avcı Sultan Mehmet Gülhane kasrı ile İdiye kasrını yaptırmıştı. Edirnelilerle bayramlaşmak üzere kasden basit bir tarzda yaptırılan İdiye kasrı çok sade bir bina idi.

Yine Avcı Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Bülbül Kasrında zemin katı kargir olup medhal merdivenleri ortasında bir çeşmesi vardı. Helezoni merdivenler bir koridora götürüyordu bu kasrın etrafını dolaşan kapalı bir galeri şeklinde idi.

Bundan başka Edirne ve civarında yazlık-kışlık olarak diğer birçok saraylar da yapılmıştı. Ekseri kısımları ahşap olan bu binalar zamanla ortadan kaybolmuştur.”

• **Rıhtımlar:**

“Su terazisinin üçyüz metre kuzeyinden başlayarak Saraçhane köprüsüne kadar Tunca nehrinin iki sahiline Fatih rıhtımlar inşa ve demir kapı önlerinde nehrin zeminine mermer döşetmiştir. İki km.den fazla olan bu rıhtımların taşları sökülüp inşaatta kullanılmıştır, hatta nehrin yatağındaki mermerleri dahi çıkarmak istemişlersede bunlar çok büyük ve ağır olduğundan çıkarılamamıştır.”

Böylesine geniş bir alana yayılmış olan saray 1451-1878 yılları arasında zaman zaman bakımlı ve görkemli zaman zaman ise terkedilmiş ve harap durumda ayakta kalmıştır. Değişik dönemlerde tamirler görmüş bu iş için büyük paralar harcanmıştır.

Rusların istilasine 1829 yılında uğramış olan Saray Sultan Aziz'in bir avrupa seyahati esnasında, Edirne'den geçmesi düşüncesiyle onarılmasına rağmen 1874 yılında, Osmanlı-Rus savaşında Rus ordusunun Balkanları aşması ve Edirne'nin istila edileceğinin anlaşılması üzerine Edirne Valisi Cemil Paşa ile Kumandan Muşir Ahmet Eyüp Paşa'nın müşterek emirleri üzerine cephanelik olarak kullanılan bodrum katın ateşe verilmesi (cephenin Rusların eline geçmemesi için) üzerine saray havaya uçmuştur. Bundan sonra saray yıkıntıları üzerinde yağmular, yangından mal kaçırmalar başlamıştır⁹.

2.3. EDİRNE YENİ SARAYININ MEVCUT DURUMU

Osmanlı-Rus savaşında Rus ordusunun Edirne'yi istila edeceğini anlaşılmasından sonra Edirne Yeni Sarayının havaya uçurulması ve bunu takiben yağmular mal kaçırmalar, bazı kıymetli parçaların sökülüp yurtdışına kaçırılması ile saray bir anda harabe haline gelmiştir.

Bugüne kadar ise birkaç tespit ve küçük çaplı birkaç arkeolojik kazı dışında sarayla ilgili büyük çapta bir çalışma yapılmamıştır. Özellikle R. Rıfat Osman'ın Edirne Sarayı ile ilgili olarak geniş çaplı tespit ve araştırmalarının dışında ciddi bir çalışma yoktur diyebiliriz.

Bu çalışmalarla ilgili olarak; Tahsin Öz, "Edirne" adlı Edirne'nin 600 Fetih Yıldönümü Armağını kitabında¹⁰, yapılan bu çalışmaların başlangıcı, gelişimi ve sonuçlarını şöyle anlatmaktadır:

"İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdür muavini bulunduğum sıralarda bir aralık Edirne Müzesi de işbu idareye bağlanmıştı. Müzeler müdürü merhum Halil Etem Bey

⁹ Dr. Phil Aslanapa Oktay, Edirne'de Osmanlı Devri Abideleri, Üçler Basımevi, İstanbul 1949. s.176.

¹⁰ Öz, Tahsin, Edirne, Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1965.

benimle beraber o tarihte müze muhafızı olan merhum Ağaoğlu Mehmet Beyi bu müzenin tanzimine memur etmişti.

İşte o zaman Edirne’de merhum Doktor Rıfat Osman Bey ile tanıştım. Hatta beni alarak bu saray binalarını da ilk defa kendisi gezirmiş ve topladığı malzeme ve resimleri de göstererek hayli tenvir etmişti. Ne kadar hazindir ki bundan sonra Edirne’ye her gidişimde, Edirne sarayının kalıntılarının birer birer eridiğini ve yıkıldığını görüyordum.

Bu durum karşısında işbu bina kalıntıları üzerinde acil etüdler yapılması faydeli ve gerekli bulunduğu dair teklifim, Türk Tarih Kurumunca kabul edilmesi üzerine Y. Mimar Fikret Yücel ve arkeolog Dr. Adnan Peknan ile birlikte 18 Ağustos 1956’da çalışmalara başlanılmış ve 15 Eylül 1956’da son verilmiştir.

Biraz evvel, Edirne Sarayı binalarının taşından istifade edilerek çeşit çeşit binalar yapıldığından bahsetmiş idik. Kazıya başladığımız sıralarda, Cihannüma Kasrı’nın yanbaşıda, buradan sökülen taşlarla yapılmış bir jandarma nokta yerinin birkaç odalı bina haline getirildiğini gördük. Diğer taraftan, hernasılsa bazı şahıslara intikal etmiş olan Saray arazisinden, mal sahipleri Eski Eserler Nizamnamesi’ne de aykırı olarak kazılar yapmakta tarihi binaların temel taşlarını kamyonlarla satmakta .

Edirne’nin Ruslardan geri alınmasından sonra Vali Refik Paşa tarafından verilen izin üzerine yangından zarar görmeyen veya kısmen yanan saray birimlerinin değerli XV. ve XVI. yüzyıl çinileri ve bazı kıymetli parçalar sökülerek yabancı ülke yöneticilerine, önemli bir bölümü ise İngiltere Kraliçesine gönderilmiştir.

Tahsin Öz; “Edirne” adlı Edirne’nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan kitabında, Edirne Yeni Sarayının inşasını ve havaya uçurulmasını anlatırken: “Tunca’nın batısında, hadsiz ve hesapsız bir sahada Sultan Murad II tarafından (854) 1450’de yaptırılmasına başlanılmış ve hükümdarın vefatı üzerine bir müddet inşaat

durmuş nihayet oğlu genç Fatih Sultan Mehmet ikmal ettirmiştir. Filhakika Fatih, İstanbul'un fethini müteakip 1453-1458 senelerinde Bayazıt'da ilk sarayını bir müddet sonrada 1472-1478 senelerinde şimdi Topkapı Sarayı namıyla tanınan o vakit Saray-ı cedid diye anılan muazzam sarayları yaptırmış olmasına rağmen yine Edirne Yeni Sarayında birçok hükümdarlar bihassa Kanuni Sultan Süleyman, Selim II. ve bilhassa avcı lakabını almış olan Mehmet'in zaman zaman ikamet ettiklerinden tamirler görmüş ve bazı yeni binalar bile yapılmıştır. Ancak bu muvakkat ikametler , zamanla bakımı temin edememiş ve hatta Fatih'in saraylar hakkında kanunnamesine rağmen teşkilatında değişikliklere sebep olmuş ve birçok binalarında asli hüviyetleri bozulmuş ve netice itibariyle bu muazzam varlık yokolunmuş, kalan bazı parçalar da birer harabe haline girmiştir. Bu talihsiz saray (1245) 1820'da Rusların istilasına uğramış ve tahripler görmüş, her ne kadar Sultan Aziz'in Avrupa seyahati esnasında hükümdarın Edirne'den geçmesi düşüncesiyle bilhassa Cihannüma Kasrında bazı tamirler ve ilave şeklinde cephede merdivenler yaptırmış ise de (1291) 1874'de Rusların Edirne'ye yaklaşması üzerinde (7 Kanunvevvel 1292)'de bu sahada bulunan cephaneliğin, vali Cemil Paşa'nın emriyle ateşlenmesi üzerine bu tarihi binalar mahvü perişan olmuştur ki, Doktor Rifat Osman Bey, Ahmet Badi Efendi'ye atfen infilakın Havsa civarında bile işitildiğini, yangının genişliyerek Kumkasrı'na ve Cihannüma'ya sirayet ettiğini yazmaktadır. Fakat harabiyetin en acı sebebi ihmal ve bakımsızlıkla beraber, senelerce ve hala bu binaların taşlarının sökülerek inşaata kullanılmış olmasıdır" demektedir¹¹.

Bunları o günlerde mümkün mertebe önleyebildik. Şu kısa ve hazin başlangıçtan sonra kazı ve incelememizin neticelerini sırasıyla arz ediyoruz:

a) Cihannüma Kasrı:

"Mimari hüviyeti dolayısıyla Edirne Sarayı'nın en mühim bir unsuru olan bu kasır, şimdiye kadar yapılan yayınlara nazaran 1450-1452 yıllarında yapılmış ve yedi katlı olup en yukarı katta sekiz köşeli bir odanın ve ortasında bir havuzun bulunduğu

¹¹ Öz. Tahsin, Edirne, Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1965.

yazılmaktadır. İşte bu köşk yüzyıllarca tamir ve ilaveler görmüş ve evvelce söylediğimiz vechile Sultan Aziz zamanında bir onarım ile hariçten merdivenler ilave edilmiş ve nihayet cephaneliğin infilakından sonra ve zamanla da belirttiğimiz vechile taş ve toprak yığını haline gelmişti. Çalışmalara, kasrın ön cephesinden başlanılmış kaldırılan moloz ve topraklar arasında yukarıda bahsi geçen ve 1873'de yapılmış olan merdivenler meydana çıkarılmıştır. Sağ tarafta oniki basamak ve solda merdiven kaplamasının alt kısmı bulundu. Bu suretle merdivenin dönüşü, sahanlığı, silmeleri de belirdi. Bu merdiven birinci kata çıkmak üzere yapılmıştır. Merdiven kavislerinin ortasındaki molozlar da kaldırılınca, köşkün ön cephedeki bodrum katı kapısı bulundu. Şimdiye kadar mimari durumu bilinmeyen işbu bölümün yarından fazlası molozla dolu olduğundan temizlettirilmiş 7.50 x 7.50 ölçüsünde olup, nervürlü tonozludur. Kesme taştan olan duvarlarının kalınlığı 3.40'dır. Sağ tarafındaki kapının solunda duvar içinden birinci kata (zemin katı) çıkan merdiven de temizlenmiştir. Geniş bir sahanlıktan geçtikten sonra burası arkadan ışık almaktadır. Yine dokuz basamaklı merdiven devam etmektedir. Köşkün birinci katının arka duvarları kısmın ayakta olup ön cephenin sol tarafında birkaç basamak ile duvar bakiyesi kalmıştır. Bodrum tonozunun üzerine, ot ve yabani ağaçlar bürünmüş olduğundan temizlettirilememiş, çünkü bu toprak ve otların kısmen tonozu muhafaza ettiği görülmüştür. İleride üzeri herhangi bir tecrit maddesi ile örtülürse ovakit temizlemek gereklidir. Bu temizleme esnasında belki kapıya ait bazı mimari parçaların bulunması da melhuzdur. Biz ancak kapının kemer ve özengi taşını bulabildik. Kasrın sağ cephesinde yapılan araştırmada planda noktalarla işaret bulunan kalıntıları meydana çıkmıştır. Taş ve tuğla ile örülmüş bu duvar kalıntılarının yüksekliği 1.50-1.70'dir. Bu saha zemininde, küçük kıtada altı köşeli tuğla döşemeye de rastlanmıştır. Duvar aralarındaki molozlar temizlettirilmiş, ancak dökülmüş taşlar kısmen destek vazifesi görmek üzere yerlerinde figüre edilmiştir. Arka tarafta tranşe tarzında araştırmalar yapılmış ve bulunan duvar bakiyeleri de planda gösterilmiştir.

Sol tarafta araştırma Kasrın sağ cephesini gözönünde tutularak, yalnız dış duvarların etrafı açılmış bu iki cephenin mütenazır olduğu belirtmiştir.

İşbu araştırmalar neticesi, meydana çıkan Cihannüma Kasrı'nın nervürlü tonozlu bodrum katının duvarlarının 3.40 kalınlığında olması ve duvar içinden muntazam geniş merdivenlerin yukarıya kadar devamı bu binanın ilk bünyesinin Edirne ve İstanbul Adil köşkleri gibi bir kule şeklinde olduğunu belirtmektedir. Çünkü köşkün yanlarında ve arkasında kazılarla meydana çıkarılan duvarlar 1.20 kalınlığında olması bunların sonradan yapılan ilaveler olduğunu belirtmektedir. Zaten bir binanın bünye duvarlarının bu kadar kalın ve kuvvetli olup da dış duvarlarının nisbetsiz derece zayıf bulunması konstrüksiyon yönünden de ayrı bir delildir. Cihannüma Kasrının bodrum katındaki ön ve sağ taraftaki kapılarının kemerleri yıkılmış olduğundan bu defa birer beton lento ile tahkim edilmiştir.

Dr. Osman Rifat Bey'in Cihannüma Kasrı kesidi, bizim etüdlerimize tamamen uygun bulunduğu halde yanındaki kısımların köşkün asli bünyesinden olmadığı ve ilave olarak yapıldığı belirtmiştir. Zaten Hükümdar köşkünde bu gibi teşkilatın bulunmayacağı aşikardır.”

b) Kum Kasrı:

“Cihannüma Kasrı'nın sağ tarafında yer alan bu binanın Fatih devrinde yapıldığı zikredilmekte ise de gerek Rifat Osman Bey'in eserinde gerek Prof. Dr. Oktay Aslanapa'nın Edirne'de Osmanlı Devri Eserleri adlı kitabında bulunan resimler ne derece esasına uygun olduğu bilinmemekle beraber herhalde XVIII. yüzyıllarda tadile uğramış bir durum belirtilebilir. Zaten yakın zamanlara kadar Edirne Sarayı hakkında muhtelif kaynaklarda bahisler bulunmaktadır. Ancak bu hususlarda merhum Dr. Rifat Osman Bey'in bu kaynaklardan ve birtakım arşiv malzemesinden istifade ile bazı resimler de elde ederek bunların ışığı altında kendi de bazı resimler yaparak “Edirne Sarayı” kitabını yazmıştır ki sayın Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'in himmetiyle bu kitap Türk Tarih Kurumu tarafından 1957 yılında yayınlandı.

Bu muhterem zati rahmetle yad etmekle beraber kitabına koyduğu resimlerin bazıları ile Sayger ve emsali albümlerden alınmış olanların asıllarına ne derece uygun olduğu da benzeri albüm ve gravürlerin tedkikinden belirdiği vechile incelenmeye layıktır. Yakın zamanlara kadar yer yer temel bakiyeleri görülmekte idi. Ancak kazıya başlamadan evvel Edirne’de Devlet Karayolları tarafından su taşkınlıklarına karşı yapılan sedde ameliyesinde buradan taraklar geçirilmiş olduğundan bu sahada yapılan sondajlarda tesadüf edilen kalıntılar binanın temel planının ana hatlarını bile belirtilecek bir durumda olmadığı anlaşılmıştır. Toprak aralarında tesadüf edilen çini kırıkları yanık bir halde olup XVIII. yüzyıla ait parçalardır.”

c) Kum Kasrı Hamamı:

“Yine Fatih devrinde yapıldığı anlaşılan bu hamam, esasi itibariyle ayakta fakat tamamen ihmal edilmiş olduğundan içi kısmen moloz ve süprüntü ile dolu olduğundan temizlettirilmiştir. Ne çare ki kurnaları ve hatta mermer kaplarının yok edildiği görülmüştür. Hamamın muhtelif yerlerinde son asırlara ait kalem işlerinin bulunması yakın zamanlara kadar vazife gördüğünü göstermektedir. Helezoni kubbeli olan işbu hamam mimari bir karakter taşımaktadır.”

d) Su Maksemi:

“Rıfat Osman Bey merhum, Terazı Kasrı’ndan bahsetmekte ve bunun Kanuni devrinde yapıldığını ve sanayi mektebi yapılırken yıktırılarak taşlarının inşaatta kullanıldığını yazmaktadır. Kitaptaki resim, bunun daha ziyade bir su terazisi olduğunu belirtmektedir. Nitekim ayakta kalmış harap diğer su terazileri de mevcuttur.

Bizim su maksemi diye isimlendirdiğimiz bina, ki şimdiye kadar yapılan yayınlarda bahsi geçmemektedir. Cihannüma Kasrı’nın arka tarafına tesadüf etmekte olup diğer binalara nazaran sağlam bir durumdadır. Nitekim İstanbul Topkapı Sarayı’nda da su terazilerinden başka buna nazaran ufak çapta bir maksem bulunmaktadır.

Edirne maksemi, tonozlu bir bodrum üzerine yapılmış olup dikdörtgen bir plandadır. Terazilerden gelen sular binanın yukarısındaki depolarda toplanmakta ve oradan sağ tarafta bulunan tulani altı bölümle kalın taş tevzi levhalarıyla sevkedilmektedir. Binanın etrafında yapılan araştırmada toprak su künkleri bulunmuştur ki bunların içlerinden kurşun borular geçirilmiştir. Bu da ayrı bir hususiyettir. Bu sahada bir de bostan kuyusuna rastlanmıştır.”

c) Namazgah:

“Kışlaya yakın bir sahada bulunan bu nefis eser hakkında da gerekli tafsilat verilmediği gibi Dr. Rifat Osman Bey’in “Edirne Sarayı” kitabının umumi planında da ismi geçmemektedir. Ancak kitabın resimleri arasında Namazgah ve harap çeşmesi diye bir resim bulunmaktadır.

Namazgah duvarlarla yükseltilmiş geniş bir set halindedir. Mermer mihrabının arka tarafı nefis bir çeşmedir. Köşelerinde yine taş işçiliği itibariyle narin selsebiller bulunmaktadır. Bu eserin XVI. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğunu tahmin etmekteyiz. İşbu kazı ve araştırmalar sırasında bulunan muhtelif devirlere ait çinilerle bir selsebil taşı Edirne Müzesi’ne teslim edilmiştir.”

“Sözlerimize son verirken Edirne’nin fethinin altıyüzcü yıldönümü arifesinde büyük bir tarihi olan Türk mimarisinde mühim bir yeri bulunan Edirne Sarayı kalıntılarının korunma onarımları yapılmasını candan temenni ediyoruz. Şöyle ki:

Cihannüma Kasrı, bodrum tonozunun ve duvarların üzerlerinin tecridi, yalnız kapıdan girilmek üzere etrafının tel örgü ile çevrilmesi,

Kum Kasrı Hamamı- Kubbesinin yıkılan kısmı ile harap bazı yerlerinin harabe tamiri şeklinde onarılması,

Namazgah-Mihrap ve çeşmesinin düşmüş taşlarının yerlerine konulması ve tamamen ihyası,

Su maksemi-Gerekli ufak onarımlarla muhafazası,

Babüssaade-Kapı kemerinin kilit taşı tehlikeli bir durumda olduğundan tamiri ve üzerinin tecridi.

Mutfaklar-Plan itibariyle hususiyet arzeden bu eserin harici tesirlere karşı tecridi.

Adil Köşkü- en sağlam bir durumda olan bu bina araştırmalar sırasındaki askeri mühimmat deposu halinde idi. Bunda gerekli onarımların yapılması ve tahliyesi.

Eski eserler Nizamnamesi, tarihi binaların bu suretle kullanılamayacağını ve eski bina kalıntılarının tahrip ile taşlarının kullanılamayacağını da tasrih ettiğinden bu hususun da temini tabii bulunduğu kanatindeyim.”

Tahsin Öz'ün de belirtmiş olduğu üzere, bugün Edirne Yeni Sarayı köprüler, Cihannüma kasrının bir kısmı, kum kasrı hamamı kalıntısı, Adalet Kasrı, Su Maksemi, Mutfaklar, Babüs-saade kapısı ve ufak tefek bazı kalıntılardan ibaret kalmıştır. Bu gün için bu kalıntı diyebileğimiz yapıları (Adalet Kasrı dışında) dış etkilerden koruyabilecek hiç bir önlem alınmamıştır. Dış etkenler ve insanların yıpratmasıyla bu kalıntılar günden güne daha da harap olmaktadır.

Cihannüma kasrı, askeri karakolun deposu olarak, Adalet kasrı kitaplık olarak kullanılmakta diğer yapılar ise tamamen kaderine terkedilmiş durumdadır.

Ayrıca saray arazisi içinde, Şehitlik Anıtının, Kırkpınar güreşlerinin yapıldığı tesisin ve bir askeri karakolun bulunması saray yapılarına zarar vermektedir. Bu durum bir an önce çözüme kavuşturularak muhdes yapıların saray alanı içinden temizlenerek sağlamlaştırma, arkeolojik kazı ve restorasyon çalışmalarına başlanmalıdır.

Edirne Yeni Sarayı ile ilgili olarak; Sarayın eski fotoğraf, çizim ve gravürleri ile mevcut durumu gösteren fotoğraflar bölüm sonunda görülebilir.

**EDİRNE ŞEHİRİ VE ABİDELERİN YERİNİ GÖSTEREN KROKİ İLE
ABİDELERİN LİSTESİ**

KAYNAK: ASLANAPA, Oktay, Edirne'de Osmanlı Devri Abideleri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1949.

EDİRNE ŞEHRİNİN ESKİ ESERLERİNİ GÖSTEREN, ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN HAZIRLANMIŞ LİSTE

<u>Adı</u>	<u>Yeri</u>	<u>Yapan</u>	<u>Tarih</u>
1. Yol kitabesi	Kirışhane mezarlığı Tarla kapı cad.	Müşir Arifpaşa	1316H.(1898)
2. Mezitbey camii (Yeşilce c.)	Kirışhane Alakuş M.	Mezitbey	844 ,H (1440)
3. Küçük Hamam	Uzun kaldırım	G. Mustafapaşa	
4. Bulgar Kilisesi	Mezitbey cami arkasında	Aya Konstantin	1869 M.
5. Yeşilce çeşme	Mezitbey camii önünde	K. Mustafapaşa	
6. Yeşilce mektebi	Uzun kaldırım cad.	Buzev Hacı Ali	
7. İki İüle çeşme	Uzun kaldırım cad.	Şair Hayali	
8. Hacı Ali çeşmesi	Süle çelebi vezir m.	Hacı Ali	1324 H. (1906)
9. Süle çelebi camii	İstanbul yolu tarla kapıda	Hacı Süle	967 H. (1559)
10. Huysuz Baba türbesi	Uzun kaldırım		
11. Çeşme (iki kitabeli)	Uzun kaldırım	Solak Ali Paşa	1144 H. (1731)
12. Ebe çeşmesi (ebe kadın)	Uzun kaldırım Ayşe kadın cami civarı	Hacı Mustafa B.	1324H. (1478)
13. Darüssiyade camii ve imareti	Ayşe kadın camii kar	Fazullah paşa	883 H. (1478)
14. İmaret çeşmesi	Ali kuş mah.	Kadı Bedrettin	
15. Kadı Bedreddin camii	İstanbul yolu cad.	Emekçi oğlu Ahmet paşa	936 H. (1529)
16. Ayşe kadın hanı	İstanbul yolu Ayşe K.	Çelebi S. Mehmedin Kızı Ayşe Hatun	1018H. (1609)
17. Ayşe kadın camii Ayşe Kadın sebili	İstanbul yolu Ayşe kadın hanı. karşı.	Kasımpaşa	1469H.
18. Evliya Kasımpaşa camisi Kara Mustafapaşa çeşmesi	Kasımpaşa mah. Kirışhane cad.	Merzifonlu Kara Mustafa Paşa	883H. (1478)
19. Süleymaniye camii	Kirışhane Cad. Zen Firuz Mah.	Gazi Süleyman Paşa	955H. (1548)
20. Kazaz Salih minaresi	Mercimek-Kazaz Salih Viran cami sok.	Kazaz Salih	
21. Gülşeni tekkesi	Hacı hallaç mah. Süleymaniye küçük pazar cad.	Şahmelek paşa	
22. Abdullah hamamı	Eskici Hazma mah. Abdullah hamamı s.	Abdullah	
23. Hacı Bali camii		Pacı Bali	
24. Tunca köprüsü	Spor alanı tarafı	Ekmekçi zade Ahmet paşa	1016H.(1607)

25. Meriç köprüsü	Tunca köprüsü istikametinde	Sultan Abdülmecit	1258H.(1843)
26. Dar-ül-hadis Şehzadeler türbesi	Manyas-Tunca kenarı	İkinci Murat	838H.(1434)
Açık Türbe	Darülhadis camii arkasında	İkinci Murat	853H.(1449)
27. Su Taksimi	Kale içi müsevi mah. dört yol ağzı	Belediye Reisi Dilaver bey	838H.(1434)
28. Çuhacılar hamamı	Su terazisi civarı	Hızır ağa	1915
29. Tanburacılar camii	Batpazarı-Balıkpazarı, Yemenciler	Kemal oğlu Hacı Hüseyin	
30. Tahtakale hamamı	Tahtakalede	Murat II.	838H.(1434)
31. Buz deposu	Tahtakalede		1256H.(1840)
32. Mezarlık çeşmesi	Zindan altı mezarlığı duvarında	Filibe nazırı Hüseyin Naili	1256H.(1840)
33. Şadırvanlı çeşme	Balaban paşa (yıkık) cami karşısında	Hacı Hüseyin	1098H.(1689)
34. Büyük Havra	Dilaverbey mah. Kale içi	Cemaat tarafından	1905
35. Temelsiz cami	Ali Hasan Mah. Tabakhane cad.	Ali Hasan	
36. Şücauddin camii (Yalnız minare)	Şeyh Şücauddin mah. Tunca kenarı	Murat II.	842H.(1438)
37. Dabak hacı Halil camii	Dabakhane cad.	Hacı Halil	1236H.(1820)
38. Şahmelek camii	Şahmelek mah. Gazi Mihal cad.	Şahmelek paşa	832H.(1429)
39. Kale kalıntısı	Tunca kenarında	Roma imp. Hadriyanus	
40. Gazi Mihal köprüsü	Yıldırım civarı Tunca üzerinde	Mihail Paleologos	
41. Gazi mihal camii	Gazi Mihal köprüsü civarında, nehir kenarı	Gazi Mihal bey	835H.(1421)
42. Yıldırım camii	Gazi Mihal köprüsünün diğer ucu	Yıldırım Beyazıt	799 H. (1396)
43. Keçeciler camii ve çeş.	Mihal Gazi Mustafa cad. çıkacak yerde	Gazi Mihal Bey	809H.(1406)
44. Gazi Mihal bey hamamı	Gazi Mihal bey köprüsü başında	Hasan Çelebi	996H.(1587)
45. Hasan Çelebi sebili	Yıldırım-Mustafapaşa	İbrahim	1080H.(1669)
46. İbrahim çeşmesi	Yıldırım-Mustafapaşa	Gazi Turhanbey	
47. Küpeli minare	Kum. Mah. Cami sok.	Gazi hoca Rüstem	
48. Gazihoca camii	Gazihoca mah. Tütünsüz tekke sok.		
49. Tütünsüz türbe (Ahmet efendi türbe)	Tütünsüz tekkesi ve sanat okulu arkası	Ahmet Efendi	
50. Sokullu hamamı	Üç şerefelikarşısı	Tavil Mehmet paşa	987H. (1579)
51. Gazi İbrahim Paşa Camii	İbrahim paşa mah.	İbrahim paşa mah.	867 H. (1559)

52.	Yalnız göz köprüsü	İmaret köprüsü hizasında	Selim II.	XVI. asır
53.	Yalnız göz köprü çeşmesi			
54.	İmaret köprüsü	Bayezid I. Cami önü	Bayezid II	893 H. (1487)
55.	Emir mescit (Bedemli cami)	Yıldırım cad.	Emir Hüseyin	
56.	Su terazisi	Yıldırım cad.		
57.	Terazi çeşmesi	Bedevi Ahmet Bey camii civarında	Mustafa bey	1008 H. (1599)
58.	Su terazisi	Alaca mahal. Emir camii civarında		
59.	Bedevi Ahmet bey camii	Has murat mahallesi	Bedevi zade Ahmet bey	
60.	Sinan ağa çeşmesi	Bayezid II. camii dış avlusu kapısı dışı	Sinan ağa	1080 H. (1669)
61.	Bayezid II. camii	İmaret köprüsü ötesi	Bayezid I.	889H. (1484)
	Bayezid II. Tip medresesi			
	Bayezid II. İmareti			
	Bayezid I. Darüşşifası			
62.	Saraçhane köprüsü	Yenisaray civarında	Şehabüddin paşa	855H.(1451)
63.	Çakırağa camii	Saraçhane cad.	Çakırağa	1193H. (1779)
64.	Saraçhane çeşmesi	Saraçhane cad.		
65.	Beylerbey mezarlığı	Beylerbeyi cami önü	Ali İbni Kalender	1045H. (1635)
66.	Beylerbey camii	Mirmiran mah. Beylerbey sok.	Beylerbeyi Yusuf paşa	832H.(1428)
67.	Beylerbey hamamı	Beylerbey cad. üç şerefeli civarında	Mirmiran yusuf paşa	832H.(1428)
68.	Arif ağa cami	Arifağa mah. salı tekkesi civarı	Arif ağa	
69.	Kuşçudoğan camii	Kuşçudoğan mah.	Kuşçudoğan adı yeniçeri ağası	830 H. (1426)
70.	Taşhan	Üç şerefeli de ağaç pazarında	Sokullu tavil Mehmet paşa	987H. (1579)
71.	Kule (cebehane saat kulesi)	Üç şerefeli cami karşısında	Bizans İmp. Yuvani	
72.	Kale beden parçası	Mumcular yokuşu, saat kulesi arası	Mihail Paleolog	
73.	Kale yıkıntı parçası	Mumcu<lar yokuşu, saat kulesi arası	Mihail Paleolog	
74.	Kale beden parçası	Mumcular yokuşunun sonunda çeşmeye yakın gelirken soldadır.	Mihail Paleolog	
75.	Topkapı hamamı	Hisar içinde, Topkapı	Murat II	

76. Yelli Burgaz çeşmesi	Mumcular cad. Gazi Mihal Mah.	İsmail ağa	
77. Hapishane, Deva hanı	Bugün hapishane olarak kullanılan bina	Kanuni devri	
78. Çubukcular (oğlanlı) hamamı		Mehmet bin kemah	930H.(1523)
79. Hocaki camii	Hocaki cami mah. cami sok.		
80. Hacı Hasan camii	Şehabüddin paşa m. Mescid sok.	Hacı Hasan	
81. Arasta çeşmesi	Selimiye Muradiye c.	Merzifonlu K.M.P.	1077H. (1666)
82. Şahabüddin paşa camii	Arasta kapısı, çeşme sok.	Hacı Şahabüddin p.	840H. (1436)
83. Saray hamamı	Taşodalar mah. Küçük pazar Muradiye cad.	Yıldırım Beyazıd	795H. (1392)
84. Mezitbey camii	Hatice Sultan sarayı sk. Kışla karşısı	Mezit bey	844H. (1440)
85. Harbiye mektebi	Memleket hastanesi karşısında	Sultan Aziz	1287H. (1870)
86. Gülbahar camii		Gülbahar hatun	855H. (1451)
87. Muradiye küçük pazar camii	Muradiye civarında sofı beyazıd sok.	Sofı beyazıd, kara İsmail ağa, Elhaç habbaz yusuf ağa	805H. (1402)
88. Çanaklı çeşme	Veledi Veliyüddin	Çuhadar İbrahim ağa	1110H. (1693)
89. Tavanlı çeşme	Muradiye hamamı		1157 H.(1744)
90. Parsana çeşmesi	Dayahatun mah. Tekke kapı Sok.		
91. Kuru çeşme	Dayahatun mah. Tekke kapı cad.	Emine Hatun	1095H. (1683)
92. İsmail ağa camii			
93. Eski su terazisi	Hastane civarı tepe mezarlığının ucu	Kanunu S. Süleyman	
94. Yeniçeri hamamı	Mimar sinan cad. Küçük pazar.	Murat II	
95. Muradiye camii	Muradiye mah.	Murat II	839H. (1435)
96. Hatip çeşmesi	Atikali paşa camii altındadır	Bezirgan Mah. Mehmet	
97. Atikali paşa camii	Tekkei Alipaşa ma.	Sadrazam Atikali paşa	912H. (1506)
98. Zehr-i Mar mescidi ve su terazisi	Taşodalar sok.	Zehr-i Mar Mehmet bey bin Ahmet	950H.(1543)
99. Selimiye camii Selimiye medresesi Selimiye Darülkurra Selimiye Darüssibyan Selimiye Haziresi (Şehzade türbesi)	Selimiye Taşodalar Selimiye dış avlusu Selimiye camii solunda	Selim II.	982 H. (1574)

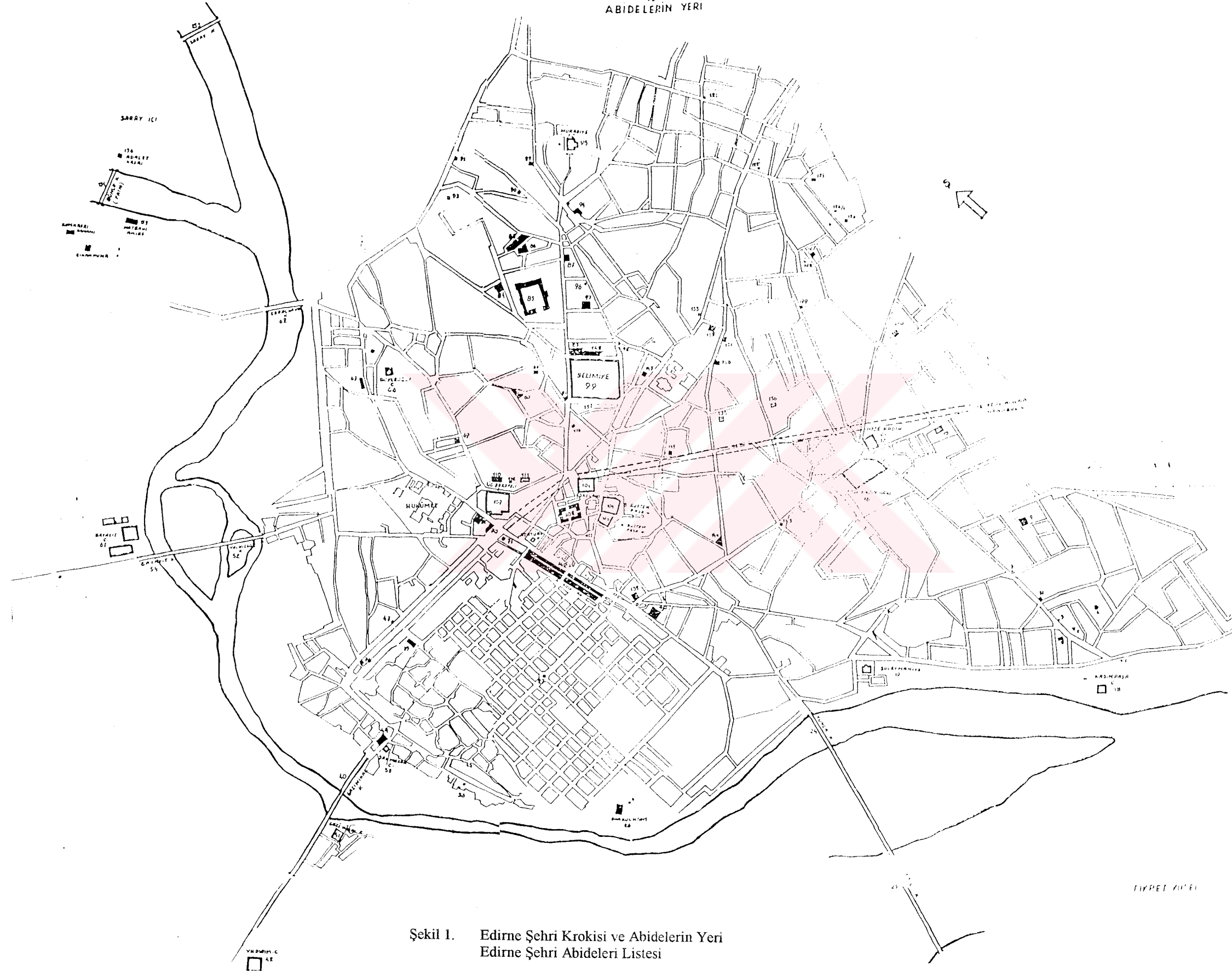
100.	Yemiş Kapanı	Yedi yol ağzında	Selim II.	1018H. (1609)
101.	Mezit bey hamamı	Yedi yol ağzında pazarcılar içinde	Mezitbey	
102.	Havlucular hanı	Yedi yol ağzında Mezitbey hamamı yanı	Ekmekçioğlu Ahmed paşa	1018H. (1609)
103.	Ahmet paşa sebili	Mezitbey hamamı önü Havlucular hanı ka.	Emekçioğlu Ahmet paşa	1009H. (1600)
104.	Eski cami	Yedi yol ağzı; Muvakkithane sok.	Emir Süleyman	815H. (1413)
	Muvakkithane	Eski cami çömlükçiler kapısı önü	Esad Muhlis paşa	1242H. (1826)
105.	Büyük Rüstem paşa hanı	Eski cami mah. İki kapılı han	Rüstem paşa	968H. (1560)
106.	Büyük Rüstem paşa hanı	Eski cami mah. İki kapılı han		968H. (1560)
107.	Taşmektep (Makaralı)	Yazıcılar Sok.	Yusuf el.	1162H. (1748)
108.	Bedesten	Eski cami önünde	Çelebi Sultan Mehmet	820H.(1417)
109.	Üç şerefeli cami	Cumhuriyet meydanına bakar	Murat II.	841H.(1437)
110.	Orta medrese (Peyikler medresesi)	Üç şerefeli cami arkasında	Fatih Sultan Mehmet	
111.	Saatlik medrese	Üç şerefeli arkasında	Murat II.	
112.	İsmet paşa türbesi	Üç şerefeli arkasında	Hacı Ahmet İzzet paşa	1310H.(1892)
113.	Müfettişlik	Üç şerefeeli ile oğlanlı hamam arasında		1316H. (1898)
114.	Belediye	Gazi ilkokul karşı	Dilaver bey	
115.	Nakil hanı	Arasta yakınında	Murat Iı	1018H. (1609)
116.	Gazi okulu (mülki rüştiye)	Küçük arasta Sultan Selim cad.	Kemal oğlu mevlanı Mehmet	930H. (1523)
117.	Adliye	Bugünkü Hükümet konağı yanında	Hurşit paşa	1285H.(1869)
118.	Hükümet (paşa kapısı)	Adliye dairesi yanı	Ali Celal ve Kıbrıslı Mehmet paşaların Vali buldukları z.	1233H.(1817)
119.	Anıt (Atatürk)	Üç şerefeli cami karşısındaki parkta	Edirne Belediyesi	1925
120.	Saraçlar camii	Postahane cad.	Hacı Alümüddin	864H. (1559)
121.	Kız Türbesi	Kıyık ağa hamamı s.		
122.	Bürüncükçü camii	Kıyiktadır	Bürüncükçü İsmail ağa (onarım)	1250H.(1834)
123.	Çokalca camii	Buçuk tepe civarında	Kara yazıcı Ahmet	983H.(1575)
124.	Atlar çeşmesi	Buçuk tepe mah.		
125.	Nişancı paşa camii	Nişancı paşa mah.	Nişancı Mehmet	

126.	Zeni İbrahim paşa camii	Gülbahçe sok. İbrahim paşa arpalar mah.	paşa İbrahim paşa zevcesi Hondi H.	867H. (1462)
127.	İbrahim paşa hamamı harabesi	Kıyıkta	İbrahim paşa zevcesi Hondi H.	“
128.	İbrahim paşa camii	Musalla mezarlığı yanı	Halil paşa oğlu İbrahim paşa	“
129.	Musalla çeşmesi	Medrese-i Ali bey, İbrahim paşa mezarlığı yanı	İbrahim paşa	1095H.(1683)
130.	Şeyhi çelebi camii	Buçuk tepede köprücede	Şeyhi çelebi	982H.(1574)
131.	Ana su deposu	Yahya bey m. Taşlık	Kanuni S. Süleyman	936H.(1529)
132.	Yahya bey camii	Yahya bey m. Cami sok.	Yahya bey	985H.(1577)
133.	Tophane çeşmesi (Yahya bey çeşmesi)	Eski tophane cad.	Şıpkalı Yahya bey	989H. (1581)
134.	Medres-i Alibey (taşlık medresesi)	Ali bey mah. Taşlık sok.	Velinin oğlu Ali bey	Fatih D.
135.	Sarıca paşa camii	Sarıca paşa mah.	Sarıca paşanın Vali bulunduğu sırada	838H. (1434)
136.	Şifa hamamı	Kurşunlu fırında	Ali ef.	
137.	Sitti hatun camii	Lisenin arkası	Fatihin zevcesi Sitti hatun	887H.(1482)
138.	Defterdar camii	Turgut bezirgan m.	Defterdar Nevhat	1282H.(1865)
139.	Lari çelebi camii	Batpazarı, Hasfırın cad.	Abdülhamit	920H. (1514)
140.	Veli dede tekkesi (Müsellim tekkesi)	Sabuni mah. Postane sok.	Müsellim ef.	1161H. (1655)
141.	Lari medrese kapısı	Hasfırın cad.	Hacı Mehmet Fevzi efendi	
142.	Ali paşa çarşısı	Saraçlar cad.	Hersekli semiz Ali paşa	976H. (1568)
143.	Havuz	Ayşe kadın cad.		
144.	Mehmet ağa camii	Ayşe kadın yolunda	İmam Hızır Vakioğlu	837H.(1433)
145.	Selçuk hatun camii	Sevindik fakih mah. Davut sok.	Selçuk hatun	860H.(1455)
146.	Mahmud ağa camii	Mahmud ağa mah. Soğuk çeşme sok.	Mahmud ağa	863H. (1458)
147.	Hızır ağa camii	İstanbul yolu üzerinde		
148.	Taşodalar	Mimar Sinan cad.	Selim II.	
149.	İnas mektebi	Selimiye Cad.	Hacı izzet Paxa	1301H.(1883)
150.	Kesikbaş çeşmesi	Mimar Sinan Cad.	Ömer ef.	1146H. (1733)
151.	Arasta	Belediye Cad.	Murat III.	
152.	Esat paşa sebili	Batpazarı Tahtakale	Esat Muhlis paşa	1266H.(1849)
153.	Saray köprüsü	Edirne sarayını şehre bağlıyan köprü	Kanuni D.	

154.	Bönce köprüsü	Ada ile saray arasında	Fatih D.	
155.	Saray Matbahları	Saray içinde	“	
166	Su köşkü veya adalet kasrı	Bönce köprüsünün ada tarafındaki başında	Kanuni D.	
157	Cihannüma Kasrı	Bönce köprüsünden geçince sağda	Fatih D.	XV. asır

EDİRNE ŞEHİRİ KROKİSİ
ABİDELERİN YERİ

Şekil 1. Edirne Şehri Krokisi ve Abidelerin Yeri
Edirne Şehri Abideleri Listesi

**DR. RIFAT OSMAN TARAFINDAN HAZIRLANMIŞ OLAN EDİRNE
SARAYI PROJELERİ İLE SARAYIN KUŞBAKIŞI GÖRÜNÜŞÜ**

KAYNAK: Yrd. Doç. Dr. KAZANCIGİL, Ratip, Edirne Sarayı ve Yerleşim Planı, Edirne: Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları, N: 18, 1994.

Edirne de Tunca nehri sahilinde kain olup H: 1295 - M: 1878 tarihinde muhterik olan sarayı cedit-i amirenin makta-i ulkisi

اورنه ده طوبج نهري ساجنده هائنه اولوب
۱۴۹۵ قريظه محرقه اولون مسرى جديد عماره
نك نقش افقيسى

[اورنه ده ساجنده عماره] عمارتاره نهري خريظه . ۱۴۹۵
طوبج و نهري : دو قتر نقشه گات

Edirne de sarayı cedit-i amireni unvanli esere malis harita
27 haziran 1327 (M: 1911-1912) / Tossayi Zade Doktor Rifat Osman

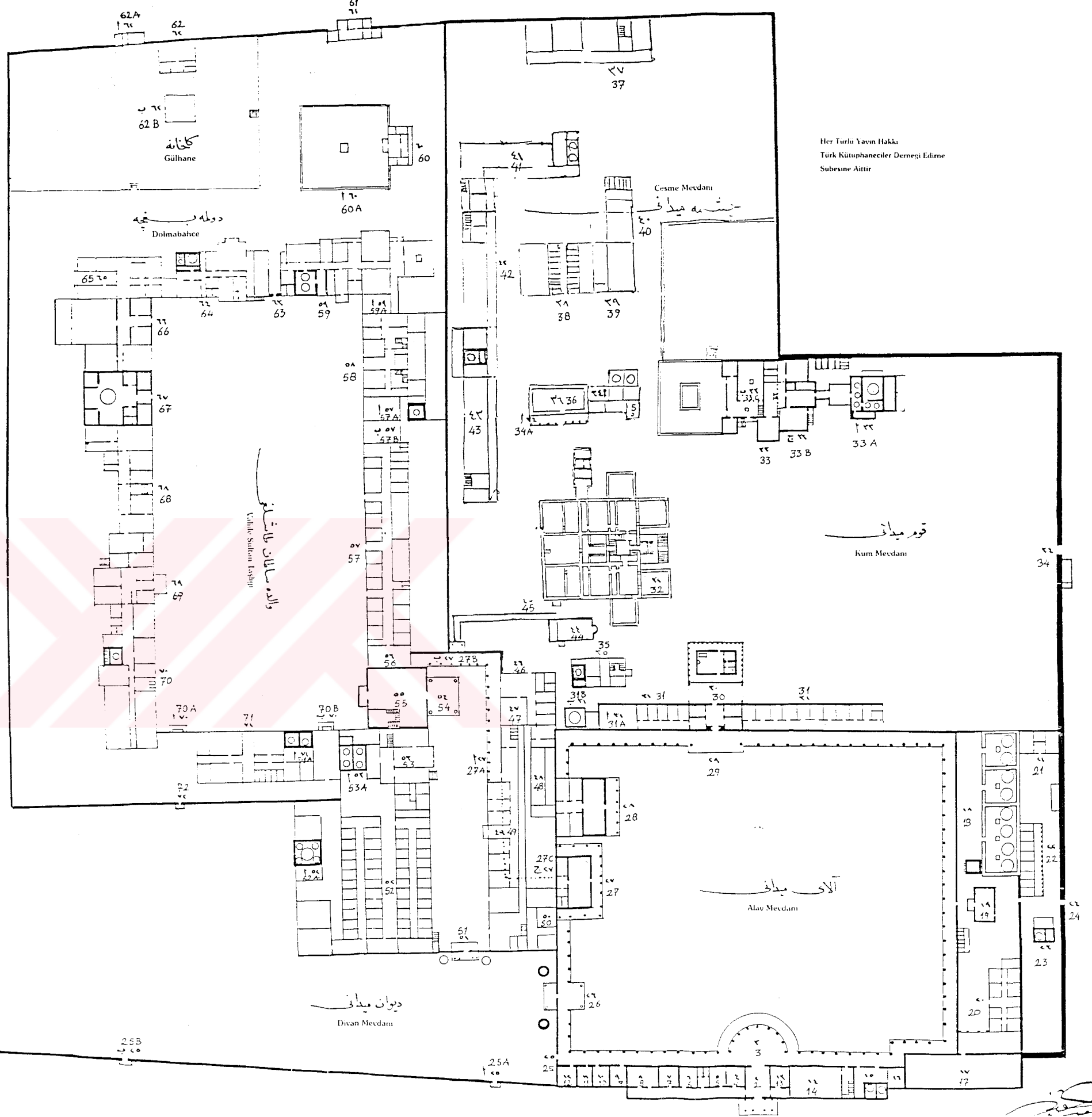
1. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
2. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
3. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
4. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
5. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
6. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
7. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
8. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
9. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
10. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
11. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
12. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
13. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
14. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
15. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
16. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
17. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
18. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
19. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
20. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
21. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
22. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
23. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
24. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
25. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
26. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
27. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
28. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
29. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
30. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
31. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
32. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
33. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
34. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
35. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
36. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
37. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
38. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
39. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
40. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
41. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
42. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
43. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
44. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
45. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
46. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
47. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
48. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
49. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
50. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
51. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
52. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
53. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
54. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
55. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
56. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
57. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
58. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
59. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
60. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
61. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
62. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
63. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
64. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
65. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
66. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
67. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
68. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
69. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
70. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
71. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
72. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
73. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
74. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
75. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
76. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
77. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
78. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
79. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
80. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
81. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
82. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
83. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
84. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
85. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
86. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
87. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
88. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
89. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
90. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
91. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
92. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
93. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
94. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
95. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
96. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
97. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
98. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
99. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati
100. Edirne sarayinin kuzeyine mansab bati

1	باب و حمام	1	باب و حمام
2	كبابخانه	2	كبابخانه
3	كبابخانه	3	كبابخانه
4	كبابخانه	4	كبابخانه
5	كبابخانه	5	كبابخانه
6	كبابخانه	6	كبابخانه
7	كبابخانه	7	كبابخانه
8	كبابخانه	8	كبابخانه
9	كبابخانه	9	كبابخانه
10	كبابخانه	10	كبابخانه
11	كبابخانه	11	كبابخانه
12	كبابخانه	12	كبابخانه
13	كبابخانه	13	كبابخانه
14	كبابخانه	14	كبابخانه
15	كبابخانه	15	كبابخانه
16	كبابخانه	16	كبابخانه
17	كبابخانه	17	كبابخانه
18	كبابخانه	18	كبابخانه
19	كبابخانه	19	كبابخانه
20	كبابخانه	20	كبابخانه
21	كبابخانه	21	كبابخانه
22	كبابخانه	22	كبابخانه
23	كبابخانه	23	كبابخانه
24	كبابخانه	24	كبابخانه
25	كبابخانه	25	كبابخانه
26	كبابخانه	26	كبابخانه
27	كبابخانه	27	كبابخانه
28	كبابخانه	28	كبابخانه
29	كبابخانه	29	كبابخانه
30	كبابخانه	30	كبابخانه
31	كبابخانه	31	كبابخانه
32	كبابخانه	32	كبابخانه
33	كبابخانه	33	كبابخانه
34	كبابخانه	34	كبابخانه
35	كبابخانه	35	كبابخانه
36	كبابخانه	36	كبابخانه
37	كبابخانه	37	كبابخانه
38	كبابخانه	38	كبابخانه
39	كبابخانه	39	كبابخانه
40	كبابخانه	40	كبابخانه
41	كبابخانه	41	كبابخانه
42	كبابخانه	42	كبابخانه
43	كبابخانه	43	كبابخانه
44	كبابخانه	44	كبابخانه
45	كبابخانه	45	كبابخانه
46	كبابخانه	46	كبابخانه
47	كبابخانه	47	كبابخانه
48	كبابخانه	48	كبابخانه
49	كبابخانه	49	كبابخانه
50	كبابخانه	50	كبابخانه
51	كبابخانه	51	كبابخانه
52	كبابخانه	52	كبابخانه
53	كبابخانه	53	كبابخانه
54	كبابخانه	54	كبابخانه
55	كبابخانه	55	كبابخانه
56	كبابخانه	56	كبابخانه
57	كبابخانه	57	كبابخانه
58	كبابخانه	58	كبابخانه
59	كبابخانه	59	كبابخانه
60	كبابخانه	60	كبابخانه
61	كبابخانه	61	كبابخانه
62	كبابخانه	62	كبابخانه
63	كبابخانه	63	كبابخانه
64	كبابخانه	64	كبابخانه
65	كبابخانه	65	كبابخانه
66	كبابخانه	66	كبابخانه
67	كبابخانه	67	كبابخانه
68	كبابخانه	68	كبابخانه
69	كبابخانه	69	كبابخانه
70	كبابخانه	70	كبابخانه
71	كبابخانه	71	كبابخانه
72	كبابخانه	72	كبابخانه
73	كبابخانه	73	كبابخانه
74	كبابخانه	74	كبابخانه
75	كبابخانه	75	كبابخانه
76	كبابخانه	76	كبابخانه
77	كبابخانه	77	كبابخانه
78	كبابخانه	78	كبابخانه
79	كبابخانه	79	كبابخانه
80	كبابخانه	80	كبابخانه
81	كبابخانه	81	كبابخانه
82	كبابخانه	82	كبابخانه
83	كبابخانه	83	كبابخانه
84	كبابخانه	84	كبابخانه
85	كبابخانه	85	كبابخانه
86	كبابخانه	86	كبابخانه
87	كبابخانه	87	كبابخانه
88	كبابخانه	88	كبابخانه
89	كبابخانه	89	كبابخانه
90	كبابخانه	90	كبابخانه
91	كبابخانه	91	كبابخانه
92	كبابخانه	92	كبابخانه
93	كبابخانه	93	كبابخانه
94	كبابخانه	94	كبابخانه
95	كبابخانه	95	كبابخانه
96	كبابخانه	96	كبابخانه
97	كبابخانه	97	كبابخانه
98	كبابخانه	98	كبابخانه
99	كبابخانه	99	كبابخانه
100	كبابخانه	100	كبابخانه

İkinci ordu kulları Edirne'de Avadıs Benliyan etimdimin haritasından istinadla çizimimdir. 21 Temmuz H: 1325
HE: 1905 / Doktor Rifat Osman Tossayi Zade

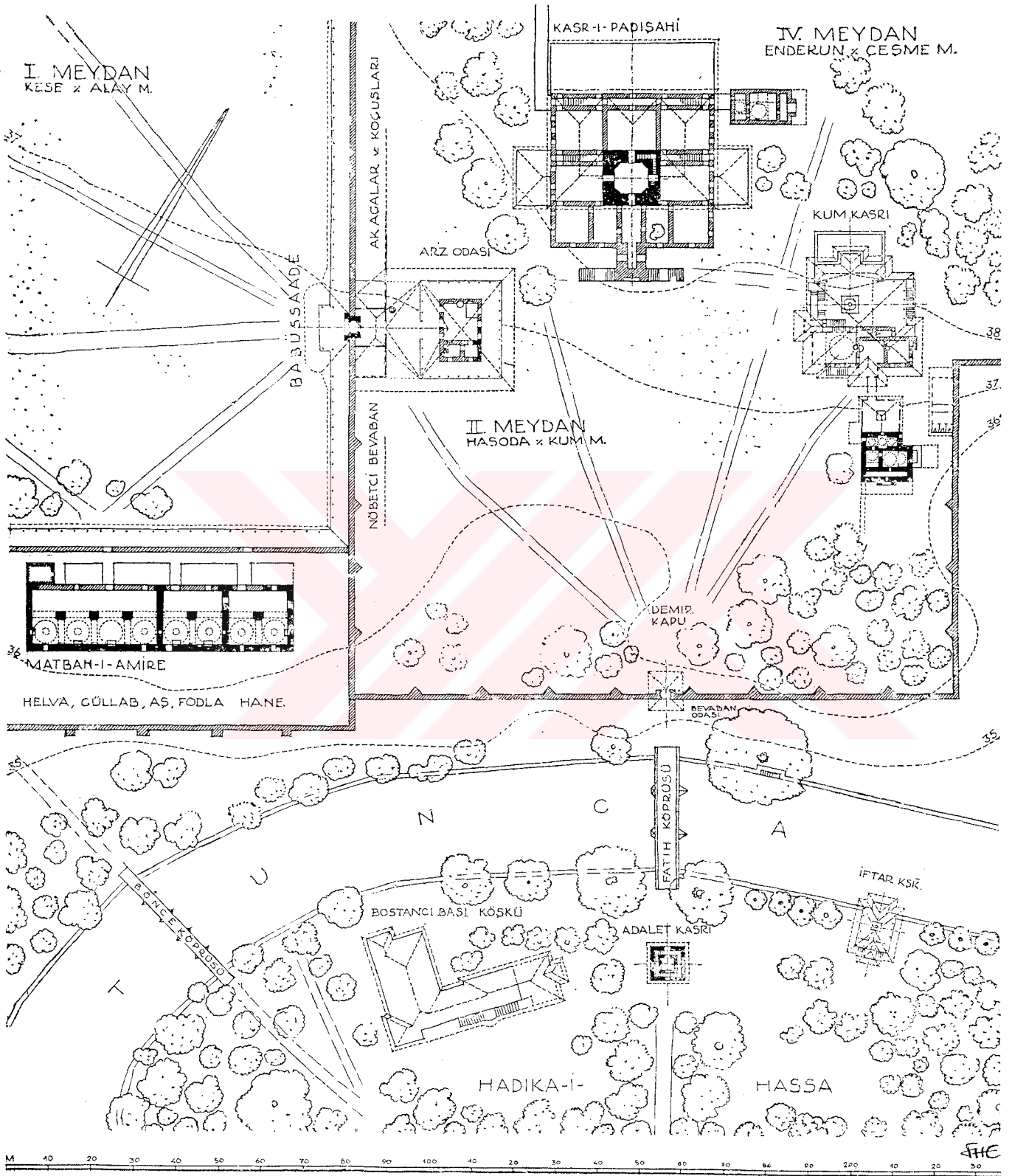
این نقشه در واقع اورنه ده ساجنده عمارتاره نهري خريظه
طوبج و نهري : دو قتر نقشه گات
اورنه - ۱۴۹۵

دانشگاه طوبجیه و نهري

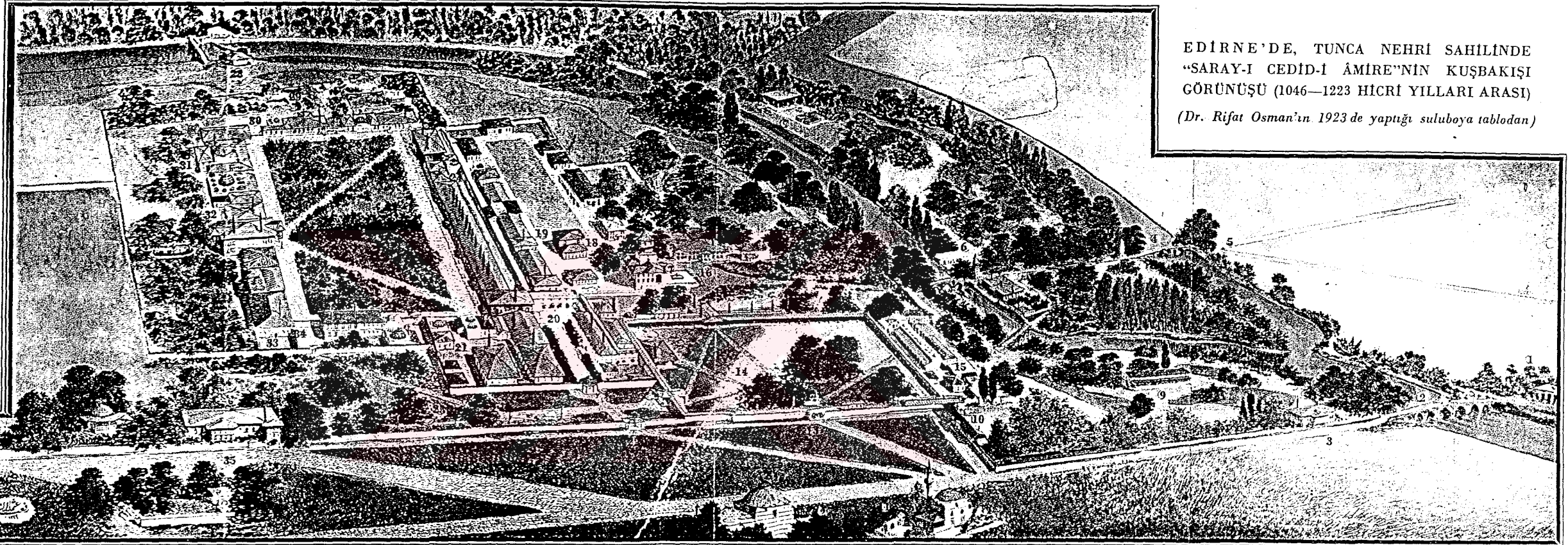
Her Turlu Yavin Hakki
Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne
Subesine Aittir

Handwritten signature or mark at the bottom right corner of the page.

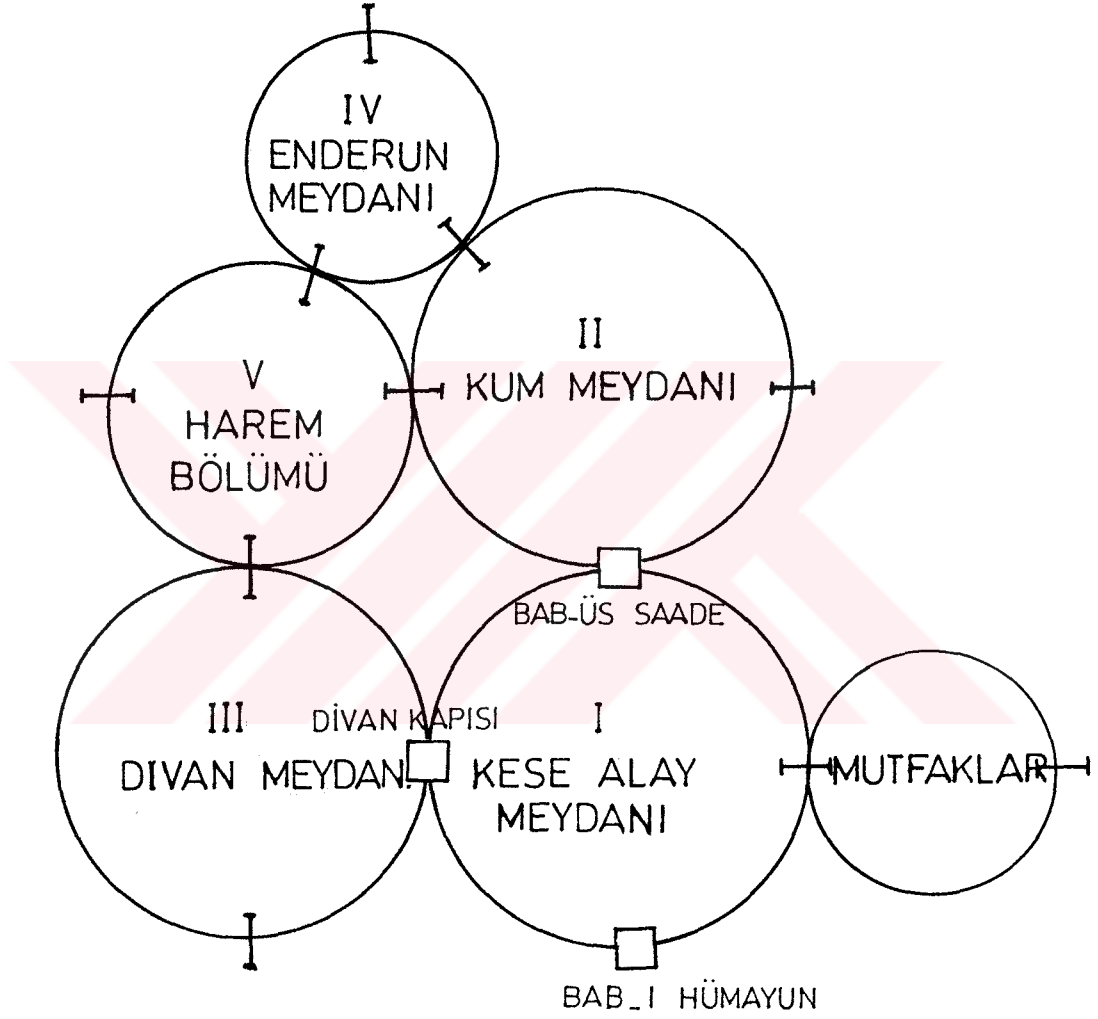
Şekil 3. Saray Bahçesi ile Kum Meydanının Bağlantısını Gösteren Kroki

1 — İdiyye Kasrı, 2 — Şehabettin Paşa Köprüsü, 3 — Köşk Kapı (Çiftlik Köşkü), 4 — Sultan Süleyman Köprüsü ve Terazî Kasrı, 5 — Tekke Kapı Caddesi, 6 — Adalet Kasrı, İftar Köşkü, Bostancıbaşı Kasrı, 7 — Bülbül Köşkü, 8 — Yonca Köprüsü, 9 — Ehli hayvanlar Çiftliği, 10 — Bostancı Kışlaları, 11 — Şehabettin Paşa Camii, 21 — Şehabettin Paşa hamamı, 13 — Bab-ı Hümayun, 14 — Alay Meydanı, 15 — Matbah-ı Âmirî, 16 — Kum Köşkü, 17 — Kasrı Padişahi (Hasoda), 18 — Hazine-i Hümayun, 19 — Enderun-ı Hümayun, 20 — Harem Kapısı, 21 — Harem Ağaları Daireleri, 22 — Baltacılar Kapısı, 23 — Baltacılar Kışlaları, 24 — Kadın Efendiler Dairesi, 25 — Valide Sultan Taşlığı, 26 — Avcı Sultan Mehmet Dairesi, 27 — Av Köşkü, 28 — Değirmen Köşkü ve Saray Değirmeni, 29 — Tebdil Köşkü, 30 — İkinci Sultan Ahmet Dairesi, 31 — Hünkâr Sofası ve yatak Hamamı, 32 — Valide Sultan Dairesi, 33 — Cariyeler Dairesi, 34 — Hastalar Sofası (Haremeye mahsus hastahanedir), — 35 Alay Köşkü.

EDİRNE'DE, TUNCA NEHRİ SAHİLİNDE
"SARAY-I CEDİD-I ÂMİRİ" NİN KUŞBAKIŞI
GÖRÜNÜŞÜ (1046—1223 HİCRİ YILLARI ARASI)
(Dr. Rifat Osman'ın 1923 de yaptığı suluboya tablodan)

Şekil 4. Edirne Yeni Sarayı Kuşbakışı Görünümü. Dr. Rifat Osman

Şekil 5. Edirne Yeni Sarayı'nın İşlev Şeması
 Kaynak: SEÇKİN, Nadide, Topkapı Sarayının Biçimlenmesine Egemen Olan
 Tasarım Gelenekleri Üzerine Bir Araştırma (1453-1755). İstanbul: İTÜ, Ağustos
 1990.

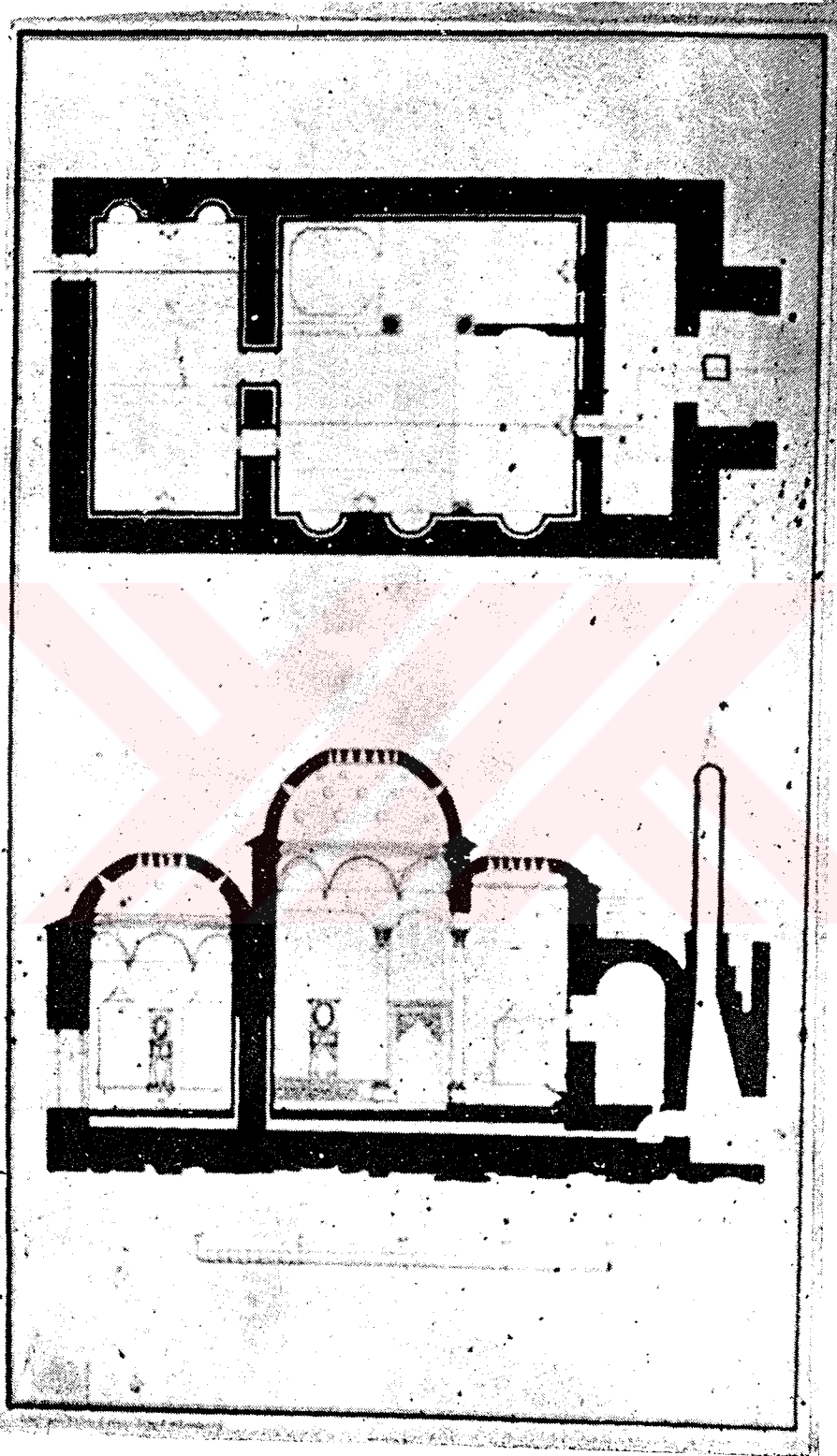
**EDİRNE SARAYI İLE İLGİLİ ÇEŞİTLİ ZAMANLARDA ÇEKİLMİŞ
FOTOĞRAFLAR, GRAVÜR VE PROJELER**

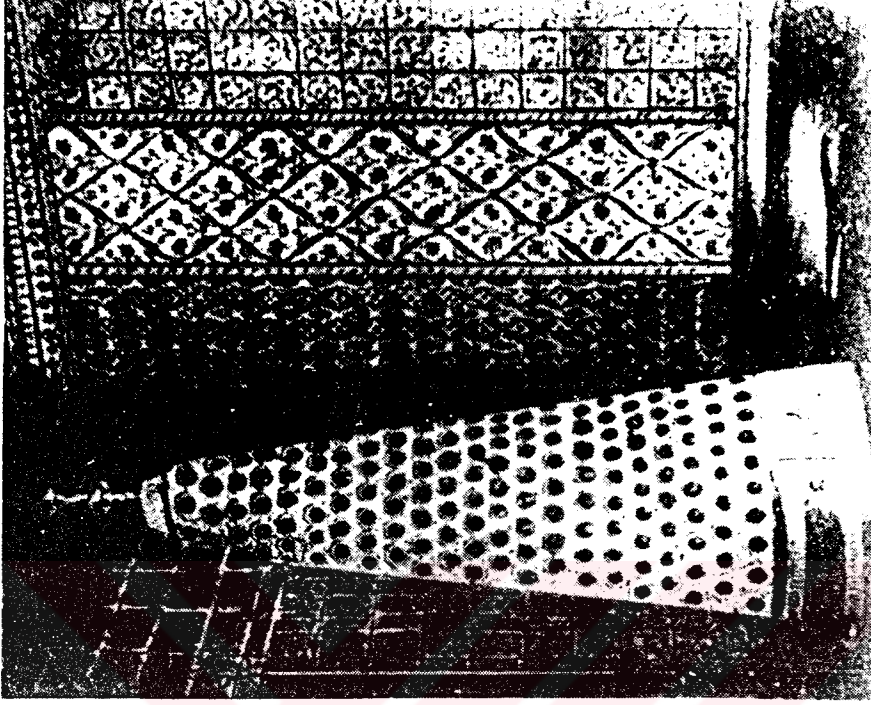
KAYNAK: Dr.OSMAN, Rifat, Edirne Sarayı, Ankara, Türk Tarih Kurumu
Yayımları, XII. Seri, No: 30, 1957

Şekil 6. XIX. uncu Asırda Sarayıçı Mesiresi Haline Gelen Tavuk Ormanı (Arka Planda Cihannüma Kasrı, Demirkapı, Fatih Köprüsü önünde Adalet Kasrı 1873'den Önce)

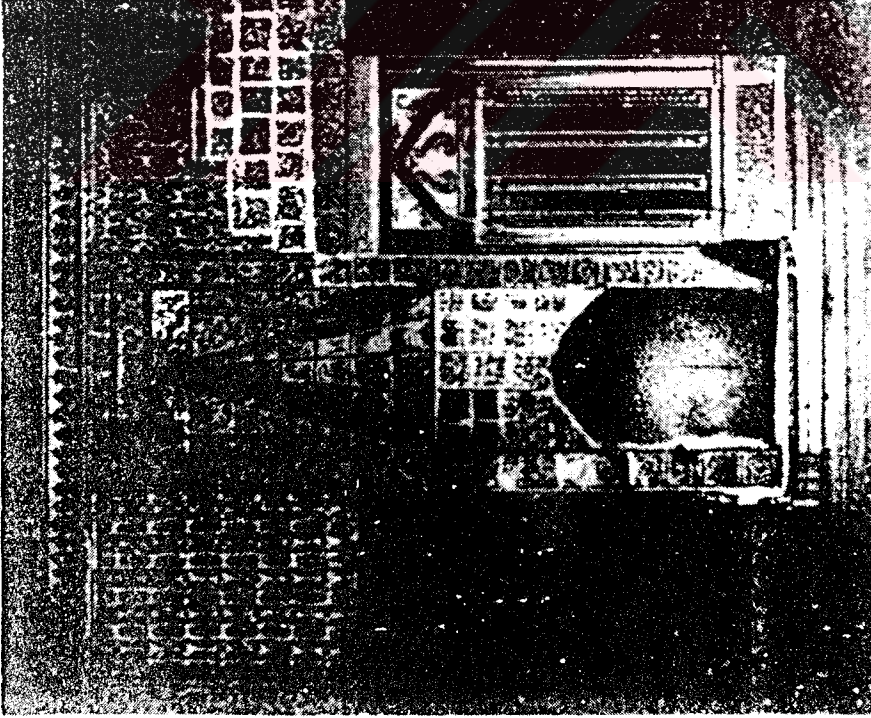

Şekil 7. Cihannüma Kaseri Yanındaki Hamam (üstte planı, altta kesiti).

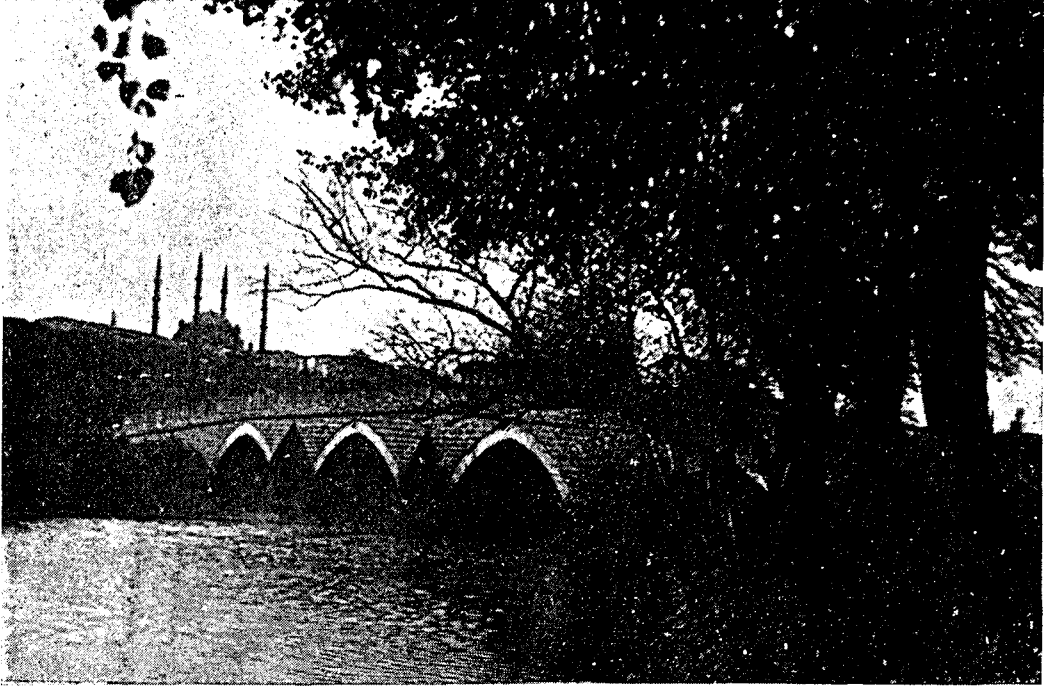
Fotograf 2.

Kum Kasrında Yanda Resmi Olan ve Arkaya Rastlayan Ocak Vasıtası İle İstulan Kümbed.

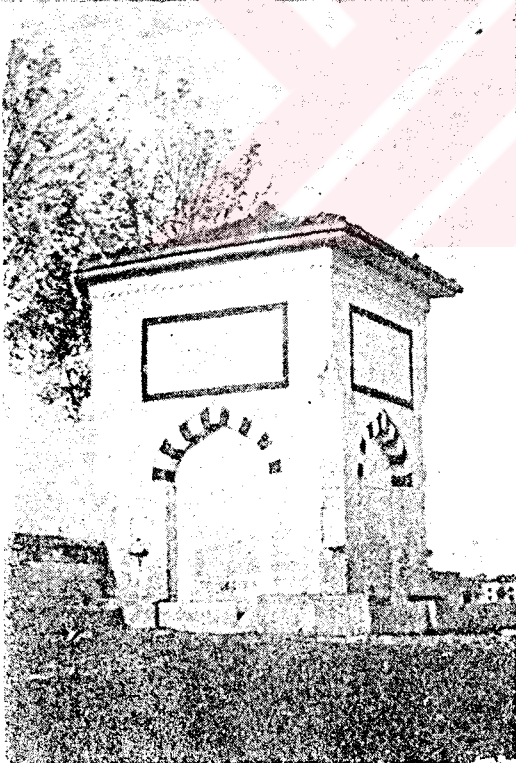

Fotograf 1.

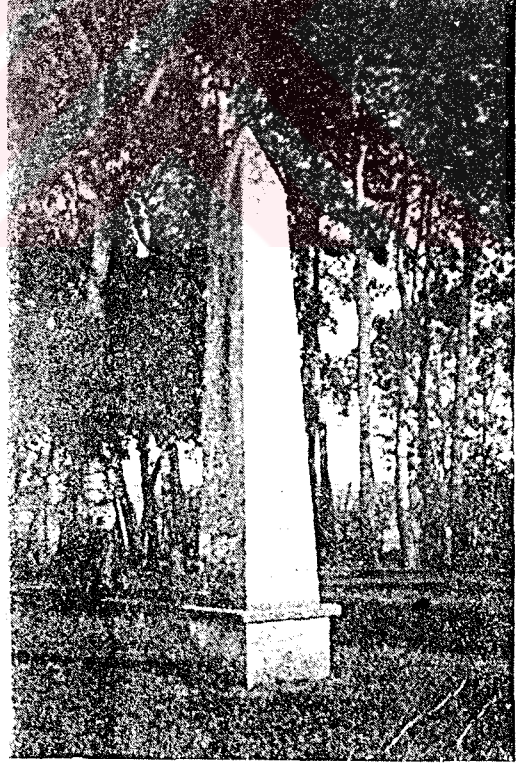
Kum Kasrında Kışık Kalın ve Kağır Odada Ocak ve Duvardaki Çimiler Arkaya Açılan Kapı ve Dolap Kanatlar.

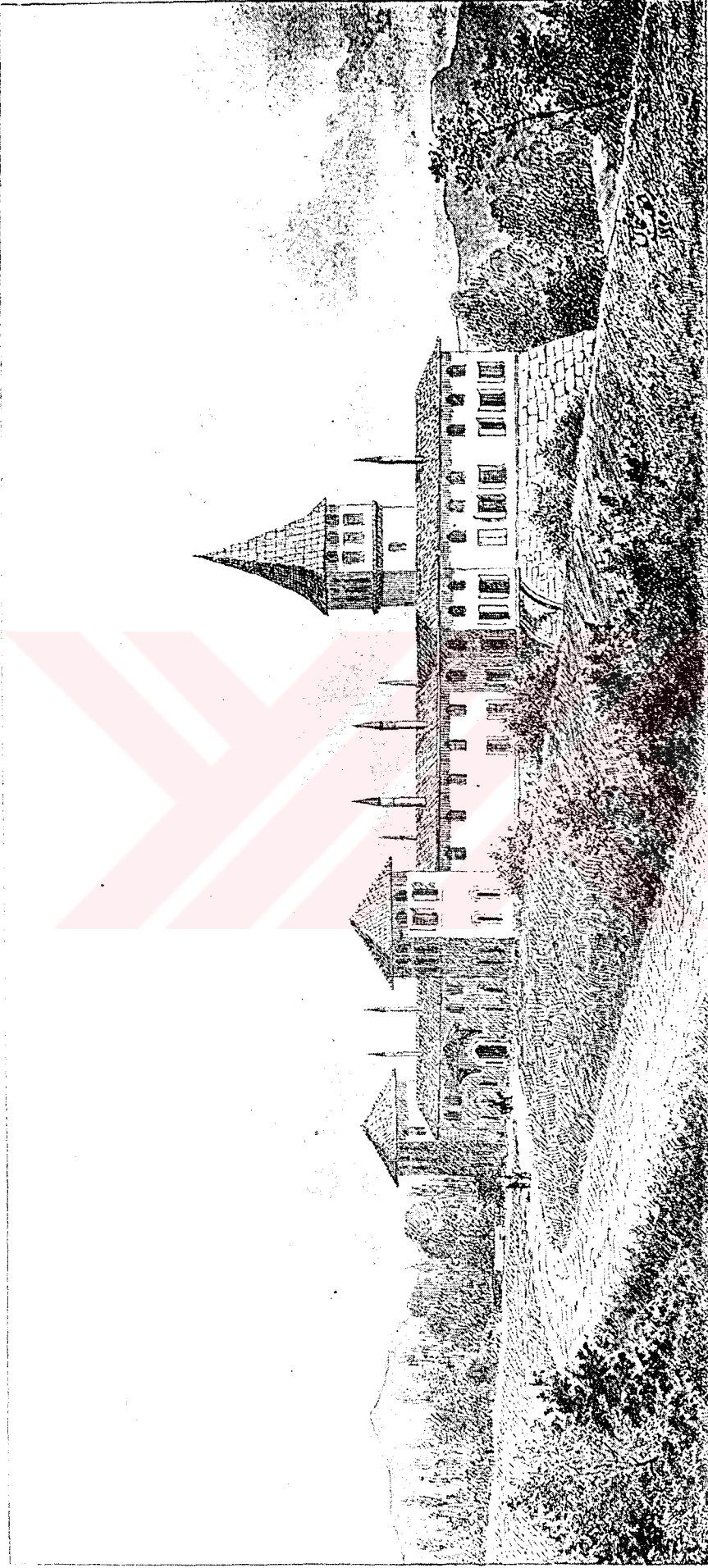
Fotoğraf 3. Edirne Şehri ile Sarayın Bahçesini Birleştiren Sultan Süleyman (Saray içi Köprüsü ve Selimiyenin Terazi Kasrı Mevkiinden görünüşü).

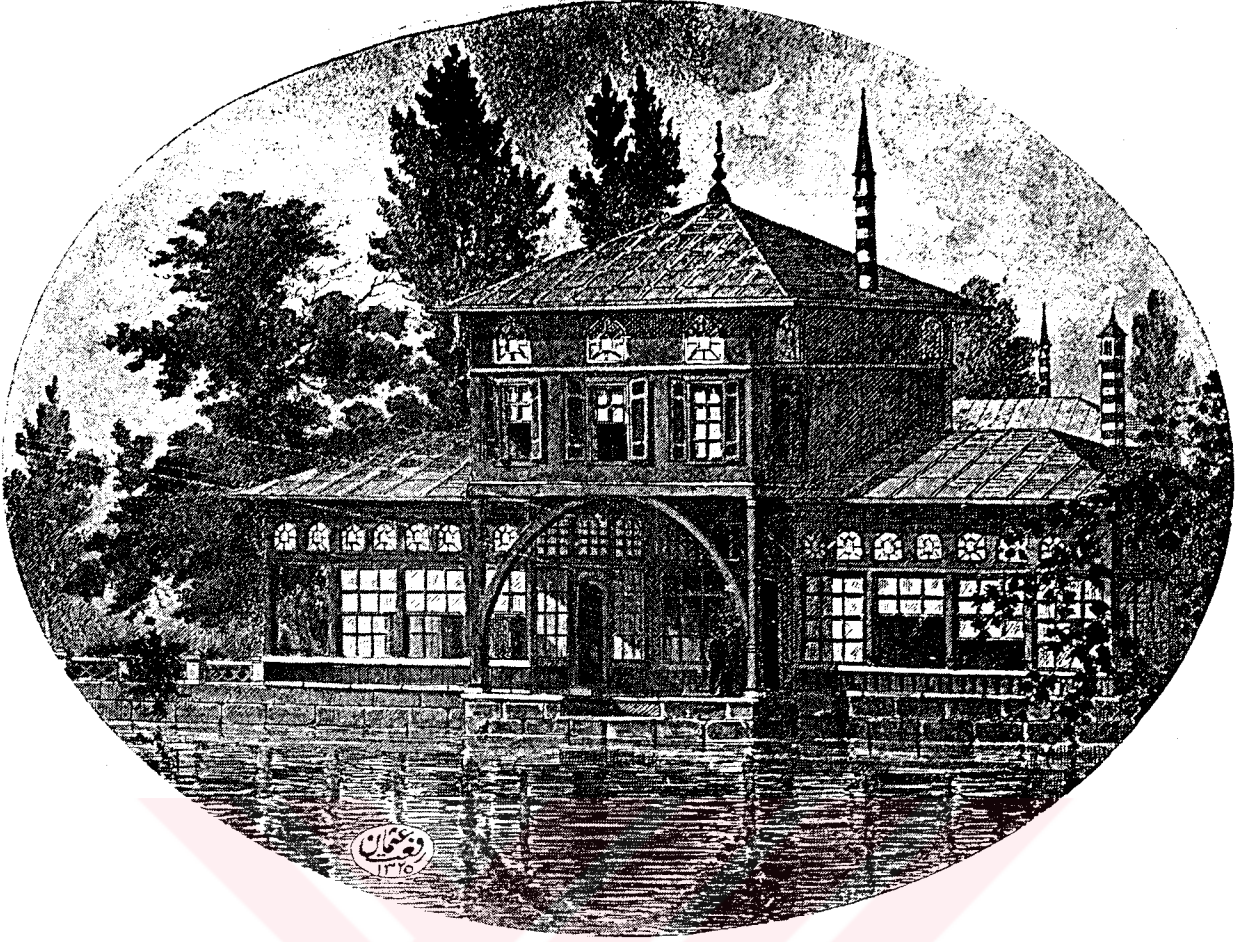
Fotoğraf 4. Saray Ovasında. Alay Köşkü Karşısında Namazgah ve Harab Çeşmesi

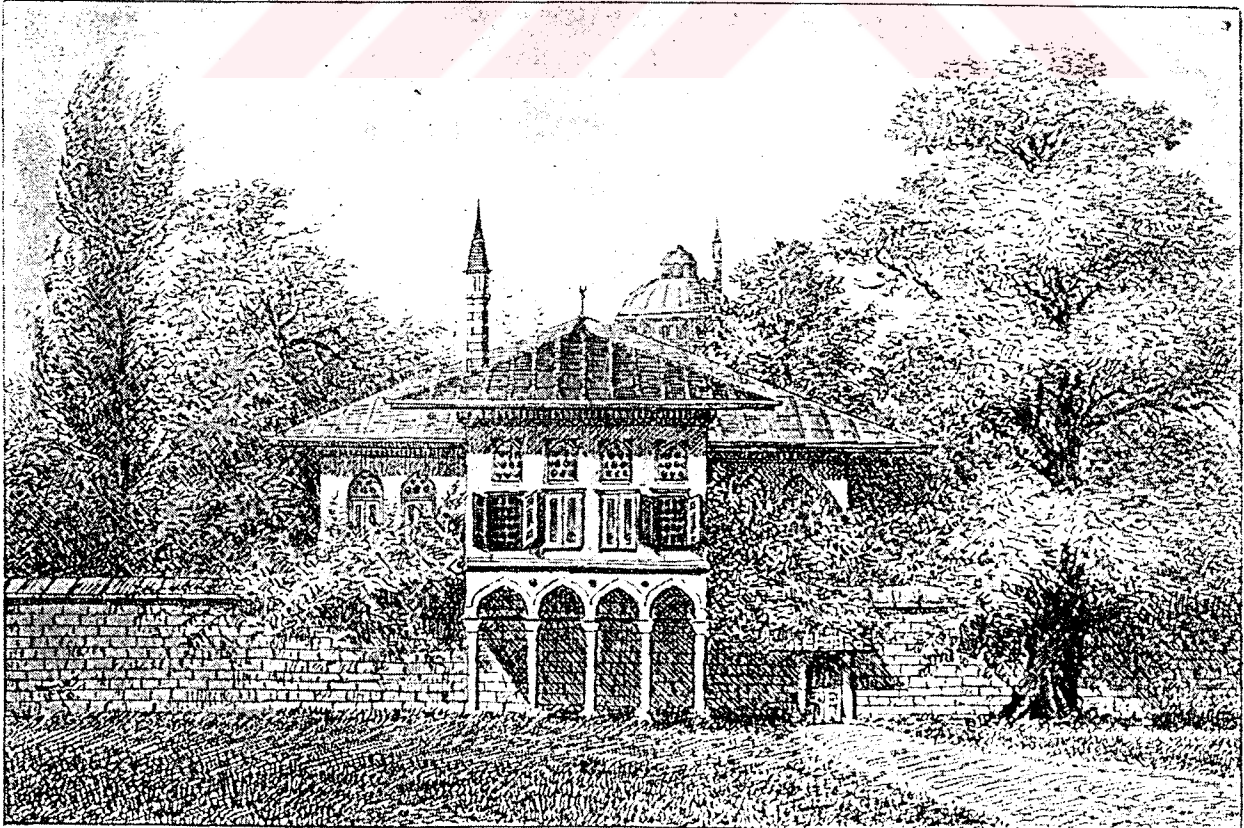
Fotoğraf 5. Tavuk Ormanında Terazi ve Adalet Kasırları Arasında Sultan Aziz Abidesi

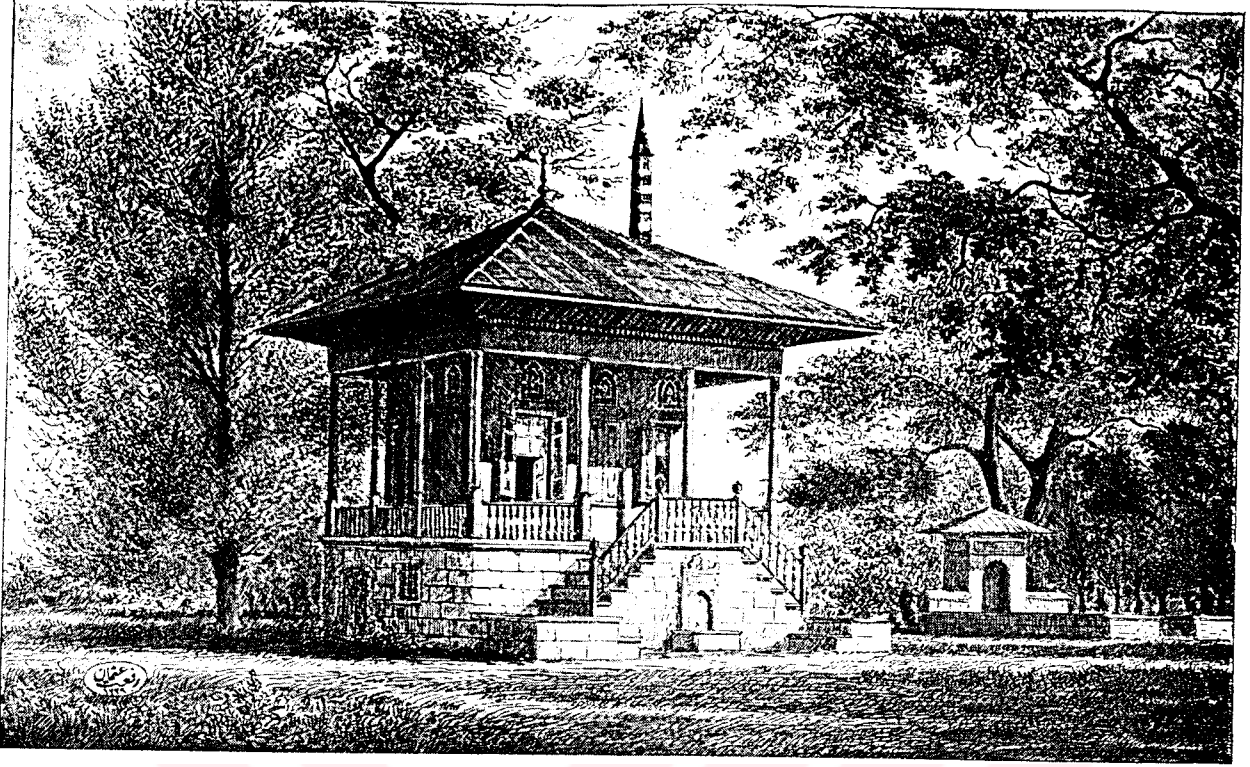
Şekil 8. Edirne Sarayına Mülhak Akpınar Kasrı (Dr. R. Osman)

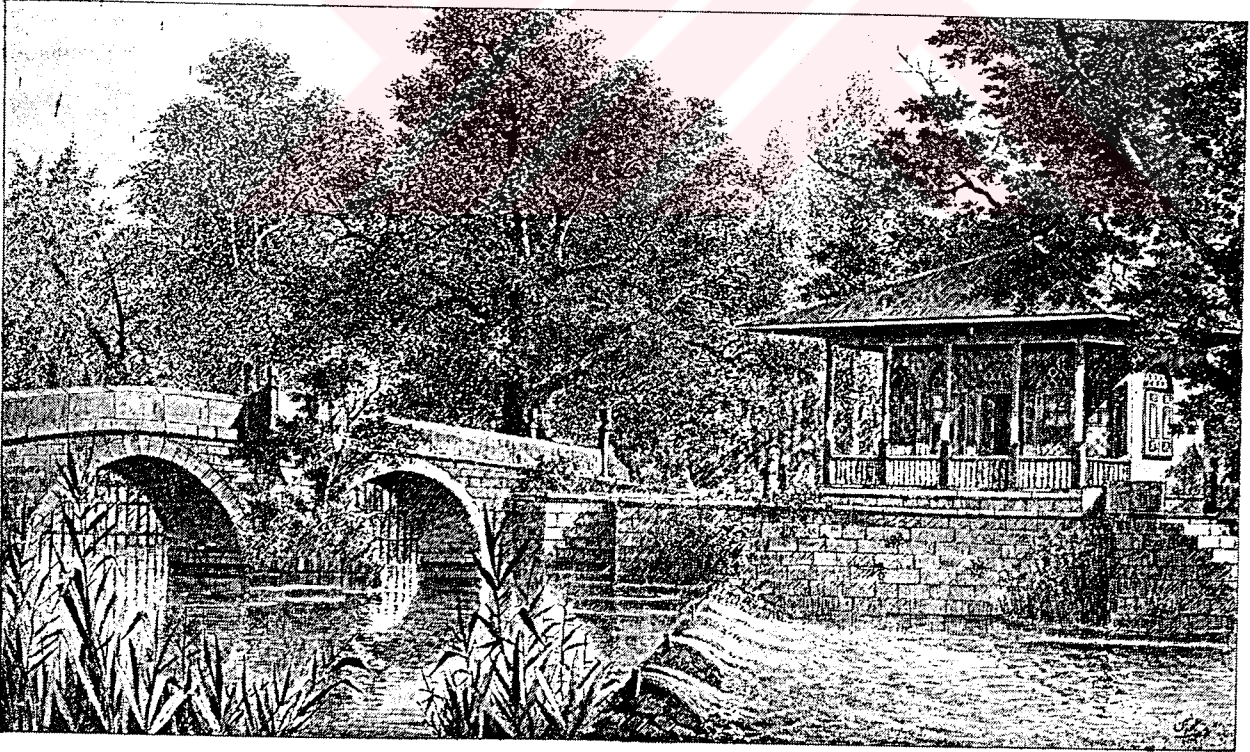
Şekil 9. Edirne Sarayına Mülhak, Tunca Kenarında Bulunan ve Ecnebi Misafirlerin Kaldıkları Demirtaş Kasrı (Dr. R. Osman)

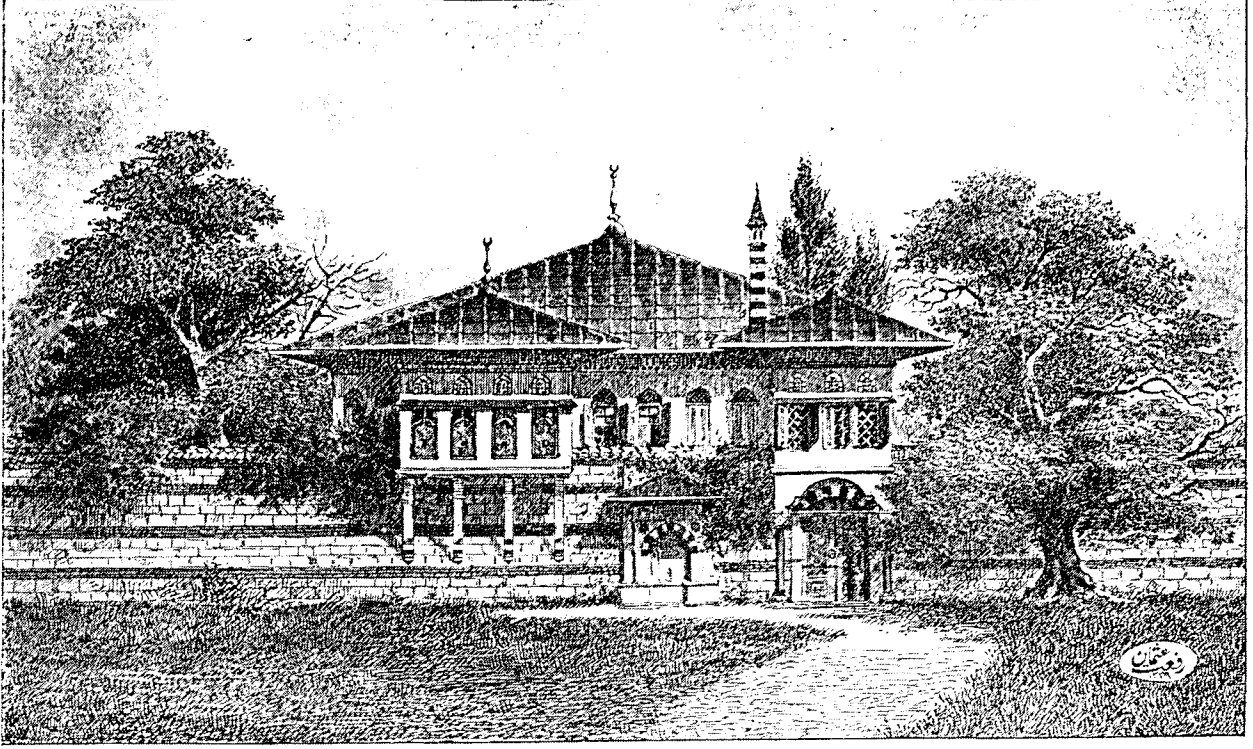
Şekil 10. Edirne Sarayında Tebdil Kasrı (Dr. R. Osman)

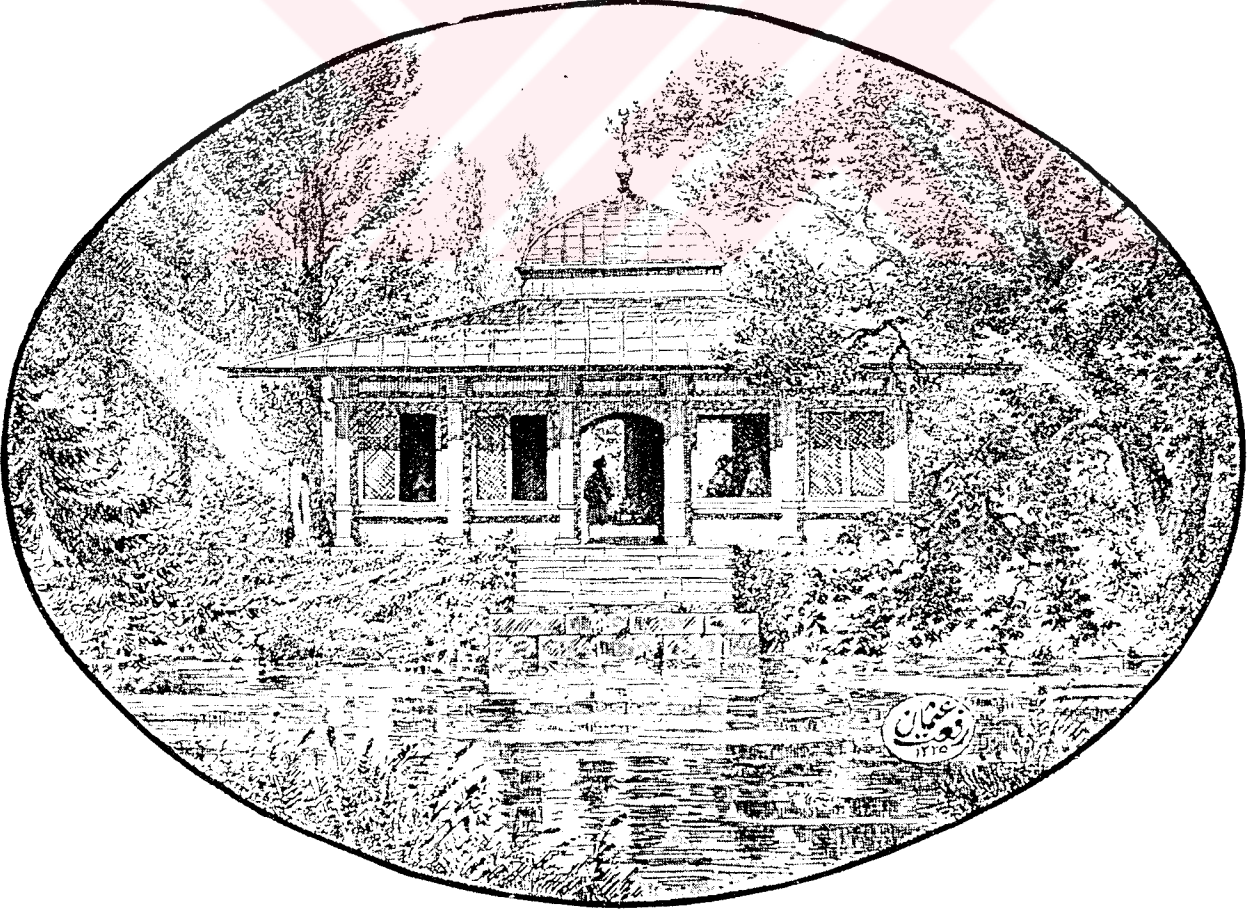
Şekil 11. Sarayı Cedid, Tavuk Ormanında Bülbul Kasrı (Dr. R. Osman)

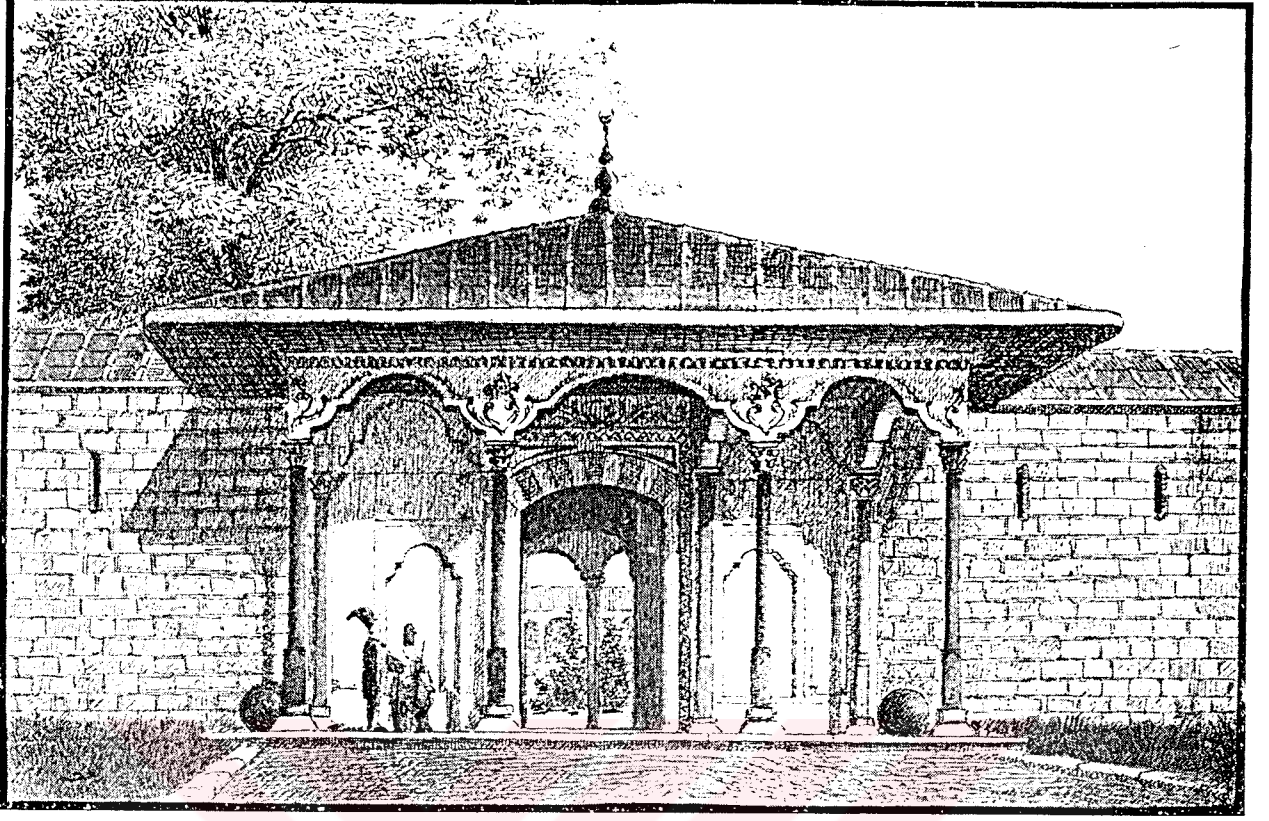
Şekil 12. Edirne'de Sarayı Cedid Bahçesi İçinde Tunca Önünde Değirmen Köprüsü Kasrı (Dr. R. Osman)

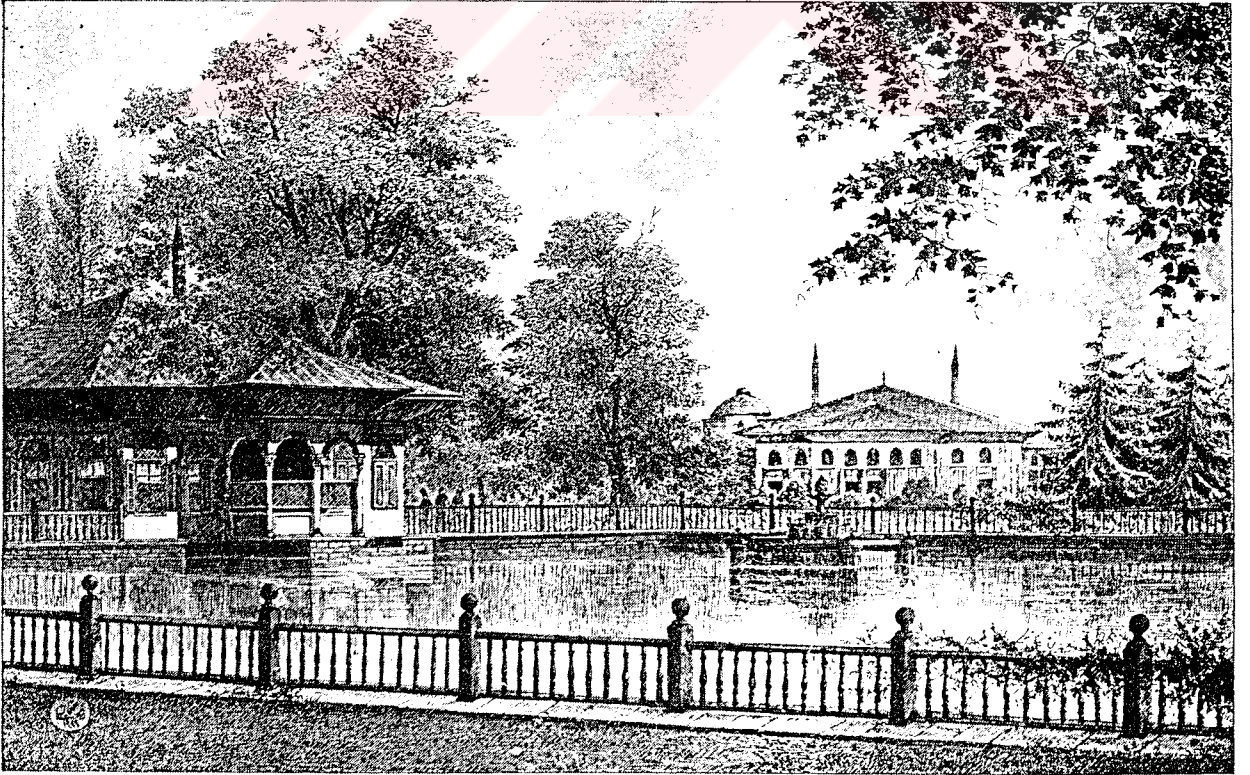
Şekil 13. XVII. Asırda Edirne Sarayında Alay Köşkü (Dr. R. Osman)

Şekil 14. Tunca Kenarında Yapılmış Kafesli Kasır

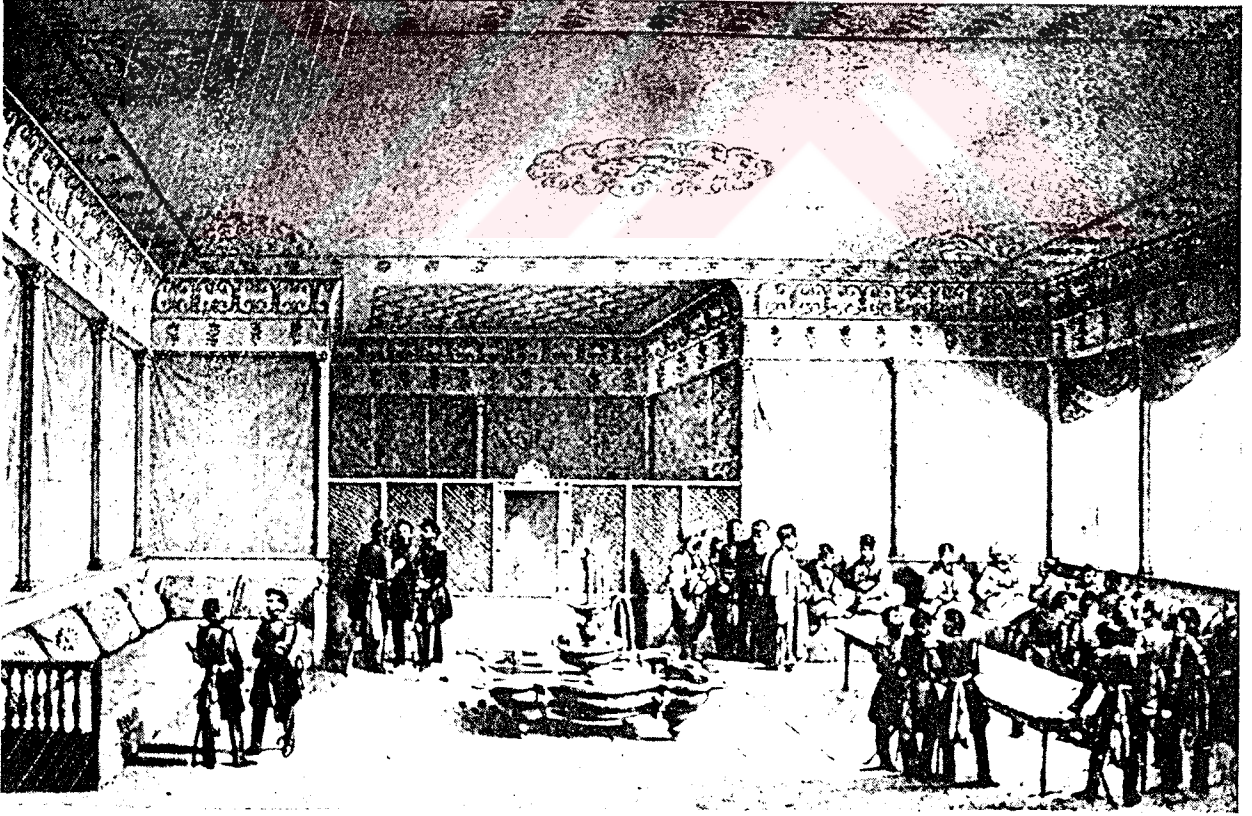
Şekil 15. Edirne Sarayı Babı Hümayunu

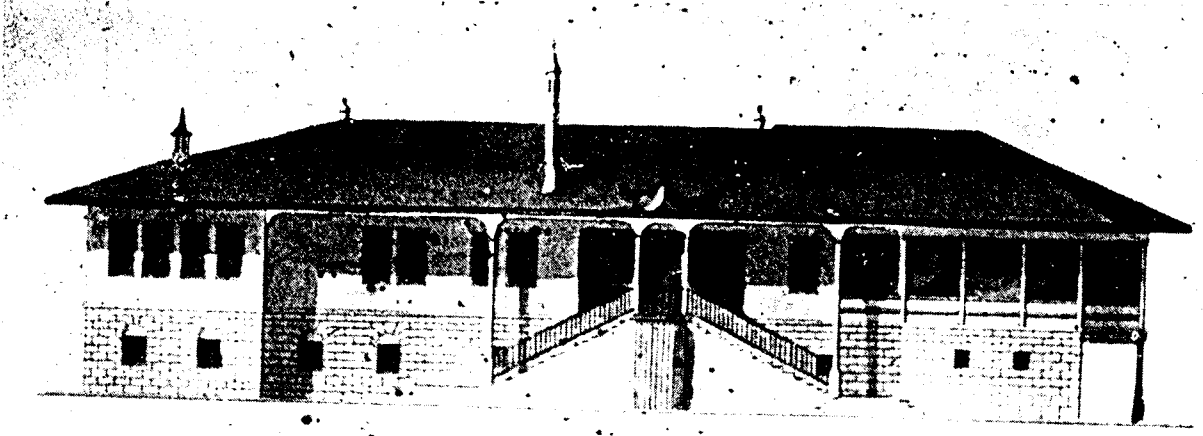
Şekil 16. Edirne Sarayı Harem Dairesinde Şehsar Havuzu, Musiki Kasrı, Sultan Mehmed Dairesi ve Valide Sultan Hazinesi (Dr. R. Osman)

Şekil 17. Edirne Sarayında Bostancıbaşı Kasrı. Rusların İşgalinde Karargahları Olmuştur.

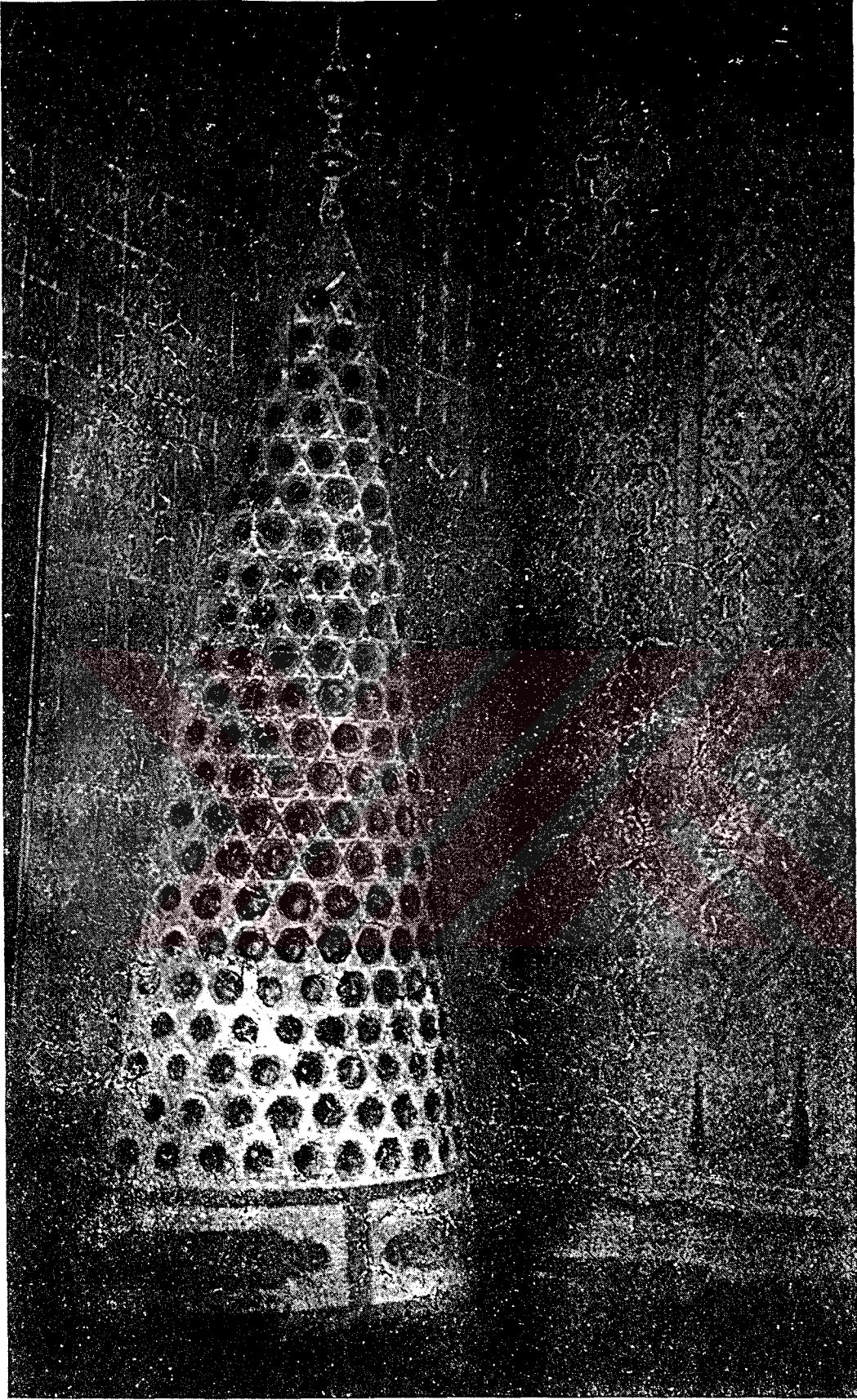
Şekil 18. Edirne Sarayında Bostancıbaşı Kasrında II. Sultan Mahmud Zamanında Ruslarla Sulh Müzakeresi (Her İkisi I. Nikola Albümümden)

Şekil 19. Edirne Sarayı Tavuk Ormanında Bostancıbaşı Kasrı (I. Nikola Albümünden).

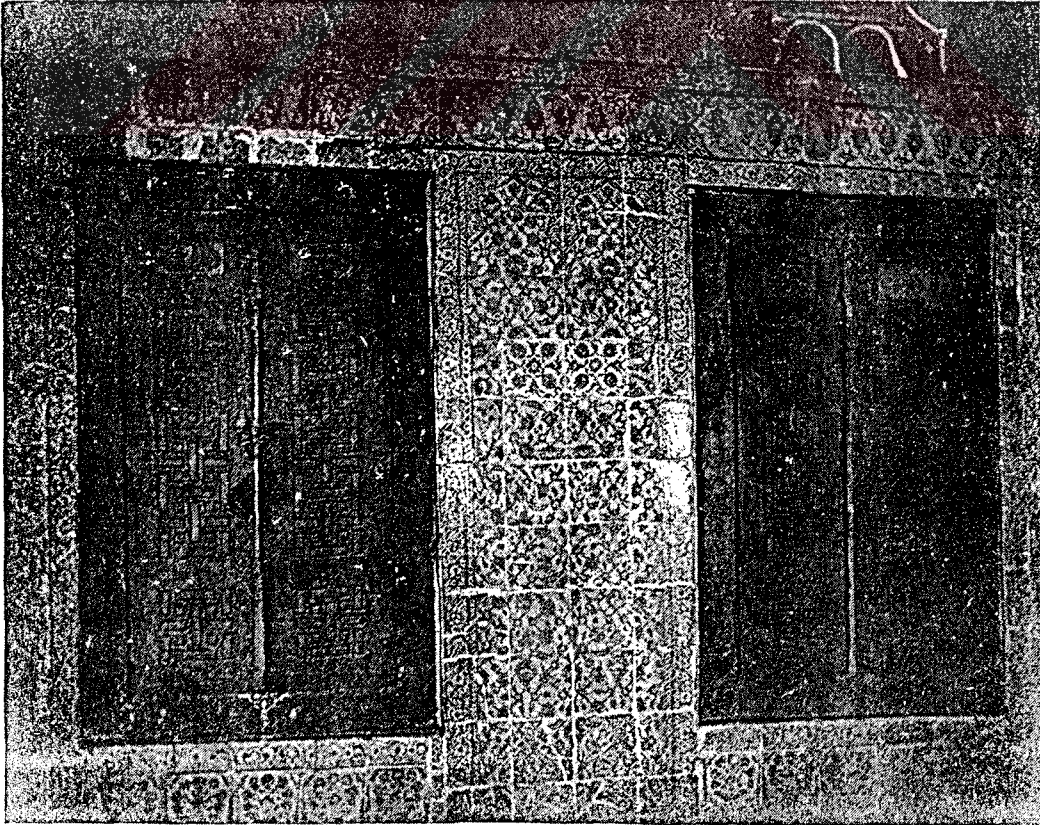
Fotoğraf 6. Edirne Sarayı İçinden Geçen Tunca'nın Etrafına Fatih Zamanında Çekilen Rıhtımdan Kalan Harab Kısımlar (Dr. R. Osman)

Fotoğraf 7. Kum Kasrında Yan Adanın Çinili Ocağının Arkasında Bulunduğu Odanın Isıtın Tertibat

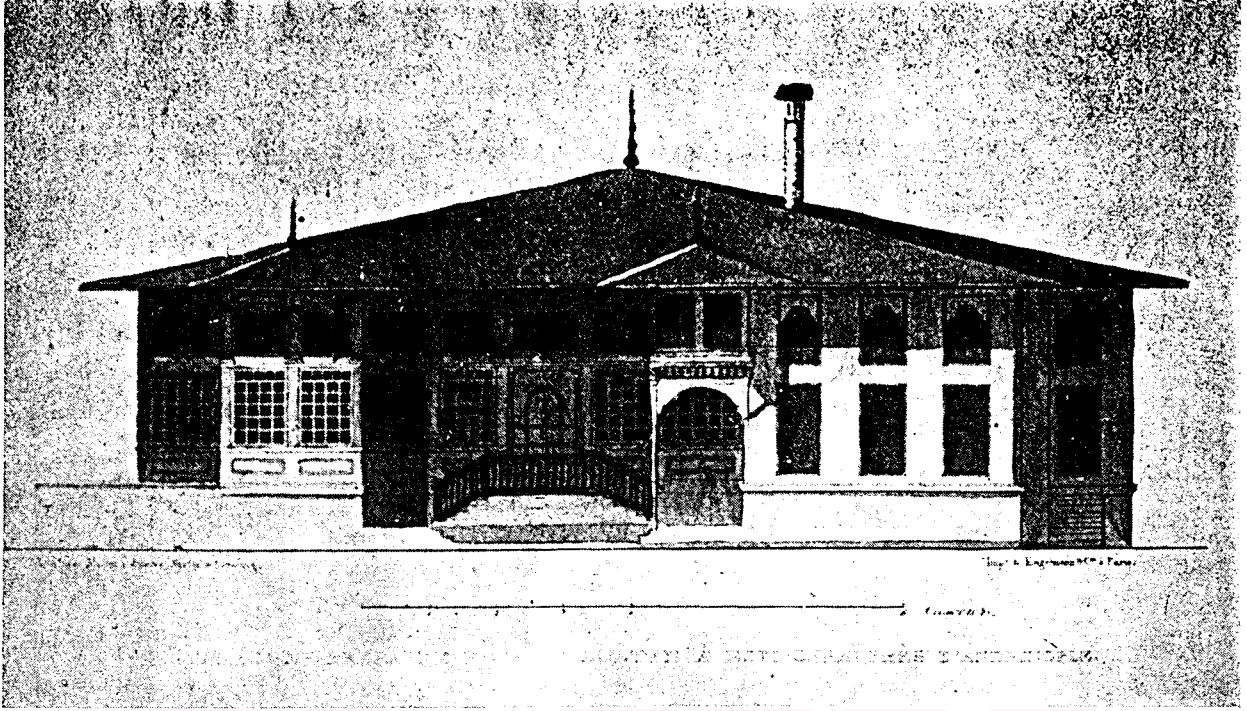
Fotoğraf 8. Kum Kasrının XVI. Asır Çinileriyle Çevrili ve Harice Açılan İki Penceresi

Fotoğraf 9. Kum Kasrında İki Kapalı Pencere Arasında Çinili Satırlar (H.1290 Senesindeki Vaziyet)

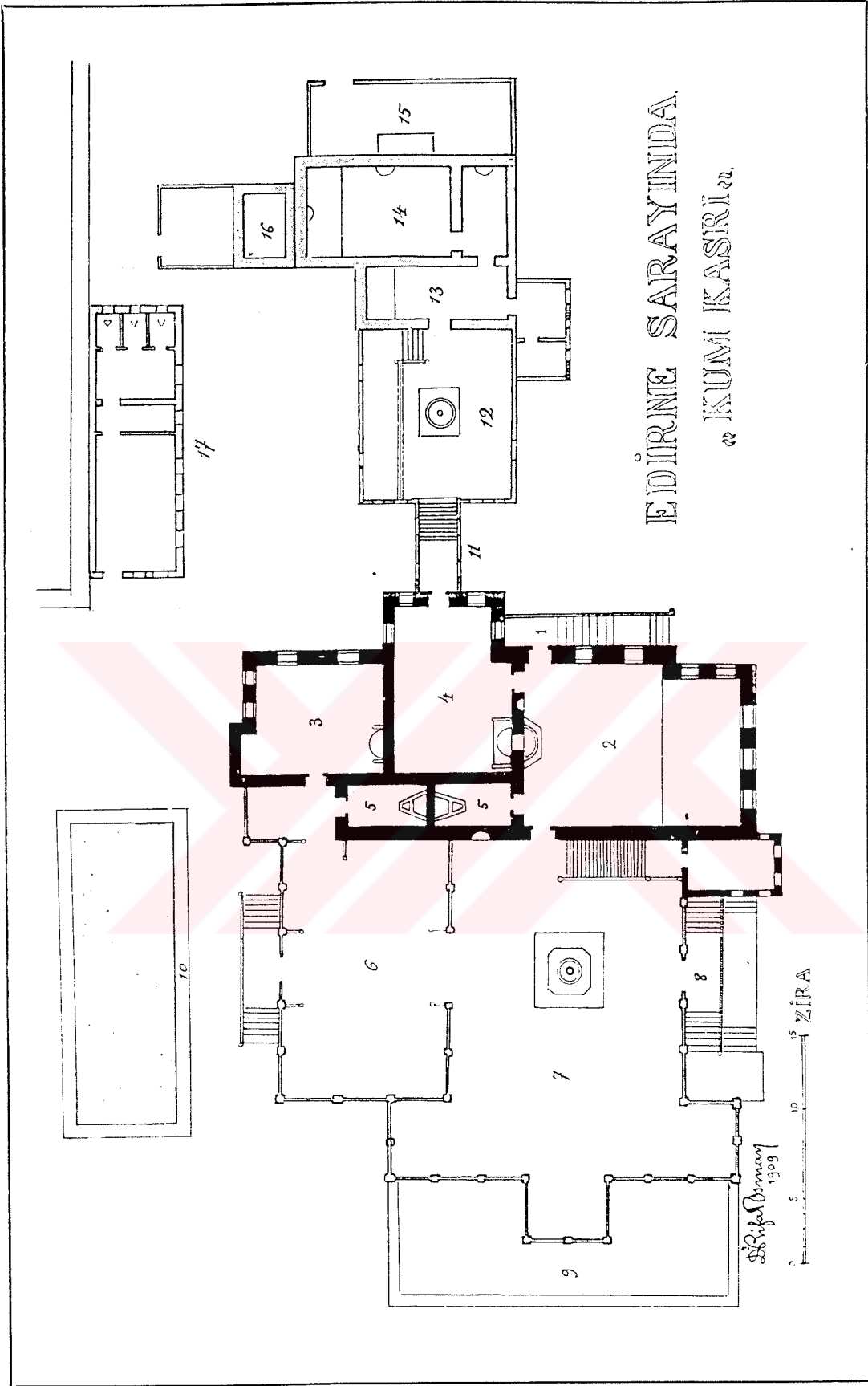
Fotoğraf 10. Kum Kasrında Muhteşem ve Yıldızlı Müzeyyen Tavan. XVII. Asır ve Duvarlarında XVI. Asır Çinileri.

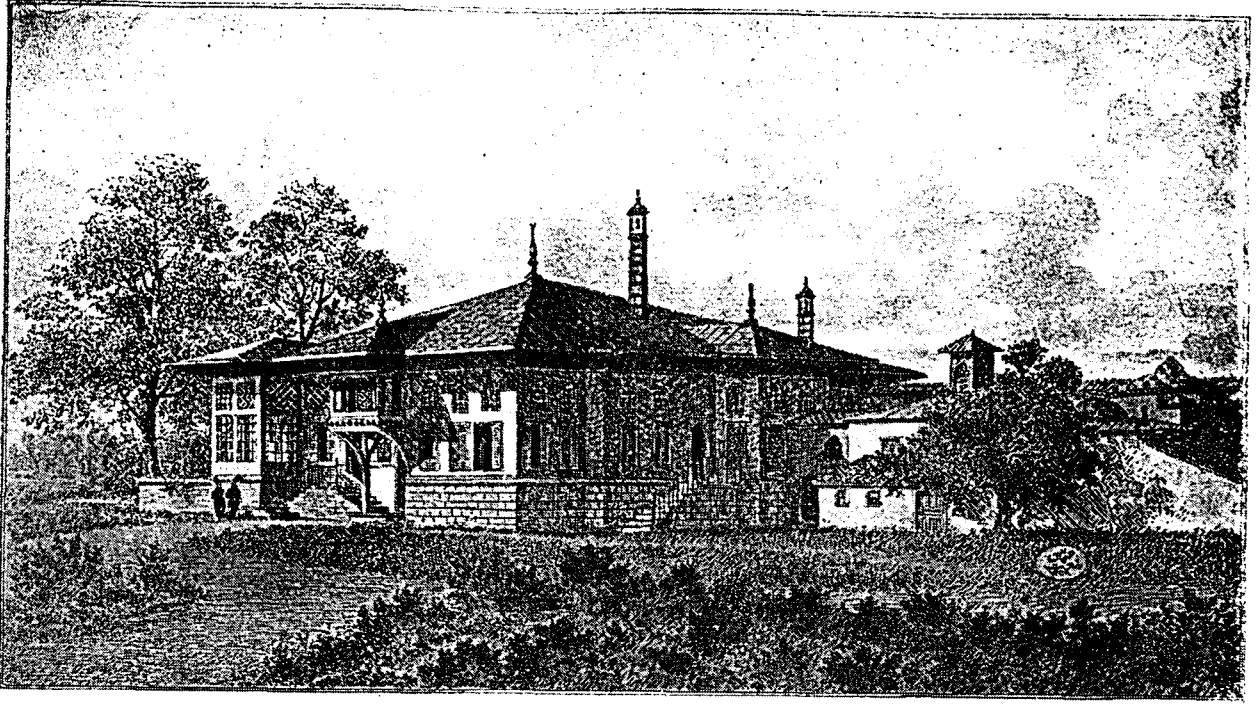
Şekil 20. Kum Kasrının I. Nikola Albümünde Görülen Kum Meydanına Bakan Cephesi

Fotoğraf 11. Kum Kasrından Meydana Nazır Cephenin İçden Görünüşü (H. 1290 Tamiri Esnasında Açık Kapıda Nöbet Bekleyen Bir Asker Görülmektedir.)

Şekil 21. Edirne Sarayında Kum Kasrı Planı (Dr. R. Osman)

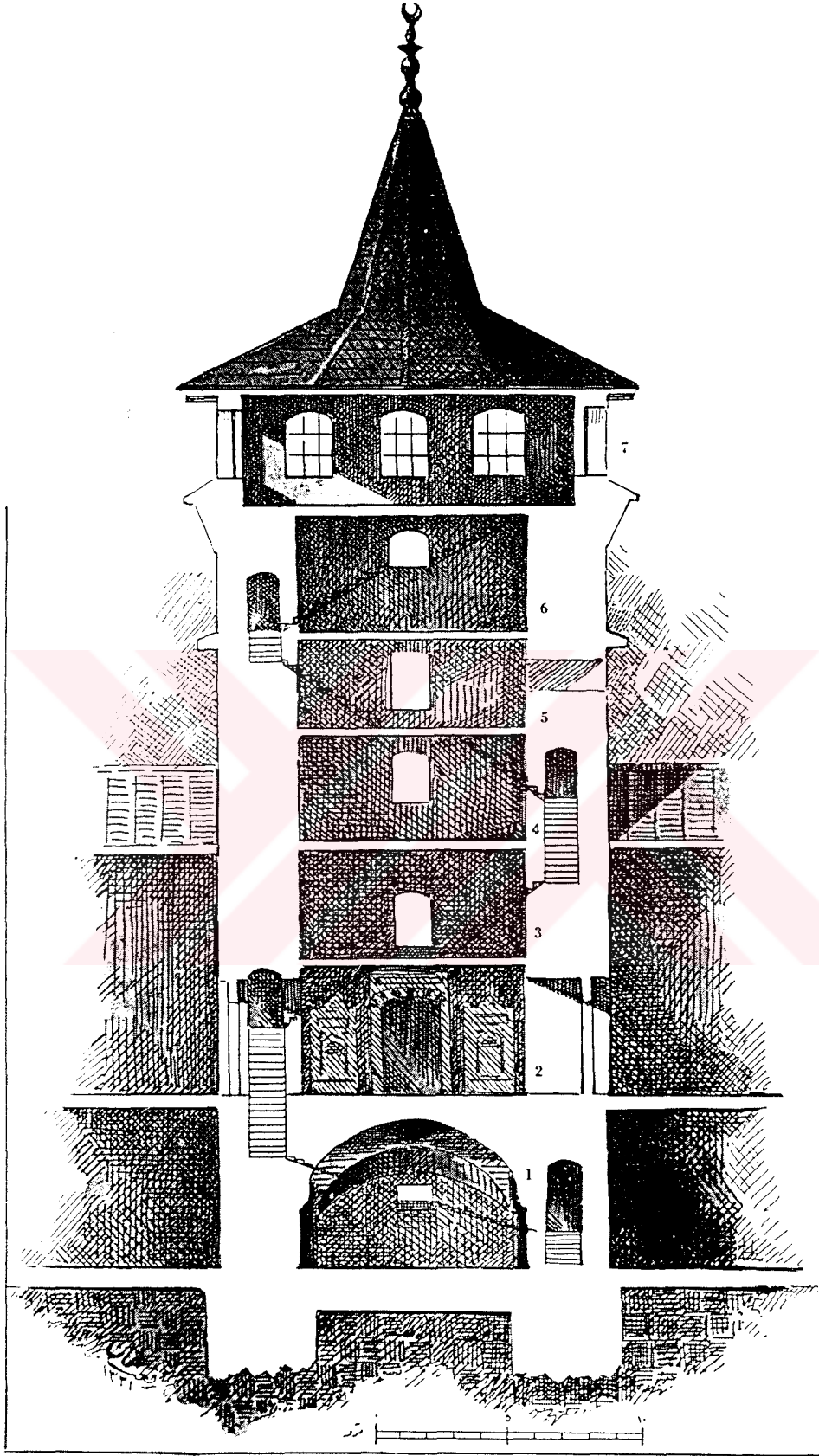
Şekil 22. Edirne Sarayı Kum Meydanına Nazır Kum Kasrı (Dr. R. Osman)

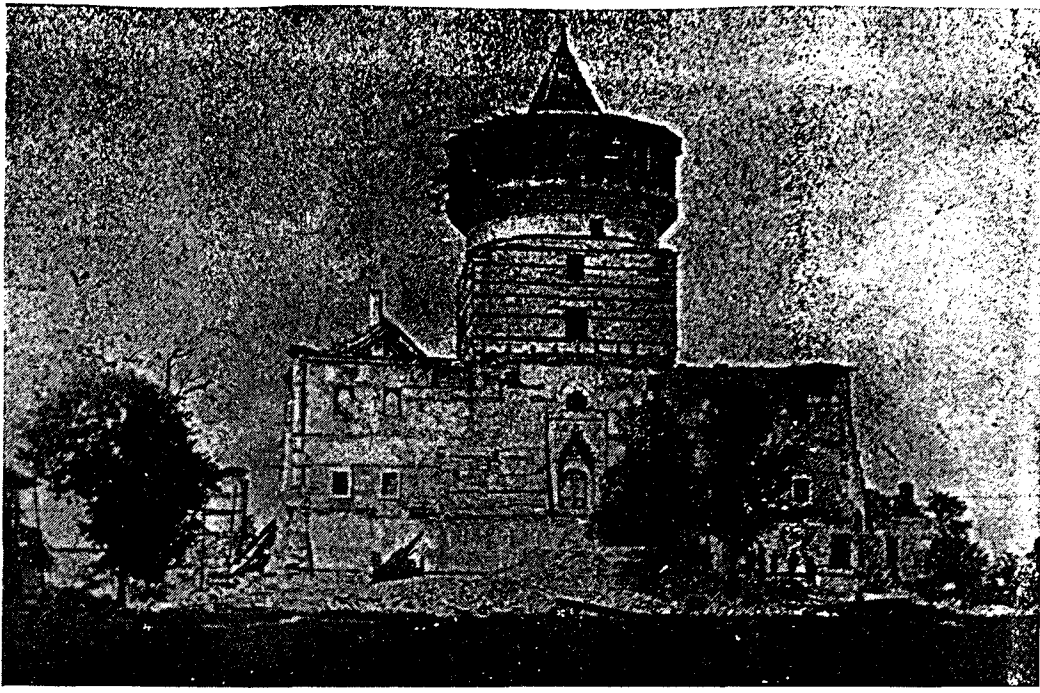
Şekil 23. Küm Kasrı Methalinin ve Cem Cumbasının Yakından Görünüşü (Dr. R. Osman)

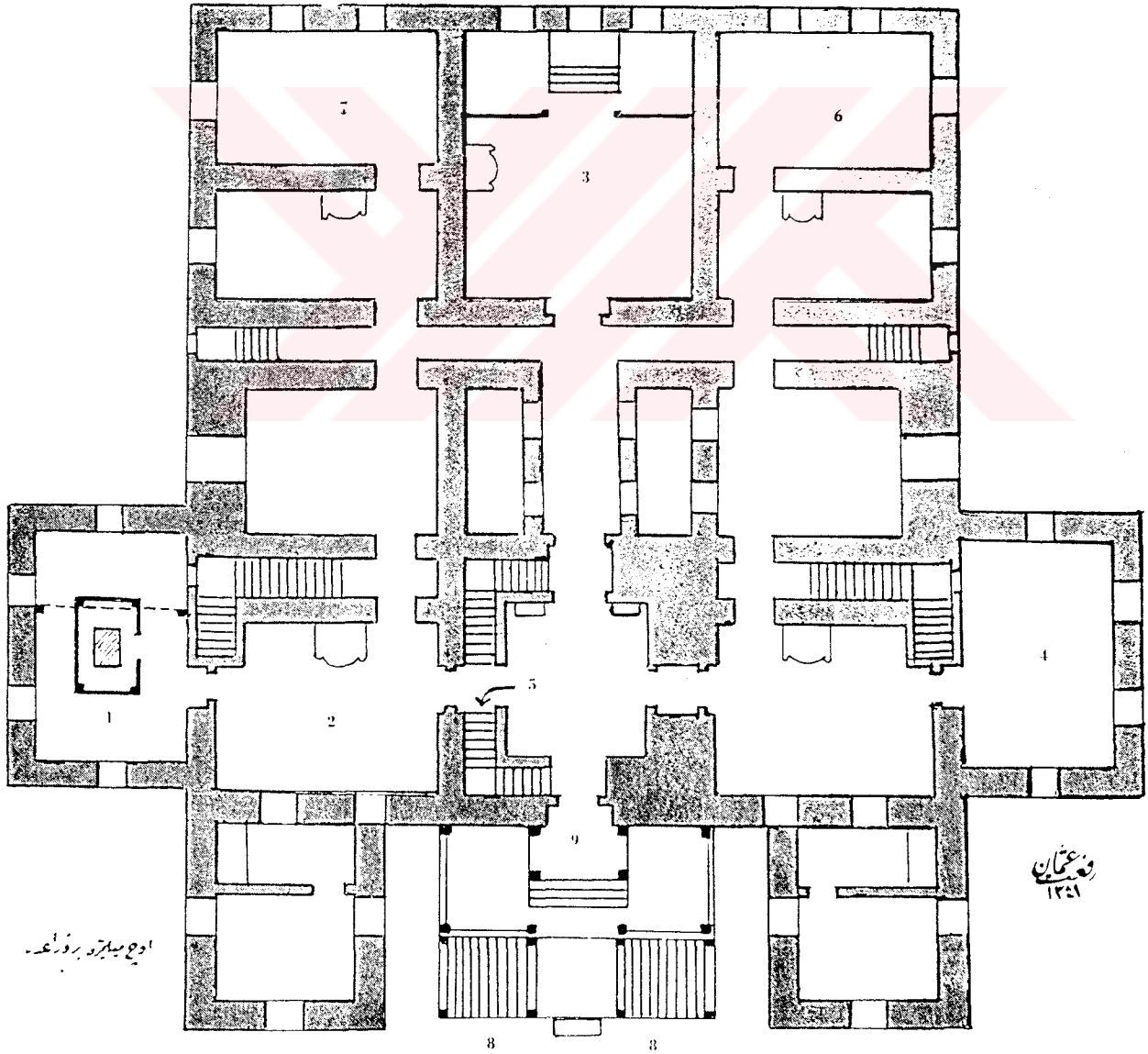
Şekil 24. Cihannüma Kasrı Zemin Planı (Dr. R. Osman)

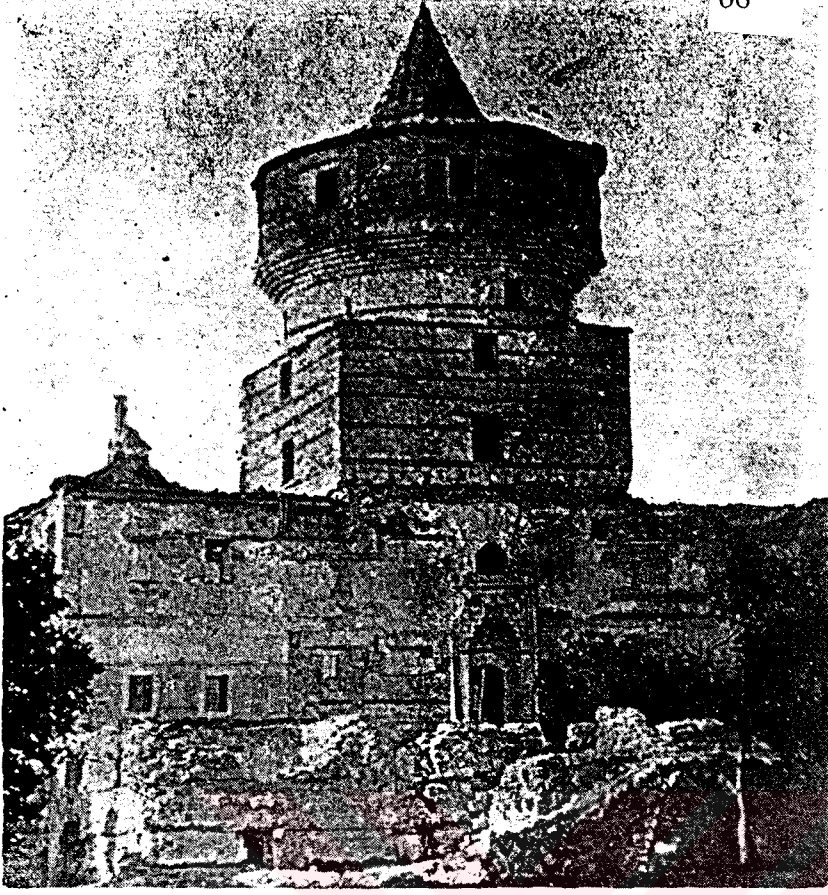
Şekil 25. 7 Katlı Cihannüma Kasrı Orta Kısmı Maktai (Dr. R. Osman).

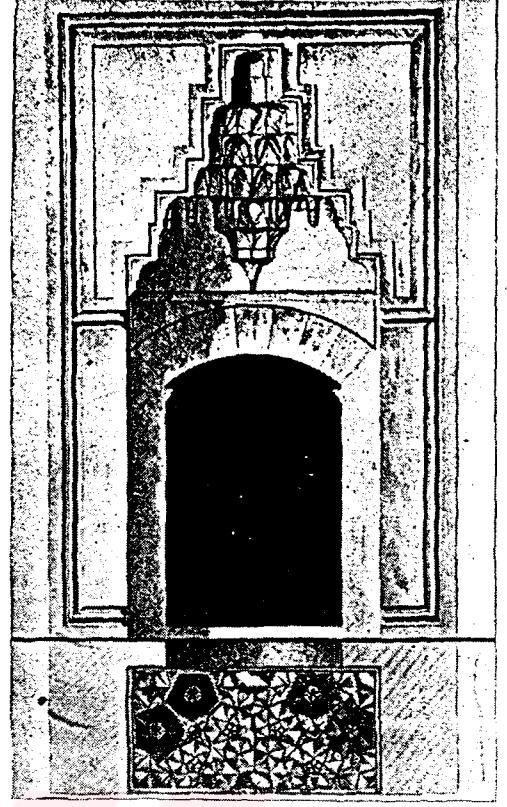
Fotoğraf 12. H.1290 Senesi Tamirinden Önce Cihannüma Kaskı

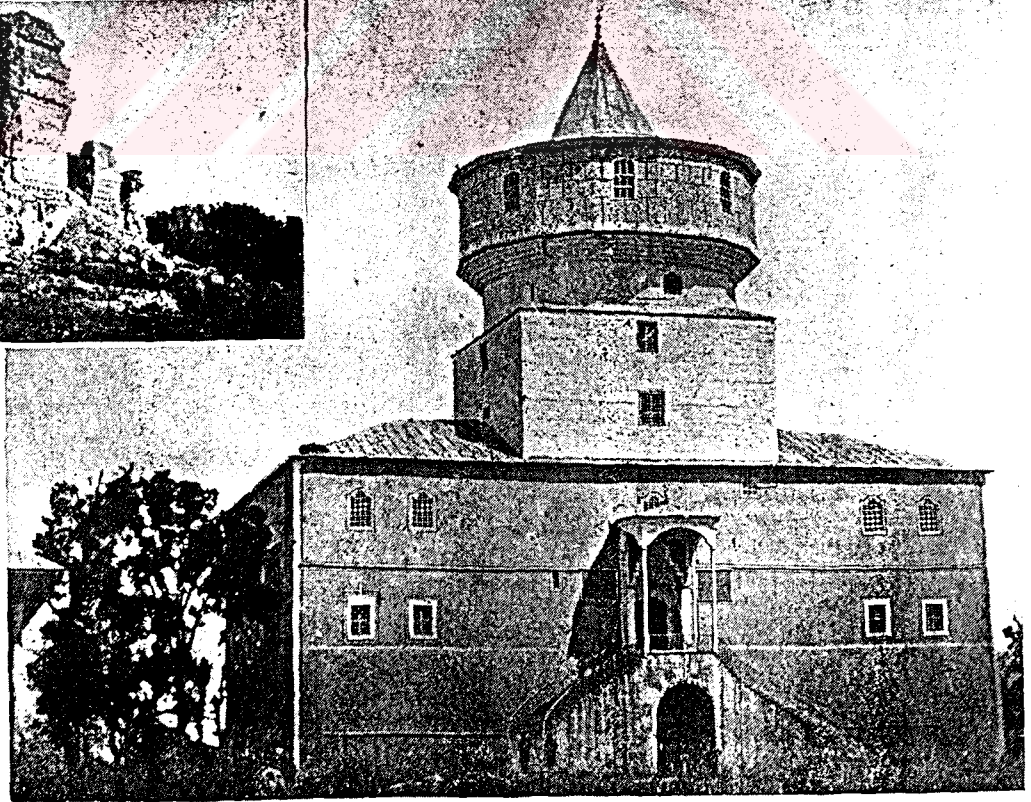
Şekil 26. Kum Meydanında Cihannüma Kaskı 2. Kat Planı. Tunca'ya Nazır Güney Cephesine Bakan Kısım (Dr. R. Osman)

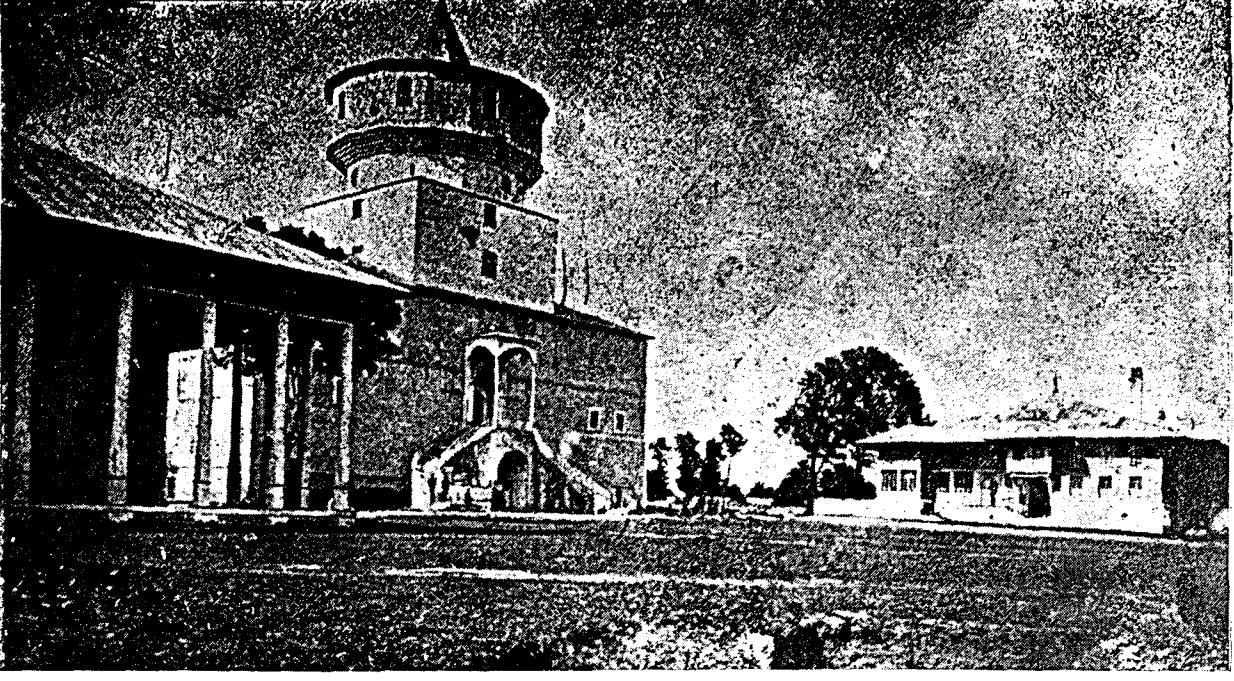
Fotoğraf 13. Bir Tamirden Önce Cihannüma Kasrı

Fotoğraf 14. Cihannüma Kasrının Üstü İstalaktilli ve 855 Tarihli Kitabeyi Havi ve Bugün Bina ile Birlikte Mevcut Olmayan Kapısı

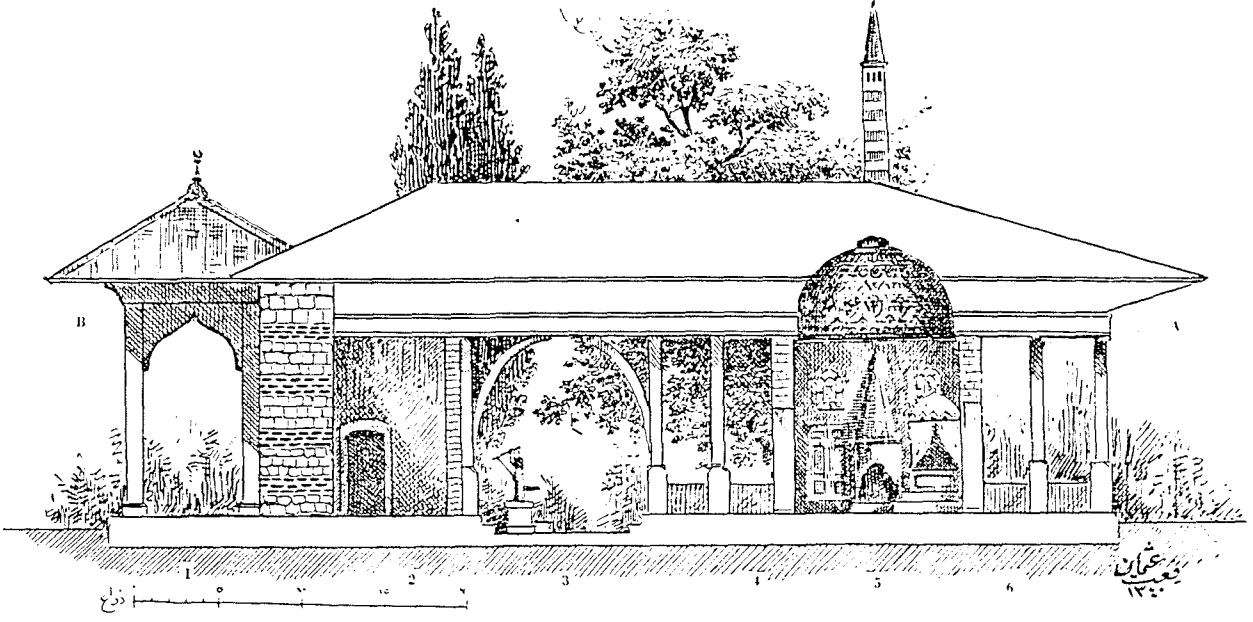
Fotoğraf 15. Kasrı Padişahı (Cihannüma Kasrı)'nın 1290 Tamirinden Sonraki Hali. Üstte Bugün Bir Kısım Mevcut Harabesi.

Fotoğraf 16. Tunca Sahilinde Sarayı Cedidi Amirenin Kum Meydanı Namı İle Mamur İkinci İç Meydanı

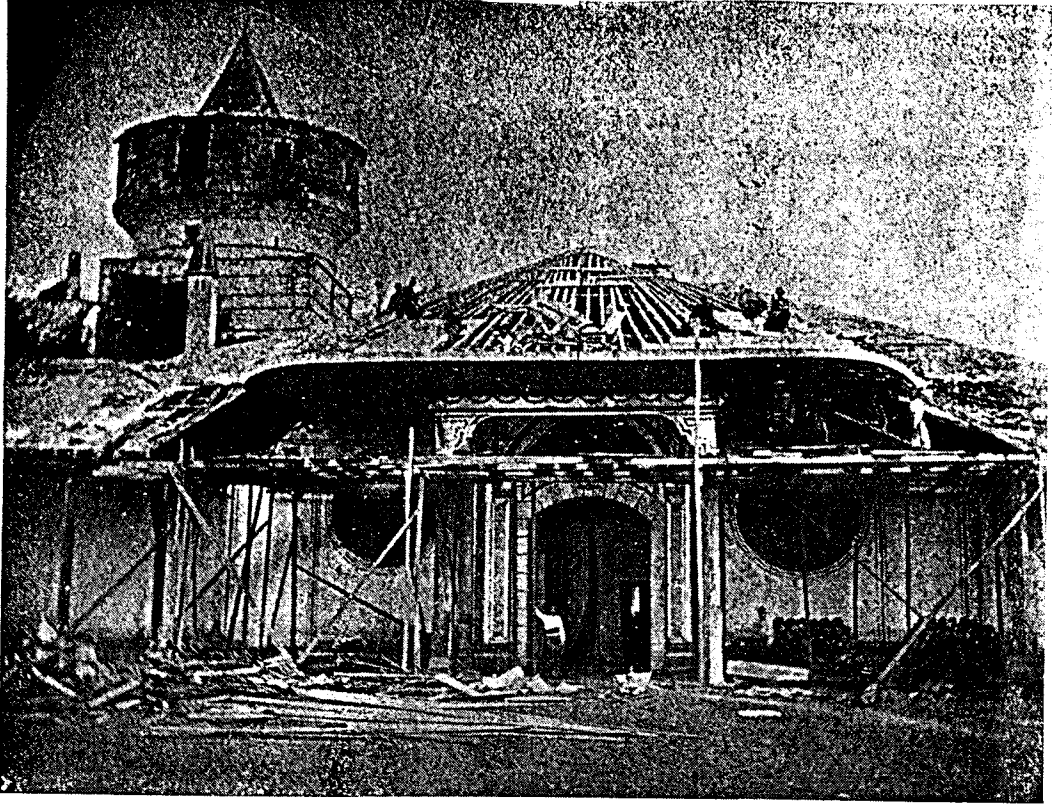
Fotoğraf 17. Hadikai Hassada, Tunca Kenarında XI. H. Asır Arasından İftar Köşkü, Arkada Adalet Kasrı ve Yanda Fatih Köprüsü Bir Kış Günü

Şekil 27. Edirne Sarayı Babüssaade ve Arzodası Maktarı (Dr. R. Osman)

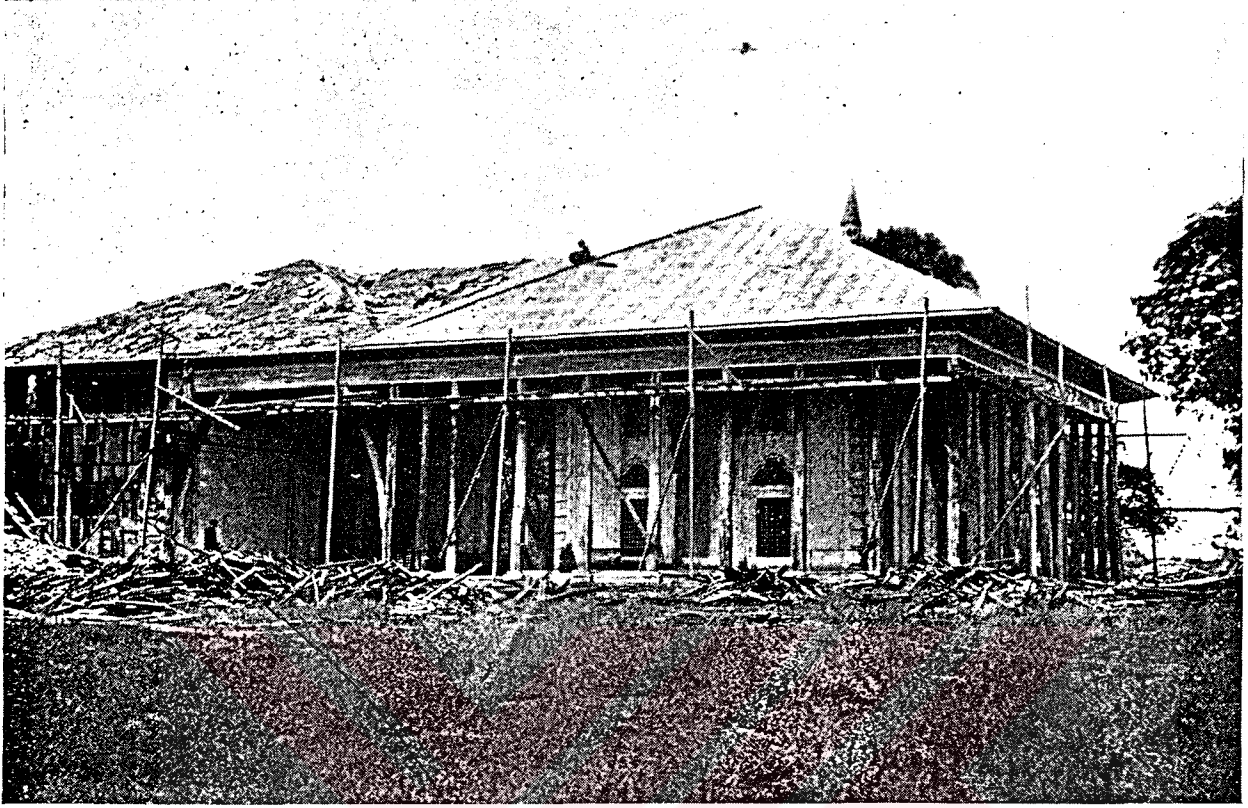
Fotoğraf 18. Edirne'de Saray İçinde Tunca Nehrinin Kenarlarına Yapılan Rihtım Duvarları

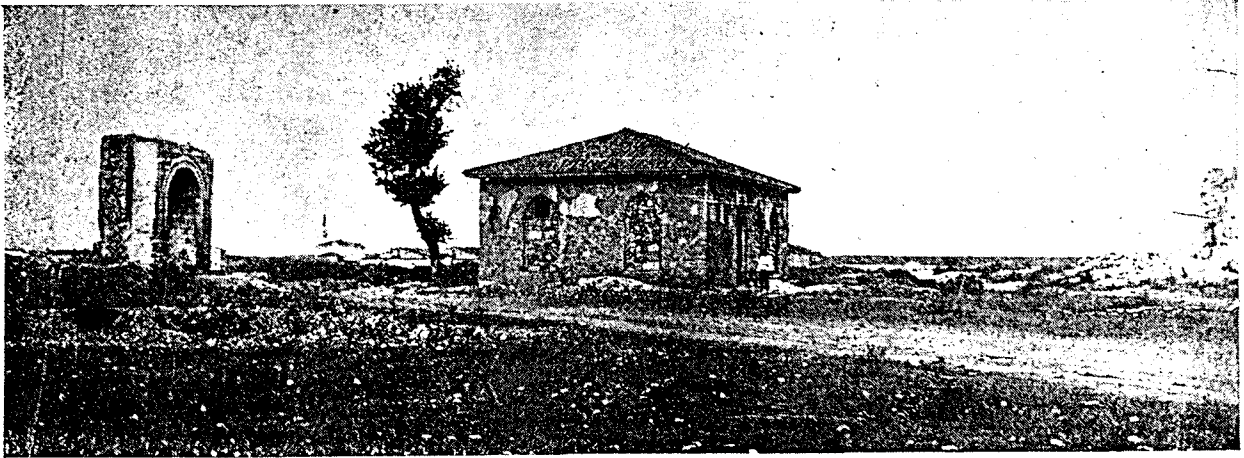
Fotoğraf 19. Edirne Sarayında Arz Odasının H.1290 Senesi Tamiri Esnasında Alınan Resmi.

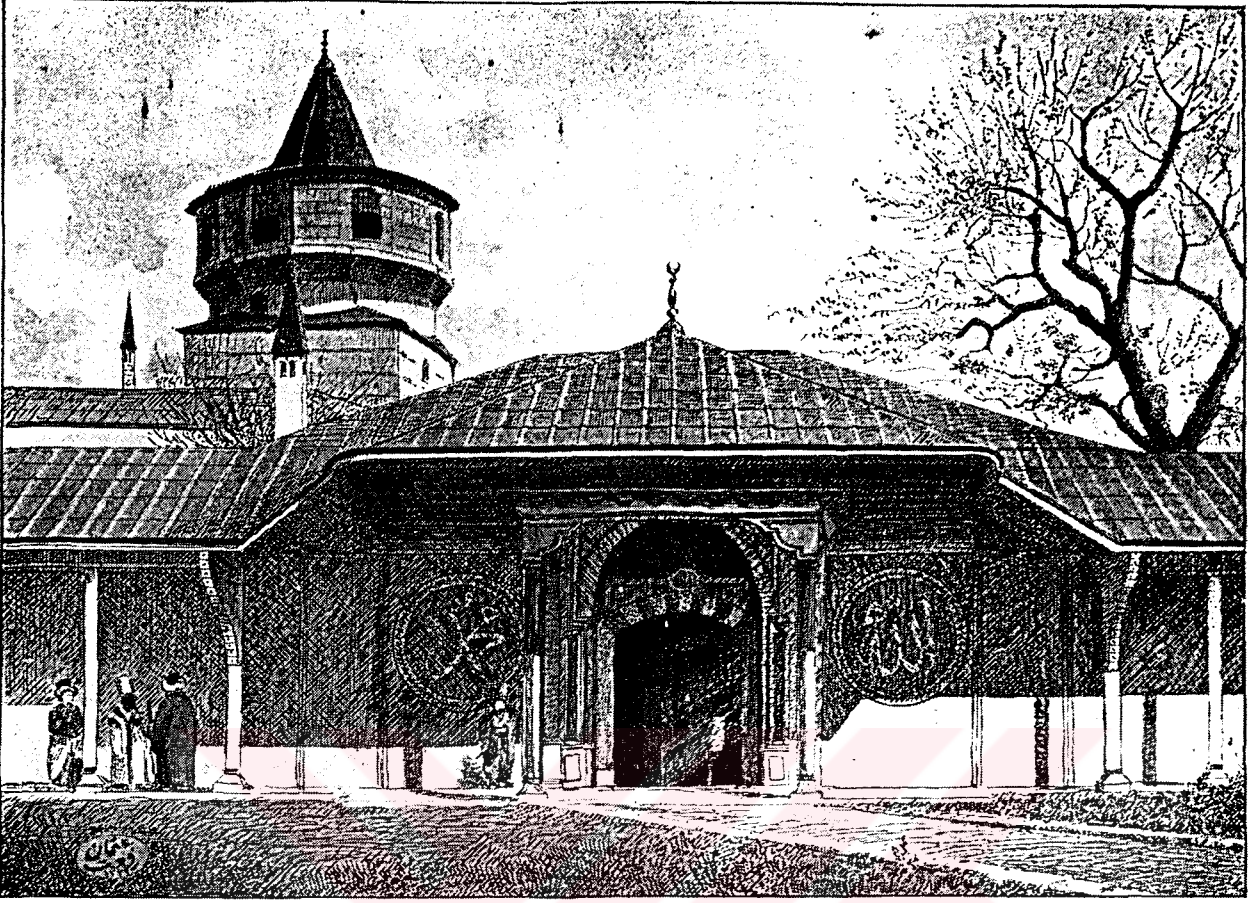
Şekil 28. Edirne Sarayı Babüssaade Harabesi, Önünde Arz Odası ve İleride Cihannüma Kasrından Kalan Kısım (Dr. R. Osman)

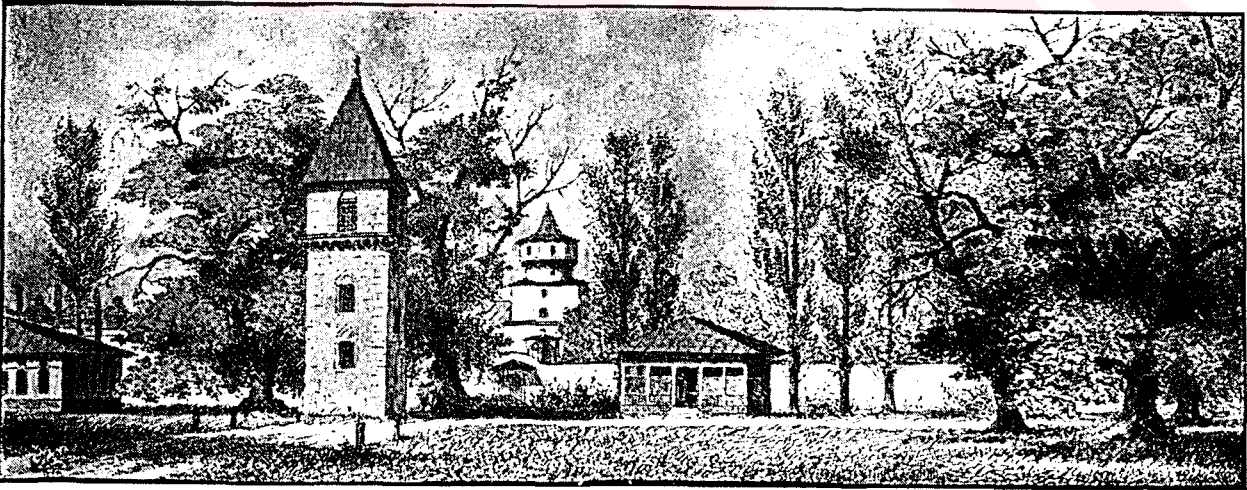
Fotoğraf 21. Edirne Sarayı Babüssaadesi 1290 Senesi Tamiri Esnasında

Fotoğraf 20. Mezkür Arz Odası Harabesinin 40 Sene Önceki Durumu (Dr. R. Osman)

Şekil 29. Edirne Sarayı Cedidi Amire Bulussaadesi (Dr. R. Osman)

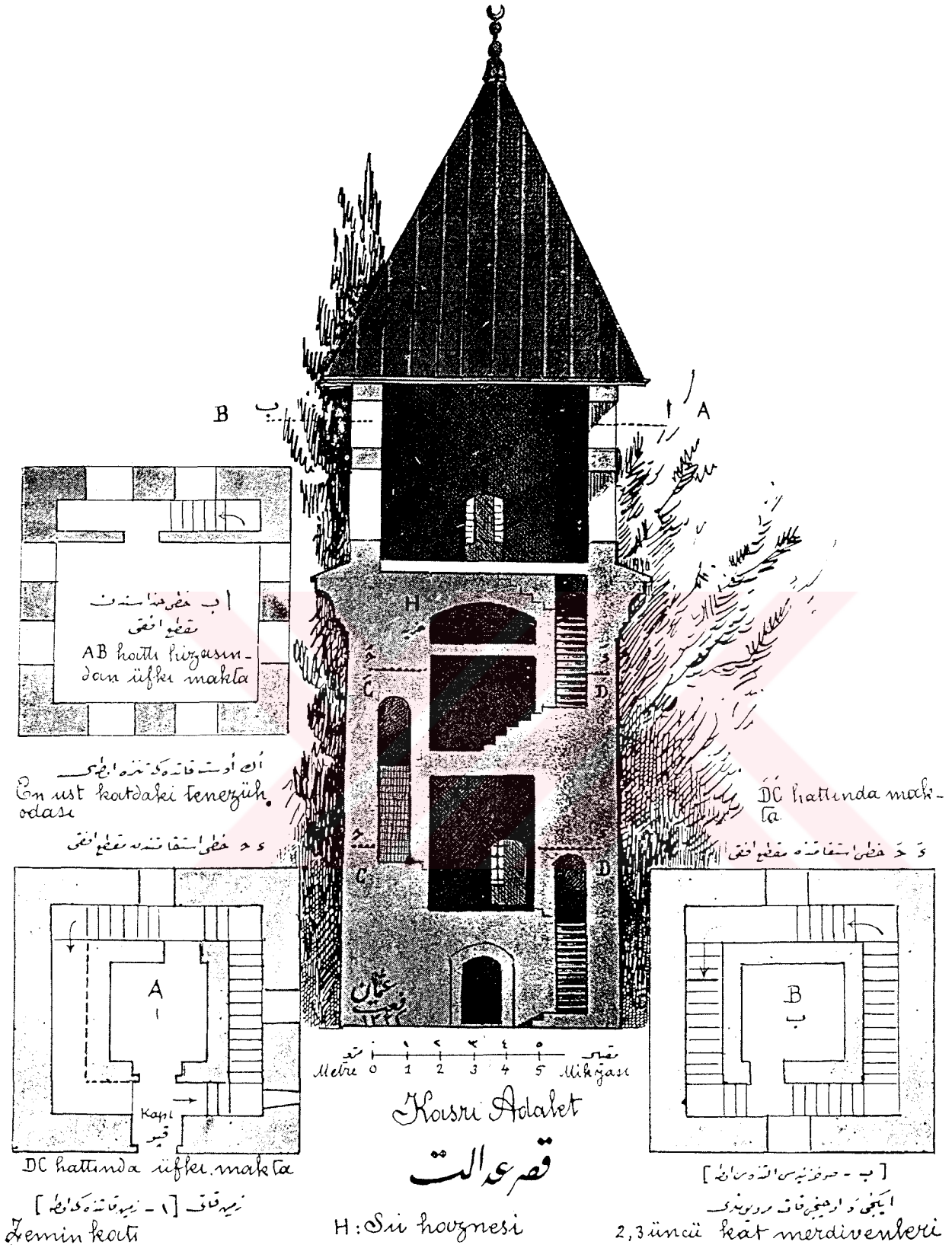
Şekil 30. Adalet Kasrı Arkasından İleride Cihannüma Kasrının Sağda İftar Köşkü, Solda Bostanbaşı Kasrı (Dr. R. Osman)

Fotoğraf 22. Cihannüma Kasrının Cenuba Nazır Penceresinden Kıyık Tepesi, Tavuk Ormanı, İftar Köşkü ve Adalet Kasrının Görünüşü (H.1290 senesi)

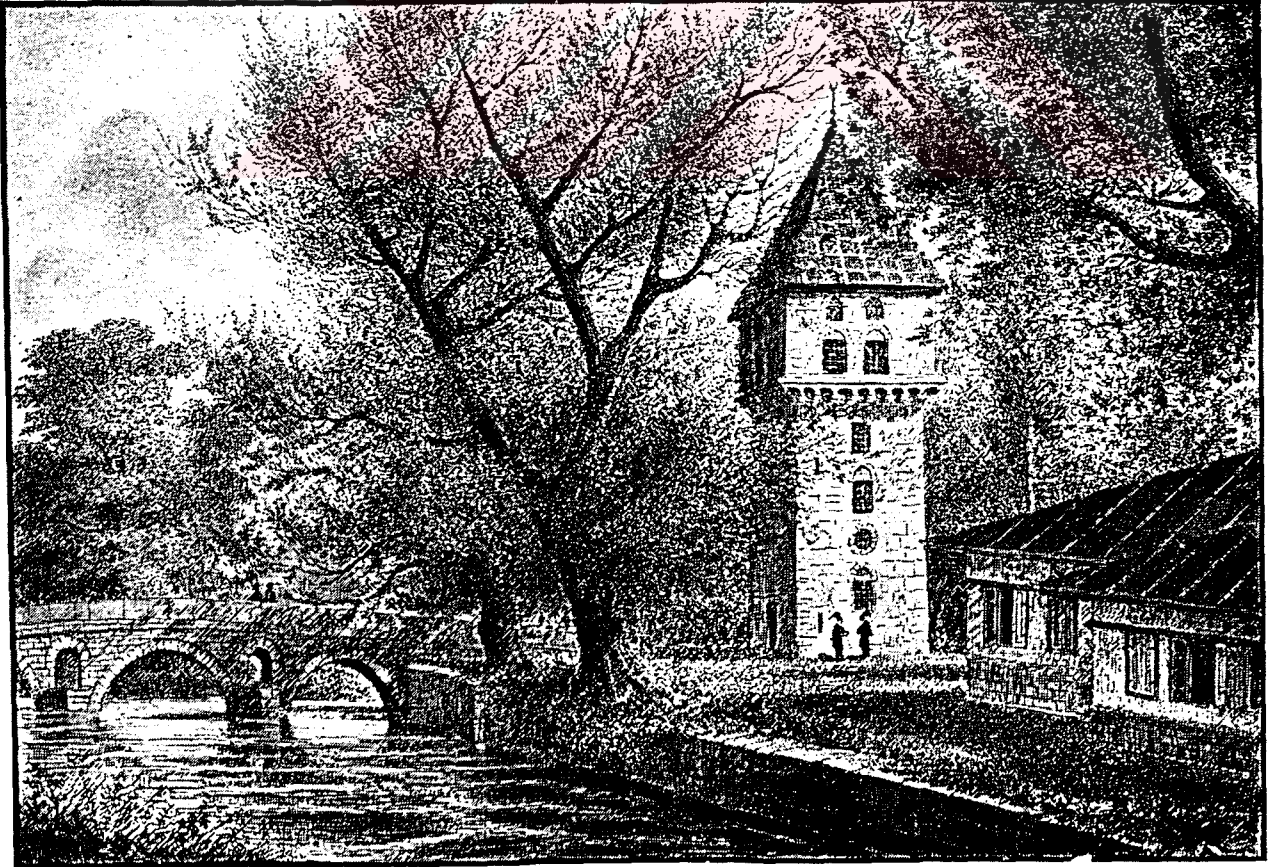
Fotoğraf 23. Saray İçinde Tunca Kenarında İftar Köşkü, Adalet Kasrı ve Fatih Köprüsü (H.1290 yazı)

Şekil 31. Edirne Sarayı Tavuk Ormanında Adalet Kasrı Maktamın Kat Planları (Dr. R. Osman)

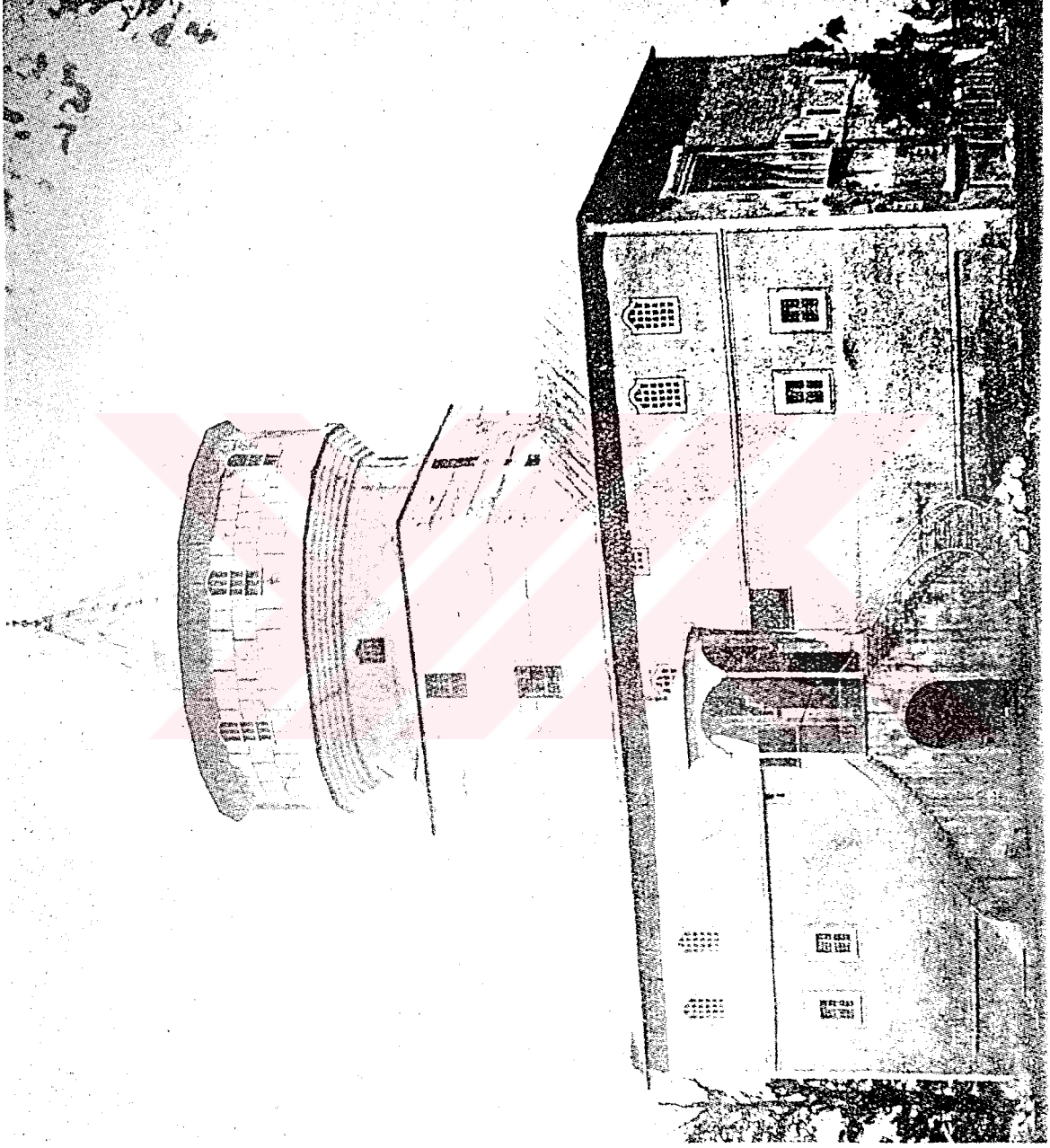
Şekil 32. Saray-ı Cedidi Amirenin Su maksemi Olan Terazi Kasrı (Dr. R. Osman)

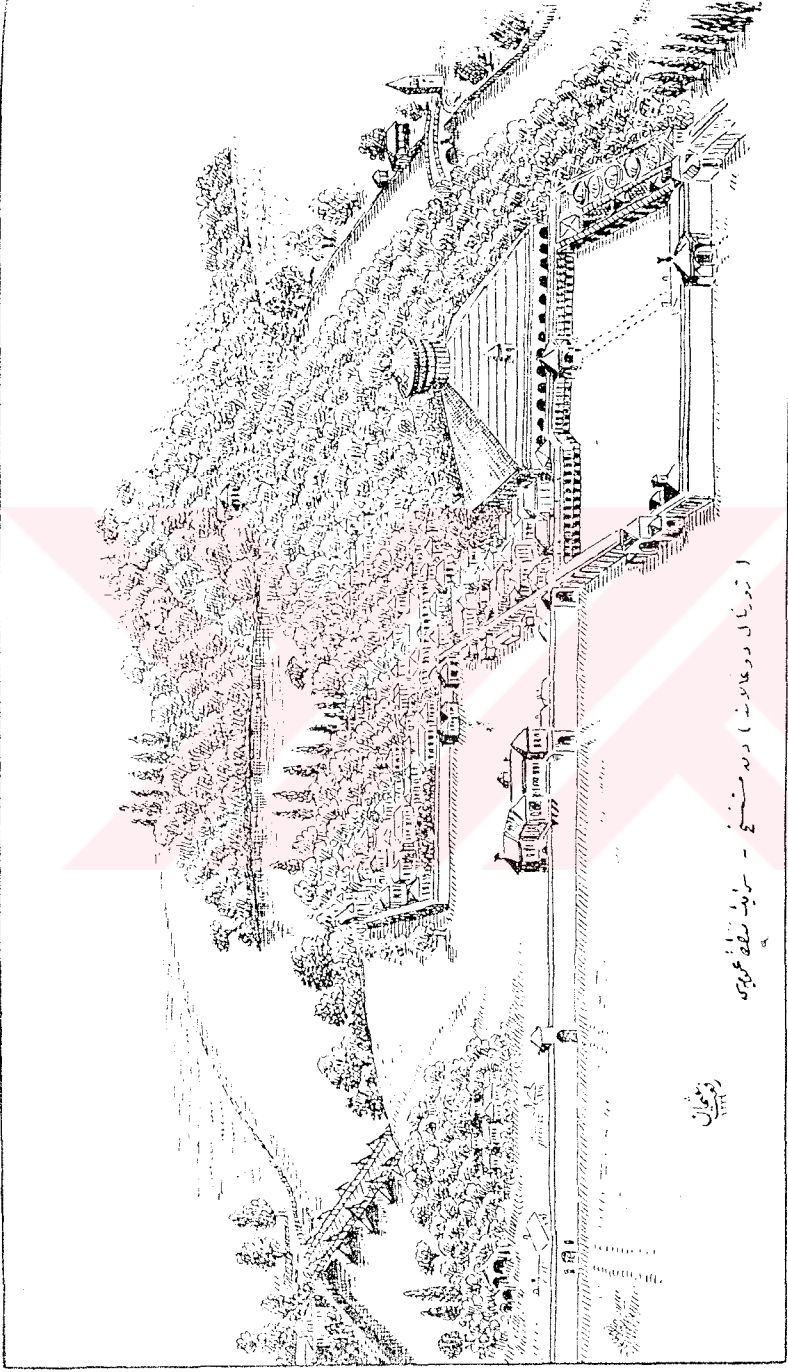
Şekil 33. Adalet Kasrı, Fatih Köprüsü ve Bostancıbaşı Kasrının Bir Kısmı Tunca Köprüsü Yanında (Dr. R. Osman)

Şekil 34. Edirne Sarayının Bostancıbaşı ve Adalet Kasrıları Tarafından Görünüşü Tam Karşıda Cihannüma Kasrı (Dr. R. Osman)

Fotoğraf 24. Cihannüma Kasrının Bir Tamirden Sonraki Görünümü

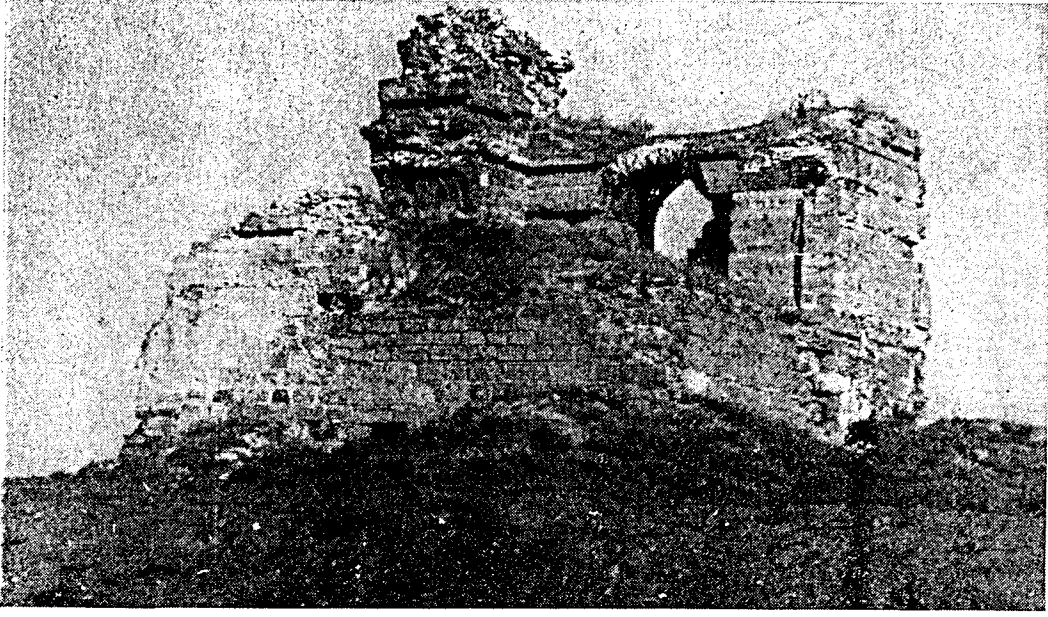

Şekil 35. Edirne Sarayının Unumu Görünüşi "Journales d' Galland" dan
(Dr. R. Osman)

**EDİRNE YENİ SARAYINDA TÜRK TARİH KURUMUNCA YAPTIRILAN
Y. MİMAR FİKRET YÜCEL VE ARKEOLOG DR. ADNAN PEKNAN
TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN (18 AĞUSTOS 1956-15 EYLÜL 1956) KAZI
ÇALIŞMALARI SONRASINDA ÇEKİLEN FOTOĞRAFLAR VE
HAZIRLANAN PROJELER**

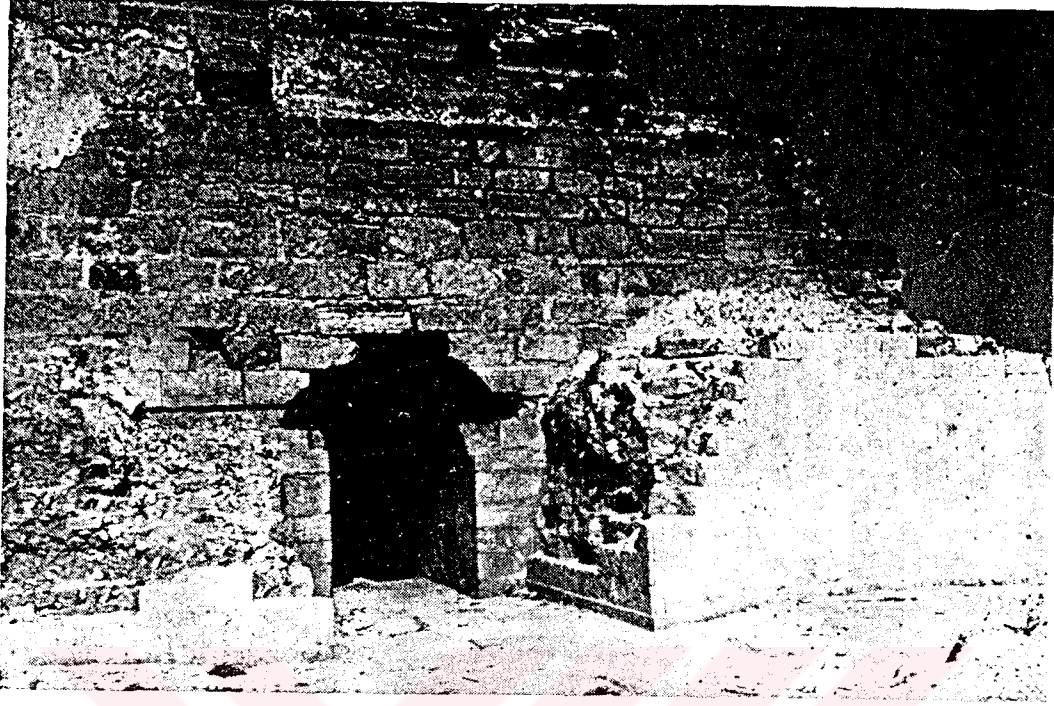
KAYNAK: ÖZ, Tahsin, Edirne, Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1965.

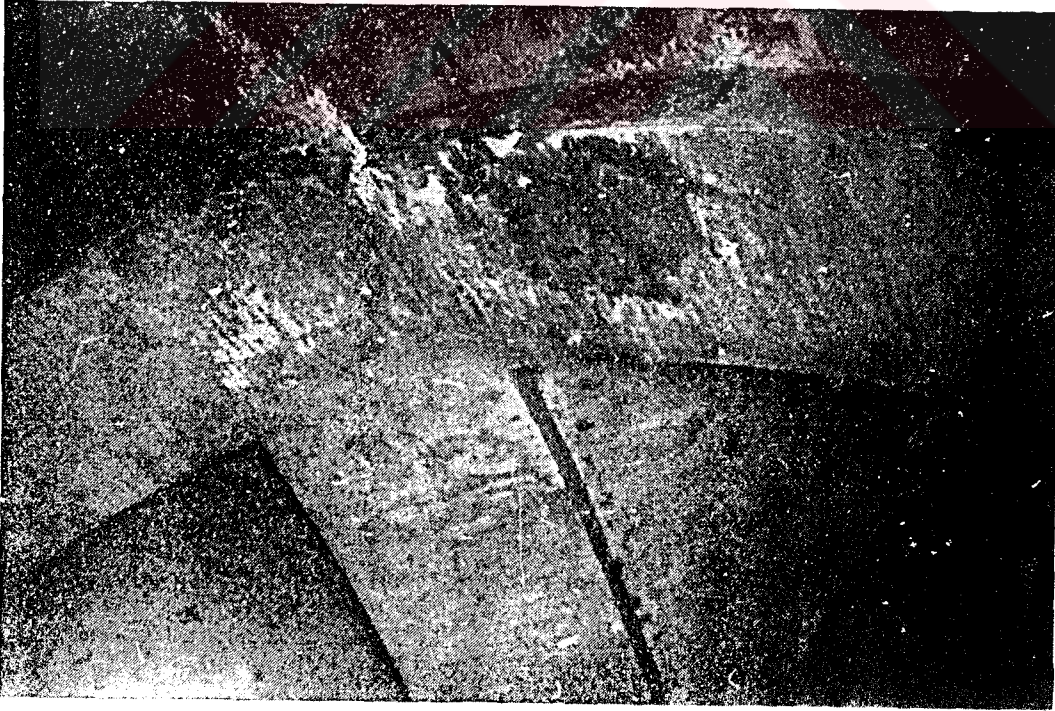
Fotoğraf 25. Cihannüma Kırısı Ön Cephesi (Kazıya Başlanmadan Önce)

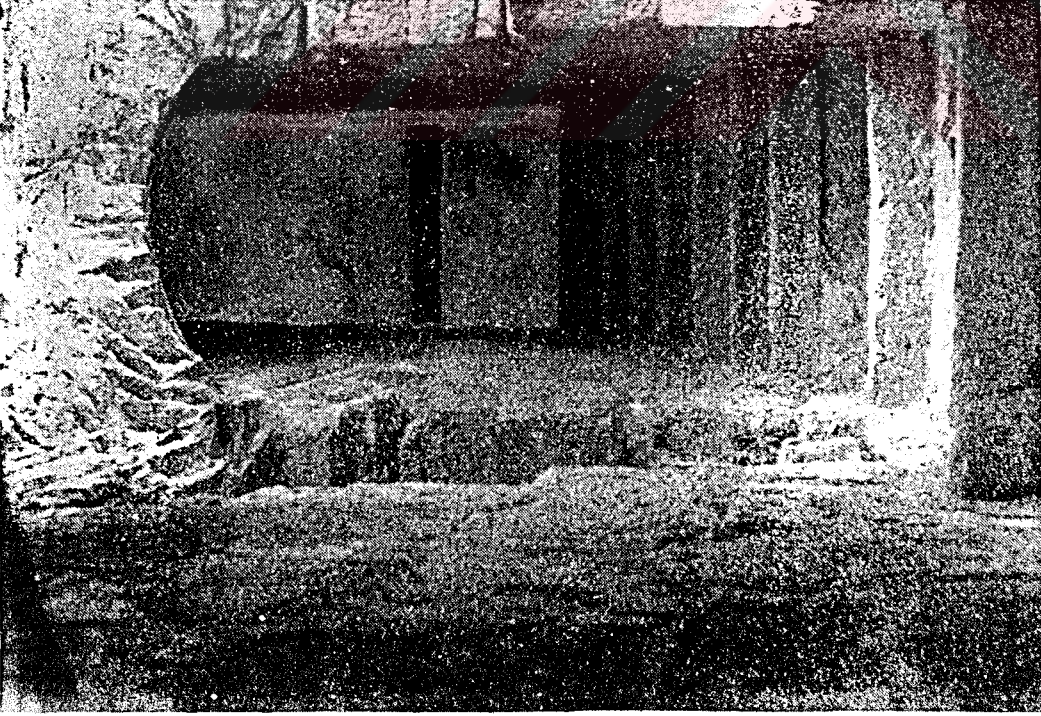
Fotoğraf 26. Cihannüma Kırısının Ön Cephesindeki Kazı Yapılırken

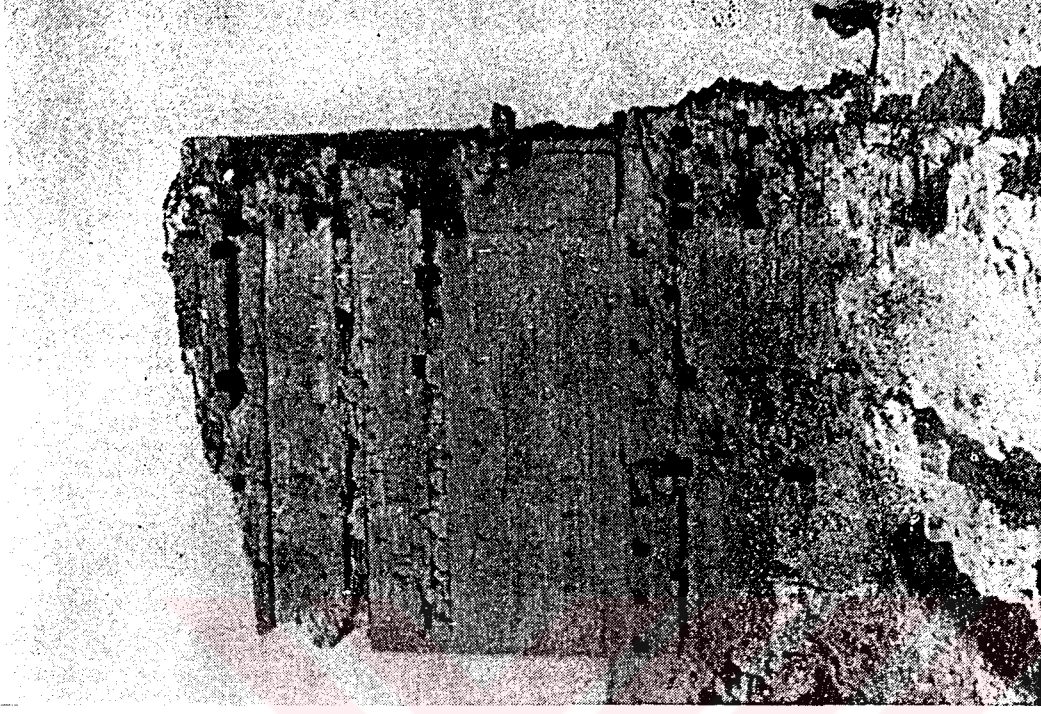
Fotoğraf 27. Cihannüma Kasrının Ön Cephesinde Meydana Çıkarılan Bodrum Katı Kapısı ve Sultan Aziz Zamanında Yapılan Merdivenler

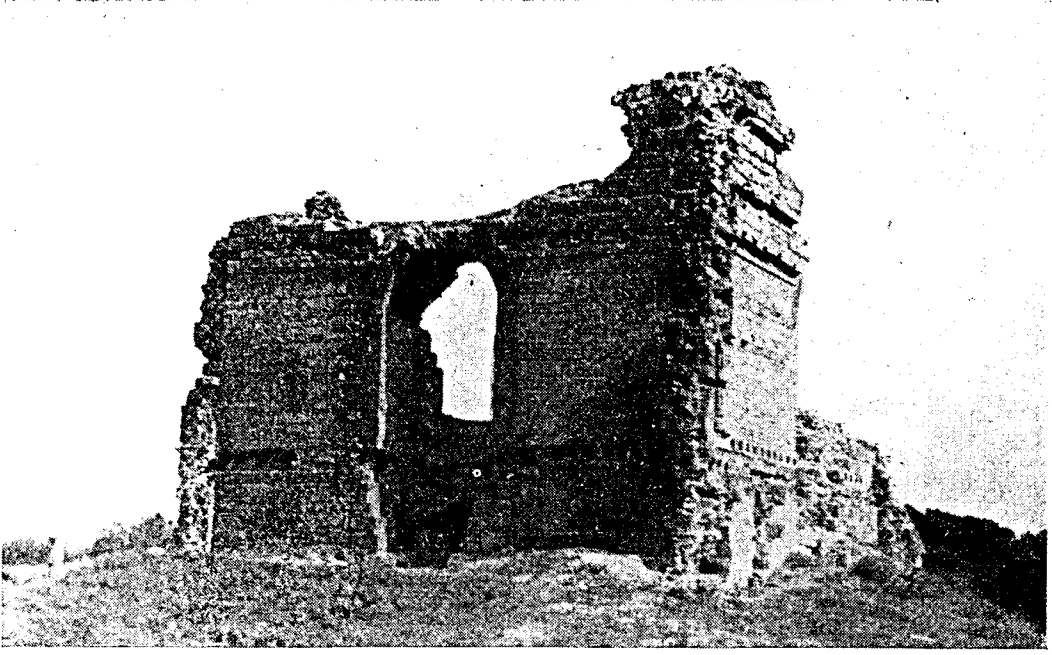
Fotoğraf 28. Kasrın Bodrum Katı Temizlendikten Sonra Meydana Çıkan Mervürlü Tonoz.

Fotoğraf 29. Bodrum Katında Bulunan Duvar İçinden Çıkan Merdiven

Fotoğraf 30. Kasrın Sol Cephesi

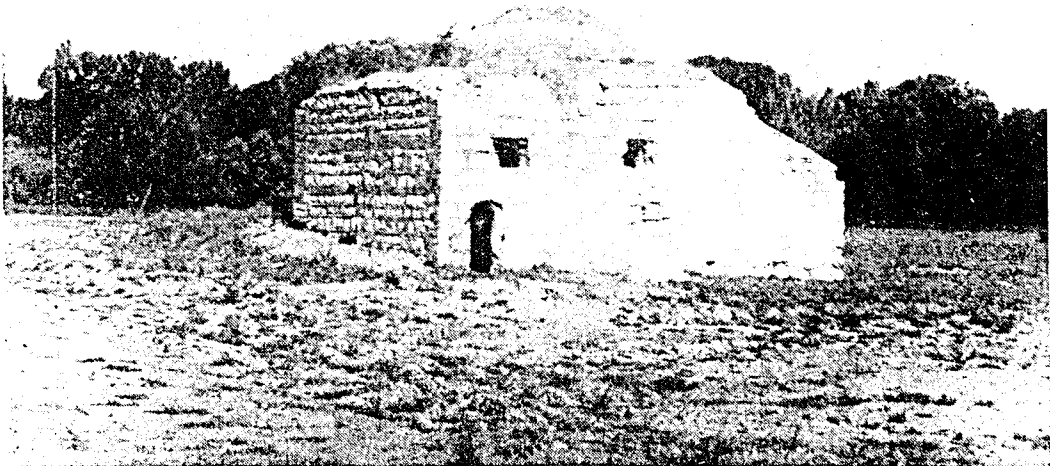
Fotoğraf 31. Kasrın Arka Cephesi

Fotoğraf 32. Kum Kasrının Temel İşleri

Fotoğraf 33. Kum Kasrı Hamamı (Dıştan)

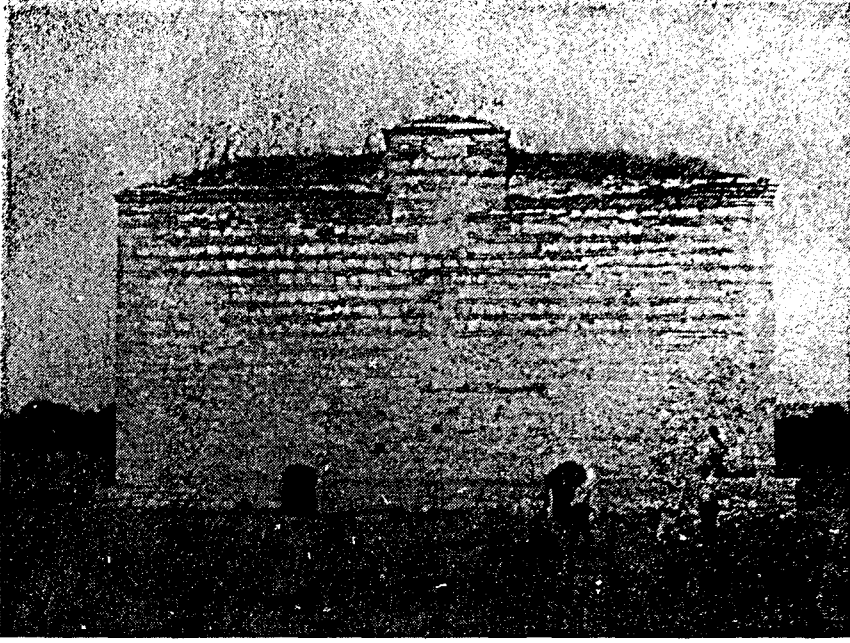
Fotoğraf 34. Kum Kasrı Hamamı (Dıştan)

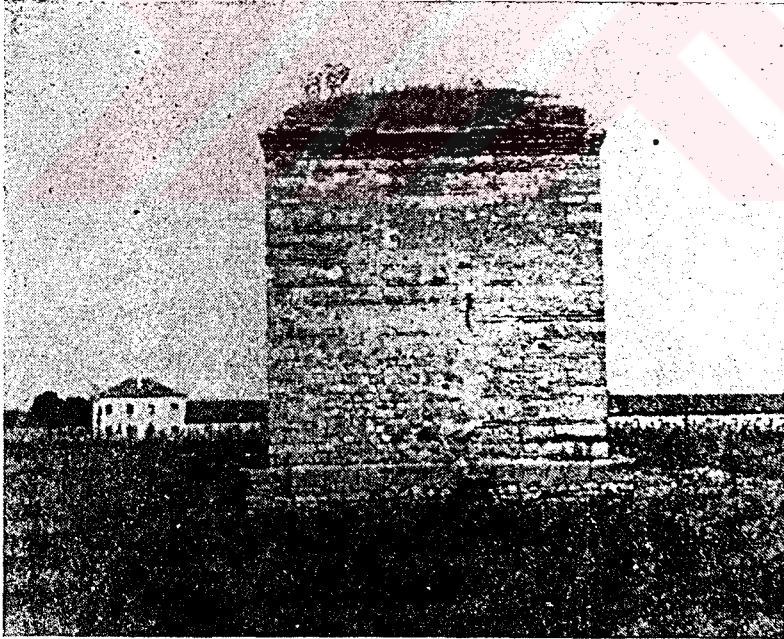
Fotoğraf 35. Kum Kasrı Hamamının Nervürlü Kubbesi

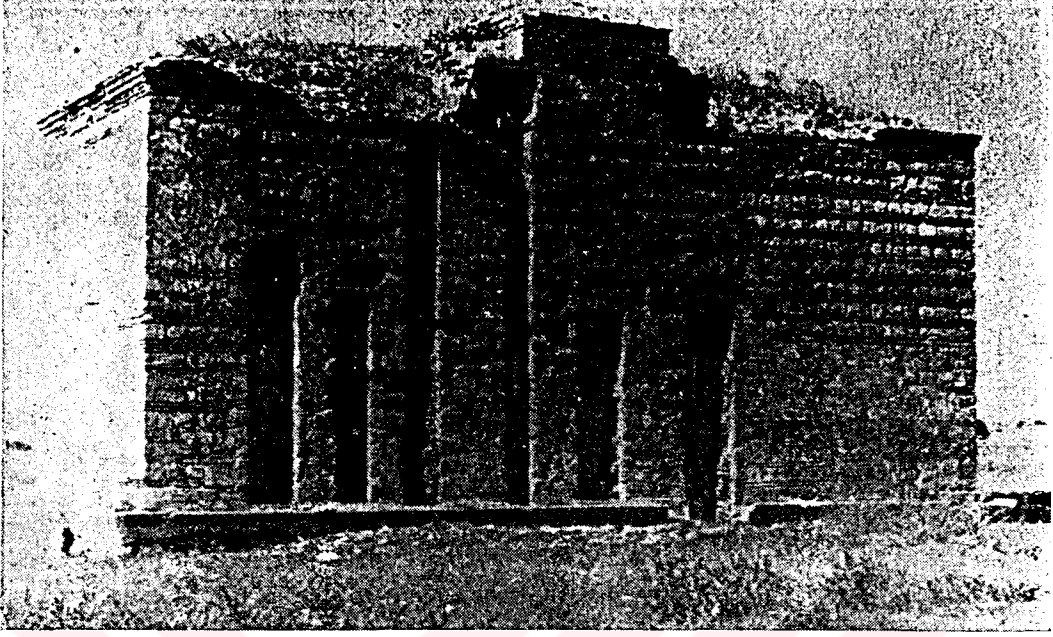
Fotoğraf 36. Kum Kasrı Hamamının İçi

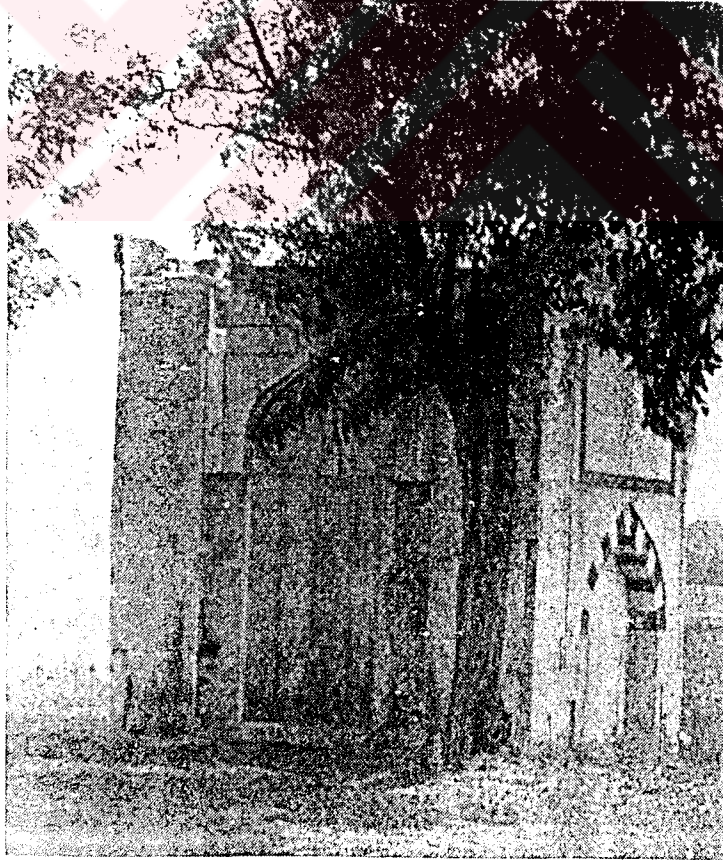
Fotoğraf 37. Su Makseni Ön Cephesi

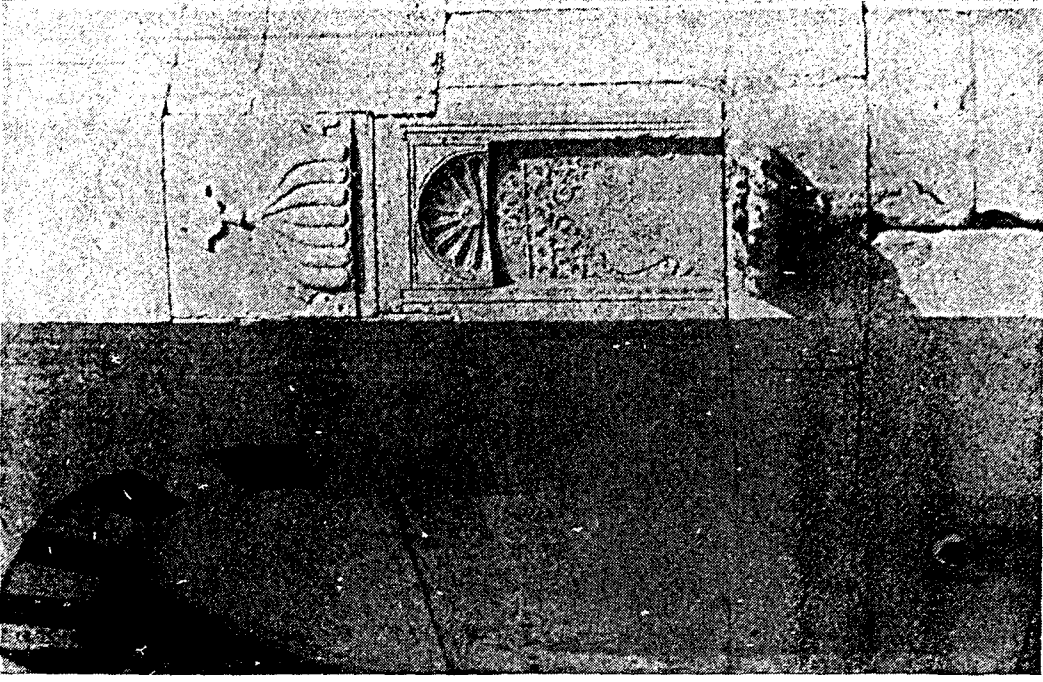
Fotoğraf 38. Su Makseni Yan Cephesi

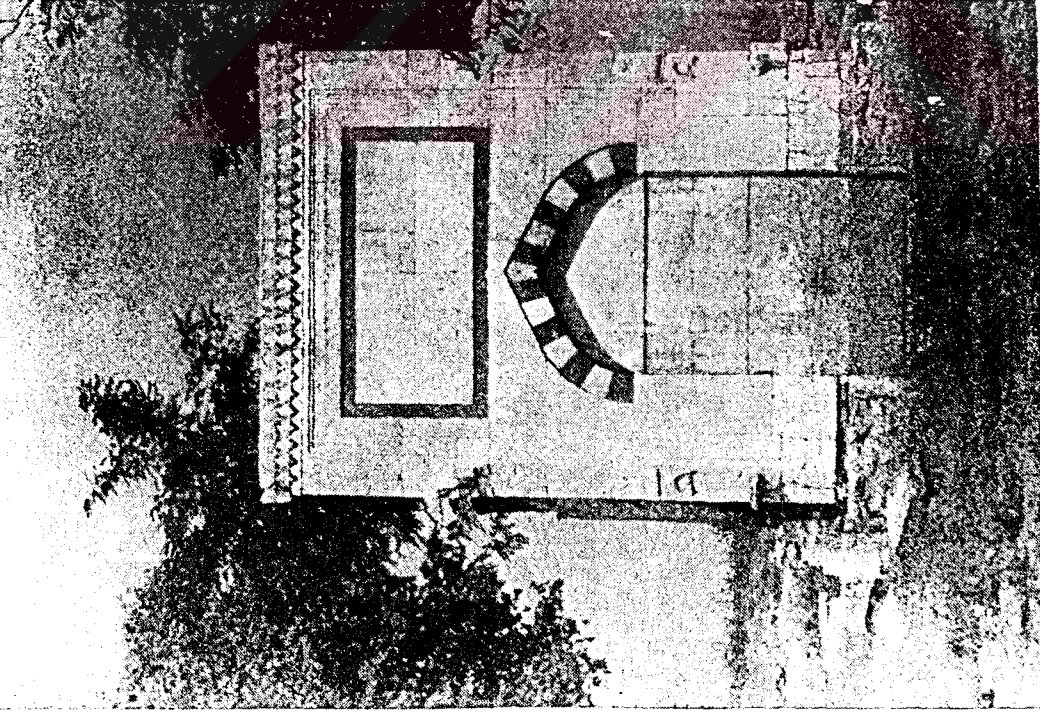
Fotoğraf 39. Su Maksemi Arka Cephesi ve Su Tevzi Bölümleri

Fotoğraf 40. Namazgah

Fotoğraf 42. Çeşmenin Köşelerindeki Selsebiller r.

Fotoğraf 41. Namazgah Mihrabının Arkasındaki Çeşme

Fotoğraf 43. Babüssaade'nin Tehlikeli Durumu

Fotoğraf 44. Mutfaklar

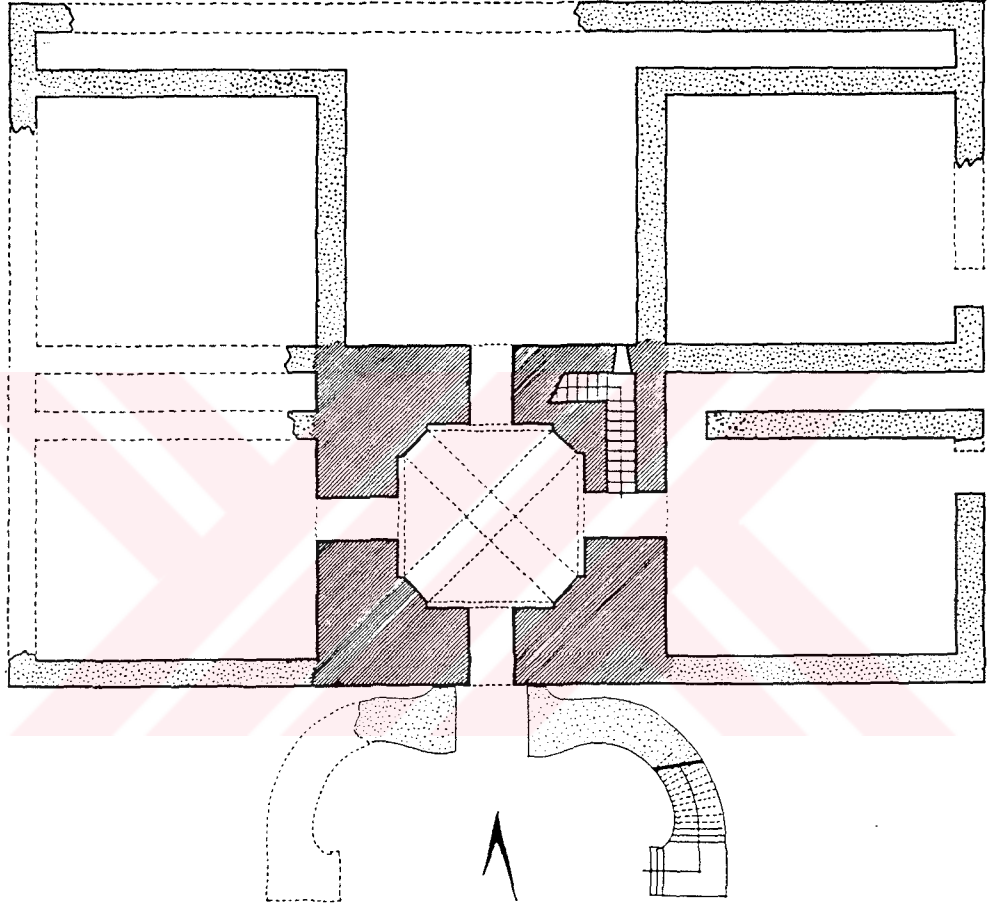

Fotoğraf 45. Mutfaklar

Fotoğraf 46. Adil Köşkü

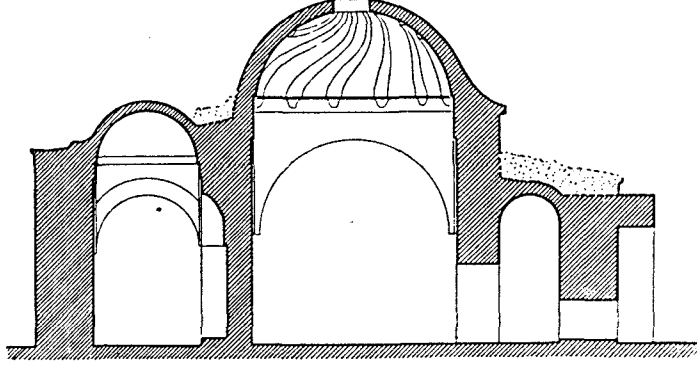
EDİRNE CİHANNÜMA KASRI HARFİYAT PLANI
M . 1/100

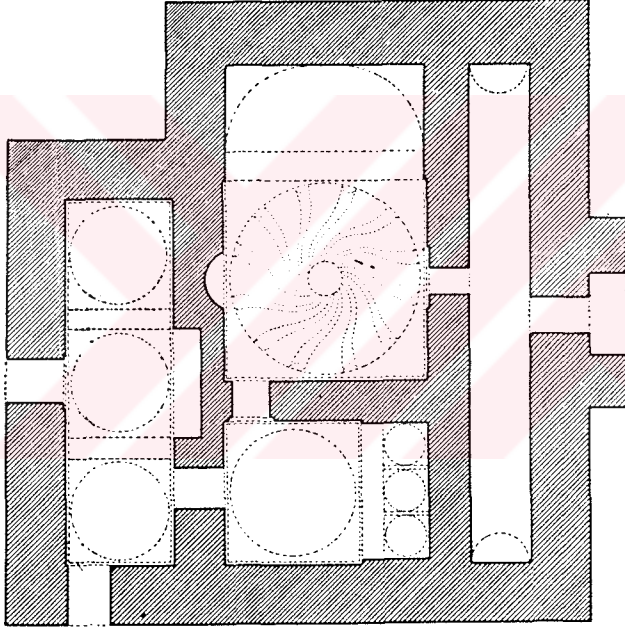
Y MİMAR FİKRET YÜCEL

Plân — I

Şekil 36. Edirne Cihannüma Kasrı Harfiyat Planı Ö: 1/100

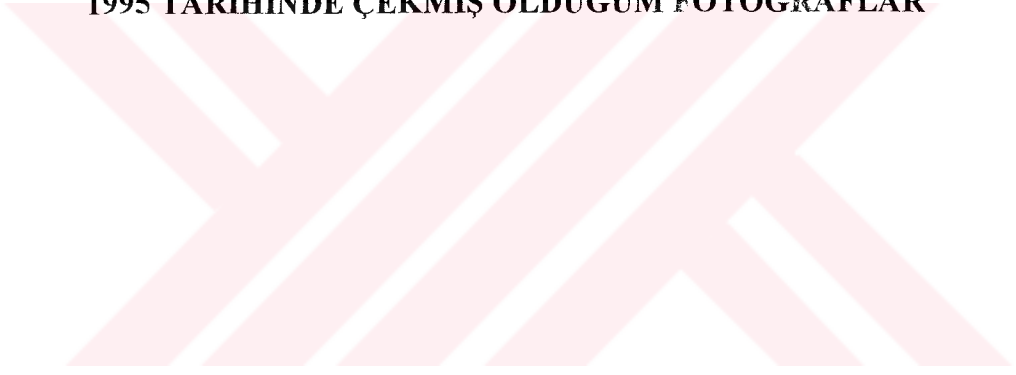

Şekil 37. Edirne Sarayı Kum Kasrı Hamamı Kesidi

Şekil 38. Kum Kasrı Hamamı Planı

**EDİRNE YENİ SARAYININ MEVCUT DURUMUNU GÖSTEREN NİSAN
1995 TARİHİNDE ÇEKMiŞ OLDUĐUM FOTOĞRAFLAR**

Fotoğraf 47. Şehir Merkezinden Saray Kalıntılarının Bakış

Fotoğraf 48. Babüssaade Önünden Kım Kasrı ve Şehitlik Anıtının Görünüşü

Fotoğraf 49. Matbah-1 Amire (Mutfaklar) Bugünkü Durumu

Fotoğraf 56. Adalet Kasrı ve Arkasında Her Yıl Kırkpınar Güreşlerinin Yapıldığı Tesis.

Fotograf 51. Babissaade

Fotoğraf 52. Cihannüma Kalesi Kalıntıları ve Askeri Katakol

Fotoğraf 53 Kum Kasrı Hamamı Tarafından Adalet Kasrının Görünümü

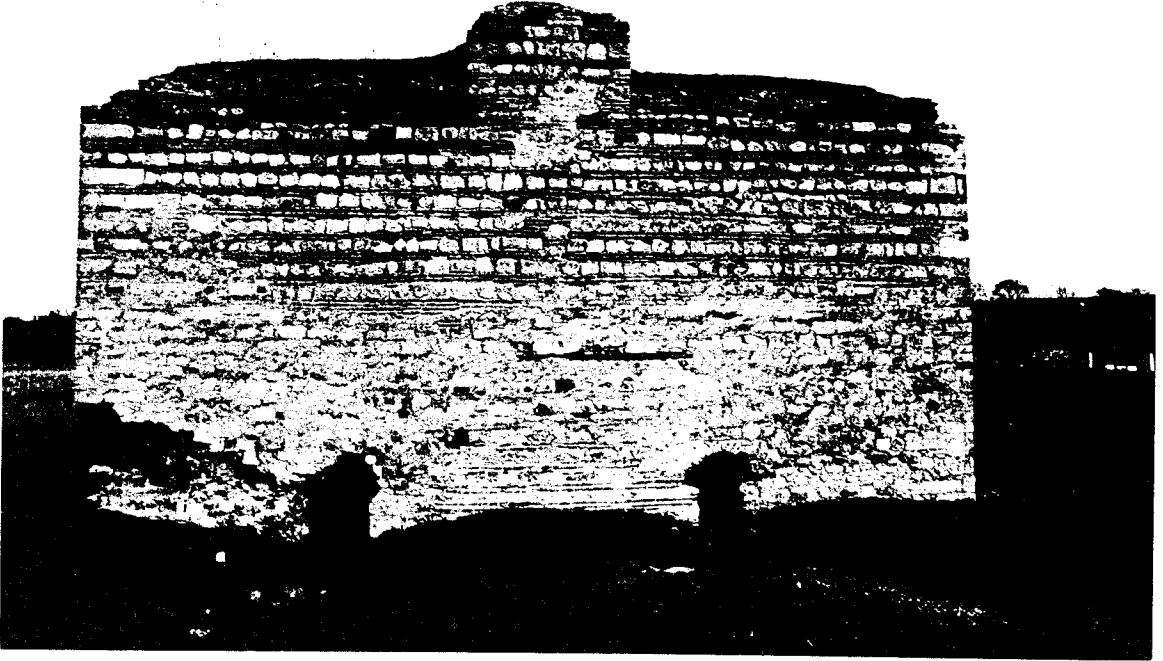
Fotoğraf 54. Köprüden Adalet Kasrına Bakış

Fotoğraf 55 Adalet Kasrı

Fotoğraf 56. Su Maksemi Ön Cephesi

Fotoğraf 57. Su Maksemi Arka Cephesi

III. BÖLÜM: PROJE OLGUSU VE PROJE YÖNETİMİ

3.1. PROJE OLGUSU VE EDİRNE SARAYI KORUMA GELİŞTİRME PROJESİNİN TANIMLANMASI

“Edirne Sarayı Koruma Geliştirme Projesi” tanımlaması için öncelikle proje kavramının özelliklerini, kapsamını açıklamak gerekmektedir.

Proje bir amaca yönelik üretim düşüncesinden başlayarak, üretimin planlanması, tasarlanması, gerçekleştirilmesi, ürünün kullanılması ve yok edilmesini içeren bir kavramdır. Proje belirli bir amaca yönelik olarak, insan, malzeme, makine-teçhizat ve finansman kaynaklarının biraraya getirilmesi, belirli bir süre içerisinde, amacın gerçekleştirilmesi için yapılan düzenlemedir.

Projelerin belirli özellikleri:

- a. Proje sırasında gerçekleştirilen faaliyetlerin (iş kalemlerinin) birbirleri ile olan ilişkilerinden dolayı bir sistem oluşturmaları.
- b. Bu faaliyetlere ilişkin süre, kaynak ve maliyet tahminlerinin proje başlangıcından önce yapıp projenin belirli bir plana göre yürütülmesidir¹².

Projenin genel tanımı ve özelliklerinden yola çıkarak tüm yapım işlerinde olduğu gibi “Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme eylemi de belirli kaynaklar ile belirli sürede tamamlanması gereken bir projedir” diyebiliriz.

Genel anlamda inşaat projesini ele aldığımızda;

- a. İnşaat projesinin tanımlanmış bir amacı vardır.
- b. Belirli başlangıç ve bitişleri vardır.
- c. Kendine özgü, tek ve tekrarlanmayan niteliktedir.
- d. İnşaat, belirli bir ürünü ortaya çıkarmak amacı ile zaman ve kaynak kullanarak yürütülen karmaşık bir çabadır.

¹² Doç. Dr. Sezen, Füsün, Proje Yönetimi, İstanbul Y.T.Ü., 1994, s.1

e. İnşaat projesi, çeşitli örgütsel yapıların kurulmasını ve çeşitli işlevsel ilişkilerin geliştirilmesini gerektirir¹³.

Yukarıda sıralanan proje özelliklerini Edirne Sarayı Koruma Geliştirme Projesi için karşılaştırmalı olarak örneklersek;

a. Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesinin amacı, kullanılamaz durumdaki Edirne Yeni Sarayının tamamının olmasa bile belirli bir kısmının korunup onarım çalışmalarının yapılarak işlevlendirilmesi, şehirle bağlantısının kurularak yaşayan bir hale getirilmesidir.

b. Projenin bir limiti vardır. Modeli, limiti oluşturacak kaynaklar, Projenin fiziki sınırlarını ise kurulması düşünülen Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı ve Proje Ekibi belirleyecektir.

c. Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi gerek sarayın mevcudiyeti ve düşünülen uygulamalarla kendine özgü olacaktır. Bu zaten kaçınılmaz olacaktır.

d. Uygulama zaman ve kaynakların en verimli kullanımı ile ortaya çıkacak, çeşitli uzmanlık alanlarının koordinasyonu ile ortaya çıkacak gerçekten çok karmaşık bir çalışmadır.

e. Bundan dolayı proje, çeşitli örgütsel yapıların kullanımını ve işlevsel ilişkilerin geliştirilmesini gerektirir.

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi, tespit, sağlamlaştırma, onarım çalışmaları, peyzaj, rekreasyon alanı, ulaşım, altyapı çalışmaları, işlevlendirme, işletmenin kurulması aşamaları ve tüm bu tasarım, uygulama, işletme çalışmalarının gerçekleştirilmesi için çeşitli uzmanlık alanlarının örgütlenmesi ile oluşan bir sistemi kapsamaktadır. Bu sistem dahilinde öncelikle tüm bu proje organizasyonu yürütecek bir üst yönetim oluşturulacak, bu yönetime Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı adı verilecektir. Bundan sonra yönetimin diğer alt birimleri oluşturulacak “proje” işlemeye başlayacaktır.

¹³ Doç. Dr. Sezen, Füsün, Proje Yönetimi, İstanbul Y.T.Ü., 1994, s.2

3.2. YÖNETİM

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nde kurulacak olan üst yönetim ve ona bağlı olarak çalışmasını sürdürecektir olan bir proje yönetim ekibi olacaktır. Üst yönetim yani Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'nın görevleri;

- a. Vakfın kendisine bağlı bir proje müdürünü göreve getirmesi (o da bir proje ekibi oluşturacaktır)
- b. Proje müdürü ve ekibi ile amaçların saptanması, ana kararların verilmesi,
- c. Edirne Yeni Sarayı mülkiyet hakkını Kültür Bakanlığı ve Anıtlar ve Eski Eserler Genel Müdürlüğü denetiminde Vakıf sorumluluğuna alınması,
- d. Edirne Yeni Sarayının bulunduğu çevrenin fiziki sınırlarının belirlenmesi için tarihi sit kararını aldırması,
- e. Fiziki sınırları tespit edilen tarihi sit alanı içinde bulunan muhdes yapıların tespiti, temizlenmesi ve bu işlemler için gerekli hukuki işlemlerin takibi.
- f. Belediye, Özel İdare, Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Eski Eserler Genel Müdürlüğü, özel ve tüzel kişilerden projeye kaynak temini sağlanması,
- g. Maliyet kontrolü, yapılması,
- h. Uzmanlık dallarının işbölümü ve işbirliği kontrolü yapılması, (Genel iş organizasyonu),
- ı. Uygulamaların alınan kararlar ile paralellik göstermesinin sağlanması,
- j. Projenin uygulama aşamasından sonra işletmenin kurulması ve denetlenmesi,
- k. Haftalık toplantıların yürütücülüğünün üstlenilmesi, proje planlama kontrol sistemlerinden gelen raporlar doğrultusunda gerekli uyarıların yapılması, tedbirlerin alınması
- l. Tüm sosyal kurum ve vakıflarla işbirliği, karşılıklı fikir alışverişi yapılması, şeklinde sıralanabilir.

Bunlardan başka Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı, Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi tamamlandıktan sonra işletmenin kurulması ve devamlılığının sağlanması için değişik ekiplerle göreve devam edecektir.

Göreve getirilecek proje müdürünün ve ona bağlı olarak çalışacak Proje ekibinin görevleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- a. Proje planlama kontrol sistemlerinden gelen verilerin değerlendirilmesi,
- b. Günlük toplantılara yürütücülük yapılması,
- c. Vakıfla sürekli bağlantı kurularak, günlük verilerin Vakıfa aktarılması,
- d. Personel ihtiyaçlarının sağlanması,
- e. Uzmanlık alanlarına görev dağıtımı ve kontrolü,
- f. Uzmanlık alanları ile işbölümü,
- g. Organizasyon,
- h. Maliyet kontrolü,
- ı. İş verimi kontrolü,
- j. Alt birimlerle sürekli koordinasyon ve alt birimlerin denetiminin yapılması.

Bunlardan başka alt birimlerin yetki ve sorumlulukları Vakıf ve Proje yönetim ekibinin oluşturacağı yetki ve sorumluluk tabloları ile belirlenecektir.

3.3. PROJE YÖNETİMİ

Proje yönetimi, proje amaçlarının, mümkün olan en kısa sürede, en düşük maliyetle, en verimli kaynak kullanımı ile istenen kalitede gerçekleştirilebilmesi için yürütülen planlama, örgütleme, izleme, koordinasyon ve denetim işlevleridir¹⁴. Tanımdan da anlaşılacağı üzere Proje Yönetimi, proje uygulama alanı ne olursa olsun ve kapsamı ne kadar geniş olursa olsun sonuca en çabuk ve verimli bir şekilde ulaşmanın anahtarıdır.

3.3.1. Proje Yönetimi Kapsamı

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nde değişik uzmanlık alanlarının birbiri ile ilişkisi, kaynakların verimli kullanımı, uygulamaların kaliteli ve çabuk olması için gerekli olan, Proje Yönetimi Sisteminin oluşturulması ön koşuldur. Özellikle kaynakların kısıtlı ve proje kapsamının geniş olması bunu gerekli kılmıştır. Bu amaçla, oluşturulacak proje yönetim sistemi sonuca gidecek en kısa yolu gösterecektir.

Proje yönetimi kapsamını Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nde örneklersek;

3.3.1.a. Genel Yönetim

Genel Yönetim, Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nde Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı olarak adlandırılacaktır. Projenin tüm ana kararları , genel politikası ve üst düzey ilişkiler Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı tarafından yürütülecektir.

¹⁴ Doç. Dr. Sezen, Füsün, Proje Yönetimi, İstanbul Y.T.Ü., 1994, s.4.

- **Politika ve Hedefler:** Vakıf daha önce de açıklandığı üzere Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi sırasında;
 - Saray içinde yapılacak koruma ve geliştirme çalışmaları,
 - Saray yakın çevresinde yapılacak rekreasyon çalışması,
 - Saray-şehir bağlantısı ile ilgili yapılacak rekreasyon çalışması,
 - Şehir genel dokusundan tespit edilecek bazı işlevlerin saraya taşınması,

gibi ana kararlar ve izlenecek politika Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı tarafından (üniversiteler, Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Eski Eserler Genel Müdürlüğü ve uzmanlar danışmanlığında) belirlenecektir.

- ***Stratejik Planlama:***

Tüm çalışma sırasında uygulama sırası, işe hangi noktadan başlanacağı, ilerleyen aşamalardaki çalışma hızı, alt uzmanlıkların çalışmaya katılacağı zamanların belirlenmesi, herşeyden öte finans kaynaklarının çalışmaya en uygun dönemlerde aktarılması gibi stratejik konular yine Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı tarafından belirlenip uygulanacaktır.

- ***Mali ve İdari Konular:***

Projede Mali ve İdari Konular Finansman, Muhasebe, Ekonomi ve İstatistik olarak incelenecektir.

- 1°) ***Finansman:***

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nin uygulamaya geçebilmesi için gerçekten çok büyük maddi kaynaklara ihtiyaç duyulacaktır. Bu kaynakların Vakıf bünyesinde düzenli bir şekilde ve zamanında toplanması çalışmanın sağlıklı ve programlandığı gibi gitmesi için temel koşuldur.

Kullanılacak kaynaklardan;

İç Kaynaklar: Vakıf kendi bünyesinde bir döner sermaye sistemi kurmak durumundadır. Öncelikle Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Eski Eserler Genel Müdürlüğü, Belediye, Özel İdare, Vakıflar Genel Müdürlüğü, özel kişi ve kuruluşlar, resmi kurumlar ve kampanyalar vasıtasıyla elde edilecek olan kaynak bir arada toplanmalı ve bu toplanan kaynağın uygun ve güvenli yatırımlarla, belirli periyotlarda belirli miktardaki getirilerinin çalışmalara aktarılması sağlanmalıdır. Çalışmalar çeşitli aşamalarda gerçekleştirileceği için her bir aşama bitirildiği takdirde diğer aşama için de bir kaynak oluşturacaktır. Buradan yola çıkılarak Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi çeşitli aşamalara bölünecek buna paralel olarak da çalışma riski ve kaynak ihtiyacı o oranda azaltılacaktır. Ancak tüm bu sistemin devamlılığını sağlamak için bir döner sermaye sistemi kurulmalıdır.

Dış Kaynaklar: Projenin uluslararası alanda benzer nitelikteki büyük çaplı işlerde referansı olan büyük şirketlere yap işlet devret, yap ortak işlet gibi modellerle gerçekleştirilmesi mümkün olabilir. Bu noktada Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı kontrollük görevini üstlenecektir. Ancak yap işlet devret ve yap ortak işlet modelleri çalışma öncesinde alınacak ana karar ve politikalara paralel olarak uygulanacaktır. Burada sözü edilen yapı ya da yapılar topluluğunun estetik ve tarihi kimliğinin unutulmaması ve özellikle işlevlendirme çalışması yapılırken yapının tarihi kimliğine ters düşmeyen saygılı bir amaca dönük fonksiyonla işlevlendirilmesidir. Bu nokta özellikle koşullandırılmalıdır. (Ancak bu demek değildir ki yapı ya da yapılar topluluğu eski işlevini sürdürecektir. Çünkü Edirne Yeni Sarayı örneğinde ilginç bir değerlendirme de yapının ilk yapıldığı günkü işlevini yitirmiş olmasıdır. Gerçekten de günümüzde saraylar, sebiller, yangın kuleleri, su kemerleri, muvakkithaneler vs. gibi eserler işlevlerini yitirmişlerdir. Bu yapıların korunması pratik bir gereklilik değil kültürel bir görevdir).

Birinci model her ne kadar ideal bir uygulama gibi görünse de ne yazık ki günümüz şartlarında Kültür Bakanlığının, Belediyenin, Özel İdarenin, Anıtlar ve Eski

Eserler Genel Müdürlüğünün kaynaklarının bu ölçekteki yatırımlara yetersiz kalması ve devamlı bir güvence teşkil etmemesi nedeniyle uygulanabilir değildir.

Gerçekleştirilebilecek olan model Kültür Bakanlığının, Eski Eserler ve Anıtlar Genel Müdürlüğünün, üniversitelerin gözetiminde Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'nın kontrolünde ikinci modeli en iyi faydayı elde edebilecek şekilde uygulamaktır. İkinci modelde risk faktörü daha azdır, finans kaynağı bulma problemi yoktur, işin durması veya yavaşlaması müteahhit firmanın aleyhinde olacağı için böyle bir olay en aza indirgenmiştir. Daha önce de belirlendiği üzere bu model yalnız Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı kontrolünde ve Edirne Yeni Sarayının tarihi ve estetik kimliğine saygılı bir amaca yönelik olarak uygulamaya geçirilmelidir.

Tüm bu tespitler ışığında yapılacak olan, finans politikasını izlemek, finans kaynaklarının teminini sağlamak için ya da uygun bir finans modeli etüdü yapmak için bir ekonomist görevlendirilecek, onun yapacağı çalışmalar sonucu uygulanacak model karara bağlanacaktır.

2°) Muhasebe, Ekonomi ve İstatistik:

Proje Planlama Kontrol Sistemine paralel olarak hesaplanan genel bütçede, elbette ki planlamadan kaynaklanacak sağmalar olacaktır. Günümüzde enflasyonun çok hızlı değiştiğini gözönüne alırsak, projenin kendi parasal dengesini kurması ve finansman açığını en aza indirmesi temel hedef olacaktır. Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi kapsamındaki tüm projelerin alt sistemlere ayrılarak her alt sisteminin ayrı olarak düşünülmesi ve ayrı ayrı bütçelendirilmeleri gerçek maliyetlerin anlaşılması ve kontrol kolaylığı sağlayacaktır. Bütçenin oluşturulması için güvenli bir muhasebe sistemi buna bağlı olarak istatistik verilerin dikkate alınması gerekmektedir. Üst düzey yönetiminin dikkat edeceği ilk döküman bütçe olacaktır.

Kontrol merkezlerinin avansları, fiyat farkları, ihzarat gelirleri, malzeme, ekipman, işçilik, taşeron ve diğer kalemler hesaplanır, tahmini kesintiler çıkarılır.

Böylelikle tahmini net hakediş rakamları ortaya çıkar. Buna tüm diğer girdi ve çıktılar ilave edilir ve belirli bir tablo ortaya çıkar. Her kontrol merkezinin gelir ve gider tahminleri iş programına göre yerleştirilirse kontrol merkezi bazında planlanan gelir ve gider, projedeki toplam gelir ve gider ile her döneme ait gelir ve gider takip edilebilir. Zaman içinde bütçe rejimlerindeki sapmalar, projenin maliyetini ve gidişatını belirler. Bu da projenin geleceği konusunda yol gösterip gerekli önlemlerin alınmasını sağlayacaktır. İş başında amortismanlar, işçilikler, malzeme ve ekipmanlar piyasalardan kontrol edilerek maliyetlere yansıtılmalıdır.

Maliyet ve gelir aylık olarak planlanmalıdır. Muhasebe departmanı bu bilgilerin ışığında kendi iç planlamasını günlük, haftalık, aylık olarak yapmalıdır. Bu çalışmalarını muhasebe departmanı, haftalık gelir-gider çizelgeleri olarak Vakıf yönetimine sunacaktır.

• *Personel:*

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nde uygulama kararlarını verecek olan değişik uzmanlık alanlarından idari personel, uygulamayı yönlendirecek ara elemanlar ve yine uygulamayı gerçekleştirecek değişik kademedeki uygulayıcı personel istihdamı olacaktır. Proje kapsamının geniş olması her ne kadar personel sayısının çok fazla olmasını gerektirse de önerilecek çeşitli metodlar ve sağlanacak çalışma disiplini personel sayısını azaltacaktır. Buna paralel olarak da personel giderleri azalacaktır.

Bütün faaliyetlerin çalışılan ve çalışılmayan adam saatleri kontrol merkezleri bazında puantörler tarafından günlük olarak takip edilip ertesi gün mühendislere ulaştırılacaktır. Mühendislerin kabul edip onayladığı puantajlar Proje Planlama Kontrol Sistemi departmanına iletilecektir. Böylece haftalık raporun zamanında yapılması için yeterli bilgi akışı sağlanmış olur.

Bunun dışında, sistemden, teknik ve idari yönetim, üretimli personel, üretimsiz personel, taşeronlar, çalışan, hasta ve izinli personel, mazeretsiz işe çıkmayanlar, çıkışı verilen işçilerin bilgileri, normal ve fazla mesai bilgileri gibi tüm detaylar alınabilecektir.

Ayrıca projedeki işçilik performansı değerlendirilirken;

1º) Çalışmayan işçi / Çalışan işçi oranı fazla ise; Şantiye koşullarının olumsuzluğunu, sağlık ve beslenme koşullarının yetersizliğini, şantiye yönetiminin kötü olduğunu veya şantiye dışındaki yaşantının çekici olup çalışmayı engellediği sonucuna varılabilir. Bu bazen de şantiyedeki herhangi bir sorunu protesto amacıyla yapılabilir. Sorun ne olursa olsun bu basit katsayı bir işaret olacaktır.

2º) Üretimsiz / üretimli işçi oranı fazla ise; şantiyede taşıma, onarım veya temizlik için harcanan onarım veya temizlik için harcanan işçiliğin fazla olduğunu düşünmek mümkündür. Bir başka ihtimal olarak sürekli dizayn değişikliği olduğu için yıkma-sökme işlerindeki fazlalık aklımıza gelebilir. Belki de idare ve kontrolün istediği imalat kalitesi tutturulabilmesi için fazla mesai harcanmaktadır ya da proje kapsamı dışında işler yapılmaktadır. Bunların dışında çeşitli başka nedenler de olabilir. Varılan sonuçlar ne olursa olsun bu, işgücü kontrolü sayesinde gerçekleşir. Bu açıdan yaklaşıldığında, tüm personel verimliliğinin tablolara yansımaları ve haftalık çizelgelere aktarılması sonucunda muhtemel işçilik kayıpları engellenecek hem işin hızı artacak hem de proje için harcanan paralar boşa gitmemiş olacaktır.

• ***Bilgi Kontrol Sistemleri:***

Çalışma sırasında yapılacak olan günlük, haftalık, aylık toplantılarda o anda projenin idari, teknik, mali durumunu gösteren bölge ve grafiklere ihtiyaç olacaktır. Tutulan raporlar ve hazırlanan çizelgeler yardımıyla ortaya çıkan grafikler projenin gidişatını takip edebilmek için en rahat yöntemdir.

Hazırlanacak grafiklerin günlük, haftalık, aylık toplantılara aktarılması sonrasında bilgisayarlara işlenmesi ile hem günlük denetim (istenen herhangi bir konuda) hem de projenin önceki aşamalarına ait bilgiler rahatlıkla alınacaktır. Bu da Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi ile ilgili hem vakıf için gerekli bilgileri aktarmakta hem de bu tip bir projede kullanılacak yöntemleri örnekleme açısından bir kaynak oluşturacaktır.

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi için bir bilgi işlem merkezi kurularak, gerekli rapor ve grafikleri zamanında ve sağlıklı bir şekilde hazırlanıp gerekli birimlere iletilmesi gerekecektir.

- ***İşletme:***

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nde koruma, restorasyon, anastiloz, rekonstrüksiyon çalışmaları tamamlandıktan sonra ortaya çıkacak yapı ve yapı gruplarının nasıl değerlendirileceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de restorasyonu tamamlanan ya da rekonstrüksiyonu yapılan eserlerin Edirne Yeni Sarayının tarihi kimliğine saygılı bir fonksiyonla işlevlendirilmesi amaçlanan hedeftir. Verilen işlevin yapı yada yapı gruplarını yaşatması bunun yanında oluşturulan döner sermaye sistemi içinde belirli bir gelir kaynağı olması istenmektedir. İşletme uygulanacak finans modeli ile bağlantılı olacaktır. Bu noktada uygulanacak işletme modeli Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı tarafından belirlenecek politikaya bağlıdır. Buna göre:

1°) Yap-İşlet-Devret Modeli:

Yapı ya da yapı gruplarının işletme hakkının belirli bir zaman müddeti süresince projeyi gerçekleştiren firmaya verilmesidir. (Sözgelimi, sözleşme koşullarına bağlı olarak 20, 30, 40 yıllık bir zaman dilimi için). Bu modelde projeyi gerçekleştiren firma çeşitli banka ya da kurumlardan aldığı kredi ve kendi sermaye gücüyle projeyi gerçekleştirecek bunun karşılığında Edirne Yeni Sarayının işletme hakkını belirli bir süre için sahiplenecektir.

Modelin olumlu yanı Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'nın maddi olarak belki de çok az bir harcama ile projeyi yönlendirebilmesidir, üstelik risk payı çok azdır. Riski büyük ölçüde müteahhit firma üstlenecektir. Gecikmeler, kalite, maliyet direkt olarak müteahhit firmayı etkileyeceği için, müteahhit firma bu konularda çok titiz davranacak ve projeyi sağlıklı bir şekilde sonuçlandıracaktır. Modelin olumsuz yanı ise projenin büyük çapta olması nedeniyle maliyetinin yüksek olması ve buna bağlı olarak müteahhit firmanın işletme hakkını çok uzun zaman dilimleri için almasıdır. Bu uzun zaman dilimleri sonunda yapı ya da yapı gruplarının yıpranması, onarıma ihtiyaç duyacak olmaları, fonksiyonlarını yitirmeleri, eskisi gibi gelir getirmemeleri söz konusu olabilir. Bunun için bu modelin kullanılması, yalnız saray yapılarını kültür hayatına katmak adına kabul edilebilir. Edirne Yeni Sarayı için pratikte önerilecek bir yöntem değildir. Eğer, bu model kullanılacaksa ve taahhüdü gerçekleştiren firmanın uyguladığı işletme sistemi de olumlu sonuç vermişse aynı sistem desteklenip devam ettirilebilir ya da özel işletme şirketleri devreye sokularak sistemin devamlılığı sağlanır.

2°) Yap Ortak İşlet Modeli:

Yap Ortak İşlet modelinde ise Vakfın elindeki imkanları müteahhit firmanın imkanlarıyla birleştirerek projenin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmasıdır. Buna göre Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi gerek ekonomik gerekse hukuki ve sosyal yaptırım gücünü müteahhit firma ile birlikte kullanacak proje gerçekleştirildikten sonra işletmeden elde edilen gelir belirlenecek oranlarda Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı ve müteahhit firma arasında paylaşılacaktır.

Modelin olumlu yanı, imkanların birleşmesiyle sonuca daha çabuk gidilebilmesi, projenin her aşamasının çok yakından izlenebilmesi, verilecek fonksiyonların Edirne Yeni Sarayı'nın tarihi kimliğine uygun olması, yapıların daha itinalı korunabilmesidir. Modelin olumsuz yanı ise çıkabilecek fikir ayrılıkları,

koordinasyonsuzluk ve müteahhit firmanın belki de biraz haklı olarak projeyi daha çok ekonomik amaçlara yöneltmesi olacaktır.

Yap ortak işlet modeli eğer sözleşme şartlarından taviz verilmemişse ve sadece ekonomik amaçlara yönelinmemişse tavsiye edilebilir bir yöntemdir. Ancak müteahhit firmanın işletmeden alacağı paya belirli bir limit konulmalıdır.

3°) Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı İşletmesi:

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı daha önce de belirtildiği üzere Kültür Bakanlığı, Belediye, Özel İdare, Eski Eserler ve Anıtlar Genel Müdürlüğü, özel ve tüzel kişi ve kurumlardan alacağı fonlarla bir kaynak oluşturulacak ve bu kaynağı güvenli bir yatırımla belirli periyotlarda getirisi olacak şekilde değerlendirmek yerinde olacaktır. Buradan elde edilen gelir daha önce belirlenen ve çeşitli mali programları yapılan iş evrelerini gerçekleştirmek için kullanılır. Sözgelimi; ilk getiriden elde edilen gelir ile sağlamlaştırma ve arkeolojik kazı çalışmaları yapılabilir. Bu çalışma sonrasında saray alanı açık müze olarak değerlendirilerek diğer evreler için bir ek kaynak elde edilmiş olur. Bununla birlikte ana kaynaktan elde edilecek gelirle birlikte projenin devamlılığı sağlanacaktır.

Ancak bu modelde gerek devletin, gerekse adı geçen kurumların gereken fonu sağlamasının zorluğu bu modelin uygulamasını zorlaştıracaktır. Ayrıca bu sistemde risk faktörü çok fazladır. Ekonomik bir dayanağın olmaması bir yana gelirlerin sürekliliği söz konusu değildir. Oysa sistemin devamlılığı ekonomik güce o da çalışma evrelerinin tamamlanmasına bağlıdır. Bu nedenle bu modelin uygulanması çok zordur.

3.3.1.b. Teknik Yönetim

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı oluşturulduktan sonra, teknik yönetimi oluşturmak için öncelikle bir proje müdürü belirlenecektir. Proje müdürü de proje ekibini ve diğer alt uzmanlıkları göreve alacaktır. Teknik yönetimin yapması gerekenler aşağıda sıralanmıştır.

- **Program:**

Proje müdürü ve proje yönetim ekibi öncelikle bir iş programı hazırlayacaklar ve bu program belirli fazlara ayrılacaktır. Her faz için ayrı bir iş programı yapılacak, muhtemel çalışma süreleri, alternatif çalışma süreleri, görev ve yetki dağılımları, koordinasyon şemaları hazırlanacaktır.

Hazırlanacak program;

1. FAZ : Çevre koşullarının sağlanması (şehirle olan ilişkilerde, muhdes yapıların temizlenmesi, fiziki sınır tespiti, sita lanının belirlenmesi),
2. FAZ : Ön tespit çalışması,
3. FAZ : Sağlamaştırma ve arkeolojik kazı çalışmaları,
4. FAZ : Kazı sonrası tespit ve projelendirme,
5. FAZ : Restorasyon, Rekonstrüksiyon, Anastilasis uygulamaları,
6. FAZ : Altyapı, peyzaj ve rekreasyon alanlarının uygulamaları,
7. FAZ : İşlevlendirme,
8. FAZ : İşletme,

olarak aşamalara ayrılacaktır.

Her faz içeriğinde yapılacak işler sınıflandırılacak ilgili uzmanlarla birlikte iş programları hazırlanacak ayrıca diğer uzmanlıklarla da bir koordinasyon oluşturulacaktır.

• **Maliyet Keşfi:**

Projenin geniş kapsamlı olması, yapılacak bazı özel imalatlar, kullanılacak malzemenin çeşitli, ekipmanın komplike ve yüksek maliyetli olması, idari ve uygulayıcı personel giderleri yüksek olacağından maliyet çok titiz bir çalışma ile planlanmalı, her faz için ayrılacak ödeneklerin optimum kullanımı maliyet planlama doğrultusunda gerçekleşmelidir.

Bu giderler;

- **Direkt madde-malzeme giderleri,**
- **Direkt personel giderleri (idari ve uygulayıcı personel),**
- Genel imalat giderleri,**
- Nakliye,**

olarak sıralanabilir.

Yukarıdaki sınıflama ışığında her madde için ayrı bir analiz çalışması yapılacak bu analizler çizelgelere geçirilecektir. Her analiz çalışması ayrı ayrı incelenerek yapılacak piyasa araştırmaları, grafiklerle beraber değerlendirilecektir.

Bununla birlikte;

- **Alınacak malzemenin sırası,**
- Personelin niteliği ve personelden en iyi iş veriminin elde edilmesi,**
- İmalat giderlerinin analizi,**
- Nakliye ve diğer genel giderlerin en aza indirilmesi için gerekli çalışmalar,**

gibi maliyeti etkileyecek konuların detaylı olarak araştırılması, maliyetin yükselmemesi için gerekli bir çalışmadır.

Bundan başka, proje üzerinden hazırlanacak keşif tutarına göre belirlenen maliyet daha sonra projede yapılacak revizyonlarla değişebileceğinden kesinlik kazanmayacak sadece projenin yaklaşık maliyetini verecektir. Yapılacak maliyet

hesabı, daha önce de belirtildiği gibi bölge zonlara ayrıldığından ve çalışma fazlarla etaplandırıldığı için her zon ve her aşama olarak ayrı ayrı hesaplanacaktır. Bölünecek her zonun farklı aşamaları olacaktır. Sözgelimi proje 8 zona ayrılmış ise ve 8 aşamadan oluşuyorsa, Cihan-nüma Kasrını 4.zon olarak adlandırıldığımızda 5. aşamanın tamamlanması durumunda, Cihan-nüma Kasrının restorasyon çalışmasının tamamlandığı sonucu çıkarılacaktır. Böylelikle proje küçük birimlere ayrılarak küçük birimlerde çözülür ve çözülmüş üst sisteme varılır.

Açıklandığı üzere, hazırlanacak zonlama ve aşamalandırma çalışmasından sonra, her bir birim için direkt malzeme, direkt personel, imalat ve nakliye giderleri fiyatlandırılarak her birim için ayrı ayrı maliyet bulunacaktır. Eğer maliyette bir artış söz konusu olursa bu fark son zonun son aşamasına kaydırılacak daha sonra ilk zonun son aşamasının tamamlanmasından sonra elde edilecek gelir son zonun son aşamasına kaydırılacaktır. Böylelikle maliyet ile ilgili artışlar proje zon ve aşamalar ile dengelenerek istenilen sonuca varılacaktır.

- ***Tedarik:***

Teknik yönetimin yükümlülükleri arasında gerek personel, gerekse malzeme ihtiyaçlarını sağlamak ve bunları proje uygulama alanına getirmek de vardır. Buna göre teknik yönetim;

- ***Personel ile ilgili olarak;***

Projeyi yönlendirecek tüm idari personelin biraraya getirilmesi; bunların verimli ve birbirleriyle uyumlu çalışmaları için gerekenler yapılacaktır. Ayrıca projenin uygulama safhasında çalışacak formenden başlayarak taşçı ustasına kadar tüm uygulayıcı personelin istihdam ve tüm ihtiyaçları karşılanacaktır.

-Malzeme ile ilgili olarak;

Bir malzeme, ekipman, makina planlaması hazırlanacak ve kontrol merkezleri bazında iş programlarıyla uyumlu çalıştırılacaktır. Hangi dönemde ne kadar malzeme, makina, ekipman ihtipaç olduğunun takibi ve temini önceden programlanacaktır.

• *Kalite Kontrol ve Kalite Temini:*

Projenin oluşturulması için tüm şartlar bir araya geldikten sonra ortaya bir ürün çıkacaktır. Bu ürünün mevcut şartlar dahilinde elde edilecek en iyi kalitede olması için sürekli denetim yapılacak ve kaliteyi arttırıcı bir takım yaptırımlar getirilecektir. Beklenen kalitenin sağlanması için kullanılacak malzemenin kaliteli işgücününün de birinci sınıf olması ön koşuldur.

• *İletişim:*

Özellikle uzmanlıklararası koordinasyon sağlanması proje dahilinde birbirine bağlı olarak yapılacak işlerin düzenli gitmesi için gereklidir. Her birimin kendi içindeki koordinasyonu ve her birimin diğer birimlerle ilişkisi sağlanmalıdır. Bundan başka Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı ile idari personel arasında da koordinasyon sağlıklı olmalıdır.

3.3.2. Proje Karar Alanları

Projelerde 3 ana proje unsuru vardır ki bu unsurlar, projenin karar alanlarını oluşturur. Bunlar:

• *Süre:*

Tüm projelerde tanımlandığı üzere, Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi için de bir süre limiti tanımlanmak zorundadır. Bu hem belli aşamaların tamamlanması, hem de projenin sonuçlandırılması için gereklidir. Önerilen işletme sisteminde, sürenin müteahhit firma aleyhine işlemesi sebebiyle planlamada belirlenen sürenin aşılmayacağı kabul edilebilir.

- **Kaynak:**

Daha önce de belirtildiği üzere işletme sisteminin uygulama sırasındaki maddi kaynak yükünü müteahhit firmaya yüklemesi nedeniyle optimum kaynak kullanımı söz konusu olacaktır.

- **Maliyet:**

Maliyetle ilgili olarak, istenen kalitenin sağlanması amacıyla çıkabilecek alternatif maliyetler, planlamada görülmeyen bir takım maliyetler Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı ve müteahhit firma arasında yapılacak düzenli görüşmeler ve fikir alış verişleri ile belirli bir noktada çözülecektir.

3.3.3. Proje Değerlendirme

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nde ekonomik, sosyal, tarihi ve kültürel yararların analizlerinin yapılması durumunda görülecektir ki, eldeki insan kaynakları, çevre şartları ve diğer unsurlar, Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nin uygulanması halinde elde edilebilecek faydalar, projenin uygulamaya değer nitelikte olduğunu gösterecektir.

Proje değerlendirme için uygulanan çeşitli modeller vardır: Index model, Portföy model, karar teorisi modeli, risk analizi modeli, frontier model, scoring model, profil model, kontrol listeleri. Bu modeller proje değerlendirmenin analitik yönleri üzerinedir. Sosyal boyutta ise örgütsel ve insan davranışı faktörleri etkilidir. Ekonomik faktörler için maliyet, yarar analizleri yapılır. Değerlendirme kriterleri oluşturulur. Ekonomik analiz kapsamında karar değişkenleri projeler değil, proje faaliyetleridir. Karar verici faaliyetleri özelliklerine göre inceler. Böylelikle objektif ve subjektif bilgi ayırır; projeler arasında etkinlik açısından ilişkiler kurulabilir¹⁵.

¹⁵ Doç. Dr. Sezen, Füsun, Proje Yönetimi, İstanbul Y.T.Ü., 1994, s.12.

3.4. ÖRGÜTLENME

Örgütlenme, beklenen hedefin gerçekleşebilmesi için insan kaynaklarının yetki ve sorumluluklarının, iletişim ve koordinasyonunu belirleyen bir sistemdir. Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nin çok geniş bir alana yayılması, farklı uzmanlık alanlarının olması, faaliyet farklılıkları ve karmaşıklık düzeyi örgütlenmenin, çeşitli birimlerde farklı modellerle kullanılmasını gerektirmektedir.

Örgütlenme genel yönetim olgusunun bir bileşenidir. Örgütler, amaç, amacı gerçekleştirecek insanlar, yetki ve sorumluluklarının belirlendiği örgütsel yapı modelinden oluşmaktadır¹⁶.

3.4.1. Örgütlenme Modelleri

Tarihi gelişim içinde örgütlenme ile ilgili yeni yaklaşımlar buna paralel olarak yapısal değişiklikler oluşmuştur. Bunların sonucunda da örgütlenme modelleri biçimlenmiştir. Örgütlenme modelleri 2 grupta toplanabilir:

1. Tek Boyutlu Örgütlenme Modelleri:

- a) **İşlevlere Göre Bölümlenme:** İşlev ölçütüne göre yatay farklılaşma oluşmaktadır.
- b) **Ürüne Göre Bölümlenme:** Her ürün ya da hizmet için ayrı işlevsel bölümler oluşturulmaktadır.
- c) **Bölgeye Göre Bölümlenme:** Bölge ya da yöre ölçütüne göre bölümlere ayrılmaktadır.
- d) **Ölçütlerin Arka Arkaya Kullanımı:** Örgütlenmede birden çok ölçütün kullanılması ile faaliyetlerin çeşitli açılardan ele alınmasıdır¹⁷.

¹⁶ Barutçugil, Ön. Ver., s.11-17.

¹⁷ Çalın, Ön. Ver., s.43-44.

İşlevlere Göre ve Ürüne Göre Bölümlenme modellerinde genel yönetici işlev ve ürünlerle birebir ilgilenmek durumundadır, orada bir tamgen birim yoktur. Bu açıdan bakılırsa küçük çaplı örgütlenme gerektiren projelerde kullanılabilir. Sözelimi restorasyon çalışmasının herhangi bir alt biriminde kullanmak mümkün olabilir.

Bölgeye göre bölümlere ayırma modelinde, yine genel yöneticinin yetki ve sorumlulukları çok fazladır. Bu tip model arkeolojik kazı çalışması için uygun bir örgütlenme modelidir.

Ölçütlerin arka arkaya kullanımında, genel yöneticiye bağlı ara birimler olduğundan, sorumluluklar paylaşılabilir.

2) Çok Boyutlu Örgütlenme Modelleri

a. Kurmay Proje Örgütü: Proje yöneticisi danışman konumundadır. Ve genel yöneticiye yardımcıdır. Görevleri, proje ile ilgili araştırma, çözümleme, önerme ve koordinasyon sağlamaktır.

b. Arı Proje Örgütü: Bu örgütsel yapı proje ölçütüne göre bölümlere ayrılmıştır. Proje yöneticilerine bağlı alt kademe yoktur, ancak proje yöneticisi gerek gördüğünde tepe yöneticisine bağlı diğer bölümleri toplantıya çağırabilir.

c. Matriks Örgütlenme: Projenin karmaşıklık düzeyi ve faaliyetlerin farklılıklarının artması çok boyutlu örgütlenmeyi gerektirmektedir. Örgütsel yapıda en az 2 ölçüt kullanılması Matriks Örgüt daha fazla ölçütün birden kullanılması Tensor Örgüt yapılarını oluşturur¹⁸.

¹⁸ Doç. Dr. Sezen, Füsün, Proje Yönetimi, İstanbul Y.T.Ü., 1994, s.14.

Matriks örgütte ölçütler:

- **Proje ölçütü**
- **İşlev ölçütü**

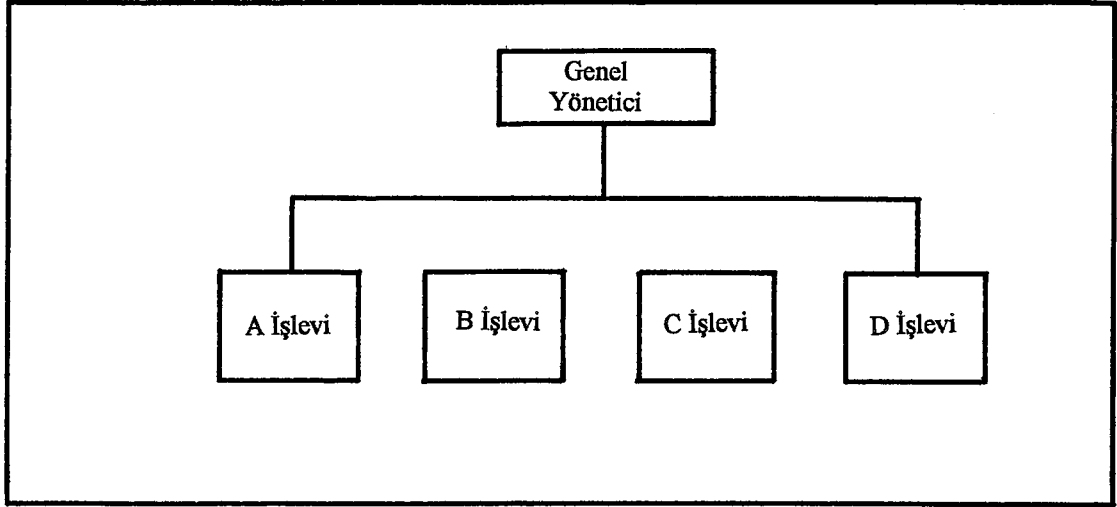
Büyük ve karmaşık inşaat projelerinde Matrix Responsibilites veya Linear Responsibility Chart (Sorumluluk Matrisi veya Doğrusal Sorumluluk Tablosu) olarak adlandırılan bir çizelge kullanılmaktadır. Bu grafiksel yöntemin örgütsel yapı ve işleyiş açısından denetim işlevi vardır. Bu açıdan yaklaşıldığında diğer iki çok boyutlu örgütlenme modeli de ihtiyaca kısmen cevap vermesine rağmen Matrix Örgütlenme Modeli önerileri model olacaktır. Şantiye düzeyinde Work Breakdown Structure (İş Bölümü Yapısı) oluşturulması ve Doğrusal Sorumluluk Tablosu uygulaması örgütsel yapı modelini oluşturmada yardımcı araçlar olarak önerilmektedir¹⁹.

3.4.2. Örgütsel Yapının Kurulması

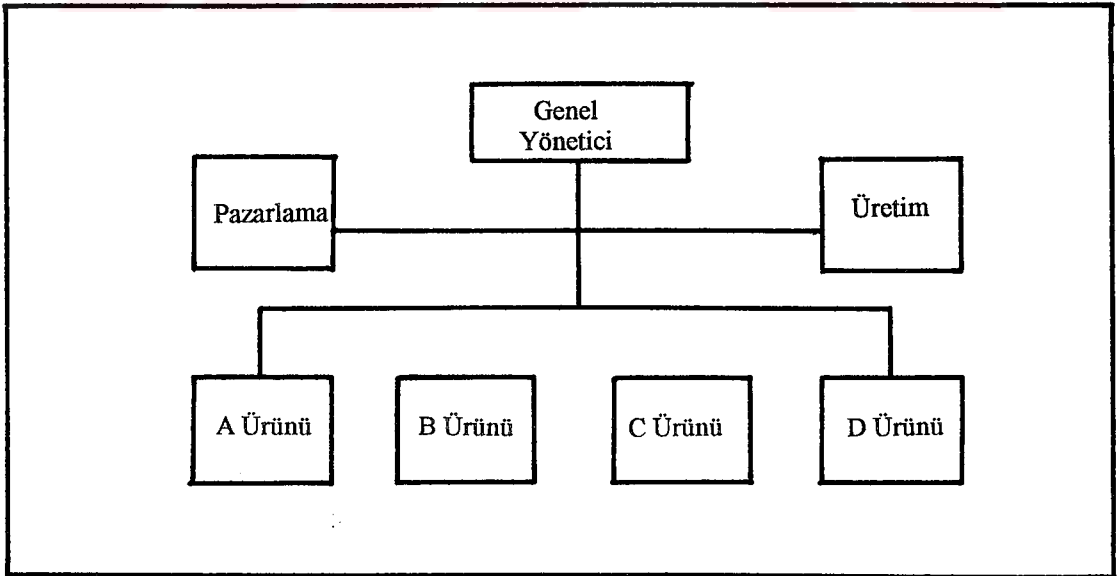
Örgütsel yapının kurulması için öncelikle Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nin hedefine uygun bir teknik kadro kurularak bunlar arasındaki yetki ve sorumluluklar belirlenmeli ve işbölümü yapılmalıdır.

Proje amaçlarının çok belirgin olarak tanıtılması teknik kadronun yapacağı işin verimini arttıracaktır. Çalışmada örgütsel yapı ile gerektiğinde yetki devri sağlanmalı ve sistem kişilere bağlı olmaktan kurtarılmalıdır. Koordinasyon ve kontrol sistemleri çok sağlıklı çalışmalıdır. Örgütsel yapının tüm organları (üst yönetim, işlevsel yönetim, proje yönetimi) arasındaki dengenin kurulması, değişen çevre şartlarına uyum sağlanacak, böylelikle kabul edilen örgütsel yapının (tüm bilgiler ışığında matrix örgütlenme önerilmektedir) işlerliği sözkonusu olacak örgütsel yapı kendi kendini yenileyecektir.

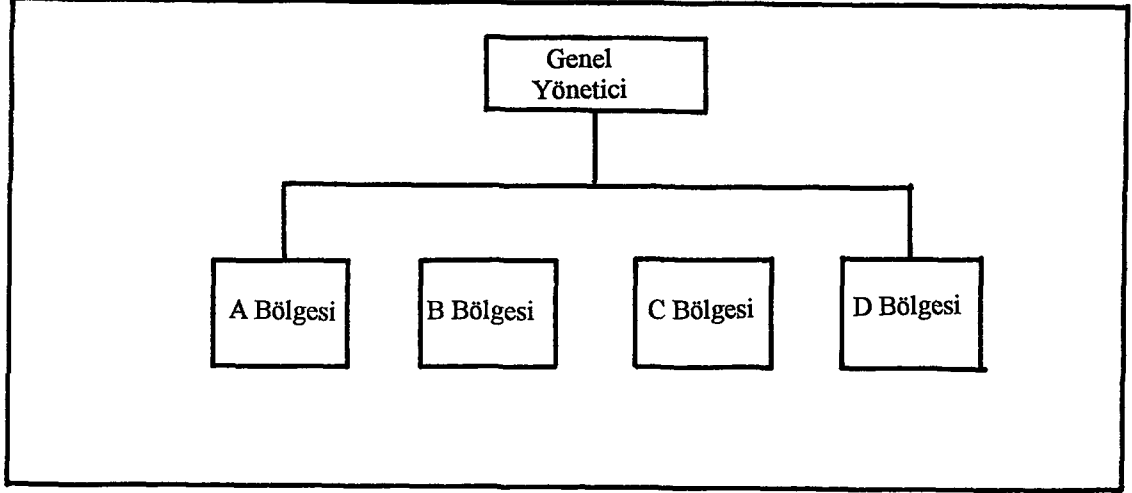
¹⁹ Doç. Dr. Sezen. Füsün, Proje Yönetimi, İstanbul Y.T.Ü., 1994, s.20.

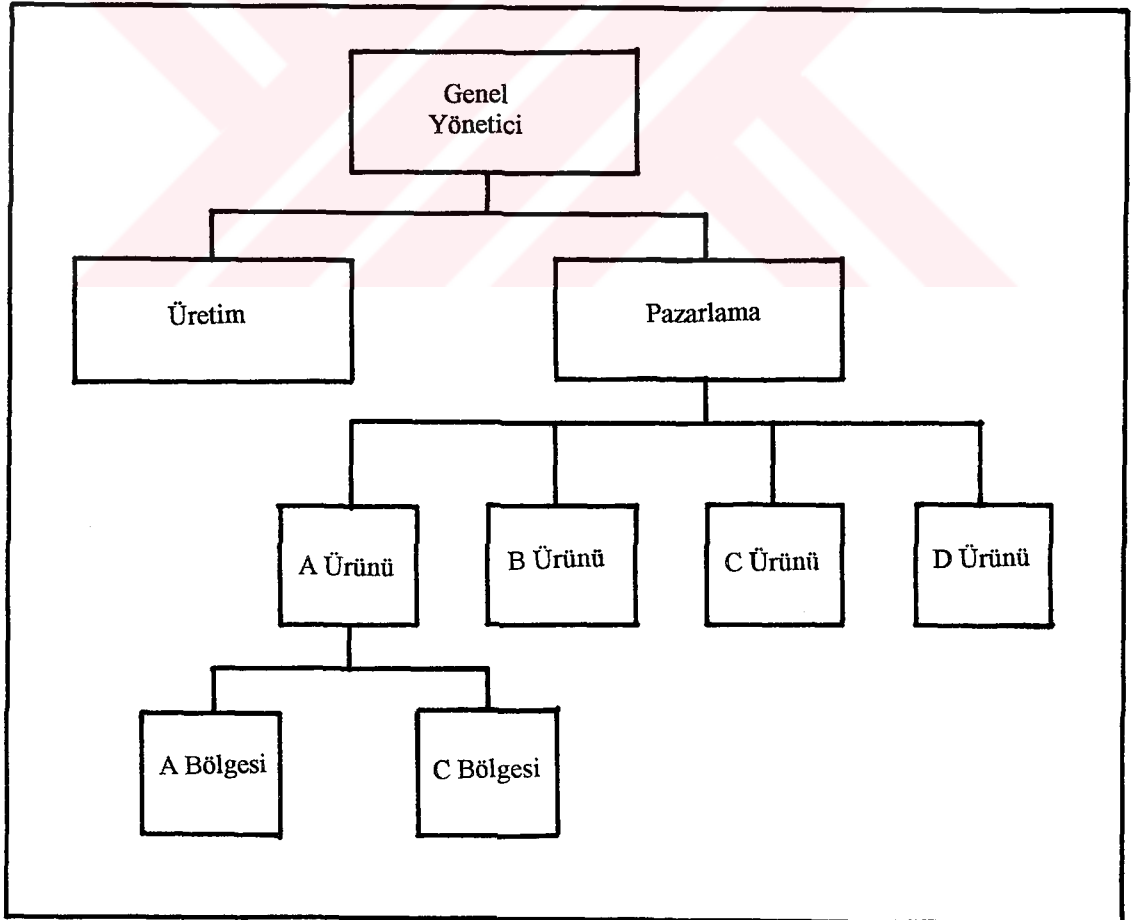
Şekil 39. İşlevlere Göre Bölünme (İşlevsel Bölünme)

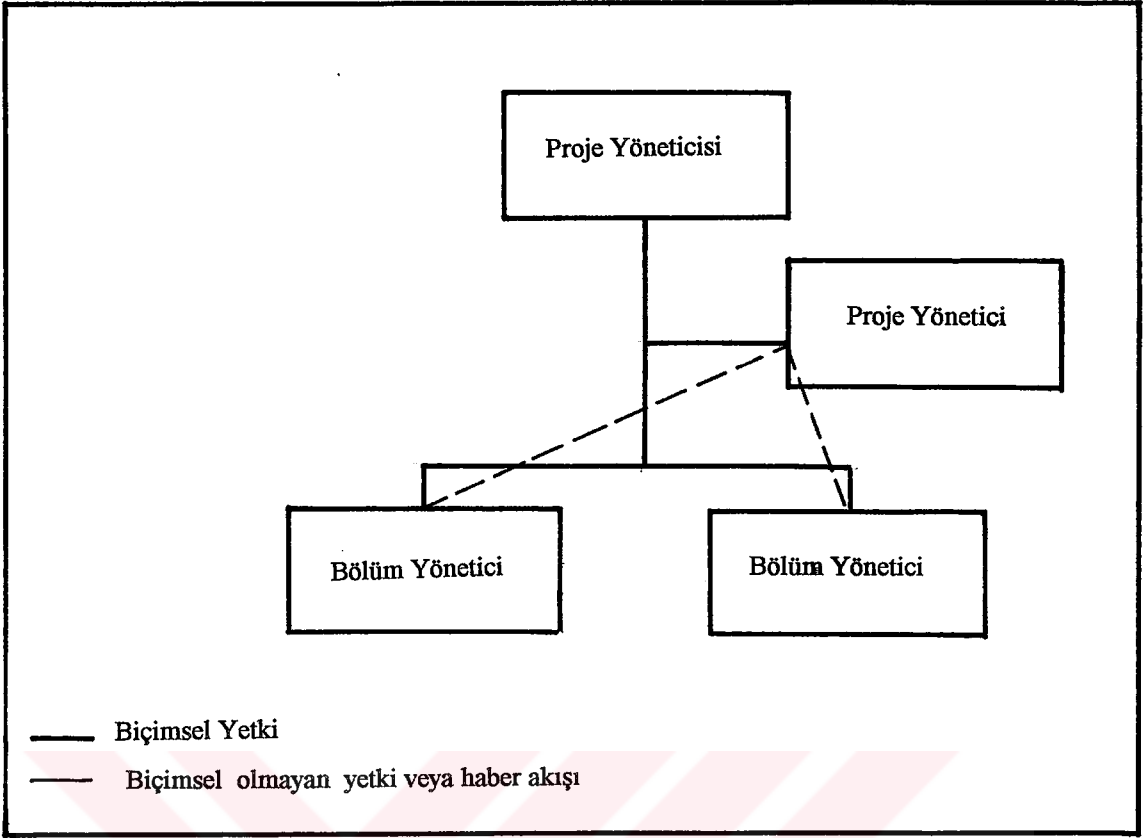
Şekil 40. Ürüne Göre Bölümlere Ayırma

Şekil 41. Bölgelere Göre Bölümlere Ayırma

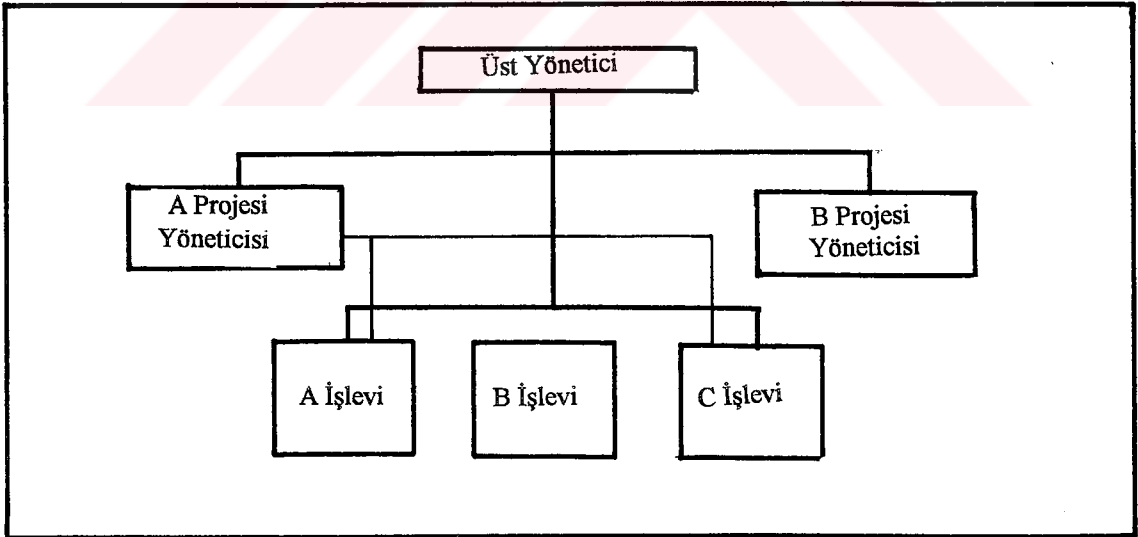

Şekil 42. Ölçütlerin Arka Arkaya Kullanılması

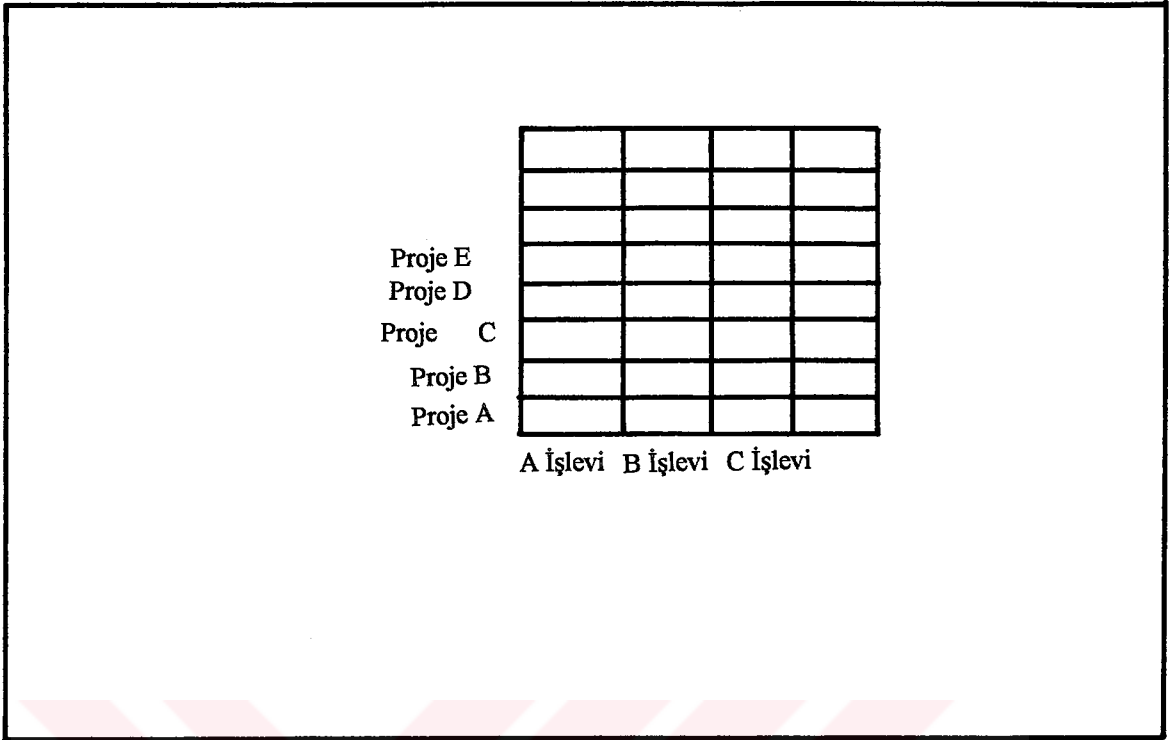
Şekil 43. Kurmay Komuta Örgütü

Kaynak: BARUTÇUGİL, İ.S., İnşaat Yönetimi, 1986, s.33.

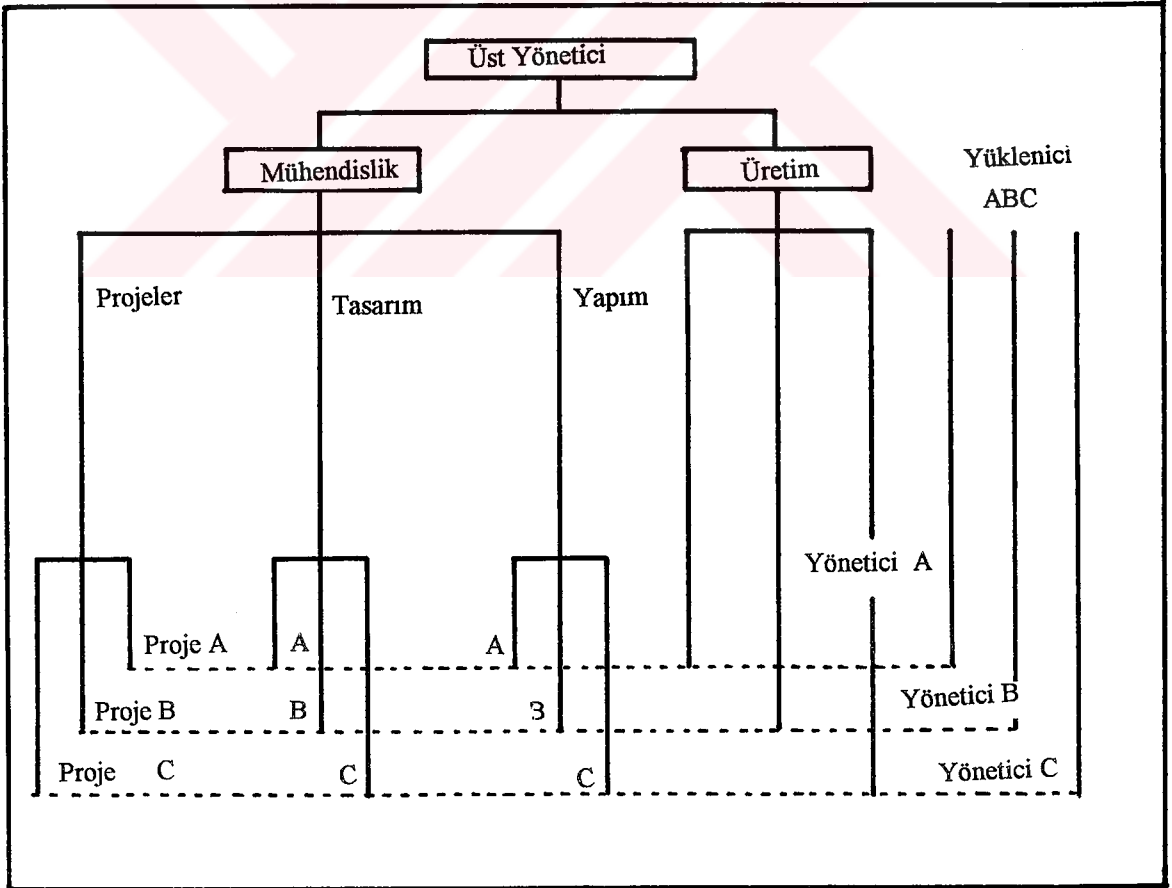

Şekil 44. Arı Proje Örgütü

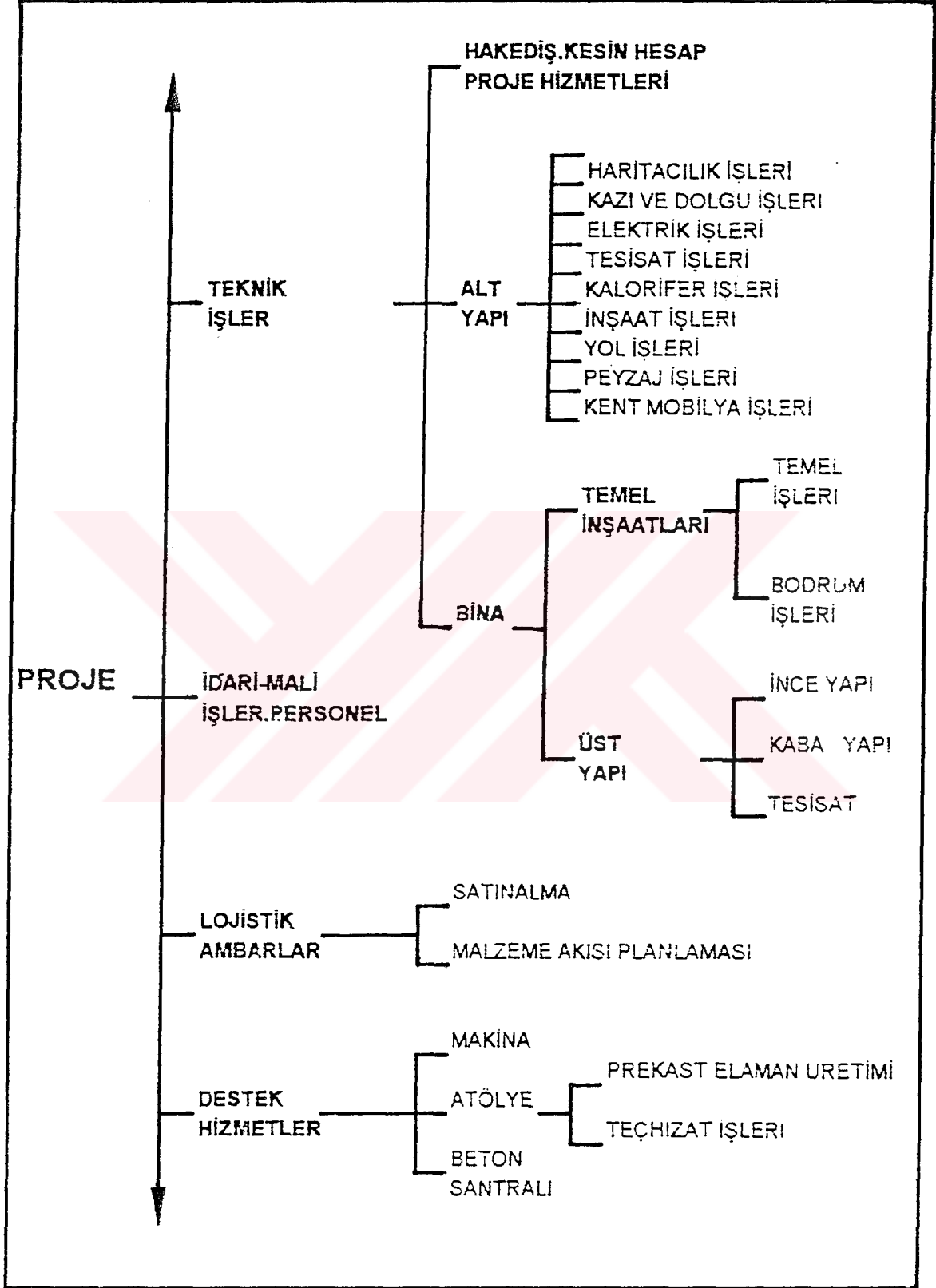
Kaynak: SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

Şekil 45. Matrix Örgütleme

Şekil 46. Matrix Örgüt İlişkileri

Şekil 47. Work-Breakdown Structure

Kaynak: ÇALIN, H., Şantiye Yönetiminde Örgütsel Yapının Oluşturulmasında Kullanılabilecek Bir Yaklaşım, 1987, s.79.

3.5. İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ

Genel olarak projelerde, örgütsel yapısı zayıf olan organizasyonlarda proje yöneticisinin liderlik özellikleri, örgütsel yapısı güçlü olan organizasyonlarda tüm teknik ekibin varlığı ağırlık kazanmaktadır.

Proje yönetimi teknik boyutu olduğu gibi insan kaynaklarının kullanımı açısından da zordur. Bundan dolayı örgütsel yapı özellikleri, proje yöneticisinin seçimi, genel koordinasyon gibi maddelerin üzerinde titizlikle durulmalıdır. Ayrıca birimler arası yetki ve sorumluluklar belirlenmeli, çalışma sırasındaki tüm ilişkiler buna uygun olarak yürütülmelidir.

3.6. PROJE PLANLAMA

Günümüzde her konuda kaydedilen aşamalara paralel olarak inşaat sektörü de çok hızlı bir şekilde gelişmektedir. Zamanla ihtiyaçların artması, yapı tekniklerinin gelişmesi ve maddi kaynakların çoğalması daha kaliteli, daha karmaşık ve çok detay gerektiren projelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Böylelikle yeni meslekler ve uzmanlık dalları ile birlikte inşaatlarda iş kalemlerinin sayısının artması, projelerin kontrolünü kolaylaştırıcı sistemlerin arayışını gerektirmiştir.

Projelerde, uygulama aşamasında, firmaların kendi yapısından kaynaklanan değişik maliyetlerin çıkması çok doğaldır. Ancak bu maliyetlerin minimum düzeyde tutulması firmalar için elde edilecek kazancın artmasını sağlayacaktır. Gerçek maliyetleri hesaplayabilmek ve işteki kazancı ya da zamanı işin başından tahmin edebilmek çok önemlidir. Bunun için de doğru bilgi birikimi ve titiz analiz çalışmaları gereklidir. Tüm bu bilgi birikimleri ve analiz çalışmaları doğrultusunda da bir proje planlama çalışması yapılması istenen sonuca ulaşmak için ön koşuldur.

Proje yönetimi işlevlerinden proje planlama, proje amaçlarının belirlenmesi ve bu amaçlara ulaşma kararlarının alınmasını kapsayan faaliyetler topluluğudur. Proje planlama, proje amaçlarının en uygun süre ve maliyette gerçekleştirilmesi için proje elemanlarının süre, yer, kapasite ve maliyet açısından, iç ve dış kısıtlılık koşulları gözönüne alınarak ve zaman faktörüne bağlı olarak koordine edilmesi işlemidir. Proje planlamanın amacı projeyi hedefine ulaştıracak plan seçeneğini oluşturmak ve bu planlar uyarınca projenin örgütlenme, yürütülme, koordinasyon ve denetim işlevlerini yerine getirmektir²⁰.

Proje planlama, projenin gerçekleştirilmesinde emeği geçecek olan tüm kişi ve bölümler arasındaki koordinasyon ve bilgi iletişimine yardımcı olarak kontrol ve denetim için gerekli ilkeleri ortaya koyarak çalışma sırasındaki problemlerin ortadan kaldırılmasını sağlar. Projeye dahi olan kimselerden neler beklendiği ve başkalarının da neler yapmakta olduğu konusunda bilgiler içerir ve amaçları tek noktada toplayarak aynı hedefe yönlendirir²¹. Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi de gerek karmaşık yapısı gerekse geniş kapsamlı olması nedeniyle bir proje planlama çalışması yapılmasını gerektirmektedir. Bu planlama çalışması; tüm yapılacak işlerin tariflendirilmesi, bütçeleme, iş bölümleri, örgütlenme, programlama, koordinasyon, denetim, malzeme ve ekipman planlaması, işgücü planlaması şeklinde şeklinde gerçekleştirilecektir.

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nin uygulamaya geçmesinden işletme safhasına kadar olan tüm işler belirlenen aşmalara bölünebilir. Tüm aşamaların birbiriyle bağlantısı kurulur. Aşamalar arasındaki bağlantılar faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerin en iyi şekilde gerçekleşmesi şebeke analizi yöntemlerinin (Proje Planlama Kontrol Sistemleri) kullanımı ile mümkün olacaktır.

Proje Planlama, kendi içerisinde alt sistemlere ve alt faaliyetlere ayrıldığından uygulama sırasındaki denetim ve koordinasyon daha çabuk ve etkili olacaktır.

²⁰ Doç. Dr. Sezen, Füsün, Proje Yönetimi, İstanbul Y.T.Ü., 1994, s.24.

²¹ Doç. Dr. Sezen, Füsün, Proje Yönetimi, İstanbul Y.T.Ü., 1994, s.25.

3.6.1. Proje Aşamaları

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nin, Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı ve proje ekibi tarafından düşünülmesi gereken aşamaları aynı zamanda kontrol merkezleri ve şebeke analizlerinin hazırlanması için de gerekli verileri ortaya çıkaracaktır.

1°) Şehir Dokusunda Tespit Çalışmaları:

Mevcut şehir dokusunda bulunan yoğun sirkülasyondan dolayı sıkışmış olan kültürel, sosyal, sportif faaliyetleri barındıran yapıların; mevcut kapasitelerinin tespiti, gerekli kapasitelerin belirlenip sınıflandırılması, ayrıca şehir merkezi içinde bulunan tüm eski eserlerin Edirne Yeni Sarayı ile bağlantılı olarak işlevlendirilebilir mi, sorusuna cevap aranması.

2°) Yeni Bir Nazım İmar Planı Hazırlanması:

Hazırlanacak yeni projeye göre, öncelikle saray sınırlarının fiziki tespiti, tarihi sit alanının sınırlarının tespiti, yaklaşım sınırı ve tarihi sit alanı arasında kalan koruyucu kuşağın belirlenmesi ve oluşacak yaklaşım sınırından yola çıkarak (gerekirse istimlak çalışması yapılarak) yeni bir nazım imar planı oluşturulması.

3°) Köprülerle İlgili Etüd ve Projeler:

Sarayıçi ile şehir merkezini birbirine bağlayan Saraçhane, Bayazıt, Saray, Gazinihal köprüleri ile ilgili olarak; Rölöve, Restorasyon, Restitüsyon projelerinin hazırlanması ve buna paralel olarak köprü giriş-çıkışlarında oluşturulması düşünülen meydanların ve rekreasyon uygulamalarının projelendirilmesi.

4°) Köprülerle İlgili Öneri ve Restorasyon Projelerinin Uygulanması

Köprülerle ilgili hazırlanmış olan Restorasyon ve çevre düzenlemesi projelerinin uygulamaya geçirilmesi.

5°) Köprü Giriş-Çıkışlarında Yeni Düzenlemeler

Şehir merkezi ve Sarayıçi bağlantısını sağlayan arterler durumundaki köprülerin giriş-çıkışlarında sirkülasyonu rahatlatacak düzenlemeler yapılması ve bu alanlarda oluşturulacak meydancıkların kullanıma sunulması.

6°) Saray Duvarlarının Tespiti:

Öncelikle yapılması gereken sağlamlaştırma çalışmaları tamamlandıktan sonra saray fiziki sınırlarının tespiti için yapılacak arkeolojik kazı çalışmalarını takiben varsa bulunabilen duvar parçalarının anastilosis çalışmasının yapılması yoksa rekonstrüksiyon çalışması yapılması. Böylelikle saray alanı tanımlanacak bunu izleyen çalışmalarda gerekli olan zonlama çalışması için istenen şartlar sağlanacaktır.

7°) Saray İçinde Arkeolojik Kazı Çalışması.

Saray duvarlarının fiziki sınırları belirlendikten sonra eldeki tarihi kaynak ve belgelerden faydalanılarak, mevcut kalıntılardan röper noktaları alınarak, saray alanı kendi içerisinde zonlara ayrılacak bunu takiben proje ekibi ve Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'nın vereceği ortak bir kararla tespit edilecek herhangi bir zondan başlanarak arkeolojik kazı çalışması yapılacaktır. Burada dikkat edilecek önemli nokta her zonda elde edilecek buluntular diğer zonlarda yapılacak çalışmalara ışık tutabileceğinden arkeolojik çalışmalar devamlı ve ilişkilendirilerek yapılmalıdır.

8°) Rölöve, Restorasyon, Restitüsyon Projelerinin Hazırlanması

Yapılan arkeolojik çalışmalar ve eldeki tarihi belge, fotoğraf ve çizimler değerlendirilerek rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanacaktır. Bunun için gerekirse üniversitelerden, Kültür Bakanlığında, Eski Eserler ve Anıtlar Genel Müdürlüğünden çeşitli uzmanlıklardan destek istenmelidir.

8A°) Saray İçi Peyzaj Planlama

Sarayıçi Peyzaj Planlaması için yine eldeki tarihi belge, çizim ve fotoğraflar değerlendirilerek, tarihi Osmanlı Saray bahçelerindeki benzer bahçe peyzajları gözönüne alınarak bir proje hazırlanacak ve bu proje tabii ki hazırlanacak olan restorasyon uygulama projesi ile ilişkilendirilecektir.

8B°) Saray Yakın Çevresi İçin Rekreasyon Alanı Planlaması

Yapılar çevreleriyle şekillenir ve onlarla beraber büyürler. Sanat eseri olan yapı, estetik boyutuyla kendine has bir iç mekan oluşumuyla beraber, yine kendine özgü bir dış mekan ilişkisi ortaya koyar. Her yapı kendi çevresindeki bir alanı tanımlamalıdır.

Buradan hareketle, sarayıçi peyzaj planlaması dikkate alınarak, şehirle bağlantı ve diğer tarihi yapılarla ilişkilendirilip halkın kullanımına açık bir rekreasyon alan düşünülecektir. Rekreasyon alanı içerisinde gerek Edirne halkının, gerekse şehir dışından gelecek ziyaretçilerin kullanımına açık mesire yerleri, dinlenme merkezleri, spor alanları, açık tiyatrolar, açık müzeler vb. gibi sosyal aktivitelerin gerçekleştirilebileceği yerler düşünülerek saray yakın çevresinin hareketlendirilmesi ve şehirle bağlantının kuvvetlendirilmesi tasarlanmıştır.

9°) Restorasyon, Rekonstrüksiyon ve Anastilosis Çalışması

Anıtların onarımları için genel olarak, sağlamlaştırma, bütünleme, yenileme, yeniden yapma (Rekonstrüksiyon), temizleme, taşıma tekniklerinden yararlanılır. Çoğu kez bu tekniklerin birkaçı birarada uygulanır. Edirne Yeni Sarayı Koruma Geliştirme Projesinde de bu tekniklerin tamamı kullanılacaktır. Hazırlanmış olan restorasyon projelerine uygun olarak;

- **Mevcut yıpranmış yapıların restorasyonun hassasiyetle yapılması**
- **Arkeolojik alanlarda bulunabilen her özgün parçanın yerine konabilmesi (Anastilosis) gereken önlemlerin alınması**

- **Her ne kadar çok tercih edilen bir teknik olmasa da rekonstrüksiyon (yeniden yapım) yönteminin uygulanması (Örneğin Edirne Yerli Sarayı çevresinde hemen hemen tamamı yok olmuş kasırlar için).**

Rekonstrüksiyon yöntemi çok tercih edilen bir yöntem olmamasına karşın çok özel durumlarda ve çok özel amaçlar için uygulanması sözkonusu olabilir. Sözelimi Almanya'nın Münster şehrinde II. Dünya Savaşında yıkılan evler çevre bütünlüğünü bozmamak için geleneksel karakterin korunmasına özen gösterilerek yeniden yapılmıştır (1992).

10° Sosyal ve Kültürel Faaliyetlerin Restorasyon, Rekonstrüksiyon ve Anastilosis Çalışması Tamamlanan Yapılara Taşınması

Edirne Sarayı örneğinde ilginç bir değerlendirme de yapının ilk yapıldığı günlü işlevini tamamlamış olmasıdır. Gerçekten de günümüzde saraylar, sebiller, yangın kuleleri, su kemerleri, muvakkıthaneler vb. gibi yapılar işlevini yitirmiştir. Günümüzde bu yapıların korunması pratik bir gereklilik değil sadece kültürel bir görevdir. Ancak, yapıların korunması onların sadece restorasyonunu yapmak değil restorasyonu tamamlanan yapıların işlevlendirilmesi ile mümkün olabilir. Yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için kullanılmaları önerilir. Burada üzerinde durulması gereken konu, verilen fonksiyonların bu yapıların estetik ve tarihi kimliklerine saygılı bir amaca dönük olmasıdır. Bunun için, daha önce şehir dokusunda tespit edilmiş olan sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri barındıran yapıların işlevleri Edirne Yeni Sarayı yapılar topluluğuna taşınacaktır.

10A° Sarayı Peyzaj Uygulaması:

Restorasyon, Rekonstrüksiyon, Anastilosis çalışmalarının bitiminden sonra zemin ilişkileri, sirkülasyon, peyzaj projesi dikkate alınarak saray içi genel peyzajının düzenlenmesi düşünülmektedir.

10B) Saray Yakın Çevresinde Rekreasyon Alanı Uygulaması:

Hazırlanan projeye uygun olarak, saray içi ve şehirle ilişkiler gözönüne alınarak rekreasyon alanı oluşturulacaktır.

11) Ulaşım Ağının Yeniden Planlanması:

Edirne şehrinde yapılan tespitler, Edirne Yeni Sarayı için düşünülen aktiviteler, saray çevresindeki rekreasyon çalışması, şehir-saray bağlantısı, sarayıçi, köprüler ve yakınındaki tarihi yapılar değerlendirilerek ulaşım yeniden planlanacaktır.

12) Ulaşım Ağının Uygulanması:

Planlaması yapılan ulaşım ağı projesi, Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nin genel gidişatını aksatmayacak şekilde uygulamaya geçirilecektir.

13) İşletmenin Kurulması:

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'nın belirleyeceği sisteme göre; işletme modelinin belirlenmesi, işletmenin kurulması, personel istihdamı; işletme idaresinin organizasyonu ya da tüm bu işleri yürütecek uluslararası bir işletme şirketinin devreye sokulması düşünülmektedir.

3.6.2. Projenin Uygulanabilirliği

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nin uygulanabilmesi için; Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'nın devlet, özel ve tüzel kişilerden alacağı fonların birarada toplanmasıyla oluşacak kaynağın değerlendirilmesi, iyi bir maliyet planlama çalışması yapılarak para sirkülasyonunu sağlamak ve yatırımların bir an önce praya dönüştürülmesi gerekmektedir. Bunun dışında projenin gerçekleştirilmesi için eldeki potansiyel kaynakları, diğer dış kaynaklarla beslemek gerekecektir.

• **Mevcut Kaynaklar**

Edirne Yeni Sarayının, tarihi sit olarak adlandırılabilen fiziki sınırları içindeki yapılar topluluğu, sağlamaştırma ve arkeolojik kazılar sonunda ortaya çıkarılarak çalışmaya kaynak olacaktır.

- ***Doğal Çevre Özellikleri***

Gerek saray çevresi gerekse Edirne şehrinin konumu ve nehirlerin oluşturduğu doğal zenginliklerin projeye katılarak değerlendirilecektir.

- ***Saray Yakın Çevresinin Durumu***

Edirne Yeni Sarayı yakın çevresinin çok geniş bir alana kadar kamulaştırmaya müsait olması, yapılacak çalışmada esnek kararlar alınmasını buna bağlı olarak da projenin geniş bir alanda ilişkilendirilmesi sonucunu beraberinde getirecektir.

- ***Şehirdeki İdari ve Uygulayıcı Personel Potansiyeli***

Şehirde bulunan üniversitelerdeki uzman kadrolar ve yine şehirdeki uygulayıcı eleman potansiyeli bu konuda bir kaynak teşkil edecektir.

- ***Devlet Kaynaklarından Alınacak Fonlar***

Kültür Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Eski Eserler ve Anıtlar Genel Müdürlüğü, Özel İdare, Belediye'nin ayracağı fonlar mümkün olursa uluslararası kuruluşlardan alınacak desteklerle birleştirilerek ortak bir maddi kaynak oluşturulacaktır.

3.6.3. Program

Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi kapsamının genişliği ve çeşitli uzmanlıkların aynı anda çalışması gerekliliğinden, bir ana program oluşturulmalıdır. Bu ana programın adımları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- **Proje ile ilgili ana kararları verecek ve tüm proje, planlama, koordinasyon, uygulama, denetim, işletme faktörlerini yönlendirecek bir Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı kurulacaktır.**

- **Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı, her uzmanlık dalı için bir proje yönetim ekibi oluşturacak ve alınacak ana kararlar paralelinde projelerin oluşturulması buna paralel olarak Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Vakfı'nın oluşturulacak kaynağı projeye aktaracaktır.**
- **Projenin uygulama safhasına geçilmesi, bunun için projenin belirli fazlara ayrılarak her bir faz alt birimlere ayrılacak ve alt programlama yapılacaktır. Her faz için yapılacak iş programları, muhtemel çalışma süreleri, alternatif çalışma süreleri, görev ve yetki dağılımları, koordinasyon şemaları hazırlanacaktır.**
- **Uygulama aşamasının sonuna doğru işlevlendirme ve işletme çalışmalarına başlanması, reklam kampanyaları, ilanlar, duyurular ve yarışmalarla bölge çevreye tanıtılacaktır.**

3.7.PROJE KONTROLU

Proje kavramının tanımından da anlaşılacağı üzere bir projede insan, malzeme, makina-teçhizat ve finansman kaynaklarının biraya getirelerek en kısa sürede ve maliyette gerçekleşmesi için yapılan düzenlemedir. Buna göre projenin uygulaması aşamasında proje kontrol noktaları;

- **Önceden ön görülen zamanda yapılması,**
- **Önceden öngörülen maliyette yapılması,**
- **Belirlenmiş bazı standartlara uygun olarak bitirilmesi,**
- **Eldeki insan kaynaklarının optimum kullanımı,**
- **Eldeki makina-teçhizat ve diğer kaynakların optimum kullanımı,**

olarak sıralanabilir.

Proje kontrolü, projenin mevcut iş akışının, planlamayla uyumlu olup olmadığını gösterir. Planlamadan sapmalar varsa bunların nerelerde olduğunu belirler. Eldeki verilere göre kontrol merkezleri ve projenin genel yapısı için

analizler yapılır. Aksaklıkların kaynağına inmek kolaylaşır. Doğru teşhislerin konması sağlanır²².

Proje kontrol noktalarının proje yöneticisi tarafından takip edilebilmesi için, programlar bütçe, günlük haftalık raporlar vs. gerekecektir. Bunun için bir çok teknik vardır. Bunlar:

- Çubuk diagramlar,
- Devre diagramları
- Ağ diagramları,
- Maliyet kontrol sistemi,
- Raporlar

şeklinde sıralanabilir.

Bu teknikler yardımıyla, Edirne Sarayı Koruma ve Geliştirme Projesi'nde öngörülen ve gerçekleşen değerler anında görülür. İstenilen değer niteliğine göre günlük, haftalık, aylık olarak takip edilerek gerekli önlemler hemen alınabilir.

²² Özışık, Ahmet G., Proje Pusulama ve Kontrol Sistemleri, İstanbul 1995, s.70

IV: BÖLÜM. PROJE YÖNETİMİ UYGULAMASI

4.1. PROJE PLANLAMA VE KONTROL YÖNTEMLERİ

Proje planlama ve kontrol yöntemleri, proje olgusunu oluşturan miktar, kalite, süre ve maliyet faktörleri açısından verilerin belirli aralıklarla takip edip kontrol edilmesi esasına dayanır. Seçilecek proje kontrol sisteminden beklenen;

- **Proje işlem sıralarının düzenlenmesi**
- **Proje süre programının hazırlanması**
- **Kaynaklar için uygun yük dağılımının gerçekleştirilmesi**
- **Mevcut kaynaklar ve gereksinilen kaynaklar arasında denge kurulması**
- **Tarafların (insan ve kuruluşlar) koordinasyonun sağlanması**

Proje planlama ve kontrolünün etkin bir biçimde yürütülebilmesi için süre ve maliyet unsurlarını birarada ele alan teknikler vardır:

- a. **Çubuk diagramları**
- b. **Deniz diagramları**
- c. **Ağ diagramları**
- d. **Maliyet kontrol sistemi**
- e. **Raporlama²³**

Çağdaş proje planlamasında en çok kullanılan CPM (Critical Path Method) ve PERT (Project Evaluation and Review Technique) metodlarının tarihi 1957 yılına kadar uzanır. Projeleri, aktivitelere bölerek analiz eden bu yöntem, her türlü kaynak kullanım ve maliyet hesaplarıyla iyice geliştirilmiştir. En azından, işin sonuna kadar yapılması gerekli işlerin, ilişkileriyle beraber ortaya çıkmasını sağlamakta ve projeyi etkileyen kritik yolları göstermektedir. Bazı Amerikan Mahkemeleri 1972 yılında

²³ SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

Edirne Yeni Sarayı'nın yeniden işlevlendirilmesi projesinde Proje Planlama Kontrol sisteminin gerektirdiği tüm planlama elemanlarının yanısıra yapılması gereken ilk şey bir iş programıdır. Planlama esnasında, projenin stratejisine göre iş programı şekli belirlenir. Buna göre proje stratejisi; proje süresi, maliyet, malzeme ya da işgücü gibi elemanlardan hangisinin kritik olduğuna karar verip diğer değişkenleri disipline etmek şeklinde uygulanmaktadır. Bu ve benzeri stratejiler iyi bir sistem gerektirir ve iyi bir iş programı malzeme, ekipman, işgücü, gelir ve gider bilgileriyle desteklenmelidir.

4.1.1. Çubuk Diagramla Planlama

Çubuk diagramlar en yaygın planlama şeklidir. GANNT diagramı da denilir. Genellikle teklif verme aşamasında küçük projelerde, büyük projeler için planlamanın yetersiz ve belirsizliklerin çok olduğu zamanlarda veya özet bir program olarak kullanılır.

Bu diagramlarda proje faaliyetlere bölünür ve faaliyet süreleri tahminen hesaplanır.

Faaliyetlerin başlangıç ve bitişleri bir çubukla ifade edilir. Kaynak, gelir-gider akışları da aynı şekilde hazırlanabilir. çubuk diagramın üzerinde iş ilerlemeleri de sürekli kaydedilerek ilgili personelin programı takip etmeleri sağlanır.

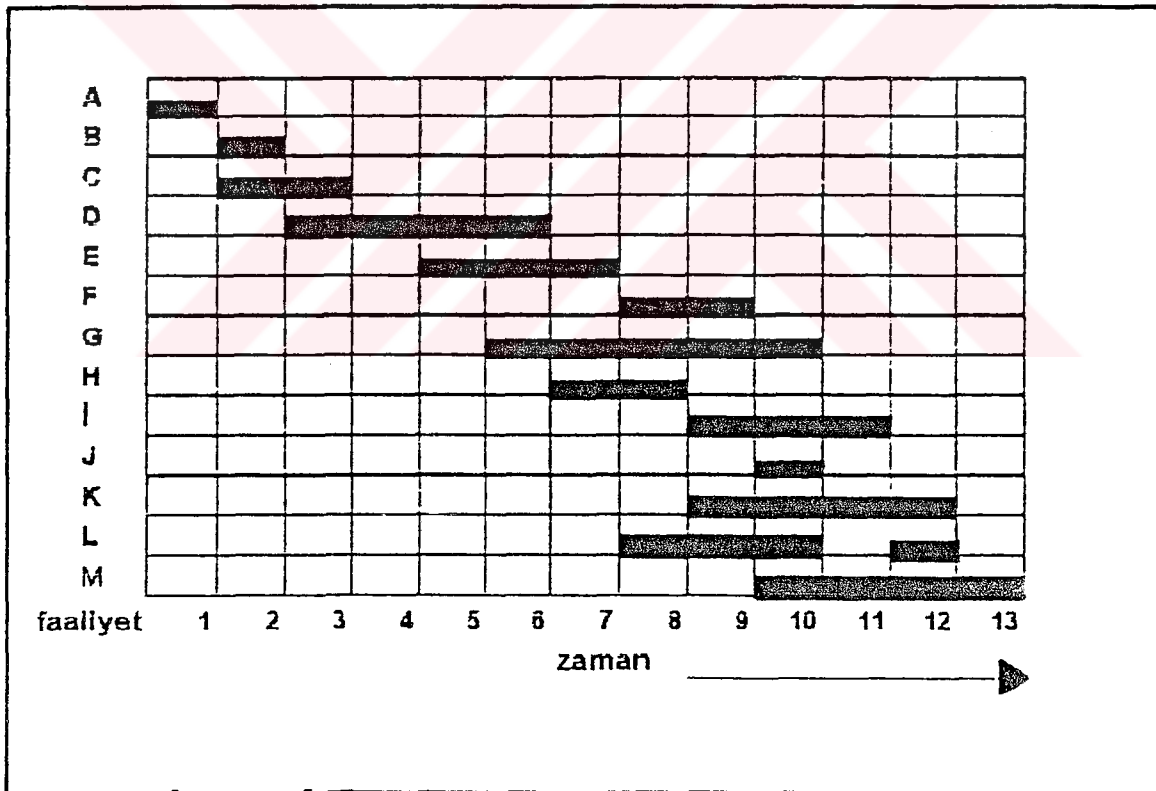
Yalnız çubuk diagramlar, sadece zaman ve kaynak ihtiyaçlarını gösterip, kontrol merkezleri ya da faaliyetler arasındaki ilişkileri göstermezler. Proje planlaması için gerekli olan faaliyetlerin birbiri ile olan ilişkisini görmek için ise çeşitli metodlar geliştirilmiştir.

Grafik gösterim olarak, anlaşılabilirliği kolay olduğundan, daha ileri yöntemler ile elde edilen verilerin grafiksel anlatımlarında kullanılırlar.

Yetersizlikleri;

- a. Proje işlemlerinin kendi aralarındaki bağlantıları göstermez
- b. İş miktarını işlemlere bağlı olarak göstermez
- c. Kritik ve bolluklu işlemleri göstermez.
- d. Olasılık niteliğindeki işlerde kullanılamaz.²⁵

Bu açıdan değerlendirildiğinde çubuk diagram Edirne Yeni Sarayı işlevlendirme projesinin iş programını hazırlamak için yetersiz kalacaktır. Ancak bununla birlikte değişik aşamalarda çalışmalarda mutlaka kullanılacaktır. Özellikle şantiye birimlerinde günlük, haftalık, aylık iş kalemleri takibi bu yöntemle yapılacaktır.

Şekil 48. Çubuk Diagram

Kaynak: SEZEN, Füsun, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

²⁵ ÖZİŞİK, Ahmet., G. İnş. Müh. , Proje Planlama ve Kontrol Sistemleri, Birsen Yayınevi, İstanbul, 1995.

4.1.2. Devre Diagramları

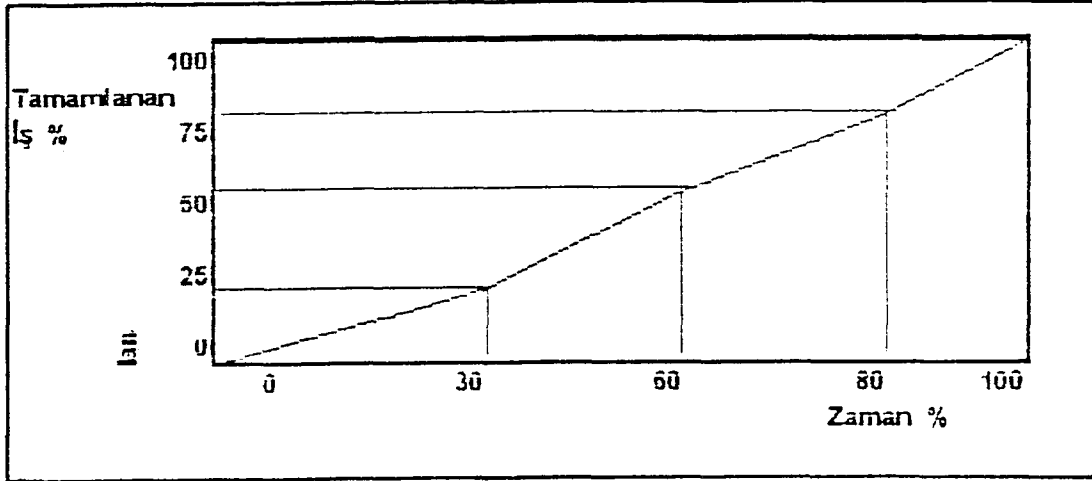
İki boyutlu (iş süresi ve miktarı) bir planlama ve kontrol aracıdır. İş miktarı için ortak bir birim kullanılır. Doğrusal inşaat projelerinde uygulanırlar (yol, boru hattı, vb.). Tekniğin 2 boyutlu olması nedeni ile, herhangi bir işlem çizgisinin eğimi (miktar/zaman) işlemin gerçekleşme hızını gösterir (üretim hızı)²⁶.

Devre diagramlarına örnek olarak:

- İş ilerleme eğrisi
- Hız diagramları
- Kaynak eğrileri
 - İşgücü eğrisi
 - Nakit akış eğrisi²⁷

Sakıncaları:

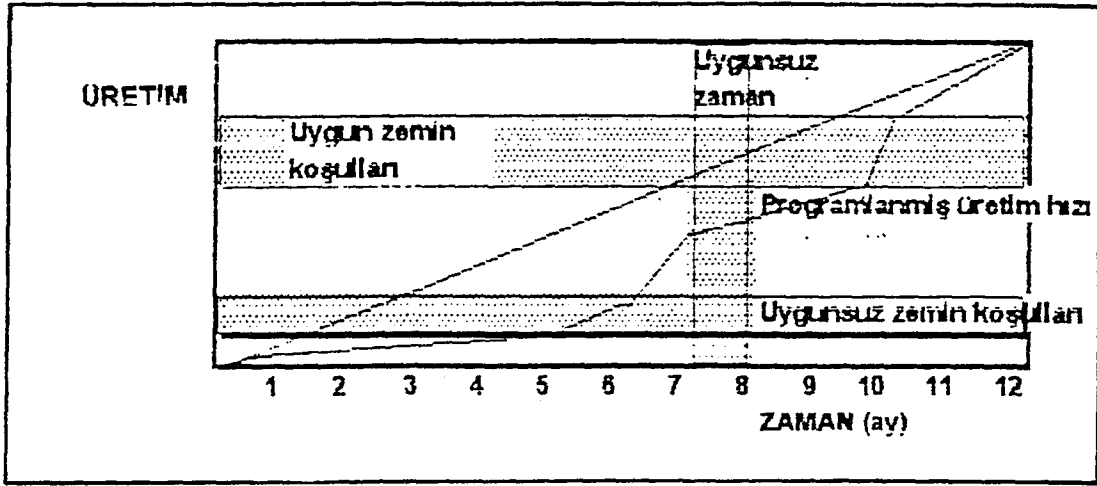
- Kritik ve kritik olmayan işler bu tür diagramlarda saptanamaz
- Kaynak dengelemesi ve optimum proje süresinin saptanması açısından olumsuzdur.

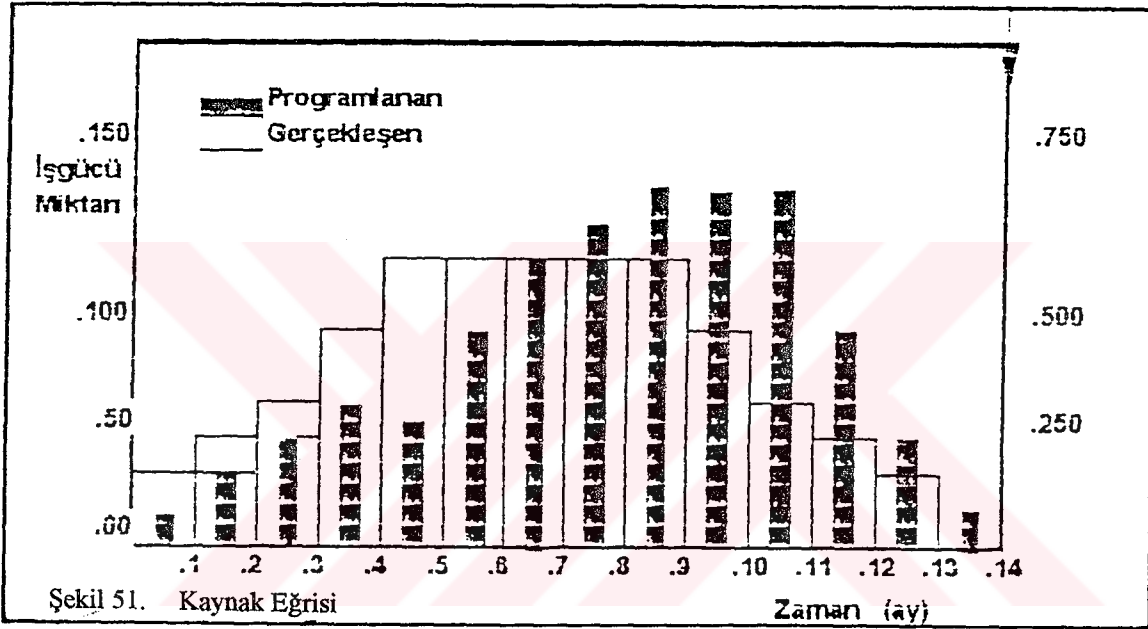
Şekil 49. İş İlerleme Eğrisi

²⁶ SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

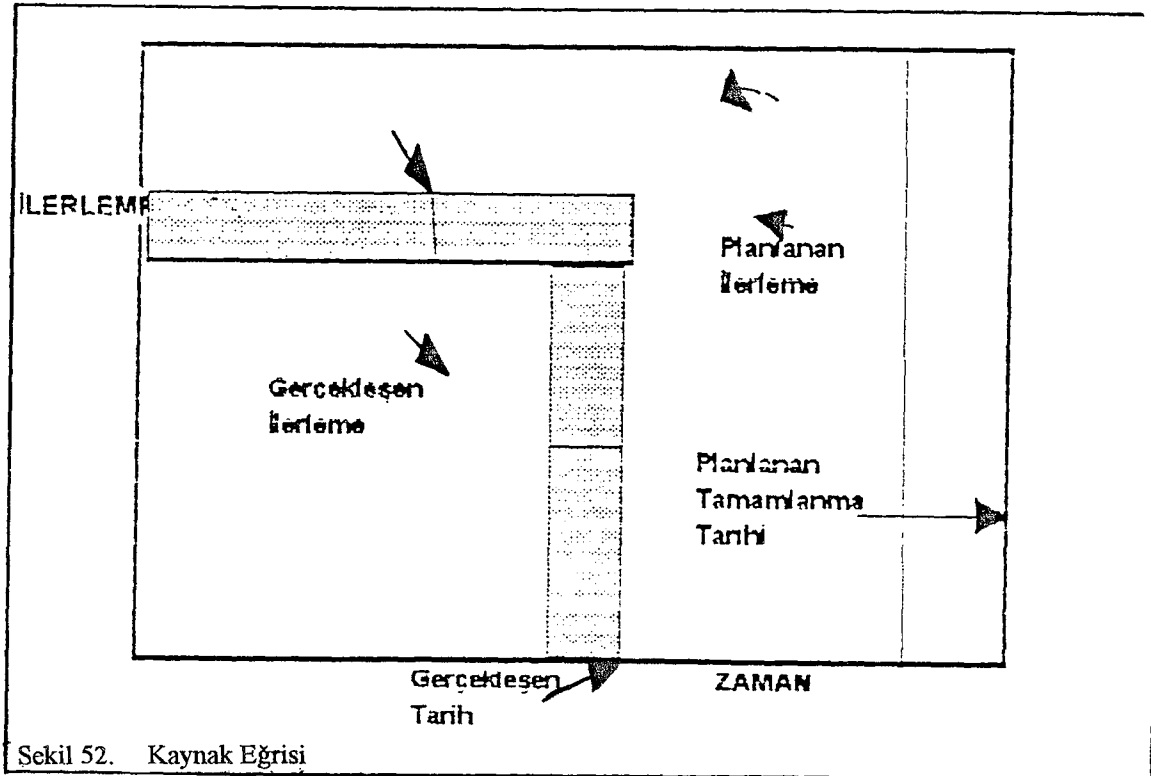
²⁷ B. DENİZ, "Türkiye'deki Yüklenici Firmaların Proje Yönetim Kontrolündeki Etkinlikleri Üzerine Bir Araştırma", İTÜ, 1988, s.24.

Şekil 50. Hız Diagramları

Şekil 51. Kaynak Eğrisi

Şekil 52. Kaynak Eğrisi

4.1.3. Ağ Diagramları

Şebeke analizi (network analysis) teknikleri olarak da tanımlanan ağ diagramları, karmaşık projelerde belirlenmiş amaca yönelik, birbirleri ile bağlantıları olan proje faaliyetlerinin programlanması ve kontrolü amacı ile yaygın olarak kullanılan tekniklerdir²⁸.

Ağ diagramları 2 türdedir:

1°) *Ok Diagramları*: Proje işlemleri oklar üzerinde gösterilir. Bir işlemin başlangıç ve sonu düğümler ile ifade edilir (olaylar). Ok diagramlarında 3 tip işlem kullanılır.

- **Zaman ve kaynak harcayan gerçek işlemler**
- **Zaman ve kaynak harcamayan gerçek dışı işlemler**
- **Yalnız zaman harcayan yapay (atigieral) işlemler.**

Birbirini izleyen bazı proje işlemleri kendi aralarında belli bir zamanın geçmesini gerektirebilir; aynı zamanda da oluşabilir (paralel işlemler). Ok diagramı mantığında, bir olaydan hareket eden bütün işlemlerin başlaması, ona gelenlerin tamamlanmasına bağlıdır²⁹.

2°) *Kutu Diagramları*: Oklar işlemler arasındaki ilişkileri gösterir. Proje işlemleri düğümlerle gösterilir ve serbestçe seçilen düğüm katları ile tanımlanır. İşlemler düğümlerde gösterildiği için gerçek dışı işlem kullanılması zorunluluğu ortadan kalkmaktadır³⁰.

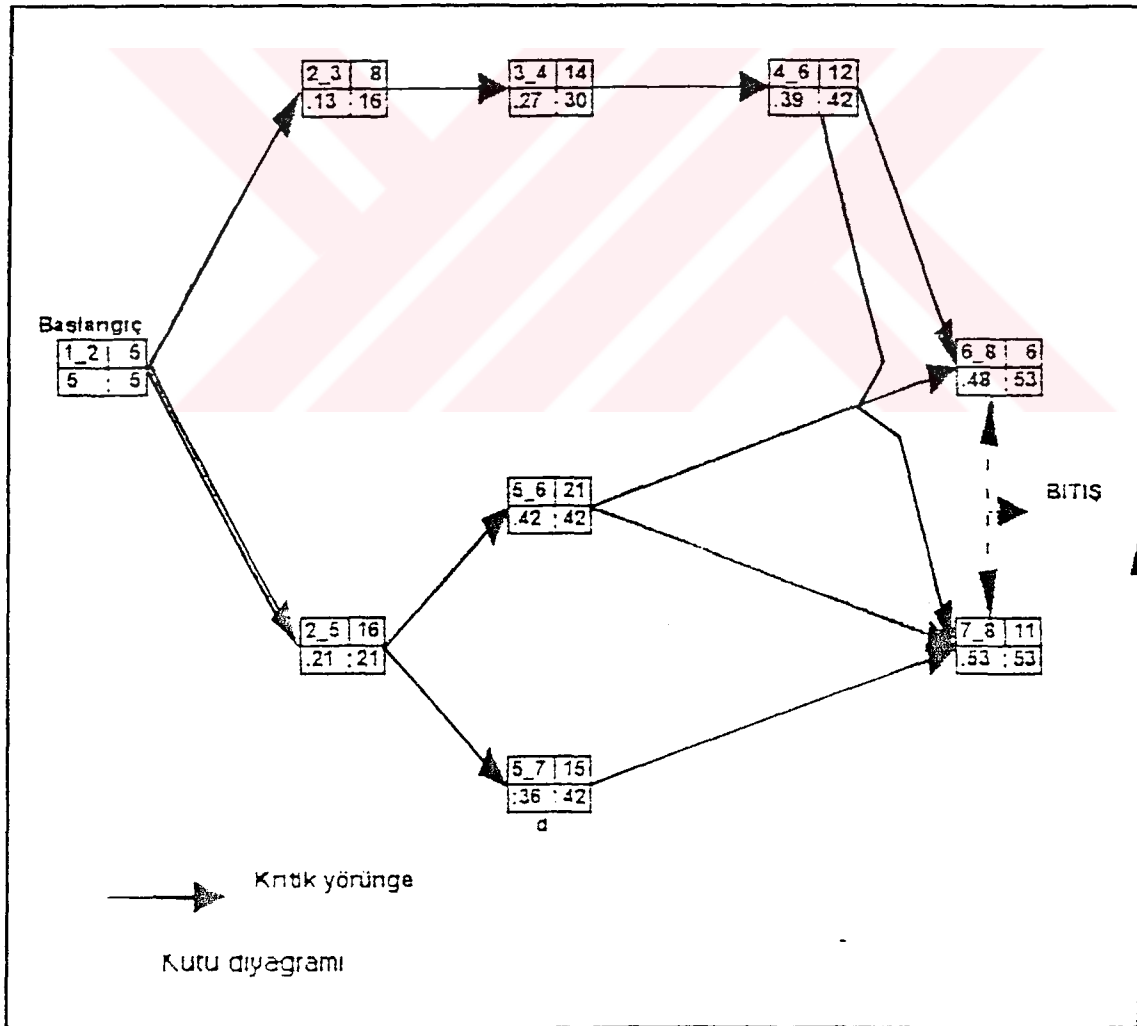
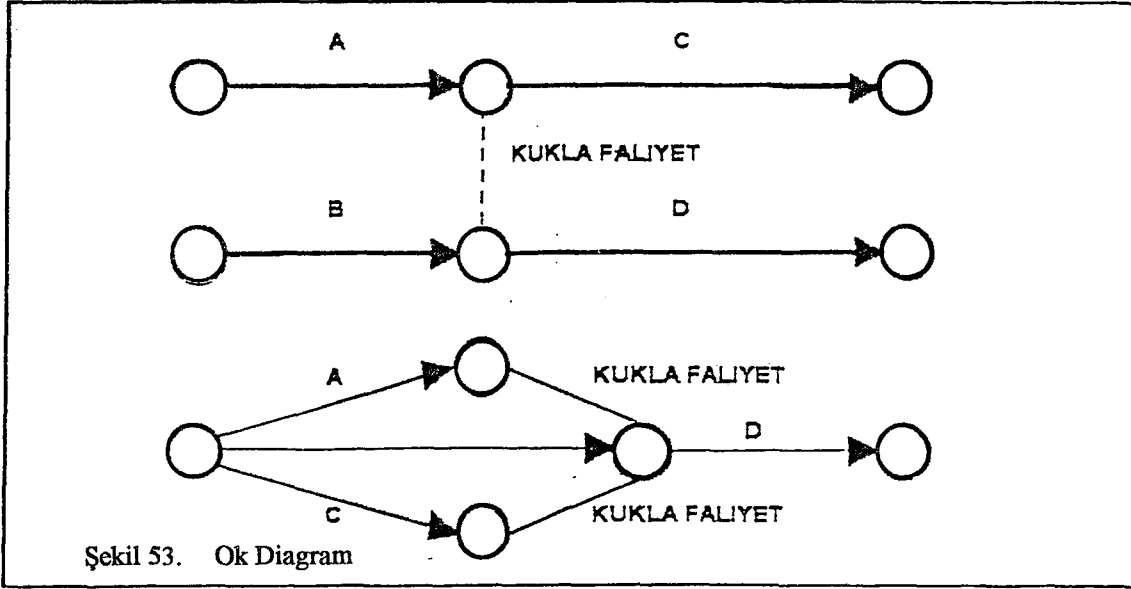
Proje yönetiminde kullanılan orjinal şebeke (network) modelleri CPM ve PERT teknikleridir. İnşaat sanayiinde bu modellerin popülerliği giderek artmaktadır. Kullanım kolaylığı sağlamak amacı ile araştırmacılar bu temel modulleri sadeleştirmek ya da imkan ve uygulama alanlarını genişletmek yönünde yeni model türetme çalışmalarını sürdürmektedirler³¹.

²⁸ SEZEN, Füsun, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

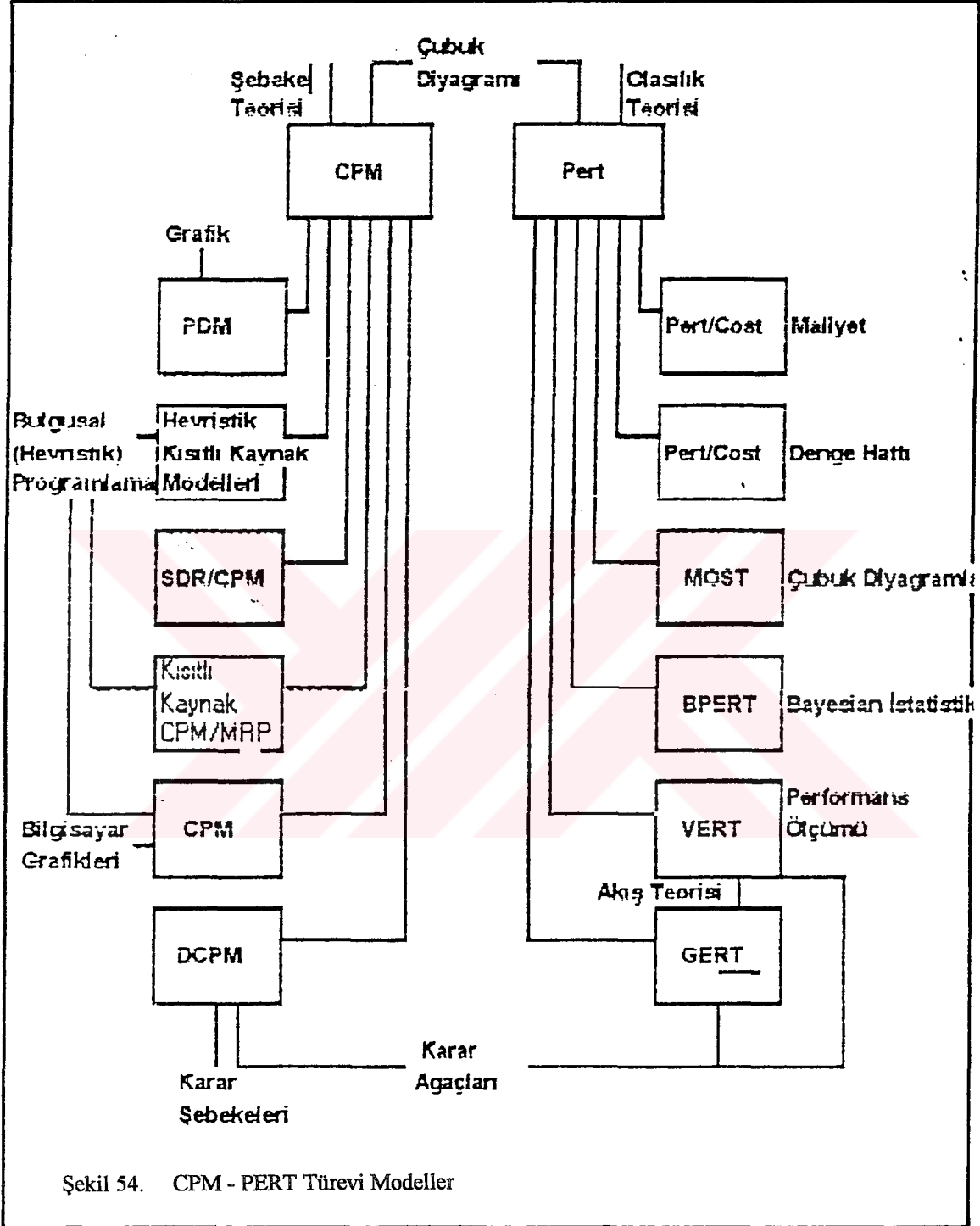
²⁹ SEZEN, Füsun, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

³⁰ SEZEN, Füsun, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

³¹ J. D. WIEST, "Gene-Splicing PERT and CPM: The Engineering of Project Network Models, Elsevier, 1985, s.67.

Kaynak: SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

Kaynak: SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

4.1.3.a. Pert Yöntemi

Ağ diagramlarına dayalı bu yöntem olasılık gösteren projeler için kullanılabilen bir planlama yöntemidir. Maliyet ve süre bakımından kesinlik göstermeyen araştırma-geliştirme türü projeler için uygulanır. Ancak temelinde yatan varsayımların inşaat sektöründe de geçerli olduğu tartışılmaktadır. İnşaat projelerinde bazı zaman ve maliyet tahminleri olasılık gösterebilir. Bu tahminleri kesin saymak ile yapılacak hatanın önemli olmayacağı ve verilerin geçmiş deneyimlere dayanarak hassas biçimde saptanabileceği varsayılmıştır³².

Bu metotta CPM'den farklı olarak her aktivite için 3 değişik süre düşünülerek bir formül ortalama süre hesaplanmıştır.

Bunlar;

- **İyimser süre (optimistic time),**
- **Kötümser süre (pessimistic time),**
- **Beklenen süre (most likely time) dir.**

İyimser süre; faaliyetin en iyi şartlarda bitirilebileceği varsayılan süredir. Kötümser sürede; faaliyetin tamamlanabilmesi için en olumsuz şartlar gözönüne alınır. Beklenen süre de normal şartlar altındaki tahmindir.

Formül ise;

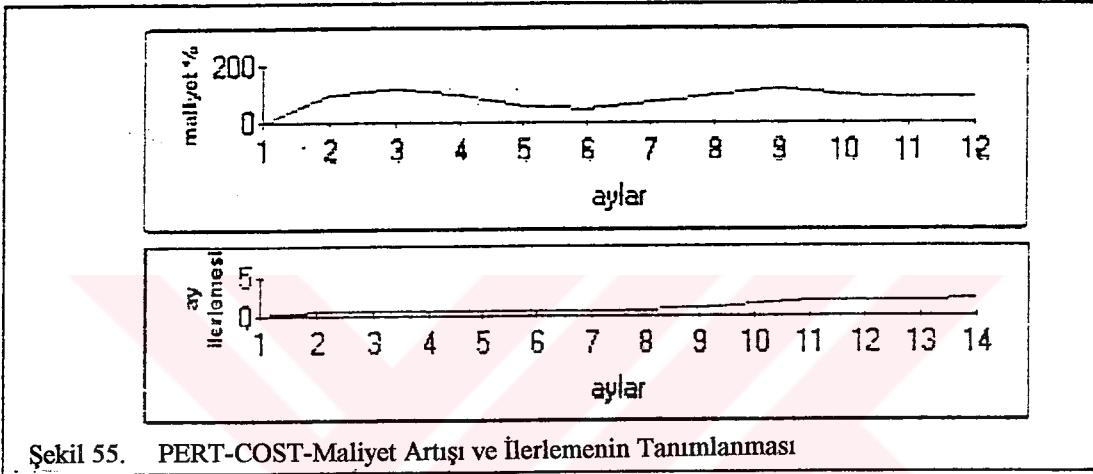
$$\text{Ortalama süre} = \frac{\text{İyimser} + \text{Kötümser} + (4 \times \text{beklenen})}{6}$$

şeklindedir. PERT metoduyla çalışma yapabilmek için çok iyi bir veri tabanı (data base) gereklidir. Uygulayıcıların geçmiş tecrübelerinde, herhangi bir aktivitenin değişik projelerdeki analizleri mevcut ise, bahsettiğimiz hesaplar gerçeğe yakın tahminlerde bulunulmasını sağlar.

³² SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

1°) *Pert / COST:*

Süre çizelgeleme ve maliyet hesaplarını birlikte sunabilen planlama ve kontrol amaçlı bir model olarak geliştirilmiştir. Bu yöntemde faaliyetler gibi maliyetler de parçalara ayrılır ve proje faaliyetlerine dağıtılır. Bu şekilde maliyetin kaynağını tanımlama imkanı doğmuştur. PERT/COST yönteminin yaygın olarak kullanılmama nedeni uygulamacıların modeli karmaşık gösterimli bulmalarındır³³.

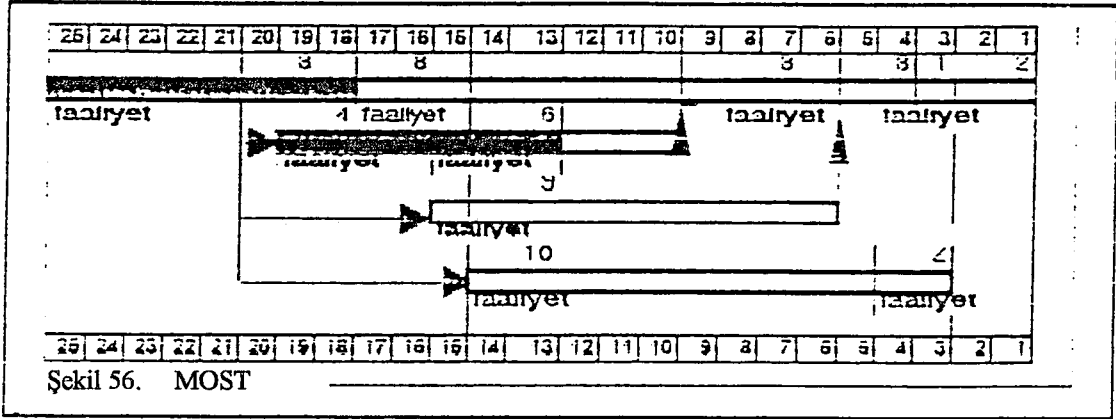
Kaynak: SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

2°) *MOST (Management Operations - System Technique)*

PERT tekniğinin sadeleştirilmiş bir versiyonudur. Bir tür GANTT çubuk diagramıdır. Çubuklar (faaliyetler) arası öncüllük ilişkilerini gösterir. Çubuğun yatay uzunluğu “beklenen süre” yi sol ve sağ uçları başlama ve bitme zamanlarını gösterir. Bolluklu faaliyetler ve kritik faaliyetler bu tablo üzerinde görülebilir. Çubukların tarak ifadeleri tamamlanan işi gösterir. Düşey çizgiler kontrol tarihlerdir. Bu çizelge üzerinde maliyet ve kaynak analizi yapılabilir. MOST tekniği yalındır, kolay uygulanabilir ve anlaşılabilir. Ancak büyük projelerde ayrıntılı planlama için yeterli değildir³⁴.

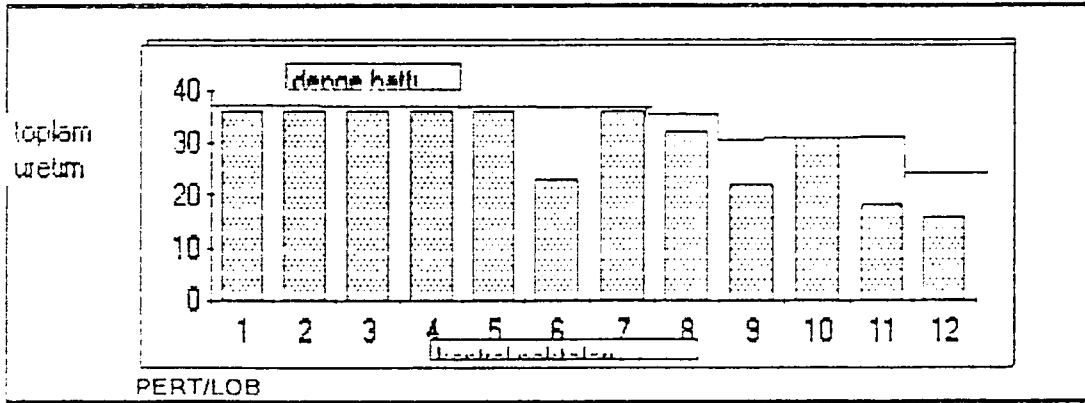
³³ SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

³⁴ SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

3) PERT / LOB Tekniği

PERT yeni bir ürünün gelişim evresi için uygun bir yönetim yöntemidir. LOB (Line of Balance) üretim evresi için geliştirilmiştir. LOB, PERT'e benzer bir şebeke kurgusu ile başlar. Bu şebekede bir ürünün üretim faaliyetleri için süre ve ilişkiler gösterilmektedir. Grafikteki düğümler kontrol noktalarını belirler. Bu kontrol noktalarında gelişme ölçümleri yapılır. Tek zaman süreli faaliyetler, tekrar eden faaliyetler olayların üretimi izlenebilir³⁵.

Kaynak: SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

³⁵ SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

4.1.3.b. CPM Tekniği

Kesinlik gösteren (deterministik) projeler için uygulanan planlama yöntemidir. Süre saptanması işi ile program yapısı (ađ diagramı kuruluğu) birbirlerinden tamamen ayrılmıştır. CPM yönteminin PERT'ten farkı işleme yönelik olmasıdır³⁶.

Çağdaş proje planlanmasında en çok kullanılan CPM (Critical Path Method), PERT (Project Evaluation and Review Technique) methodu ile birlikte uygulanmaya başlanması 1957 yılına kadar uzanır. Projeleri, aktivitelere göre bölerek analiz eden bu yöntem, her türlü kaynak kullanımı ve maliyet hesaplarıyla iyice geliştirilmiştir. En azından, işin sonuna kadar yapılması gereken işlerin, ilişkileriyle beraber ortaya çıkmasını sağlamakta ve projeyi etkileyen kritik noktaları göstermektedir.

Bu metod ile çalışılırken proje, faaliyetlere bölünür ve faaliyet süreleri hesaplanır. Sonra, faaliyetlerin diğerleriyle olan ilişkileri saptanır ve “şebeke mantığı”, ya da “ađ mantığı” (network logic) ortaya çıkar. Faaliyetlerin başlangıçları ve bitişleri diğer faaliyetlere bağlanmalıdır. Bağlanmayan faaliyetler hesaplamalarda dikkate alınmazlar ve yanlı sonuçlar çıkabilir.

Faaliyetler;

- **Başlangıçtan başlangıca (start to start)**
- **Bitiřten bitiře (finish to finish)**
- **Başlangıçtan bitişe (start to finish)**
- **Bitiřten başlangıca (finish to start)**

olarak ilişkilendirilebilir.

³⁶ SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

Bu metodun en belirgin yararları şunlardır;

- **Faaliyetler ilişkileriyle beraber planlandığı için, projedeki herhangi bir aksamada etkilenecek diğer faaliyetler ortaya çıkar.**
- **Proje için en önemli faaliyetleri gösteren kritik yol veya yollar (critical paths) bulunur.**
- **Her faaliyetin ne kadar gecikmeye tahammül edebileceğini gösteren bolluk süreleri (floats) bulunur.**
- **Süre, kaynak ve parasal sınırlamalara göre projenin davranışı incelenebilir ki, bu yolla planlama stratejisinin analizi ve kontrolü sağlanmış olur.**

CPM ile planlama yapılırken ADM (Arrow Diagramming Method) veya PDM (Precedence Diagramming Method) seçimi yapılır.

1°) ADM Metodu

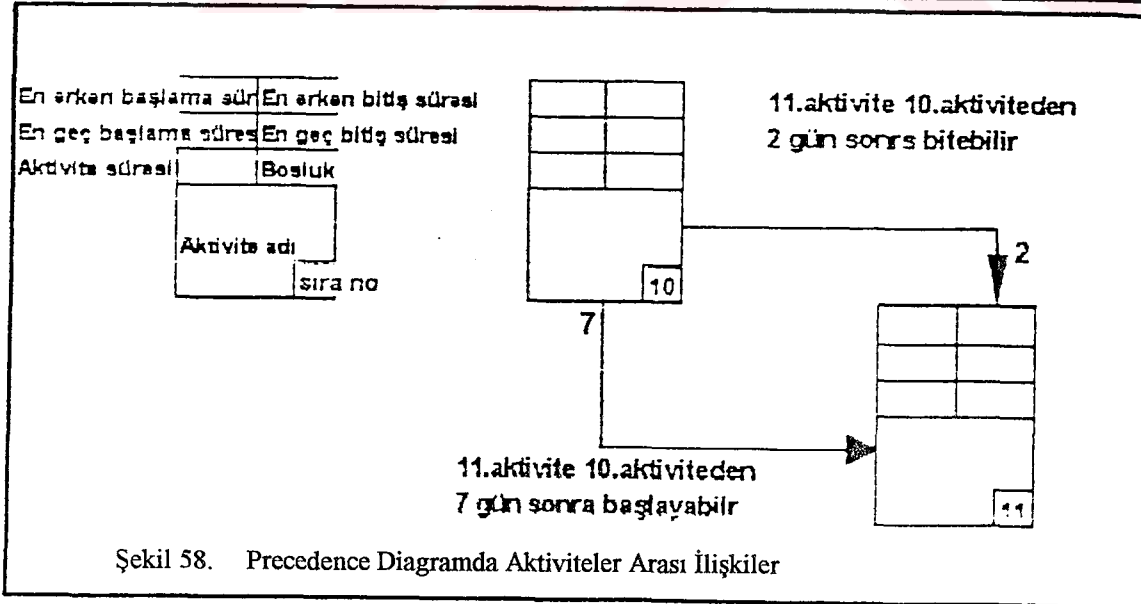
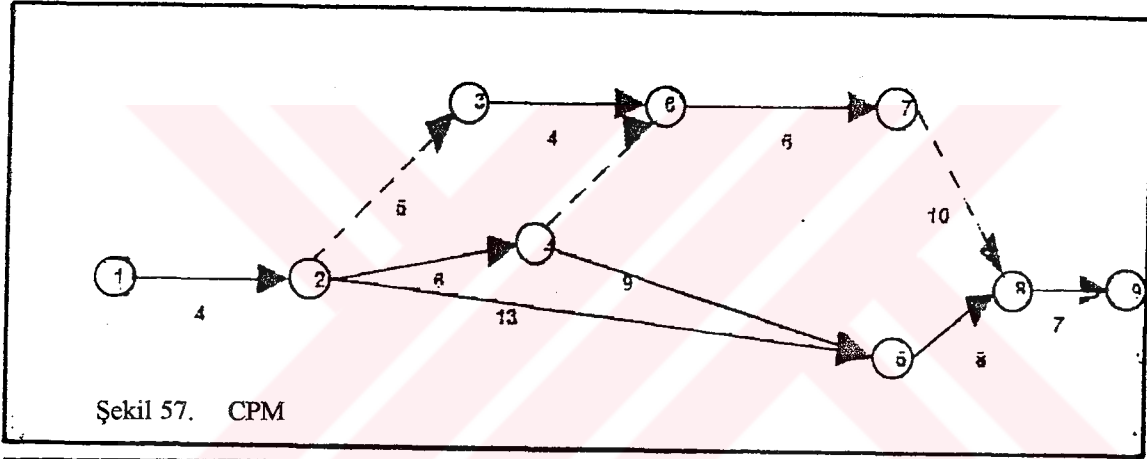
Aktivitelerin başlangıç ve bitişleri rakamlarla belirtilir. Ve her iki rakam da birer daire içine alınıp araları bir ok ile birleştirilerek sembolik olarak gösterilir. Okların yönü faaliyetlerin ilerleme yönünü gösterir. Rakamlar, düğüm noktaları olarak aktivitelerin bağlantılarının gösterildiği noktalardır. Normal aktiviteler dışında, sadece ilişki gösteren sıfır zamanlı kesik çizgilerle belirtilen kukla (dummy) aktiviteler de kullanılır.

Bu metotta kukla aktivitelerinden meydana gelen ve zorunlu olarak kullanılan aktiviteler, projenin yapısını gereksiz yere şişirir. Bu da hesap sürelerini uzatır ve şebeke çizimlerinde fazlalık yaratır. Özellikle büyük çaplı işlerde diagram tam bir karmaşa halini alır. Bu nedenle bu metodun da Edirne Yeni Sarayı İşlevlendirme projesinde kullanılması doğru olmaz.

2°) PDM Metodu (Precedence Diagramming Method- Öncüllük Serimi)

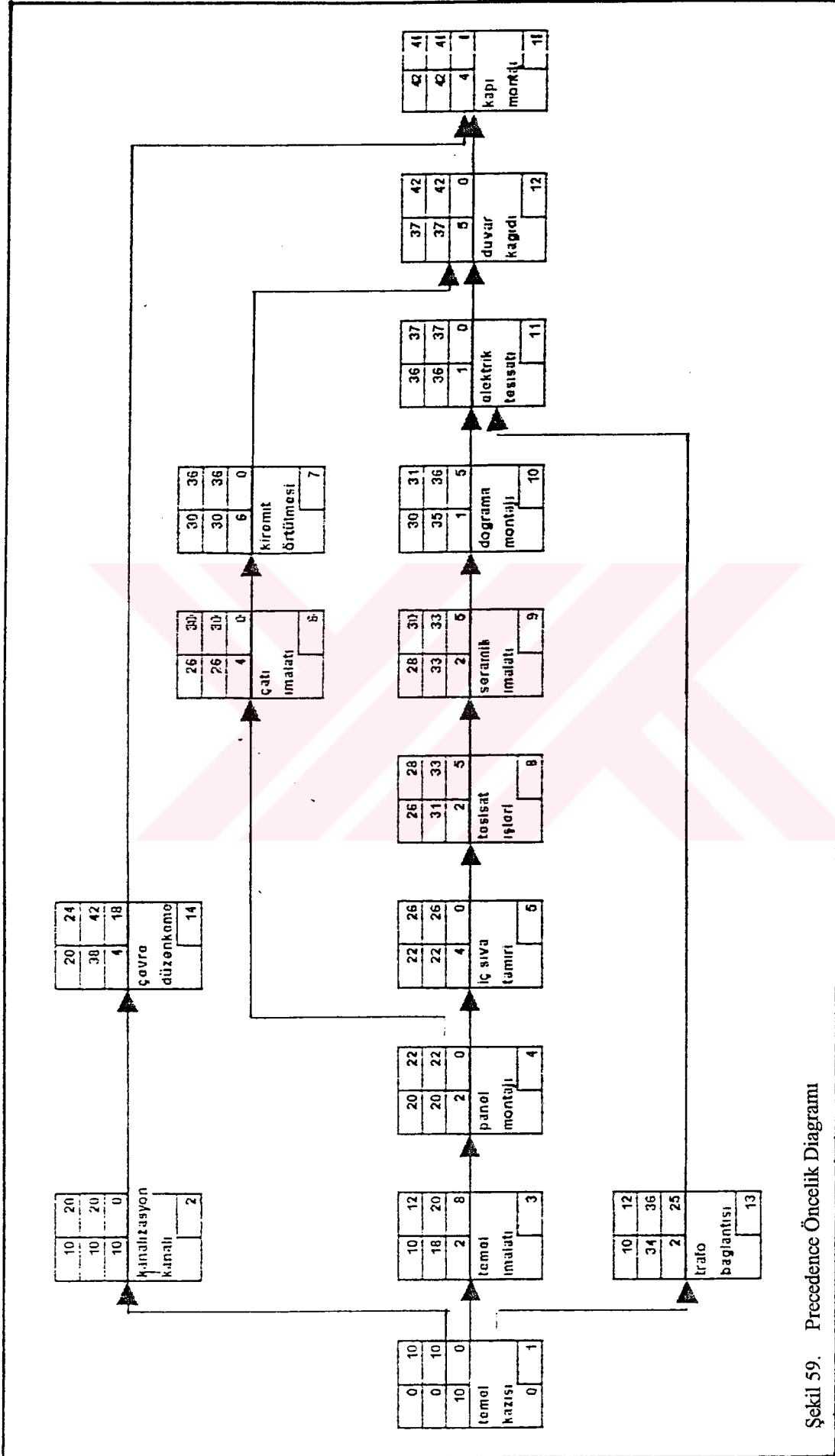
Her aktivite dikdörtgen bir kutu içindeki bir rakamla veya alfa nümerik bir kod ile gösterilir. Kukla (duming) aktiviteler yoktur. ADM'den daha pratik bir metoddur.

Dikdörtgen kutu içine her bir aktivite için en erken başlama ve bitiş süreleri, en geç başlama ve bitiş süreleri, aktivite adı ve sırası, aktivite süresi, aktivitelerin birbiriyle ilişkisi gibi tüm gerekli bilgiler yazılarak büyük bir proje çalışmasında gerekebilecek tüm ilişkiler belirlenebilir. Ayrıca bu metotta kukla faaliyet olmadığı için gereksiz bir karmaşadan kurtulmuş olur³⁷.

Kaynak: SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

³⁷ ÖZİŞİK. Ahmet. G.İnş. Müh., Proje Planlama ve Kontrol Sistemleri Birsen Yayınevi, İstanbul 1995.

Şekil 59. Precedence Öncelik Diagramı

Kaynak: SEZEN, Füsün, Proje Yönetimi, YTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1994.

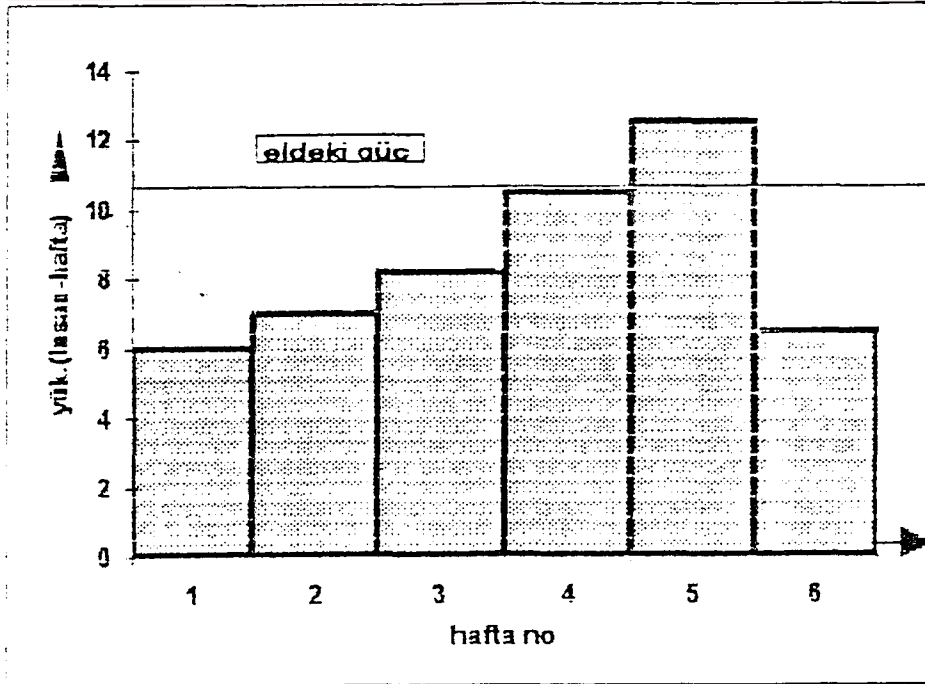
4.1.4. Kısıtlı Kaynak Çizelgeleme (Heuristic Models)

Faaliyet çizelgesi yapılırken, öncelikleri ve kısıtlı kaynak kısıtlarını gözönüne alan bir programa gereksinim vardır. Bu amaçla izlenen 2 yol vardır:

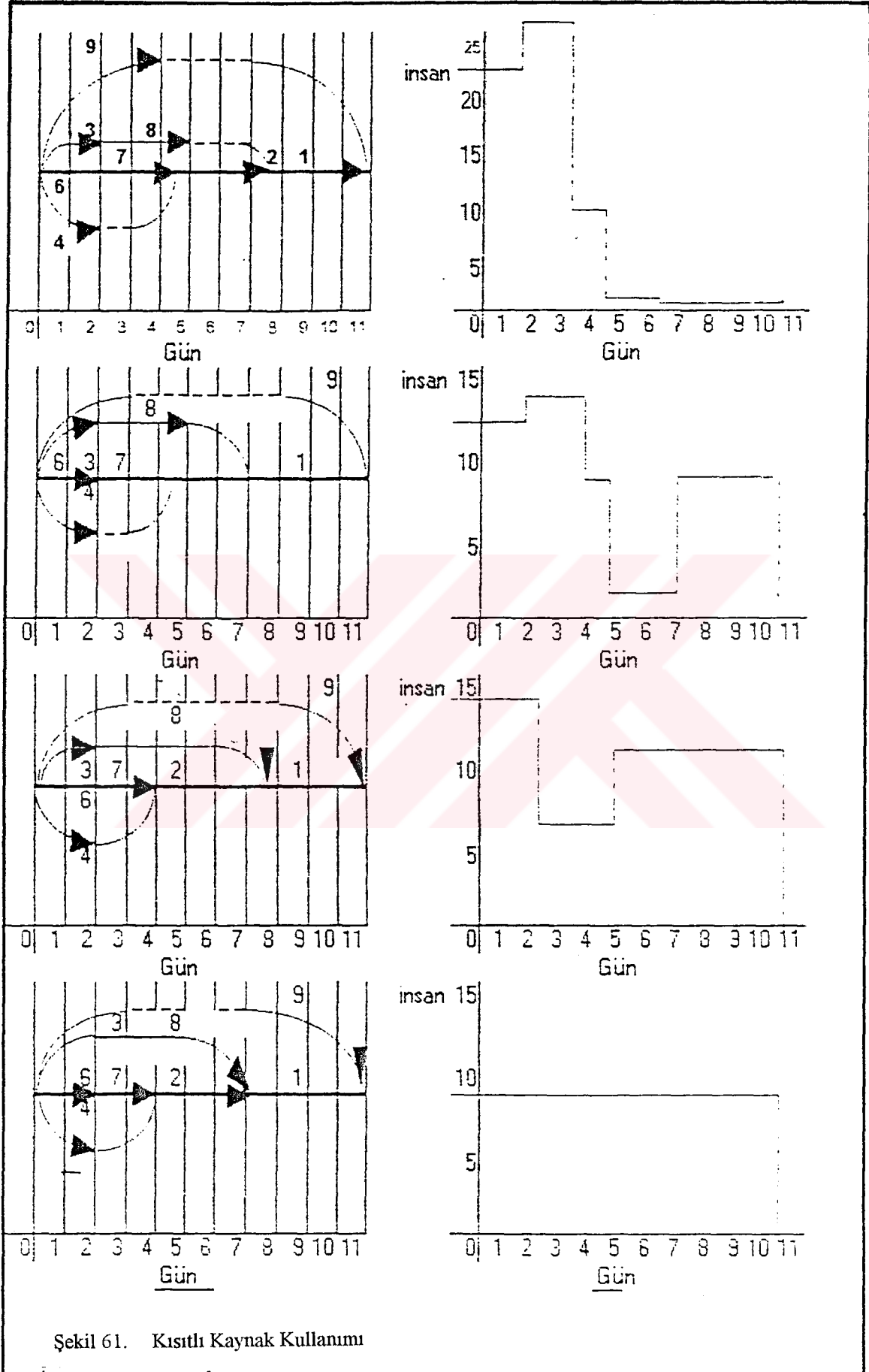
1. Heuristik yol
2. Analitik yol.

Yük Düzenlenmesi olarak da tanımlanan bu uygulamada işlem süreleri ve aralarındaki ilişkiler zaman ekseninde gösterilmiştir. İşlemlerin üzerindeki sayılar bu işlemlerin kaç kişi ile yapılacağını göstermektedir. Yük düzenlemesinin amacı, atıl işgücünden doğan maliyetleri, işe alma ve işten çıkarma maliyetlerini azaltmaktır. Uygulamada kaynaklar önce en kritik işte tahsis edilir, daha az kritik işler mümkün ise ertelenir. Yük düzenlemesinde projenin tamamlanma tarihine dikkat edilmelidir. Büyük ve karmaşık projeler için bilgisayar uygulamalı yük düzenlenmesi modeli kullanılabilir.

Bu program yardımıyla, gözle görülmeyen ancak büyük projelerde çok önemli olan işgücü kayıpları engellenecek, optimum kaynak kullanımı ve maliyet kontrolü sağlanacaktır.

Şekil 60. Kaynak Histogramı

4.1.5. Maliyet Kontrolü ve Raporlama

Projeler, uygulamaları sırasında çeşitli nedenlerle tahmin edilen maliyetlerden genellikle daha yüksek maliyetlerde tamamlanırlar. İşte bu farkın tespiti, raporlanması ve nedenlerinin belirlenmesi olayına Maliyet Kontrolü denir. Bunun için projenin;

- **İşçilik giderleri**
- **Malzeme giderleri**
- **Nakliye giderleri**
- **Genel girdiler**

şeklinde giderleri ayrı ayrı gösterilerek, tahmin edilen ve gerçekleşen maliyetler karşılaştırılarak tespit edilir.

Hazırlanacak maliyet raporları 2 tür olmalıdır. Birincisi periodik raporlar, ikincisi başlama-bitirme raporlarıdır. Böylelikle hem maliyetin takibi, hemde maliyet kontrolü gerekecektir.

4.2. METODLARIN KIYASLANMASI VE KULLANILACAK METHOD

Günümüzde, büyük çaptaki işlerde kullanılan iki method vardır. PERT ve CPM methodları. Bunlarda; CPM, PERT metoduna oranla daha çok kullanılmaktadır. Piyasadaki bilgisayar programlarının çoğunda CPM kullanılmaktadır. CPM methodunun da kullanıcıya daha kolay çalışma olanağı sağlayan PDM analiz tipi rağbet görmektedir.

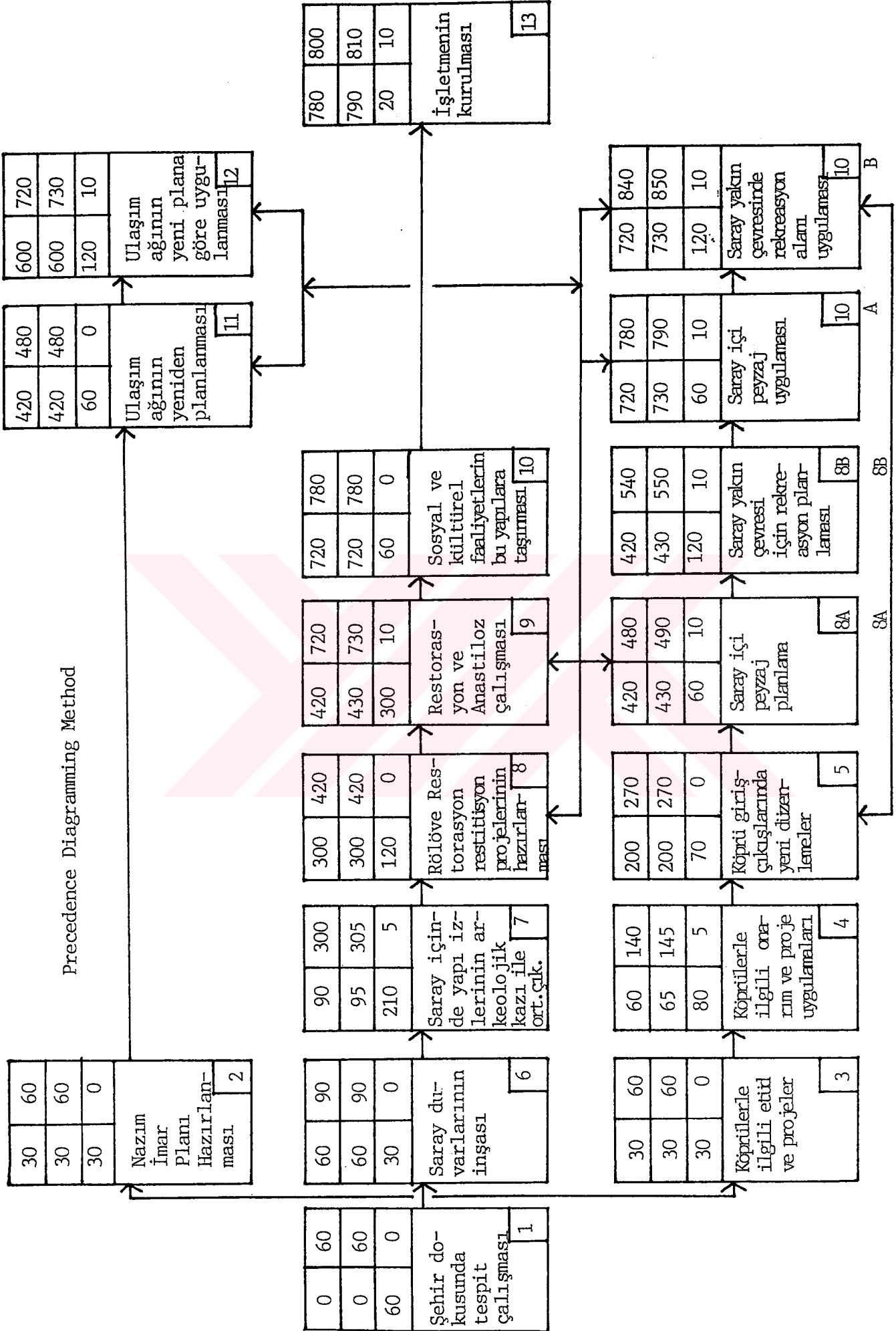
Gelişmiş bilgisayar programlarında, veriler bir kere sisteme aktarıldığında; çubuk diagramları (bar charts), şebeke mantık diagramları (network logic diagrams), maliyet kontrol raporları (cost control reports), kaynak kullanım raporları (resource allocation reports), belirlenen hedeflere göre proje durumu (target analysis reports),

iş ilerlemeleri (progress reports) ve kullanıcının isteğine göre şekillenebilen diğer raporları da almak mümkündür³⁸.

Tüm bu veriler ışığında Edirne Sarayı İşlevlendirme Projesi için en geçerli method CPM / PDM (Critical Path Method - Precendence Diagraming Method) olacaktır. Bu yolla tüm aktivitelerin süreleri, birbiriyle olan ilişkileri, aktivite riskleri, zaman problemleri, aktivitelere ait malzeme akışı vb. gibi tüm gerekli bilgiler PDM'den elde edilebilir. Ayrıca PDM içinde bulunan her aktivite için de çubuk diagramlar hazırlanarak alt bir ölçekte de iş takibi ve kontrolü sağlıklı bir şekilde düzenlenecektir.

³⁸ ÖZİŞİK, Ahmet. G.İnş. Müh., Proje Planlama ve Kontrol Sistemleri Birsen Yayınevi, İstanbul 1995.

Şekil 62. Precedence Diagramın Edirne Sarayı Koruma Geliştirme Projesinde Örnekleme Aktivite Kimlik Kartı

EN ERKEN BAŞLAMA SÜRESİ	EN ERKEN BİTİŞ SÜRESİ
EN ERKEN BAŞLAMA SÜRESİ	EN GEÇ BİTİŞ SÜRESİ
AKTİVİTE SÜRESİ	BAŞVURU
AKTİVİTE ADI	
SIRA NO: 2	

V. SONUÇ

Eski yapıları korumanın en iyi yolu, o eserleri insan kullanımına sunmaktır. Böylelikle, bu yapıların belirli periyotlarda bakımlarının yapılması da kaçınılmaz olacaktır. Ancak bu kullanım kesinlikle yapıların tarihi kimliğine saygılı bir amaca yönelik olmalıdır. Bu fikirden hareketle, Edirne Yeni Sarayının, kültürel ve tarihi mirasımıza kazandırılması için, en azından hakkında bilgi ve belge sahibi olduğumuz kısmı her ne kadar istenmese de, rekonstrüksiyon, anastilosis yöntemleriyle ayağa kaldırılacak ve şehir merkezi ile ilişkilendirilerek işlevlendirilecektir. Projede amaçlar tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik amaçlar olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada;

- Edirne Sarayının çevresi ile birlikte değerlendirip işlevlendirilmesi olgusu “proje” kavramı kapsamında ele alınmıştır. Bu proje planlama çalışmasında proje elemanlarının süre, yer, kapasite ve maliyet açısından, iç ve dış kısıtlılık koşulları gözönüne alınarak ve zaman faktörüne bağlı olarak koordine edilmiş bunun için de Proje Planlama Kontrol Sistemleri uygulanmıştır.
- Çalışmada ana kararları verecek, tüm uygulama, koordinasyon, denetim, işletme faktörlerini yönlendirecek bir Edirne Sarayı Koruma Geliştirme Vakfı kurulması ön koşul olarak kabul edilmiştir.

Edirne Sarayı'nın restorasyonu ve çevresinin işlevlendirilmesi projesi planlama çalışmasından beklenen;

- Sarayla ilgili olarak, saray kalıntılarının rölöve ve restorasyon proje ve uygulamalarının gerçekleştirilmesi rekonstrüksiyon ve anastiloz çalışmalarının yapılması, bölgeye yeni bir peyzaj dokusu kazandırılması, bu arada saray sınırları içerisinde bulunan şehitlik anıtının yerinin değiştirilmesi ayrıca tarihi Kırkpınar

güreşlerinin yapıldığı spor tesisinin buradan başka bir yere taşınması, yakın çevredeki tarihi yapılarla sarayın bir bütün olarak değerlendirilip işlevlendirilmesi ve ilişkilendirilmesidir.

-Saray çevresi ve Edirne şehri ile ilgili olarak, saray içini ve Edirne şehrini birbirine bağlayan köprülerin restorasyonu, peyzaj çalışması ve bu köprülerin ilişkilendirilmesi, Edirne şehri içindeki sosyal ve kültürel aktivitelerin bu alandaki tarihi yapılara taşınarak iki yönlü fayda sağlanmasıdır.

Tüm bu sonuçların elde edilmesi, bu tür bir projenin uygulanabilirliği proje ana kararlarının doğru alınması ve proje, planlama, koordinasyon, uygulama, denetim, işletme faktörlerini yönlendirecek bir proje yönetimi ekibi oluşturulması ve bu ekibin uygulayacağı bir PPKS (Proje Planlama Kontrol Sistemi) uygulanmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bunun için Proje Planlama Kontrol Sistemlerinden Precedence Diagraming Method - Öncülük Serimi uygulamaya temel olarak hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR

1. AHUNBAY, Zeynep, “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” İstanbul YEM Yayın, 1996.
2. AHUNBAY, Zeynep, “Birinci Derece Anıtlarda Değerlendirme ve Restorasyon Sorunları”, Arredamento Dekorasyon, 1994 / 7-8, 87-90.
3. AKÇURA, Necra, AKÇURA Tuğrul, “Kasaba Ölçeğinde Çevre Değerlerini Koruma Amaçlı Bir İnceleme, Mimarlık, 72/8, 1972, s.65-71.
4. AKGÜL, Mustafa, EYLER, M.Akif, ISBN 975-7679-01-1 BİLKENT ÜNİVERSİTESİ 1989, Ankara
5. AKIN, Nur, “Osman Hamdi Bey, Asar-ı Atika Nizamnamesi ve Dönemin Koruma Anlayışı Üzerine, Osman Hamdi Bey ve Dönemi, İstanbul 1993, s.65-71.
6. AKIN, Nur, “Türkiye’de Tarihi Çevre Koruma, Örnekler ve Sorunlar”, Mimarlık, Sayı: 88/2 (228), 1988, s.40-43.
7. ALTINOLUK, Ülkü, “Eski Yapılar Yeni Fonksiyonlar”, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul.
8. ASLANAPA, Oktay, “Edirne’de Osmanlı Devri Abideleri”, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1949.
9. BAILLY, G.H., The Architectural Heritages: Local Authorities and The Policy of Integrated Conservatron, Ed. Delta Vevey 1975.
10. BAILLY, G.H., DESPAT J.P., Historic Areas and Urban Revival, Avrupa Konseyi 1974.
11. BARUTÇUGİL, İ.S. İnşaat Yönetimi, İnkılap Kitabevi, 1988, İstanbul.
12. BRANSON, Richard, Theory and Problems of Operations Research, Proffesor of Mathematics and Computer Sciences, Fairtergh Dickinsen University.
13. BEKTAŞ, Cengiz, Koruma Onarım, Yem İstanbul, 1992.
14. CANTACUZINO, S., “New Uses Old Building”, s.4.

- 15.EKE, F., ÖZCAN, Ü., Tarihi Dokunun Korunması ve Uluslararası Deneyimler, Mimarlık, Sayı 228, 1988, İstanbul.
- 16.ELDEM, Nezh, Prof. Yeniden Kullanım Simgesellik, Yapı Dergisi Sayı: 84, Kasım 1988.
- 17.ELWOOD S. Buffa, RAKESH K. SARIN, Modern Production / Operations Management, Eighth Edition, University of California, Los Angeles, Johns Wiley & Sons.
- 18.Yrd. Doç. Dr. KAZANCIGİL, Ratip., Edirne Sarayı ve Yerleşim Planı, Edirne: Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları No. 18, 1994.
- 19.KUBAN, Doğan, “Anıtsal Restorasyon Sorunları”, Yapı, Sayı 84, Kasım 1988, s.26-29.
- 20.KUBAN, Doğan, “Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yazılar”, Ankara, 1970.
- 21.KUBAN, Doğan “Restorasyon Kriterleri ve Carta del Restaura”, Vakıflar Dergisi, C.V., Ankara 1962, s.149-152.
- 22.MEYER, W.L., Asistant in Civil Engineering, University of Ilinoiss. Urbana Ilinoiss.
- 23.MC GRAW-HILL, Operations Management, Design, Planing and Control for Manufacturing and Services, International Editions Management Series, James B. DILNORTH, University of Alabama at Birmingham.
- 24.Dr. OSMAN, Rıfat, Edirne Sarayı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları. XII. Seri, No. 30, 1957.
- 25.ÖZ. Tahsin, Edirne, Türk Tarihi Kurumu Basımevi, Ankara 1965.
- 26.ÖZ. Tahsin, Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1965.
- 27.ÖZİŞİK, Ahmet, G. İnşaat Müh. Proje Planlama ve Kontrol Sistemleri, Birsen Yayınevi, İstanbul 1995.
- 28.RITTER, J.B., Instructor of Civil Engineering, University of Ilinoiss, Urbana, Ilinoiss.

- 29.Y. Mim. SEÇKİN, Nadide, Topkapı Sarayının Biçimlenmesine Egemen Olan
Tasarım Gelenekleri Üzerine Bir Araştırma (1453-1755),
İstanbul: İTÜ, Ağustos 1990.
- 30.Doç. Dr. SEZEN, Füsün., Proje Yönetimi, İstanbul: Y.T.Ü., 1994.
- 31.Doç. Dr. SEZEN, Füsün, Ders Notları, İstanbul: Y.T.Ü., 1995.
- 32.Shaffer, L.R., Associate Professor of Civil Engineering, University of Illinois,
Urbana, Illinois.
- 33.TAYLA, Hüsrev, Y.Mim, İşlevlendirme-Koruma Karşıtlığı, Yapı Dergisi Sayı 84,
Kasım 1988.
- 34.ÜNVER, Süheyl, Edirne Sarayı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1957.
- 35.I. Edirne Sarayı Sempozyumu (25-27 Kasım 1995, Edirne), Edirne Sarayları İhya
ve İnşa Vakfı Yayınları No:1, Edirne 1995.
- 36....., "Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon Üzerine Yazılar", İTÜ Mimarlık
Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul, 1994.

ÖZGEÇMİŞ

- Doğum Tarihi : 28 Aralık 1968
- Doğum Yeri : İstanbul
- İlkokul : Vakıf Çınar İlkokulu 1974-1979 / İstanbul
- Ortaokul : Edirnekapı Ortaokulu 1979-1980
Alpaslan Ortaokulu 1980-1982 / İstanbul
- Lise : Eyüp Otakçılar Lisesi 1982-1985/ İstanbul
- Yüksekokul : Yıldız Teknik Üniversitesi M.Y.O.
Restorasyon Bölümü 1985-1987 / İstanbul
- Üniversite : Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü 1990-1993 / İstanbul
- Lisansüstü : Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü Fen Bilimleri Enstitüsü
Yapı Anabilim Dalı 1994-